

TALLINNA LINNAVOLIKOGU 140

SULEV MÄELTSEMEES

SAATEKS

140 aastat tagasi, 22. detsembril 1877 toimus Tallinna Linnavolikogu ajaloos esimene istung. Sajandeid Lübecki õiguse alusel Tallinnas tegutsenud seisukslik omavalitsus (raad) oli asendunud Vene Linnaseaduse alusel moodustatud kohaliku omavalitsuse institutsiooniga – linnaduumaga.

Eestimaa, Liivimaa ja Kuramaa kubermangu maapiirkondades alustati kohaliku omavalitsuse loomisega juba kümme aastat varem – 1866. aasta Vallaseadusega (*Makoggukonna Seadus Baltia-merre kubbermangudele, Ria-, Tallinna- ja Kura-male*). Meie tolleaegne areng oli seejuures üsna sarnane paljude Põhja- ja Lääne-Euroopa riikidega, kus tänapäevaga võrreldava kohaliku omavalitsuse alused rajatigi 19. sajandi keskpaigas (nt Soomes 1865. aastal).

Meie kohaliku omavalitsuse areng katkes 1940. aastal pooleks sajandiks. Lühikesel saksa võimu perioodil (1941–1944) osaliselt taastati 1940. aasta suvele eelnenu õigusruum, kuivõrd Eesti Vabariigi õigusaktid ei olnud vastuolus kehtiva uue korraga või neid ei muudetud erimäärustega.

Huvitava kokkulangevusena toimus poole sajandi järel, 1989. aastal esimene Tallinna Linnavolikogu istung samuti 22. detsembril.

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta printsiipe järgides on Tallinna Linnavolikogu koos Tallinna Linnavalitsusega linnavolikogu järgneval kaheksal valimisperioodil tegutsenud linnaelanike huvides. Selle kõrval on eesmärkideks olnud ka linna rahvusvahelistumine ja Eesti Linnade Liidu liikmena kogu meie kohaliku omavalitsuse korralduse arendamine ning valdade ja linnade õiguste kaitse.

Tallinna Linnavolikogu käesoleva sajandi otsustest on kahtlemata rahvusvaheliselt suurimat tähelepanu pälvinud tasuta ühistranspordi kehtestamine ja Euroopa Rohelise Pealinna konkursi algatamine.

Kalev Kallo
Tallinna Linnavolikogu esimees
2017. aasta jaanikuul

SISSEJUHATUS

1877. aastal hakati Tallinnas valima kohaliku omavalitsuse organina linnavolikogu (tolleaegse nimetusega linnaduumat), mis asendas sajandeid toiminud seisusliku omavalitsuse – rae. 1904. aasta detsembris toimunud Tallinna Linnavolikogu valimistel saavutasid eestlased esmakordselt ajaloos enamuse. Selle ajaloolise sündmuse 30. aastapäeva tähistati 1934. aastal „Estonia” kontserdisaalis piduliku koosolekuga, kus kõne pidas Vabariigi President Konstantin Päts ning Tallinna Linnavolikogu ja Linnavalitsuse liikmete kõrval osalesid Johannes Laidoner ja Vabariigi Valitsus täies koosseisus.

70 aastat hiljem, 2004. aasta detsembris, korraldas Tallinna Linnavolikogu taas „Estonia” kontserdisaalis piduliku koosoleku ja kontserdi märkimaks Tallinna linna juhtimise eestlaste kätte mineku sajandat aastapäeva. Käesoleva kirjutise autor andis sel puhul välja raamatu „Tallinna linna juhtimine” (306 lk), milles oli põhjalikumalt käsitletud linnavolikogu tööperioodi 1904–2004.

Käesoleva raamatuga tähistame Tallinna Linnavolikogu tegevuse ja seega kaasaegse linna juhtimise 140. aastapäeva, jättes arvestamata poole sajandi pikkuse kohalike nõukogude perioodi, nagu me tähistame Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva 2018. aastal. Selles raamatus on eelmise, Tallinna linna eestlaste kätte ülemineku 100. aastapäeva puhul välja antud raamatust põhjalikumalt lahti kirjutatud periood 1877–1904 ning esmakordselt on toodud Tallinna Linnavolikogu tegevuse ülevaade ajavahemikust 2004–2017. Ajaloolise terviklikkuse huvides iseloomustatakse lühidalt ka võõrvõimu all elatud aastaid 1940–1989. Sõjajärgselt, vähemalt 1945. aastast Eestis peaaegu poole sajandi jooksul kohalikku omavalitsemist ei olnud, kuid juba 1990. aastate algus näitas, et see pikk periood ei suutnud inimeste teadvusest kustutada demokraatliku elukorralduse ihalust. Tallinnas avaldus see väga selgelt linnasisese juhtimise detsentraliseerimisena ja linnaosade moodustamisega.

Raamatus püütakse anda ülevaate sellest, kes on Tallinna Linnavolikogus ja ka Tallinna Linnavalitsuses 140 aasta jooksul linna juhtinud ning millised on olnud nende olulisemad otsustused. Põhjalikumalt (koos valitud linnavolinike nimedega) käsitletakse perioodi eelmise sajandi algusest, kui eestlased hakkasid ise oma linna juhtima. Kaasajalgi peaks olema huvitav tutvuda näiteks kohaliku omavalitsuse olemuse ja eesmärkide kohta avaldatud arvamustega, samuti varasemate erakondade, valimisliitude ja nende nimedega jne. Kahtlemata on tulevase arengu prognoosimine igasuguste ühiskondlike protsesside juhtimise seisukohalt minevikus „tuhnimisest” olulisem, kuid siiski ei tohiks eirata ka senise arengu tundmist. Siin pole küsimus mitte ainult selles, nagu ütles Juhan Liiv, et „kes minevikku ei mäleta, see elab tulevikuta”, vaid ka selles, et säiliks võimalikult objektiivselt meie minevikusündmused. Antud raamatu puhul on püütud kajastada fakte ja anda ülevaade ajaloolisest arengust võimalikult objektiivselt. Selle pika ajaloo jooksul on arusaadavalt olnud sündmusi, mille vahel on tulnud valikuid teha ja paljud neist on siinkohal jäänud kajastamata. Kohaliku omavalitsuse ajaloo tundmine on vajalik ka sellest aspektist, et analoogiat kaasajaga võib rohkesti leida isegi 50-100 aasta tagustest aegadest.

Meie esivanemad hindasid ajaloo tundmist meist enam. 1930. aastal rõhutati meie kohaliku omavalitsuse ühes juhtivas ajakirjas „Linnad ja Alevid”: „*Heita teatud ajajärgude järele pilku minevikku on tähtis ja tarviline igale inimesele, kuid otse möödapääsematu see on kogukonna elus, eriti siis kui on saadud üle teatud raskusist ja rajatud ühiskondlik elu uutele alustele.*”¹

2003. aastal kirjutas professor Wolfgang Drechsler: „*Eesti riik on ajalooliselt välja kasvanud kohalikest omavalitsustest ja eestlased on elanud kogukondlikus iseorganiseerimises kui ühiselu struktuuris sajandeid kauem peaaegu kõigest Euroopa rahvastest.*”² Veelgi konkreetsemalt väljendas

¹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse põhijooned viimasel veerandsajangul. „Linnad ja Alevid” 1930, nr 2/3, lk 26

² Wolfgang Drechsler. Eessõna. Peter Schöber. Kohalik omavalitsus. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn 2003, lk 5

³ „Maaomavalitsus” 1933, nr 10, lk 158

meie kohaliku omavalitsuse pikaajalist ajalugu ja tema olulist kohta ühiskonnas professor Jüri Uluots, kes ütles 1.-2. oktoobril 1933. aastal toimunud Maaomavalitsustegelaste kongressil: „*Omavalitsuse mõtet ei ole meil suutnud hävitada ei Rooma paavst, ei püha Rooma keiser, ei ka kohalikud vürstpiiskopid, ordumeistrid, ei Poola, Taani ja Rootsi kuningad, ei ka Vene isevalitseja keiser. Omavalitsused Eestis on püsinud aastasadajad ja just nagu uut hoogu saanud Eesti Vabariigiga ja omavalitsuse korraga. Selles mõttes peaks ekslik olema arvamine, nagu oleksid Eesti omavalitsused uuema aja sünnitus. Vaid ümberpöörduvalt, kui on midagi Eestis alal hoidnud, siis on just seda Eesti omavalitsused.*”³

Kohaliku omavalitsuse üksused on andnud suure panuse Eesti Vabariigi moodustamisse (nt Tallinna Linnavolikogu 1904. aasta valimised) ja iseseisvuse taastamisse (nt 2. veebruaril 1990. aastal Tallinna Linnahallis toimunud kõigi tasandi rahvasaadikute täiskogu, kus kiideti heaks Deklaratsioon Eesti riikliku iseseisvuse kohta). Tallinna Linnavolikogu väljapaistvat kohta riigi iseseisvumise ja taasiseseisvumise protsessides iseloomustatakse ka käesolevas raamatus.

Iga valla- või linnavolikogu, seda enam suure linna volikogu oluline ülesanne on kohaliku omavalitsuse üksuse strateegilise arengu kavade, programmide jms kehtestamine. Tallinna Linnavolikogu on viimase veerand sajandi jooksul heaks kiitnud sadu taolisi õigusakte (strateegiad, arengukavad, planeeringud jms). Arengukavad on nii territoriaalsed kui ka funktsionaalsed (harulised). Lisaks Tallinna linna arengukavale on kõikides linnaosades oma vastava halduskogu poolt heaks kiidetud arengukavad ja kohati veelgi väiksemates üksustes (nt Vanalinna arengukava). Kuna viimaste aastakümnete üks ruumilisi protsesse on valglinnastumine, siis on igati mõisteta, et mõned arengut kavandavad dokumendid hõlmavad linna piiridest suuremat territooriumi. Nt 19. veebruaril 2015. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia. Rohkelt võib tuua ka ruumilise ja harulise arengukava ühildamise näiteid, nt Merirahu kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava. Tallinna linna üldplaneeringu kõrval on ka mõne konkreetse piirkonna mingi kitsama valdkonna planeeringuid, nt Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste teemaplaneering jne.

Linnavolikogu olulised ülesanded tulenevad meie kohaliku omavalitsuse korralduse õigusruumist ja nendeks on üldhariduse, sotsiaalhoolekande, veevarustuse ja kanalisatsiooni, ühistranspordi jne arendamine. Raamatus tuuakse palju näiteid Tallinna lasteasutuste, üldhariduskoolide, tervishoiuvõrgu jne ümberkorraldamisest. Väga palju on Tallinna Linnavolikogu teinud nõrgemate elanikegruppide (eelkõige eakate, aga ka laste ja represseeritute) toetamiseks. Siia kuuluvad iga-aastased ühekordsed pensioni lisad või maamaksu tõusu hüvitused, represseeritu ja represseerituga võrdsustatud isiku maamaksust vabastamise kord; sotsiaaltoetus soojusenergia hinnatõusu hüvitamiseks jms.

Riigieelarvest on toetatud põhikooliõpilaste toitlustamist 2006. aastast ja gümnaasiumiõpilaste toitlustamist 2015. aastast alates, aga ka Tallinna linn on oma eelarvest õpilaste tasuta toitlustamiseks eraldanud täiendavaid summasid. Üldhariduskoolide õpilaste tasuta toitlustamisele lisandus Tallinna Linnavolikogu 2017. aasta 16. juuni otsusel laste tasuta toitlustamine ka lasteaedades.

Tallinna Linnavolikogu on lisaks enda kui pealinna ja meie riigis suure linna huvide kaitseks esitanud palju seaduseelnõusid, mis on mõeldud kõigi valdade ja linnade kohaliku omavalitsemise arendamiseks. Initsiatiivikalt on Tallinna Linnavolikogu koos linnavalitsusega tegelenud riigi alkoholipoliitika karmistamiseks nii müügiaegade kui ka -kohtade piiramisega, aga ka alkoholi reklaami kitsendamisega.

Rahvusvaheliselt on suurt tähelepanu pälvinud Tallinnas maailma esimese pealinnana rakendatud tasuta ühistransport. Linnakeskkonna elamissõralikumaks muutmist teenib Tallinna linna algatus hakata igal aastal välja andma Euroopa Rohelise pealinna tiitlit.

Juba esimesel iseseisvusajal arenesid tulemuslikult Tallinna rahvusvahelised sidemed. Poole sajandi jooksul peaaegu katkenud koostöö välisriikide linnadega (eelkõige pealinnadega), aga ka rahvusvaheliste organisatsioonidega on viimastel aastakümnetel saavutanud täiesti uue kvaliteedi.

Muidugi on globaliseeruvas maailmas ja eelkõige Euroopa Liidus asutatud ka mitmeid uusi organisatsioone, millega Tallinn on liitunud. Üheks näiteks on 1961. aastal asutatud Euroopa Liidu Pealinnade Liit (*the Union of the Capitals of the European Union*), millega liitusime Tallinna Linnavolikogu 30. oktoobri 2003. aasta otsuse alusel. Seejuures meie konstruktiivset rolli rahvusvahelistes suhetes iseloomustab antud juhul fakt, et juba 2007. aastal oli Tallinn Euroopa Liidu Pealinnade Liidu eesistujalinn ning sama aasta 27.-29. septembril korraldati ka ligi saja osavõtjaga rahvusvaheline konverents „Peelinna roll riigis ja koostöö lähiümbrusega“.

Tallinna Linnavolikogu on tähelepanuväärselt jäädvustanud kuulsate linlaste (kultuuritegelaste, poliitikute jt) mälestust, kellest siinkohal märgime ainult Jaan Poska – esimese eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimehe skulptuuri Kadriorus.

Üheks korduvalt räägitud probleemiks on see, et linnavolikogu peab tegema palju selliseid otsuseid, nagu konkreetsetel aadressil eluruumide üürile andmine või kinnisasja või korteriomandi müük vms. Tallinna Linnavolikogu vastavaid otsuseid käesolevas raamatus ei käsitleta.

Selgituseks: selles raamatus on institutsioonid (Tallinna Linnavolikogu jt) kirjutatud suurte algustähtedega, nagu seda teevad Riigikogu ja Riigikohus. Eelkõige selguse mõttes on ka seadused jt õigusaktid kirjutatud lause keskel suure algustähega, seda erinevalt igapäevasest sagedasest kasutamisest.

I OSA

**TSAARI-VENEMAA
KOOSSEISUS**

1878-1918

Tallinna arengust ja juhtimisest 19. sajandi viimasel veerandil

Tallinna ajaloos on varaseim kirjalikult tõendatud linnaõiguslik daatum 15. mai 1248, mil Taani kuningas Erik Plovpenning (Adraraha) andis siinsetele kodanikele „...kõik õigused, mis on lubatud Lübecki kodanikel”. Järgneva enam kui 600 aasta jooksul kehtis Tallinna all-linnas Lübecki õigus.³ See oli seisuslik omavalitsus, mis ühel või teisel kujul (nt Magdeburgi õigusena või meil Lõuna-Eesti linnades Riia õigusena jne) eksisteeris keskaegse Euroopa linnades. Toompeal Lübecki õigus ei kehtinud, seal kehtis Eestimaa rüütli- ja maaõigus. Lübecki õiguse alusel oli Tallinna rael nii seadusandliku, täidesaatva kui ka kohtuvõimu pädevus.

Peale 1877. aastat tegutses raad veel tosin aastat kohtuasutusena, kuid 1889. aastal likvideeriti kohtureformi käigus lõplikult. Tallinna rae viimane, pidulik istung toimus 17. novembril 1889. Rae likvideerimiskomisjon töötas veel 1890. aasta veebruarini. 1890 likvideeriti ka linnakonsistorium. Kuigi Balti eraseaduse kaudu püsis Lübecki õiguse mõju Eestis 1944. aastani, oli 1899. aasta Lübecki õiguse ajastu sümboolne lõpp-punkt Tallinnas.

Laiema rahvusvahelise tausta iseloomustamiseks peab märkima, et Suure Prantsuse Revolutsiooni järgselt kujunenud demokraatiavaimustuses hakkas arenema kohalik omavalitsus. 1790. aastal formuleeris Prantsuse poliitik J. G. Thouret ettekandes Prantsuse Rahvuskogus oma olemuselt munitsipaalhaldusele omaste kogukondlike asjade ja riigi poolt kohaliku omavalitsuse organitele üleantavate asjade mõisted ehk omavalitsusteooria kaks kesket põhiküsimust – kogukondlik või riigistatud kohalik omavalitsus.

Maaailma väljapaistavamaid politolooge Alexis de Tocqueville kirjutas oma 1835. aastal ilmunud raamatus „Tähelepanekuid Ameerika demokraatiast”, et sellisel maal, kus kommuunid on nõrgad ja iseseisvuseta, võib alati leida vaid riigialamaid, kuid mitte kunagi kodanikke.⁴

19. sajandi esimest poolt on hiljem hakatud nimetama kohaliku omavalitsuse kuldajastuks. Vastmoodustatud Belgia Kuningriigi esimeses Põhiseaduses 1831. aastal nimetati kohalikku omavalitsust neljandaks võimuks klassikalise kolme võimu (seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu) kõrval. Nagu märgib Tartu Ülikooli dotsent Vallo Olle, etendas just Belgia Põhiseadus märkimisväärselt osa kohaliku omavalitsuse idee levikus Euroopa riikides.⁵

Norras pandi munitsipaalautonoomiale alus 1838. aastal, kusjuures eriti suureks poliitiliseks muudatuseks on seal loetud kohaliku omavalitsuse rakendamist maapiirkondades. Taanis anti kohalikule omavalitsusele põhiseaduslik garantii 1848. aasta Põhiseadusega. Rootsis jõustus esimene kohaliku omavalitsuse seadus 1863. aasta 1. jaanuarist. Soomes loodi 1865. aastal kaasaegne kohalik omavalitsus, millega lahutati avalik (ilmalik) võim kirikust (sekulaarsest võimust).

³ Lübecki õiguse Tallinna koodeks 1282. Tallinn, Kirjastus Ilo, 1998, 103 lk.

⁴ A. de Tocqueville. 1995. Tähelepanekuid Ameerika demokraatiast. Tallinn: Hortus Litterarum, 1995, lk 61

⁵ Vallo Olle 2014. Kohaliku omavalitsuse õigus. I osa. Kirjastus Juura, lk 27

1. oktoobril 1866. aastal jõustus meie esimene avaliku halduse seadus – *Makogukonna Seadus Baltia-merre kubbermangudele, Ria-, Tallinna- ja Kura-male*, mida tuntakse Vallaseaduse nime all. Selle seaduse alusel hakati valima vallavolikogusid ning tegutsema hakkasid teised kohaliku omavalitsuse organid (nt elanike üldkoosolek jne).

1870. aasta 16. juunil kirjutas tsaar Aleksander II alla Linnaseadusele, mis käivitas ka linnades omavalitsusreformi, kuid seda esialgu üksnes Venemaa sisekubermangudes. Balti kubermangudes toimus see alles 1877. aastal.

Linnade valitsemise senine korraldus oli igas siinses linnas olnud teatud määral erinev, olenedes peamiselt linna suurusest, elanike jõukusest ja oma arenguloo erinevustest. Kuni 1870. aastateni ei olnud selles toimunud olulisi ümberkorraldusi, vaatamata olulistele sotsiaal-majanduslikele muudatustele. 1870. aasta Linnaseadus kaotas linnaomavalitsuse seisusliku organisatsiooni, kuid Balti kubermangudes jäid esialgu püsima oligarhilised magistraadid oma alamkohtute ja teiste allorganitega (peale Rakvere, Paide ja Paldiski, kus olid üksnes foogtikohtud) ning gildide ja tsunftidega. Suuremate linnade (Tallinn, Riia, Jelgava) väljaastumine oma seniste seisusliku organisatsiooni põhialuste kaitseks suutis ainult viivitada, mitte aga takistada selle Linnaseaduse kehtivuse laiendamist ka Balti kubermangudele, mis toimus 1877. aastast.

Põhimõtteliselt uuele etapile Tallinna linnaomavalitsuse ajaloos pandi alus 26. märtsil 1877, kui Aleksander II ukaasiga (*Указъ Правительствующему Сенату*) kehtestati Balti linnades 1870. aasta Vene üldine Linnaseadus. Linnaseadus tegi lõpu keskajast pärinevale linnaomavalitsusele. Esmakordselt said siinsel alal linnade kohaliku omavalitsuse organiteks linnavolikogu ja linnavalitsus. Tallinna raele jäid siiski esialgu veel kohtu funktsioonid. Selles ukaasis oli ka eraldi punkt 6 Tallinna kohta, mis nägi ette ühendada Toompea ja all-linn ning seada sisse ühtne valitsemisorgan.⁶ Vahemärkusena võib lisada, et Narvas kui Peterburgi kubermangu linnas toimusid linnaduuma valimised juba 1873. aastal. Linnaomavalitsuse see periood lõppes 1892. aastal tsaari poolt uue Linnaseaduse väljaandmisega. Paljusi jäid 1870. aasta Linnaseaduse põhimõtted kehtima ka iseseisvuse kätte võitnud Eesti Vabariigis.

1870. a Linnaseaduse § 1 sätestas, et linna majanduse ja heakorrastuse hooldamine ning korraldamine antakse Linna Ühiskondlikule Valitsusele (*Городское Общественное Управление*) ja selle järelevalve kubernerile. Linnaseaduse § 3 kohaselt Linna Ühiskondliku Valitsuse ülesandeks tehti tema pädevusse kuuluvate küsimuste lahendamiseks arutamine, otsustamine ja määratud korras seaduslike meetmete rakendamine. Vastavalt §-le 5 tegutses Linna Ühiskondlik Valitsus temale antud võimu piires iseseisvalt.

Linnaseaduse alusel olid Linna Ühiskondliku Valitsuse organiteks (seaduse teksti alusel asutused ehk *учреждения*):

- 1) linna valimiskogu (moodustati ainult linnavolikogu valimisteks iga 4 aasta järel ja nende kokkukutsumise täpsema aja pidi määrama linnavolikogu);
- 2) neljaks aastaks valitav linnaduuma või linnavolikogu (*Городская Дума*), mille suurus sõltus linna hääleõiguslike elanike arvust;

⁶ Die Städte-Ordnung für die Baltischen Provinzen mit Einföhrungs- und Ergänzungs-Verordnungen. J. Engelmann, Dorpat, 1877, S. 4-5

3) linnanõunikest koosnev linnavalitsus (*Городская Управа*), mille valis linnaduuma, kusjuures ka linnavalitsuse suuruse osas oli linnavolikogul teatud piires otsustamisõigus. Tallinna Linnavalitsus oli kuni 20. sajandi alguseni neljaliikmeline.

Linnavolikogu valis linnapea (*Городская Голова*), kes kinnitati ametisse keskvõimu poolt. Linnapea juhatas linnavalitsuse tööd, aga kuni 1892. aastani juhatas linnapea ka linnavolikogu istungeid. 1892. aastast hakati selleks eraldi valima linnavolikogu juhatajat.

Linnaduumat võib käsitleda juba kaasaegse linnavolikogu eelkäijana. Seda iseloomustab tema koht linna juhtimises, sh täidesaatva organi (linnavalitsuse) moodustamine ja linnapea valimine. Siiski oli praegusega võrreldes ka suuri ja põhimõttelisi erinevusi.

Linnaseaduse kohaselt esindas linnavolikogu linna kogukonda tervikuna. Sellel alusel pidi ta osalema kogu linna kogukonda puudutavate asjade arutamises ning tegutsema linna nimel kõigil juhtudel, kui seadus nõuab neis asjades „ühiskondlikku määrust või otsust“.

Linnaseadusele tuginedes olid linnavolikogu ülesanded muuhulgas:

- linnamaksude kehtestamine, suurendamine või vähendamine;
- laenude ja muude linna kohustuste võtmise otsustamine;
- linna kuluartiklite kindlaksmääramine, samuti linnaeelarve läbivaatamine ja kinnitamine;
- linnaeelarve tulude kogumist ja kasutamist, linnavarade valitsemist ning Linna Ühiskondliku Valitsuse täidesaatva organi üldist tegevust puudutavate aruannete läbivaatamine ja kinnitamine;
- reeglite kehtestamine linnavarade ning -rajatiste, samuti Linna Ühiskondliku Valitsuse pädevusse kuuluvate heategevus- ja muude üldkasulike asutuste valitsemiseks.

Linnavalitsuse ülesannetena määratles Linnaseadus näiteks:

- korraldab jooksvaid asju linnamajanduse alal, leiab üles meetmeid selle parendamiseks;
- täidab linnavolikogu otsuseid, kogub linnavolikogule vajalikku teavet;
- koostab linnaeelarve eelnõu, kogub ja kasutab linnamakse linnavolikogu poolt määratud alustel;
- esitab linnavolikogu poolt ettenähtud tähtaegadel aruandeid oma tegevuse ning tema alluvuses olevate asutuste kohta.

Linnaduuma valimisõigus oli piiratud ja see oli Vene riigi alamatel, kes olid vähemalt 25-aastased ning elanud enne valimisi linnas vähemalt kaks aastat. Samuti pidi neile kuuluma linna piires kinnisvara või ettevõtte (kauplemis- või tööstusettevõtte või töökoda), mille pealt maksti linnale makse ja võlgu ei olnud. Naissoost omanikud said valimistel osaleda sugulastest meesvolinike – mehe, isa, venna, poja või väimehe kaudu. Ka 21–25 aastased valimisõiguse omajad või valimiste ajal eemal viibijad võisid valima saata oma voliniku.

Valijaskond jagati tasutavate maksude suuruse järgi kolme klassi, kusjuures iga rühm sai valida võrdse arvu linnavolikogu liikmeid (*Гласный*). Esimesse kuulusid jõukaimad, kes maksid kokku kolmandiku linnamaksudest. Kõige vähema varaga valijatest moodustus kolmas, kõige arvukam klass, kes maksid samuti kokku kolmandiku linna maksudest. Erinevalt Vene linnadest olid Tallinnas keisri 1877. aasta ukaasi artikkel 17 kohaselt valimisõiguslikud ka literaadid (*Litteraten*), kui nad enne valimisi olid vähemalt kaks aastat linnas elanud ja linnale erilist maksu maksnud, mille suuruse kindlaksmääramine oli linnavolikogu pädevuses. Valimised toimusid tihti erinevatel kuupäevadel ja valima pääses üksnes valijakaarti ette näidates. Kellelgi ei tohtinud olla üle kahe hääle – üks enda eest ja

teine volinikuna kellegi teise eest. Valimine oli majoritaarne ning harilikult tegutsesid koos I ja II klassi valijad (suurte ja keskmiste maksude maksjad), kes saavutasid ka absoluutse ülekaalu ja sellega koos tegeliku võimu linnavolikogus. Võrdse arvu hääli saanud volinikukandidaatide vahel võeti liisku (§ 38).

Linnaseaduse § 48 kohaselt tuli kuni 300 valimisõigusliku elanikuga linnades valida 30-liikmeline linnavolikogu. Iga järgneva 150 valimisõigusliku linnaelaniku kohta lisandus 6 linnavolinikku kuni maksimaalse suurusena võis linnavolikogu olla 72-liikmeline. Nii kujunes ka Tallinna Linnavolikogu liikmete arvuks 72.

Linnavolikogul oli otsustusõigus, kui koos oli vähemalt kolmandik linnavolinikke (Tallinnas 24). Tähtsamate küsimuste lahendamisel oli vajalik siiski vähemalt poolte saadikute kohalolek. Linnaseaduse § 67 sätestas, et linnavolikogu otsused, mis puudutavad kinnisvarade omandamist linna kasuks või nende võõrandamist; laene või tagatise linna nimel või naturaalkoormiste asendamist rahalistega, on õiguspädevad ainult siis, kui istungil osaleb vähemalt 1/2 kogu linnavolikogu koosseisust ja otsuse poolt antakse vähemalt 2/3 kohalolevatest häälest. Linnavolikogu istungeid juhatas neljaks aastaks valitud linnapea.

Linnaseadus nägi ette mitmeid piiranguid. Nii ei tohtinud § 35 kohaselt mittekristlastest linnavolinikke olla üle kolmandiku linnavolikogu suuruselt. Sama proportsiooni nõue kehtis ka linnavalitsuse suhtes (§ 88). § 87 kohaselt ei tohtinud linnavalitsusse üheaegselt kuuluda isa ja poeg või vennad. § 88 kohaselt ei tohtinud juute valida linnapeaks. Linnavalitsusse ei tohtinud valida ka vaimulikke, kohtunikke, prokuröre (§ 89). Linnapeaks valitud isiku pidi kubermangulinnades kinnitama siseminister ja teistes linnades kuberner (§ 92). Linnavalitsuse volituste periood oli neli aastat, kuid kahe aasta möödudes tuli pool linnavalitsust uuesti valida, kusjuures linnavalitsuse senine liige võidi ka tagasi valida (§ 94).

Linnaduumad allusid siseministrile ja kubernerile (siinsel alal St Peterburgi kubernerile). Linna omavalitsusorganite otsustuste vastavust seadustele kontrollis kuberner, kes kinnitas muuhulgas linnaduuma valimiste tulemused. Keisri 1877.a ukaasi (n-ö rakendusseaduse) artikkel 14 alusel võis Balti provintsidest kuni järgmise korralduseni kasutada saksa keelt.⁷ Linnaorganite üldist tähtsust omavad otsustused tulid aga avaldada nii vene kui ka saksa keeles ja vajadusel veel tõlkida kohalikku keelde (st eesti või läti keelde). Paralleeltekstina vene ja saksa keeles on avaldatud ka keisri 1877. aasta 26. märtsi ukaas.⁸ Tallinna Linnaarhiivi fondis on ajavahemiku 1878–1889 kohta 892 säilikut ja nendest 55 puhul on kasutatud ka eesti keelt.⁹

Mõiste linnakodanik kaotas oma senise sisu, kuna seadus kehtis kõigi Vene riigi alamate kohta. Kõigi inimeste ühises kasutuses pidid olema linnale kuulunud maad, mis olid linnaplaani kohaselt eraldatud väljakuteks, tänavateks, kõnniteedeks, läbikäikudeks,

⁷ Die Städte-Ordnung Dorpat ... op. cit. S. 17

⁸ Die Städte-Ordnung Dorpat ... op. cit. 95 S.

⁹ Tallinna Linnavalitsus. Das Revaler Stadtamt. Fond nr 195. Arhiivinimistu nr 1. 1878–1889, lk 5

sildadeks, ülekäigukohtadeks, samuti veekogud, mis asusid linnamaa piires. Nimetatud maid ei saanud võõrandada Linna Ühiskondliku Valitsuse poolt ilma vastava muudatuseta linnaplaanis.

Esimesed Tallinna Linnavolikogu valimised toimusid 24. ja 25. novembril (uue kalendri järgi 7. ja 8. detsembril) 1877. aastal. Uue kalendri daatumitele ümberarvestamine on siinkohal põhjendatud juhtimaks tähelepanu detsembrikuu olulisusele Tallinna Linnavolikogu valimistel ajaloo murdepunktides. Nimelt, ka 1904. aastal toimusid just detsembris Tallinna Linnavolikogu valimised, mil eestlased esmakordselt said enda kätte Tallinna juhtimise ja see poliitiline sündmus valmistas järgnevalt pinda Eesti iseseisvumiseks. 1989. aasta 10. detsembril toimusid aga poole sajandi järel esimest korda peaaegu vabad valimised, millel oli hindamatu tähendus meie iseseisvuse taastamisel.

Esimese Tallinna Linnavolikogu esimene istung toimus 22. detsembril 1877, kus valiti uue seaduse järgi esimene linnapea. Huvitava ajalise kokkulangevusena märgime etteruttavalt, et 1989. aastal toimus poole sajandi järel esimene Tallinna Linnavolikogu istung samuti 22. detsembril.

1878. aasta algul moodustas linnavolikogu komisjoni asjaajamise ülevõtmiseks raelt ja Toompea asutustelt. Seega, nagu eespool juba märgitud, uus Linnaseadus kaotas lõpuks Toompea ja all-linna eraldatuse.

Linnavolikogule oli juba esimestest valimistest peale omane kahe opositsioonilise leeri vastasseis. Ühe moodustasid seni rae kaudu linna juhtinud saksa rahvusest varakamad ringkonnad ning literaadist volinikud. Vastasrinda kuulusid linna omavalitsussüsteemis esmakordselt kaasaraäkimisõiguse saanud elanikkonna osa, peamiselt eestlaste ja venelaste, vähemal määral ka üksikud sakslaste esindajad. Vastasseisu süvendas 1880. aastatel aktiveerunud keskvoimu venestamispoliitika. Eesti-vene blokk kaldus enamasti toetama siinset venestamise juhtfiguuri, Eestimaa kubernerit Šahhovskoid. 1885. aasta augustis tagandas kuberner ametist Tallinna linnapea Thomas Greiffenhageni, kes oli ilmutanud järjekindlat vastupanu tema surveavaldustele. Venestamise üheks ilminguks oli linnaomavalitsuse valimisseaduse muutmine 1886. aastal, millega literaadid kui ebasobiva saksluse kandjad valimisõigusest ilma jäeti. Lõpuks tehti valitsuse 9. novembri 1889. aasta ukaasiga kõigile linnaasutustele nii sisemises kui ka välises asjaajamises kohustuslikuks vene keel. See püsis ainsa ametliku keelena 1917. aasta augustini, kuigi linnavolikogu komisjonides ja eelkoosolekutel oli kasutatud saksa keelt.¹⁰

Tallinnas Rahvusraamatukogus on esimene Tallinna linna valitsemise aruanne 1879. aastast.¹¹ Selle saatesõnades märgib linnapea (*Stadthaupt*) Aleksander Rudolf Baron Uexküll, et „... möödunud 1879. aastal töötas uus linnavalitsemise mehhanism tõrgeteta”. Viimane saksakeelne aruanne koostati 1888. aasta kohta ning järgmisest aastast koostati juba ajastule vastavalt venekeelne aruanne.¹²

¹⁰ Отчётъ объ управленій городомъ Ревелемъ за 1889 годъ. 140 стр.

¹¹ Bericht über die Verwaltung der Stadt Reval für das Jahr 1879. 56 S

¹² Отчётъ объ управленій городомъ Ревелемъ за 1889 годъ. 140 стр

Linnaduumade tegevus lõpetati Eestis 1917. aastal. Kuid veel enne (peaasjalikult 1892. aastal, aga ka järgnevatel aastakümnetel) tehti olulisi muudatusi üldistesse kohaliku omavalitsuse toimimise põhimõtetesse, eelkõige linnavolikogude valimisse.

1889. aastal valitud linnavolikogu sai ette nähtud nelja aasta asemel tegutseda vaid kolm aastat. Ka siin on huvitav analoogia sajand hiljem toimunuga. Nimelt 1989. aastal valiti seaduse alusel toleaeagsed rahvasaadikute nõukogud viieks aastaks, aga 1992. aastal vastu võetud Põhiseaduse ja 1993. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse alusel lühendati nende volituste perioodi aasta võrra ning uued valla- ja linnavolikogude valimised toimusid 1994. aasta asemel juba 1993. aastal.

1892. aastal kehtestati uus Linnaseadus. See Tsaari-Venemaa seadus jäi mõningate muudatustega (eriti põhjalikult seonduvalt valimisõigusega, nt ka naistele valimisõiguse andmisega 1917. aastal) kehtima ka Eesti Vabariigis, kuni alles 1938. aastal võeti vastu oma Linnaseadus.

1892. aasta Linnaseadus kaotas valijate kuuriad (mainitud kolm valimisklassi) ja linnavolikogu valimisõigus piirati varalise tsensusega. Valimisõiguslikud kodanikud pidid olema kas kaupmehed või kinnisvaraomanikud, kelle kõrval erandina oli valimisõigus vaeslaste eestkostjatel. Üldistavalt öeldes kärpis 1892. aasta Linnaseadus võrreldes 1870. aasta Linnaseadusega oluliselt linnaomavalitsuse õigusi.

Küllaltki laiad õigused said riigiasutused kontrollimaks linnavolikogu ja -valitsuse tegevust. Nii võis kuberner peatada linnavolikogu iga õigusakti, mille leidis olevat ebaseadusliku või mis veelgi olulisem – mittesihipärase. Seaduslik alus oli ise järgmine: „Kuberneril on õigus peatada iga linnavolikogu otsus, kui see ei vasta üldistele riiklikele huvidele ja kasule või rikub silmnähtavalt kohalike elanike huvisid.” See tähendas kohaliku omavalitsuse toimimise otstarbekuse kontrolli. Muuhulgas võimaldas 1892. aasta Linnaseadus linnavalitsusel linnavolikogu laiali saata ja siis korraldada kahe kuu jooksul uued valimised.

1892. aasta Linnaseaduse kohaselt kaotati senised kolm valimisklassi, kuid seati sisse endisest kõrgem varanduslik tsensus. Valimisõigus oli Vene keisririigi alamail, kes olid vähemalt 25 aastat vanad ja omasid linnas kinnisvara vähemalt 1000 rubla eest ning ka I ja II gildi kuulunud kauplemis- ja tööstusettevõtete omanikel. Naised võisid oma valimisõigust teostada endiselt üksnes volinike kaudu. Hääleõiguslike linnaelanike arv langes oluliselt. Tallinnas kui alla 100 000 elanikuga linnas valiti 60-liikmeline linnavolikogu. Valimised viidi läbi politseijaoskondade kaupa. Osavõtt linnavolikogu valimistest uue valimisseaduse alusel kujunes loiuks. Selle linnaseadusega sätestati samuti see, et Balti kubermangudes on kohaliku omavalitsuse asutustes asjaajamiskeeleks vene keel. Tallinna sissetulekud laekusid kinnisvara- ja krundimaksudest, isikumaksust, linna varadest, mitmesugustest lõivudest ja linnavolikogu poolt kehtestatud maksudest. Lisaks linna kasutatud kinnisvarale oli Tallinnal ka linnapank.

30. detsembril **1892. aastal valiti Tallinna Linnavolikogu esimeseks esimeheks** Johann Karl Etienne Girard de Souncaton, kes korduvalt tagasi valituna jätkas sellel ametikohal 12 aastat (kuni 5. jaanuarini 1905).

Sajandivahetus Tallinnas

Mõistmaks sajandivanuseid poliitilisi protsesse Tallinnas ja kogu Eestimaal on taas vaja teada ka laiemat rahvusvahelist tausta. 19. saj lõpu ja veel 20. saj alguse maailmas domineeris selgelt Euroopa. Mis Eesti omariikluse seisukohalt veelgi olulisem – tulevikku nähti enamasti üksnes suurriikidele. 1900. aastal oli maailmas 56 riiki, neist 23 Euroopas (võrdluseks – 2017. aastal oli ÜROs 193 liikmesriiki, neist Euroopas 43 riiki).

Euroopa domineeris sajand tagasi mitte ainult seetõttu, et maakera 1,6 miljardist inimesest elas siin neljandik (400 mln), vaid veelgi enam seetõttu, et eurooplased olid asustanud teisi mandreid (Austraalia, Ameerika), mistõttu kolmandik maakera elanikest olid siis eurooplased või nende järeltulijad. Kolooniate näol oli aga allutatud veelgi suurem osa maakerast. Vallutusi ja imperialismi õigustas sotsiaaldarvinism – veendumus, et riikide vahel toimub olemusvõitlus, kus peale jäävad elujõulisemad. Sajandivahetuse Inglise peaminister, kes oli 1870. aastate alguse Itaalia ja Saksamaa ühinemise ning Euroopa-poolse maailma allutamise lummuses, lausus koguni, et suured riigid muutuvad üha suuremaks ja väiksemad väiksemaks ning riike jääb järele aina vähem. Need sõnad väljendasid ajastu vaimu, kuigi uus sajand näitas selle kehtetust.

Euroopa ise ei olnud ühtlane. Lääne-Euroopas olid rahvusriigid juba üldjoontes välja kujunenud (lisaks mainitud Itaaliale ja Saksamaale ka 1830. aastal Belgia ja Kreeka). Kesk- ja Ida-Euroopa olid aga allutatud kolmele suurele impeeriumile – Austria-Ungari, Vene ja Osmani impeeriumile, mis kõik lagunesid Esimese maailmasõjaga. Nende kolme impeeriumi väikerahvad parimal juhul alles unistasid iseseisvusest, pigem üksnes autonoomiast „suure venna” külje all.

Demokraatia oli küll teinud olulisi edusamme (Uus-Meremaal said naised 1893. aastal maailmas esmakordselt valimisõiguse jne), kuid oli veel kaugel tänapäevasest. Eestis said naised valimisõiguse alles 1917. aastal. Nagu eespool nägime, oli ka meeste valimistel kehtestatud varanduslik tsensus ning valida said peaaesjalikult kaupmehed ja maaomanikud.

Kuigi järjest enam hakati riikides valima parlamente, siis ei tähendanud see ometi veel alati ja kõikjal parlamentaarset riigikorda, mille all me mõistame eelkõige valitsuse moodustamist parlamendi enamuse tahte alusel. Jätkuvalt sõltus monarhi suvast isik, kes moodustas valitsuse ning seda isegi parlamentaarse monarhiaga ja ilmselt demokratiseerimisel suurimaid edusamme teinud Skandinaavia riikides. Maailma vanim parlament oli Islandil juba 9. sajandil (*Folketing*, kusjuures *ting* tähistas Põhjamaades rahvakoosolekut). Inglismaa parlament tuli esmakordselt kokku 20. jaanuaril 1265. Venemaal alustas esimene Riigiduum töö alates 10. mail 1906.

Eesti järgneva poliitilise arengu seisukohalt on oluline märkida, et 20. sajandi algul oli eestlastel Eestimaa kubermangu ja Liivimaa kubermangu põhjaosa majanduses ja kultuuris juba võrreldamatult olulisem koht, kui sajandite jooksul varem. Oluline osa oli siin olnud rahvusliku ärkamise perioodil (1860.–70. aastatel), mida ei suutnud nimetamisväärselt pidurdada ka 1880. aastatel alanud venestamine, kui mõrvatud Aleksander II asemel sai tsaariks tema poeg Aleksander III.

Eestlaste majandusliku olukorra paranemist nii linnas kui ka maal kinnitab asjaolu, et 1902. aastal asutati eestlaste esimesed majandusühingud – Antslas asutati nn Tarvitajate Ühisus ja sama aasta 4. augustil alustas esimese väikelaenuasutusena tööd Eesti Laenu- ja Hoiuühisus,

mille loomise algataja oli Jaan Tõnisson. Arengust hoolimata avaldas veel 1915. aastal Fr. Tuglas lootust, et saja aasta pärast „on loodetavasti paremad ajad, kui nüüd. Meie rahvas on siis tõesti natio ja mitte see õnnetu haiglane võsu, mis nüüd ...” Lootusetus olukorras näisid olevat eelkõige maasuhted, sest pöördvõrdeliselt erinevalt praegusest ajast elas maal üle 2/3 elanikest, aga rohkem kui pool meie maarahvastikust oli ilma maata ning elatus üksnes oma tööjõu odavast müügist. Seetõttu on mõistetav, kui sageli rõhutatakse Eesti Vabariigi algaastate maareformi otsustavat tähtsust ka Vabadussõja võitmisel, et kinnistuks eestlaste usk omariiklusse ja selle eelistesse.

Tallinnas oli 1834. aastal 15 287 elanikku. 1855. aastaks oli linnaelanike arv juba 27 903, kuid Krimmi sõja aegne Tallinna sadama blokaad vaenlase poolt kahandas jällegi elanike arvu, mis 1858. aastal oli 20 780. Hiljem algas taas elanike arvu kasv, mida mõjutas Tallinn-Peterburi raudtee avamine 1870. aastal, vabrikute ehitamine ning eriti oluliselt sõjasadama ja laevatehaste rajamine.

Siinkohal käsitleme põgusalt peamiselt neid majandusharusid, mis kujundasid Tallinna positsiooni siseriiklikult või isegi rahvusvaheliselt. Munitsipaalmajanduse (vee- ja energiavarustuse, ühistranspordi, hariduse jms) arengut Tallinnas iseloomustatakse lähemalt hiljem.

19. sajandi II poolel kujunes Tallinna sadam ülevenemaalise tähtsusega sadamaks. Ekspordisadamana omandas Tallinn 1870. aastatel Peterburi ja Odessa järel kolmanda koha, kusjuures kümnendi lõpul edestas sisseveo mahult juba ka Odessat. 1902. aasta kevadel avati regulaarne laevaliin Tallinna ja Kopenhaageni vahel ning üks kord nädalas sõitis aurik „Botnia” Taani ja tagasi. 1901 avati alaline liiklus Tallinn-Viljandi raudteel, mis andis olulise tõuke põllumajanduse ja tööstuse arengule sisemaal. Selle kinnituseks on uute asulate teke raudteepiirkonnas.

Majanduse arengust hoolimata oli ca 60 000 elanikuga sajandivahetuse Tallinn veel suhteliselt väike kubermangulinn, kus elanike tähtsamaks tegevusalaks oli kaubandus. Rahvaarvult oli Helsingi 1,5 korda, Riia ja Stockholm 4 korda Tallinnast suuremad.

	1850–1870	1880–1889	1890–1899
Tallinn	24 000 (1851)	45 900 (1881)	58 800 (1897)
Helsinki	20 700 (1850)	43 300 (1880)	93 600 (1900)
Stockholm	93 070 (1850)	167 868 (1880)	245 331 (1890)
Riia	102 590 (1867)	169 329 (1881)	255 879 (1897)
St Peterburg	513,0 (1855)	884,3 (1885)	1 097,5 (1895)
Tartu	12 914 (1856)	29 974 (1881)	42 308 (1897)

Jaan Poska on tolleaegse Tallinna iseloomustamisel märkinud¹³, et veelgi patriarhaalsem on tema elanike vaim: linnavolikogus pahandasid saksa linnaisad vabrikute ehitamise pärast, et „kas meil nende tahmanägusid tarvis?” Vene turg, mille äärde, praegusele Estonia puisteele J. Poska ühes oma ema ja nooremate vendade-õdedega asus, oli korratu ning auklik linnatagune väli prügihunnikute, mustlaste vankrite ja tsirkusepalaganiga.

Tööstus oli sajandivahetuseks Tallinnas veel võrdlemisi vähe arenenud. Järgneva kümne aasta jooksul tegi aga suurtööstus siin läbi hiigelarengu ja Tallinn muutus tööstuslinnaks. Peeter I merekindluse ehitamine linna ümbrusse avaldas linna elule märkimisväärset mõju, andes sellele sõjaväelinna ilme.

1899. aastal oli sisse õnnistatud Lasnamäel asunud Tsaari-Venemaa suurima vagunitehase „Dvigatel” hoone, kus 1901. aastal töötas umbes 2600 töölist. 1900. aastal alustas Tallinnas Kopli tänavas 235 meetri pikkuses hoones (Tallinna ühes suurimas ehitises) moodsa välismaise sisseseadega tööd Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabrik (1941. aastast Balti Manufaktuur), kus 1905. aastal töötas umbes 1400 töölist. 1. mail 1901. aastal lõpetati Tsaari-Venemaa moodsaima elektromehaanikatehase „Volta” ehitustööd, kus esialgu sai tööd 700–800 inimest. 1899. aastal laiendati oluliselt Franz Krulli masinatehast (1940. aastast „Punane Krull” ja 1949. aastast Tallinna Masinatehas), mis tootis viina-, õlle- ja pärmivabrikute sisseseadeid, aga ka aurumasinaid, filtreid jms ning oli oma külmutusseadmetega Vene turu liider. Tehases töötas sajandi algul 300–400 töölist. Suurte tehaste ehitamise tõttu hakkasid ka eeslinnaosades kerkima majad, enamasti eestlaste väiksemad elumajad.

1900. aastal oli Tallinnas 7625 ehitist, sh 4924 elamut, millest olid kivist 877, puust 3961 ja 86 olid segaehitised. Järgneval neljal aastal, nagu ka sel ajal ilmunud ajalehed nentisid, oli Tallinnas „suur majade ehitamise tuhin”. 1901. aastal ääristati mitu tänavat, sh Raua, Tina ja Vase tänavad, uute kahekorruseliste puumajadega. Kokku ehitati aastail 1901–1904 Tallinnas 1143 elumaja, millele järgmisel kahel aastal lisandus vaid kolm elumaja.

20. sajandi kahel esimesel aastakümnel valiti Tallinna Linnavolikogu mitmesse koosseisu Juhan Umbli, kes on hiljem nendest sündmustest ka huvitavalt ja emotsionaalselt kirjutanud.¹⁴ J. Umbli oli juba eelmise sajandi lõpus Tallinna elama asunud. Ta ostis I linnajaos selleaegses Girgensoni pargis krundi, ehitas maja ja asutas 4-klassilise erakooli. 1892. aasta Linnaseaduse järgi oli, nagu eelpool juba märgitud, valimisõigus majaomanikel ja kaupmeestel. Väga oluline on veelkord lisada, et valimisõigus oli väikese, kuid eestlaste seisukohalt olulise rühmana veel ka vaeslaste eestkostjatel.

Kui 1890. aastate keskel külastas Palmse kooliõpetaja Juhan Umbli ühe protsessi asjus J. Poskat, kes siis elas Pikal tänaval oma majas, ja päris, kuidas Tallinnas on lugu eesti haritlastega, vastanud J. Poska (J. Umbli mälestuse järgi): „Nime poolest on meid siin 2 ülikooliharidusega eestlast – peale minu veel dr Köhler, suur tšellomängija. Muidu on kõik enne-Jakobsoni-aegne värk. Sakste käes on varandus, haridus ja võim. Meie ei saa nende

¹³ Jaan Poska. Eesti Kirjanduse Seltsi Elulooline Sari 1. Eesti Kirjanduse Selts, Tartu 1998, lk 18.

¹⁴ J. Umblik. Ajalooline pööripäev Tallinna raekojas. „Linnad ja Alevid”, 1930, 2/3, lk 17-23. Märkus: viidatud allikas ja mitmel pool mujalgi on autori nimi kirjutatud J. Umblik, aga usaldusväärseks tuleb lugeda selle linnavoliniku nime J. Umbli, nagu ka 1900. aasta linnavolikogu valimiste tulemustes on märgitud.

vastu midagi, pole inimesi ega vara. Mõni eesti selts nagu „Estonia” ja „Lootus” on rohkem alevi voorimeeste kõrtsid.”¹⁵ J. Umblia oli siis tähendanud, et maal olevat rohkem tõusu märgata: eesti elu koonduvat vallavalitsuste ümber. Talumees tohtivat juba mõisnikuga kohut käia ja kinnisvarasid muretseda.

Suurte vabrikute ehitamine tõmbas ikka enam rahvast Tallinna. Tuginedes Jaan Poskast kirjutatud raamatule¹⁶, ostsid eesti mehed eeslinnades krunte ja ehitasid maju. Kui J. Umblia oma krundi ostust J. Poskale teatas, surunud see tal kätt ja öelnud: „See on õige samm õigel ajal, et linna tulite. Niisuguseid mehi on meil vaja. Aga tehke niisugune maja, et hääleõiguse saate. Kuu kümne pärast on linnavalimised, vahest saate I linnajaost linnavolikogusse, seal ehitavad eestlased palju maju. Mina südalinna võin viimsepäevani oodata, kui sest sakste kantsist volikogusse pääsen. Kui kord volikogus olete, küllap siis saate ka sakste saladustesse tungida.” Ka eesti seltsielule kutsus J. Poska J. Umbliat käsi külge panema.

1901. aastal valitigi J. Umblia ühes 14 teise eestlasega Tallinna Linnavolikogusse. Seda eestlaste esimest läbimurret linna juhtimisel ei pidanud sakslased esialgu mingiks ohuks.

Tallinna Linnavolikogus oli siis üle 2/3 sakslasi, Tallinna Linnavalitsus koosnes ainult sakslastest. 1901. aasta valimistel pääses linnavolikokku 41 sakslast, 4 venelast ja 15 eestlast. Linnapeaks valiti J. v. Hueck, linnapea abiks (tänapäeva mõistes abilinnapeaks) V. Hoerschelmann, linnanõunikeks E. Bätge, E. Erbe, L. Daugul, sekretäriks O. Benecke – nagu öeldud, kõik sakslased. Sakslaste ülekaal oli ka kõikides komisjonides. Eelnevalt juba märkisime, et ametlik keel oli vene keel, aga linnavolikogu komisjonides räägiti saksa keelt.

Sajandivahetusel sai Tallinnas suurt elujõudu eestlus ja seda peamiselt Tartu Ülikoolist tulnud haritlaste kaudu, kes ajalehe „Teataja” kaudu sekkusid võitlusse kohaliku omavalitsuse pärast. 1901. aasta 23. novembril oli Tallinnas hakanud ilmuma ajaleht „Teataja”, mis oli teine eestikeelne päevaleht 1891. aastast ilmunud „Postimehe” kõrval. „Teataja” mõtte algatajaks peetakse Eduard Vildet, kes aga oma sotsiaaldemokraatlike vaadete tõttu ei saanud võimudelt ajalehe väljaandmise luba. Loa taotluse esitas noor jurist Konstantin Päts, keda soovitas ka tsensor Jaan Jõgever. Kuigi luba andes eeldasid ametivõimud riigitrüü väljaande ilmumist, „mille ümber koonduvad siin elavad õigeusklikud eestlased”, sai „Teatajast” radikaalne poliitiline ajaleht. Selle toimetuses töötasid peale E. Vilde ja K. Pätsi veel Mihkel Martna, Otto Münther, Hans Pöögelmann, Anton Hansen Tammsaare, Johannes Voldemar Veski ja Eduard Virgo. Lehe kaastööliste hulgas olid Richard Aavakivi, Matthias Johann Eisen, Leopold (?) Jürgens, Ants Laikmaa, Ernst Peterson-Särgava jpt tuntud haritlased, kirjanikud ja avaliku elu tegelased. 1905. aasta lõpus saavutasid „Teataja” toimetuses juhtpositsiooni revolutsioonilise liikumise pooldajad eesotsas H. Pöögelmanniga ja ajaleht suleti sama aasta detsembris.

Jaan Poskast kirjutatud raamatust¹⁷ võime lugeda, et K. Päts oli esialgu läinud abiks vene vandeadvokaat Bulatseli juurde. Kohalikud eestlased Mürk jt olid ta sinna juhatanud, sest see kaitsvat eestlaste asja parunite vastu. Bulatsel oli Peterburis lõpetanud aristokraatliku

¹⁵ Jaan Poska. op. cit, lk 21.

¹⁶ Jaan Poska. op. cit, lk 22-27.

¹⁷ Jaan Poska. op. cit, lk 26-27.

õigusteaduse kooli. Meelsuselt „tõsivenelane”, hilisem Peterburi mustasaja juht, püüdis ta Tallinnas endale venestajana nime teha... K. Päts nägi, et ta Bulatseli juurde pole õigesse kohta sattunud. Gabriel Poska, keda K. Päts Tartust tundis, viis ta siis oma vanema venna J. Poska juurde. Tema abina hakkas K. Päts 25-rublase kuupalgaga kohtutes vähemaid asju ajama.

K. Päts elas siis koos F. Karlsoni ja T. Jürisega ühises korteris Vana-Viru tänavas, Grafi majas. Advokatuur talle suuremalt ei meeldinud. Ülikoolis oli talle pakutud võimalust professoriks valmistuda. Rahukohtust tulles lennutas ta sageli mapi lauale, kirudes: „Oota seal nagu sulane tundide kaupa järjekorda räbalate asjadega!” J. Poska aitas tal paberid korda seada. Kohtupabereid oli J. Poskal kaks akent täis, kõik läbisegi. Kui midagi vaja oli, pistis J. Poska pea sinna vahele – ta oli väga lühinägelik – ja otsis...

„Teatajast” kujunes keskus, mille ümber Tallinna eestlus hakkas juba suuremateks ülesanneteks valmistuma. Hakati mõtlema ka rünnakust raekotta. J. Umblia, kes 1900. aastal linnavolinikuks tulles oli saanud vaeslastekohtu ja hindamiskomisjoni liikmeks, tuli J. Poska poole nõu küsima. Poska oli väga rahul. „Nüüd olete õigel kohal,” öelnud ta J. Umbliale, „iseäranis vaeslastekohtu liikmena katsuge muretseda meie haritlastele hääleõigust, mahutades neid majade eestkostjateks ja hooldajateks.” Nii saidki K. Päts, O. Strandman, J. Sitska, J. Teemant jt tasa ja targu, et sakslased ei märkaks, üksteise järel hääleõiguse.

Hindamiskomisjoni liikmena nägi J. Umblia, et viimane kinnisvarade hindamine oli toimunud juba 30 aasta eest ja niisama vananenud olid ka hindamisinstruktsioonid, mille tulemusena eeslinnade vähemad majad kandsid palju raskemat maksukoormat, kui südalinna suurmajad. Eriti oli Tompeal mõisnike „Absteige”-korterid, Kadrioru suvilad, klubid jne sootuks maksuvabad, et need „ei toovat midagi sisse”. J. Umblia ettepanekul võeti 1902. aastal ette üldine ümberhindamine, mida ta ise juhatas. Poolteise aasta jooksul hindamiskomisjoniga majast majja käies sai J. Umblia üles märkida kõik ärksamad eesti majaomanikud ja kaupmehed, kellest moodustati kaader valimisvõitluseks.

Valimiste ettevalmistused sündisid võimalikult vaikselt, et mitte sakslasi enneaegselt häirida. Organisaatorid (J. Umblia jt) pidasid sageli nõu Poskaga, kes tundis nii Vene võimuseid kui ka seadusi. Et iga rahvuslikku värvi samm sel ajal tembeldati sakslaste poolt kohe riigivastaseks separatismiks, tuli olla väga ettevaatlik.

Eestlased pääsevad esimest korda ajaloos Tallinna linna juhtima

Majanduse arenguga kaasnes ka rahvaarvu kasv. Kui 1897. aasta rahvaloenduse andmeil oli Tallinnas 58 800 elanikku, siis 1905. aastal oli see arv juba 75 500. Paljuski kasvas Tallinna elanike arv inimeste asumisega maalt linna – seega eestlastega.

J. Umblia enda väitel olevat tema algatusel alanud Tallinnasse saabunud eesti soost haritlaste määramine vaeslaste vabanenud eestkostjate kohtadele igas linnajaos (Tallinnas eristati siis 6 linnajagu), sest J. Umblia, kes nagu öeldud, oli vaeslaste kohtu liige. Nii olevat tema olulisel abil valimisõiguse saanud K. Päts, M. Pung, O. Strandman, F. Karlson, J. Teemant, J. Sitska jpt, kellel polnud siis veel linnas kinnisvara. Loodi valimiseelne organisatsioon ning taas J. Umblia sõnul „saadi mõnesugust materjali endiste linnaisade pattudest, millega eesti valijate ringkond astus 1904. aastal võitlusse ajaloolise raekoja peremehe vastu.” Vastased olevat olnud ehmunud, sest ei aimanudki, millise hooga ja organiseeritult eestlased astusid

valimisvõitluse. Võitu lootsid eestlased ise neljas linnajaos, välja arvatud kuuendas linnajaos, kus majad ja suured ärid kuulusid sakslastele, niisamuti oli võidulootusi vähe teises linnajaos, kus Kadrioru villad ja Narva maantee majad kuulusid samuti sakslastele. Nii ka üldjoontes läks.

Eestlaste kaasamist olevat soodustanud ka linnas läbi viidud kinnisvara ümberhindamine. Sellega kõrvaldati varasem ebaõiglus, kus Toompeal olid suured mõisnike korterid („*Absteigewohnungen*”) tasuta, aga äärelinnades olid maksud kõrged. Eestlased organiseerusid 1904. aasta valimisvõitluseks viie aleviringkonna järgi viide komiteesse. Üldjuhtimiseks moodustati keskkomitee. Taoline organisatsioon olevat püsinud mitmel järgnevalgi valimisel. Eestlaste poliitilise tegutsemise võimalused paranesid ka seetõttu, et „Teataja” hakkas ilmuma iga päev ja asutati ka uus selts „Kalev”, kuhu koondusid intelligentsi esindajad.

Kõigepealt, 9. detsembril 1904 toimusid valimised I linnajaos, kust valiti 5 eestlast, 2 venelast ja mitte ühtegi sakslast. 10. detsembril toimusid valimised II linnajaos ning valituks osutusid 4 eestlast, 1 venelane ja 5 sakslast. 11. detsembril valiti III linnajaost 8 eestlast ja 1 venelane, 12. detsembril IV linnajaost 10 eestlast ja 2 sakslast, 13. detsembril V linnajaost 10 eestlast, 15. detsembril VI linnajaost 12 sakslast. Kokkuvõttes valiti 60-liikmelisse linnavolikokku 37 eestlast, 4 venelast ja 19 sakslast. **Eestlased liitusid venelastega üheks blokiks ning nii saavutati uues linnavolikogus 2/3-line enamus, mis oli vajalik mõningate küsimuste otsustamiseks.**

J. Umbli kirjutab veerand sajandit hiljem¹⁸, et saabus 1905. aasta, kui eesti soost kodanik veeres marulainena vana raekoja ette – põrutades selle muistse kivist trepi peale „Võtmed siia!”. Ja kaks kullatud Tallinna võtit (asuvad praegugi Tallinna raekojas – S.M.) langesid uue peremehe kätte. **See oli ajalooline pööripäev vanas raekojas.** Neid linna väravate võtmeid raehärrad esitasid kuningate vahetusel uuele valitsusele. Kui Rootsi kuningas Gustav V 1907 esimest korda Tallinna külastas, siis olevat ta Raekojas kaua vaadelnud neid võtmeid, mis kunagi olnud ka Rootsi kuningate valitseda.

Eesti Rahvusliku Ajaloo Selts andis 1935. aastal välja Tallinna linnas võimu eestlaste kätte mineku puhul juubelialbumi, kus märgitakse¹⁹, et 1904. aasta detsembris „murdis eestlus omale saksluse müürist läbi õiguse avaliku elu korraldusest osa võtta ja võttis sakslaste käest ära Tallinna linnavalitsuse juhtimise. See oli lahing, millega eestlased tagasi võitsid Pala lahingus kaotatud õigused...” Sakslased tegid kõik, et eestlasi kauem linnavalitsemisest eemal hoida. Veel mõni päev enne valimisi kirjutab nende leht „*Revalische Zeitung*” nr 297-1904. aastal: „...aga meie ei karda ka mitte niisama avalikult ütelda, et nende uute inimeste (*homines novi*) ja nende rahvuslike parteitegelaste radikaalne võit oleks suureks õnnetuseks meie linnale. Kui nendel miskisugust vähemat sihti pole silme ees, kui oma kätte võtta kõik need kohad, mis senini teiste elementide käes seisid, siis on see saatuslik enese ülehindamine, mis eneses varjab otsekohest hädaohtu meie omavalitsuse asjale.” Peale valimisi olevat üks

¹⁸ J. Umblik. Ajalooline ... op. cit, lk 17.

¹⁹ Tallinna Linnavalitsuse eestlaste kätte mineku XXX a. juubelialbum. Toimetanud Ernst Veermann. Eesti Rahvusliku Ajaloo Seltsi väljaanne, 1935, lk 14.

sakslaste poolt Peterburis välja antud leht kirjutanud, et Tallinna Linnavalitsuse eestlaste kätte minek olla Tallinnale ajalooliseks „mustaks päevaks”. Ja esialgu olevat levitatud kuulujutte, et nüüd raiuvad eestlased kõik puisteed linnas maha ning teevad need heinamaadeks.

Linnavolikogusse valitud K. Päts tõlkis oma 1905. aastal alanud Šveitsi pagenduse ajal eesti keelde ka mitmeid kohaliku omavalitsuse alaseid raamatuid.²⁰

A. Damaschke raamatu 1938. a kordustrüki eessõnas märgib kauaaegne Tallinna linnapea (aastatel 1919–34) ning Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees (aastatel 1920–40) Anton Uesson: „Mitte juhuslikult ei toimunud Adolf Damaschke teose tõlkimine. Kui võitluses eesti rahva vabaduse eest esimene kants oli vallutatud, tuli seda sisuliselt kindlustada... Mõtte äratamiseks ja kommunaalprobleemide tundmaõppimiseks ja nende lähendamiseks sihtjoonte määramiseks on A. Damaschke teosel väga suur tähtsus... Kui kolmekümne nelja aasta eest Konstantin Päts'i juhtimisel Tallinna Linnavolikogu valimistel esimest korda pärast sakslaste aastasadu kestnud valitsemist eestlased saavutasid võidu ja võtsid linna juhtimise enda kätte, siis seisid uued jõud suurte ja rohkearvuliste ülesannete ees. See võit sai nurgakiviks meie praegusele kommunaalpoliitikale, mille põhialused ja sihtjooned määras kindlaks esimene eestlastest enamusega linnavolikogu... Võitu ei saavutatud mitte ainult rahvuslike aadete ja sihtide taotlemise tähe all, vaid suurel määral ka seetõttu, et eestlased astusid igal pool võitlusse, nõudes suuri ja põhjalikke reforme.”

Veel märgib A. Uesson selle raamatu eessõnas, et „kaugele ettenägeliku poliitikuna tundis K. Päts ära, et omavalitsuste sisulise kindlustamiseta pole omariikluse rajamist võimalik taotleda, vaid et tugevad omavalitsused on riigi rajamisel esimeseks tähtsamaks eeltingimuseks. Ja nagu hiljem selgus, olid Eesti riigi loomise esimestel päevadel rahva jõudude organiseerimisel just omavalitsused määrava tähtsusega teguriks...”

Mitte vähem oluline pole meenutada K. Pätsi enda poolt A. Damaschke raamatu 1908. aasta trüki eessõnas kirjapandut:

„Omavalitsus on oma sisult kodaniku vabadustest kõige täielikum, sest kõik teised vabadused tõrjuvad ainult vägivalda tagasi, on kaitsevallid avaliku võimu vastu, kuna aga omavalitsus juba ühe osa sellest avalikust võimust kodanike eneste kätte usaldab... Kõige suuremad kodanlikud vabadused käivad alati käsikäes rahvameelse omavalitsuse asutamisega. ... Võidule pääsenud vabadusvool toob meil tingimata ka avaramad omavalitsusasutused. Alles siis pääsevad omavalitsusasutusse laiemate rahvakihtide esindajad ja ainult sel tingimusel nihkub omavalitsuse tegevus loomulikule alusele. Kuid uue, viljarikka tegevuse esimeseks tingimuseks jääb, et uued tegelased kaasa tooksid ka tõesti uued püüded ja põhjaliku asjatundmise. ... Kõik, kes tuleviku omavalitsuse põllul tegevad tahavad olla, peavad endid selle vastu valmistama. ... Meie väikesel rahval ei ole võimalik olnud luua endale iseseisvat valitsust. Ajalugu on meie vastu kare olnud: rahva nooruse koidikul toodi meie maale võimuvalitsus ja see ei taganenud mitte vabatahtlikult oma kindlaist kantsidest. Vabadustung suruti igal viisil toorelt maha. Kuid ta kasvas meie rahva salajasemais soovides seda suurema jõuga. Teda ei suudetud viimaks katte all kinni hoida ja ta avaldas ennast otse loodusliku väega üldise vabadusvõitluse ajal. Nüüd on ainult aja küsimus, millal meie rahvas oma

²⁰ Franz Lieber. Rahvavabadus ja omavalitsus. Eestistanud cand. Jur. K. Päts. „Ühiselu” kirjastus Peterburis, 1908, 314 lk. Adolf Damaschke. Kogukondliku omavalitsuse ülesanded (originaalpealkiri „Aufgaben der Gemeindepolitik”). Tõlkinud K. Päts. Tartu, Kirjastus OÜ Loodus, 1938, 383 lk.

koduses omavalitsuses peremeheõigused enda kätte võtab. Kaugel ei ole see kauaoodatud aeg enam mitte.”

Vahemärkusena võib öelda, et mõni aasta varem, 1901. aasta 20. detsembril olid eestlased koos lätlastega võitnud Valga Linnavolikogu valimised. 1902. aasta 23. märtsil valiti Valga linnapeaks Johannes Märtsen, kes oli ajaloos üldse esimene eestlasest linnapea (püsis ametis 1917. aastani). Tallinna juhtimise minek eestlaste kätte oli oluliseks tõukejõuks teistele linnadele. Näiteks 20. jaanuaril 1906 võitsid eestlased Võru Linnavolikogu valimised, 1. jaanuaril 1914 Pärnu Linnavolikogu valimised, 11. juunil 1914 Rakvere Linnavolikogu valimised jne.

Tallinna Linnavolikogu 1904. aasta valimiste 25. aastapäeval kirjutati²¹: „1904. aasta võidul on ka määratu ajalooline tähtsus: ta oli ilmingimatuks vajalikuks eelduseks oma riigi loomiseks maailma- ja vabadussõja raskusist ülesaamises, sest ta lõi elanike enamikku kuuluvaile esindajatele võimaluse asuda loovale tööle oma kolde kindlustamiseks poliitiliste ja majanduslike tormide vastu. Selle võiduga pandi alus uuele edumeelsele ja töövõimelisele linnavalitsusele, loodi eeldus ja murti tee otstarbekohasele tegevusele kogukonna objektiivsete huvide kaitseks ja linna kui terviku heakäekäigu tõstmiseks.”

J. Umbli sõnul²²: „Võit oli ootamata suur, tõi joovastust valijatele ja valituile, tervele eesti rahvale. 1904. a detsembrikuud võiks märkida suursündmusena Eesti arenemise ajaloos. Eestlane võttis oma kätte Eesti suurima linna juhtimise.”

Kuid suur võit pani võitjatele peale ka suured kohustused. Liiatigi peale mõne üksiku eelmises linnavolikogus tegutsenud eestlase, olid enamus uued liikmed ja linnaasjades vähikud. K. Pätsi hinnangul²³: „Nende ridade kirjutajal on võimalik olnud lühikest aega meie suurema linna omavalitsuse tegevuse lähedal seista, ja ta peab avalikult tunnistama, et senised omavalitsusasutused kõike muud võivad olla kui kodanlike vabaduste kasvatajad. Vaevalt leidub teisel rahva enese kätte usaldatud asutusi, kus avalikke asju aetakse nii väheste teadmistega ja kus kõik otsustatakse ainult kodukolde tarkusega. Meil ei julgeta avalikult tunnistadagi, et omavalitsuse esindajad ka poliitikast võivad ja peavad osa võtma!”

Kaotanud vastased ennustasid peatset „linnaasjade kraaviajamist”. Vaeslaste eestkostjate valimisõigusega linnavolikokku pääsenuid nimetati „*summadanimeesteks*”, sest kogu nende varandus pidi sumadani ära mahtuma ning seesugustel ei pidanud olema millegagi vastutust kanda ega ka midagi kaotada. Õigupoolest sellise „ohuga” ähvardasid sakslased linnaelanikke juba enne valimisi. Jaan Poska tütar meenutab,²⁴ et linnavolinik parun Rosen olevat priisimaja koosolekul hoiatanud eesti majaomanikke oma kanges eesti keeles: „*Kas sina siis toeste tahap valip see Päts, se Temant? Temal ei olep ju muud kui see sumadan. Tema koik vara olep ta sumadanis. Kui tulep volikokku, ta jagap su vara omavahel kui sina neid valip. Siis olep temal se vara ja sinul se sumadan.*”

²¹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse põhijooned viimasel veerandsajandil. „Linnad ja Alevid”, 1930, nr 2/3, lk 26-27

²² J. Umblik. Ajalooline ... op. cit, lk 19

²³ Adolf Damaschke... op. cit, lk 5

²⁴ Vera Poska Grünthal. Jaan Poska tütar jutustab. Mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus. Toronto 1969, lk 97. Kokku 244 lk.

Esimene eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimees

Vastvalitud Tallinna Linnavolikogu esimene koosolek toimus 5. jaanuaril 1905. aastal. Päevakorras oli kõigepealt linnavolinike vannutamine, mida 1892. aasta Linnaseaduse alusel viisid läbi ülempreester Simeon Popoff (õigeusklikke), pastor Treuer (luterlasi) ja rooma katoliku kiriku preester Limanović (katoliku usulisi). Seejärel kirjutasid linnavolinikud alla vandetöotusele. Koosoleku päevakorra teine punkt oli linnapea valimine ning kolmas punkt volikogu juhataja valimine linnaseaduse §-s 120 ette nähtud küsimuste arutamiseks. Kohe algas tõsine vaidlus õigusaktide tõlgendamise, koosoleku läbiviimise ja eelkõige päevakorrapunktide järjekorra küsimuses.

J. Poska tegi ettepaneku muuta päevakorda ja enne linnapea valimist valida volikogu juhataja. Kuigi Linnaseaduses ei olnud see sätestatud, peeti põhjendatuks, et linnapea valimine ei toimuks mitte senise linnapea poolt linnavolikogu koosolekut juhatahes, vaid samuti Linnaseaduse § 120 kohaselt. Ka Valitseva Senati ukaas oli tunnistanud otstarbekaks, linnapea valimine toimub mitte tema enda juhtimisel, vaid eriti valitud isiku juhtimisel. V. Demin ja E. Hoerschelmann aga juhtisid tähelepanu sellele, et senine linnapea on kohal ja seadus ei keelavat linnapea valimist enne linnavolikogu juhataja valimist, sest Valitseva Senati 1888. aasta ukaas pidi ainult nõudma, et linnapea peab oma senised linnapea kohused maha panema. Meenutagem ka juba eelöeldut, et kaasaegsetest põhimõtetest oluliselt erinevalt võimaldas 1892. aasta Linnaseadus linnavolikogu laiali saata ning seejärel tuli kahe kuu jooksul korraldada uued valimised.

Linnavolikogu võttis siiski vastu J. Poska ettepaneku valida volikogu juhataja enne linnapea valimist. J. Teemant tegi ettepaneku valida juhatajaks J. Poska, aga v. Mickwitz esitas senise linnavolikogu juhataja parun Girardi kandidatuuri. Kuulidega hääletades **valiti linnavolikogu juhatajaks J. Poska** (poolt 43, vastu 19 häält), sest parun Girard sai 24 poolt- ja 38 vastuhäält. Jätkusid vaidlused selle üle, kas kuberner peab järgnevalt tingimata kinnitama linnavolikogu juhataja valimise või võib ka linnavolikogu eeldada, et J. Poska kindlasti kinnitatakse linnavolikogu juhatajaks ja seega võib linnavolikogu asuda linnapead tema juhtimisel valima. Pealegi oli siseminister eelnevalt selgitanud, et edasilükkamatuid küsimusi võib linnavolikogu otsustada ka siis, kui veel kinnitamata linnavolikogu juhataja juhatab koosolekut. K. Päts tegi muuhulgas ettepaneku lugeda linnapea valimine just edasilükkamatuks küsimuseks. Sakslaste fraktsioon jäi enda juurde kindlaks, et valimised oleksid seadusevastased, kui neid juhatab kubeneri poolt kinnitamata isik. Ka venelaste fraktsioon toetas seda seisukohta. Linnavolikogu hääletas ja tunnistas linnapea valimise edasilükkamatuks küsimuseks, mis tuleb teostada viivitamatult. Linnapea Hueck loobus koosoleku juhatamisest ja andis selle üle vastvalitud linnavolikogu juhatajale J. Poskale.

J. Teemant tegi ettepaneku valida linnapeaks tõsine riiginõunik Erast Georgi p Hiatsintov ning esitas ka vaeslastekohtu tunnistuse tema eestkostja õiguste kohta. Seejärel tähendas v. Mickwitz, et tema teada on linnapea kandidaat kohalik kõrgem riigiametnik ja tema valimine oleks kohaliku omavalitsuse mõtte vastane. Liiatigi polevat E. Hiatsintov olnud valijate nimekirjas, mis avaldati Eestimaa Kubermangu Teatajas ja esitatud vaeslaste eestkostja tunnistus olevat puudulik. Peale üksikasjade täpsustamist ja dokumentide kontrollimist tegi linnavolikogu juhataja ettepaneku lükata linnapea valimine edasi. Senine linnapea asus taas linnavolikogu koosolekut juhutama ning kuulutas selle lõppenuks.

Et mitte anda uuele linnavolikogule marurahvusluse värvi, nagu seda ootasid vastased, siis linnavolikogu järgmisel koosolekul valiti linnapeaks venelane Erast Hiatsintov, kes oli tuntud

kui vabameelne eestisõbralik isik ning nagu 30 aastat hiljem kirjutas esimene eestlasest Tallinna linnapea Voldemar Lender²⁵: „Esimene eestlaste volikogu Tallinnas valis linnapeaks venelase Hiatsintovi; see oli diplomaatlik võte, eriti veel sellepärast, et too kubermangu valitsuse liige palju ei seganud end linnavalitsuse asjadesse ja tegelik töö jäi eestlastest linnanõunike hooleks.”

Moodustati linnavalitsus, kusjuures valida saadi ainult kahte linnanõunikku, sest kaks sakslast (E. Erbe ja L. Daugul) jäid seaduse järgi kaheks aastaks ametisse edasi. Uuteks nõunikeks valiti 9. veebruaril 1905 K. Päts (ühtlasi ka esimeseks abilinnapeaks, kusjuures Eesti Entsüklopeedia kirjutab, et K. Päts valiti linnapea abiks, aga sellel ametikohal on tänapäeval hoopis teine tähendus) ja V. Lender ning linnasekretäriks M. Pung. Linnavalitsuse juhtimine läks seega olulisel määral eestlaste kätte, aga linnavalitsuse ametnikkond, kus vastutavatel kohtadel olid enamasti sakslased, jäi siiski valdavalt endiseks. Uue linnavolikogu üks põhieesmärke oli mitte õhutada rahvuslikku sallimatust ning tagada kõigi linnakodanike hea käekäik sõltumata rahvusest ja klassihuvidest.

Ehk nagu kirjutas aastail 1919–1923 Märt Raud oma 1953. aastal Torontos ja pool sajandit hiljem ka Eestis ilmunud raamatus²⁶, et 1904. aasta Tallinna Linnavolikogu valimised olid K. Pätsi esimeseks suureks eksamik masside organiseerimisel ja „J. Poska abil, kes oli vene seltskonnas suures lugupidamises lõi ta eestlaste ja venelaste vahel valimisliidu.”

Uus linnapea, linnanõunikud ja -sekretär kinnitati ametisse 1905. a märtsis. Uue rakendatava omavalitsuspoliitika põhialuseid väljendas kujukalt linnapea E. Hiatsintov ametisse astumisel 6. aprillil 1905. aastal linnavolikogu koosolekul peetud kõnes, kus muuhulgas märkis: „Üheks linnaomavalitsuse tähtsamaks ülesandeks peab olema haridustöö linna kehvemate elanike seas ja selleks tuleb koondada kõik jõud võimalikult rohkema arvu koolide asutamiseks kehvemate elanike lastele. Siin seisab ees suur töö, sest praegu on veel väga palju kehvemate elanike lapsi, kes jäävad ilma kooliharidusest. Mitte vähema tähtsusega on linna tervishoiu seisukorra tõstmine. Meil on olemas haigemaju, kuid neid peetakse ülal erakapitali poolt; ravimise tasu on neis nii kõrge, et see kehvematele elanikele on kättesaamatu. See nähtus on anormaalne ning selle pehmendamiseks ja kõrvaldamiseks on tarvilik leida kõige tõsisemaid abinõusid. Kehvad inimesed moodustavad linna elanikes õieti selle elemendi, kelle olukorra parandamine kuulub linnavalitsuse tähtsamate ülesannete hulka. Linnavalitsuse hoolitsemine elanike laiemate kihtide eest peab ulatuma ka üle tähendatud piiri ja rahva söögimajade, öömajade jne asutamine oleks väga soovitav. Tõsi, nende eesmärkide taotlemine nõuab linnalt suuri summasid, linna rahanduslik seisukord aga halveneb järjest, olenedes kurvast nähtusest, et kohalik kaubandus langeb halastamatu järjekindlusega. Kaubandust peab toetama, et tõsta ja parandada tegutsemist sellel alal. See ülesanne on väga raske, kuid teatud tingimustel täiesti teostatav. Esimene tingimus peitub volinike isiklikes omadustes: nad peaksid ühinema sõbralikuks koostööks linna kasuks, unustades oma väiklase enesearmastuse ja ausalt suhtuma teiste arvamustesse. Kuid see pole veel küllaldane selleks, et tõsta linnaasjandust soovitavale kõrgusele; on tarvis kõrvaldada ja muuta paremaks neid

²⁵ Tallinna Linnavalitsuse eestlaste kätte mineku XXX aasta juubelialbum. Toim. Ernst Veermann. Eesti Rahvusliku Ajaloo Seltsi väljaanne, 1935, lk 4.

²⁶ Märt Raud. Kaks suurt: Jaan Tõnisson, Konstantin Päts ja nende ajastu. Tallinn, Olion, 1991, lk 47. Kokku 256 lk

kitsendavaid objektiivseid tingimusi, millesse meie omavalitsused on asetatud kehtiva seadusega. Et selgitada, missuguseid muudatusi on soovitatav võtta ette linnaomavalitsust ja selle tegevust käsitlevates seadustes, on tehtud ettepanek asutada eriline komisjon vastavate ettepanekute tegemiseks."

Uue linnavolikogu esimeseks tähtsamaks sammuks oligi komisjoni moodustamine linnaseaduse puuduste ja vajalike muudatuste fikseerimiseks, kuid edasine areng kujunes selliseks, et linnavolikogu algatus selles osas jäi tagajärjetuks.

1905. aasta sügise sündmused

Vastvalitud linnavolikogu ja linnavalitsuse normaalne töö sai kesta ainult mõne kuu, sest Venemaa poliitilised sündmused ulatusid ka siia. 1905. aasta 15., 16., 17. ja 18. oktoobril ning 3. novembril (uue kalendri järgi vastavalt 28., 29., 30. ja 31. oktoobril ning 16. novembril) toimusid linnavolikogu erakorralised koosolekud. Linnapea E. Hiatsintovi haigestumise tõttu täitis tema kohuseid sel ajal K. Päts, kelle allkirja kannavad kõik vastavad protokollid. 15. oktoobri koosolekul võeti arutusele sündmused, mis leidsid aset eelmisel päeval, mil väiksearvuline salk tundmatuid rüüstas kesklinnas, lõhkudes kaupluste aknaid ning röövis mõnda kauplust, õhtupoolikul aga süüdati ja põles maha saksa teater Uuel turul.

Linnavolikogu erakorralisel koosolekul peeti otstarbekaks pöörduda korra tagamiseks linnaelanike, eelkõige tööliste poole, sest jaanuarikuu rahutustes oli juba ilmnunud, et nad suudavad ohjeldada kuritegelikke salku. Eelläbirääkimistel tööliste vanematega esitasid viimased linna kaitsmise eeltingimustena linnavolikogule järgmised nõudmised:

- „1. Linnavolikogu nõutagu kõigi poliitiliste vangide vabastamist viivitamata.
2. Linnavolikogu saavutagu sõjavägede kõrvaldamine uulitsailt viivitamata.
3. Linnavalitsus saatku kohe Kõigekõrgemale poole järgmine telegramm: Seltskondliku korra ja rahu alalhoiuks on tarvilik viivitamata kutsuda kokku seadusandliku asutusena üldise, üheõiguslise, otsese ja salajase hääletamise teel valitav rahva esindus. Peale selle tuleb seadusandlisel teel anda rahvale sõna-, trüki-, koosolekute ja ühisuste vabadus ja tagada isikupuutumatus.”

Linnavolikogu otsustas:

- „1. Volitada linnapead koos oma asetäitjaga astuma kubermangu administratsiooni ees tarvilikke samme poliitiliste vangide vabastamiseks, samuti ka sõjaväe patrullide kõrvaldamiseks uulitsailt.
2. Saata Kõrgeimale poole tööliste esindajate tingimustes toodud sisuga telegramm.”

16. oktoobril kogunes linnapea ettepanekul linnavolikogu uueks erakorraliseks koosolekuks, sest Tallinna vabrikutööliste ja raudteeteenijate koosolekul oli esitatud uusi nõudmisi. Need olid järgmised:

„1. Kuna Eestimaa kuberner lubaduse põhjal sõjaväe patrullid pidid kõrvaldama Tallinna uulitsailt eelpäeva õhtul hiljemalt kella $\frac{3}{4}$ 7 (18.45ks), et aga sõjaväeosad peatasid elanikke veel $\frac{1}{2}$ 12 (23.30) õhtul, toimetades läbiotsimisi, kusjuures takistasid ka tööliste patrulle nende tegevuses, tarvitades koguni vägivalda, tööliste esindajad avaldavad selliste tegude puhul oma sügavat kahetsust ja protesti. Nende kinnitusel töölistes võtavad linna kaitsmise oma peale ainult siis, kui kõik sõjaväeosad kõrvaldatakse lõpulikult linna uulitsailt, avalikkudelt platsidelt ning eramajadest, õuedelt ja ruumest.

2. Poliitilised vangid peab viivitamata vabastama, kusjuures tööliste vanemate koosolek otsustab, keda vabastada. Tombu, Tasa, Reinu, Blumbergi ja Mõtuse peab vabastama kohe.

3. Linna Valitsus peab toetama töötuid rahalise abiga, misasjas tänane linnavolikogu koosolek peab tegema lõpuliku otsuse. Määratavad summad antagu tööliste vanemate koosoleku korraldusse ja jagada.
4. Tööliste patrullid võivad hoida linnas korda alal ainult sel korral, kui neil on käes tarvilikud relvad, milliste muretsemise Linna Valitsus kohustub võtma endale.
5. Politsei ei tohi teha tööliste patrullidele mingeid takistusi ega segada nende tegevusse. Patrullidel peavad olema erilised tunnusmärgid.
6. Kõik kirjavahetus kuberneriga või Linna Valitsuse ja tööliste vahel ilmugu ajakirjanduses kitsenduseteta ja kärpimata.”

Linnapea teatas tööliste esindajatele, kes viibisid linnavolikogu koosolekul, et enamus nende nõudmisi ei ole lahendatavad omavalitsusorganite, vaid administratiivorganite poolt, kelle poole linnavolikogu on valmis vastavate palvetega pöörduma. Linna pädevuses on aga rahaliste toetuste määramine ning linnapea lubas tööliste organisatsioonidele iga linna kaitsmise päeva eest 750 rubla kuni kümne päeva jooksul. Selle vastusega tööliste esindajad lahkusid koosolekult, et teatada seda kolleegidele, kes vahepeal olid kogunenud Uuele turule koosolekule. Seejärel linnavolikogu otsustas volitada linnapead koos linnanõunik V. Lenderiga pöörduma kuberneriga tööliste nõudmiste rahuldamiseks. Linnapea ja linnanõunik läksidki kohe kuberneriga juurde, linnavolikogu jäi aga kohale. Kui aga linnavolikokku saabus kohutav teade rahulike linnaelanike tulistamisest Uuel turul, siis läks linnavolikogu koosolek laiali.

Nimelt, 16. oktoobril 1905 tulistas Uuel turul kuberneriga loal toimunud tööliste koosolekut sõjavägi – hukkus 94 inimest ja haavata sai üle 100 inimese. Hilisemal uurimisel selgus, et tulistamise käsu („*halastamatult relvi kasutada*”) oli andnud Eestimaa kuberner Aleksei Lopuhhin. Rahva hulgas levis kuuldus, et veresauna korraldamise õhutajaiks olid mõisnikud, mis omakorda ajendas maal mõisate rüüstamisele.

Kuna oktoobris olid toimunud Venemaal mitme miljoni osavõtjaga üldstreigid jms, siis andis tsaar Nikolai II 17. oktoobril 1905. aastal välja manifesti „Riigikorra täiustamisest”, kus lubati, et ükski seadus ei jõustu Riigiduumale heakskiiduta ja 19. augusti valimismäärustikuga laiendati ka ette nähtud valijate ringi. Väga oluline on märkida, et see oli Tsaari-Venemaal ja tema koosseisu kuulunud Eesti aladel ka parteide asutamise lähtepunkt.²⁷

Keisri manifestis sisaldus nõue kehtestada konstitutsiooniline riigikord ka tegelikkuses. Manifesti järgi läks osa seadusandlikust tegevusest parlamendi (*Государственная Дума*) pädevusse. Duuma oli valitav ning selle valimiseks anti õigus moodustada erakondi. Samuti määrati kindlaks need elanikkonna kihid, kellel oli valimisõigus. Kõige kiiremini (1905. aasta 27. oktoobril) reageerisid võimalusele asutada legaalne poliitiline organisatsioon baltisakslased.

Kuid juba 26. novembril tekkis ka esimene eestlaste erakond – Eestimaa Rahvameelne Eduerakond. Selle erakonna programmi kohaselt tulnuks omavalitsust teostada kolmel tasandil:

²⁷ Rein Toomla. Eesti erakonnad. Tallinn, Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1999, lk 89

1. Kubermangu omavalitsus. Kubermangu all mõisteti ühtset Eestimaad, mis hõlmanuks Eestimaa (tolleaegsetes piirides), Põhja-Liivimaa, Saaremaa ja Setumaa ning Narva linna. Kuigi erakond vältis oma programmis mõistet „autonoomia”, olnuks nende arengukava realiseerumise korral tegemist selle mõiste üsna kaugeleulatuva variandiga. Kubermangu omavalitsuse pädevusse pidid kuuluma rahvaharidus, kohtud, politsei, kohalikud maksud, tervishoid, hoolekanne, kohalikud teed, post, krediidid, kindlustus, majandus, ühistegevus. See tähendanuks, et riigi keskviimu otsustada jäänuks üsna vähe valdkondi.
2. Maakonna omavalitsus. Programmis pole kahjuks seletatud, mis õigused ja kohustused pidanuks sellel haldustasandil olema.
3. Valla ja linna omavalitsus. Jällegi pole programmis sõnagi selle kohta, mis ülesanded peaksid neil haldusüksustel olema. Ilmselt oli erakond rahul sellega, mis selleks ajaks oli vastaval tasandil juba olemas.

17. oktoobri pealelõunal kogunes linnavolikogu linnapea ettepanekul järjekordsele erakorralisele koosolekule, kus ka eelmise päeva veriseid sündmusi pealt näinud linnavolinikud andsid oma selgitusi. Linnavolikogu otsustas ühehäälselt:

- „1. Avaldada oma kindlat protesti metsiku viisi vastu linna rahu ja korra kaitsmiseks, millist administratsiooni tarvis, lastes igasuguse põhjuseta isikuile, kes mitte ainult polnud milleski süüdi, vaid ka neile, kes tarvitsid oma jõudu linnaelanike julgeoleku kaitsmiseks.
2. Tallinna Uuel turul 16. oktoobril kordasaadetud hulgalises tapmises süüdlaste isikute selgitamiseks nõuda prokuratuurilt viivitamatut uurimist.
3. Lõpetada tänasest päevast kuni korra jaluleseadmiseni eelarveliste summade väljamaksmine politsei ülalpidamiseks.
4. Astuda ühendusse elanikkonnaga erilise seltskondliku julgeoleku komitee loomiseks, andes selle korraldusse tarvilikke summasid linnakassast.
5. Lähendada Siseasjade ministrile järgmise sisuga telegramm: Neljateistkümnendal kelle neljast algasid linnas rüüstamised, kestsid kogu öö. Mingit kaitset elanikel polnud. Viieteistkümnendal linnaomavalitsus tänu tööliste kaastööle seadis korra jalule. Kuberner lubas kõrvaldada uulitsailt sõjaväed. Kuueteistkümnenda õhtul, läbirääkimiste ajal tööliste vanematega edaspidise kaitse asjus, sõjavägi avas tule rahulikule koosolekule, mis arutas linna kaitsemise abinõusid. Tapetuid ja haavatuid väga palju. Linnaomavalitsus, avaldades oma pahameelt tegevusetuse puhul neljateistkümnendal ja tulistamise puhul kuueteistkümnendal, loobub igasugusest vastutusest. Elanikkonnas hirmus ärevus..
6. Määrata politsei ja sõjaväe kuritegelistest tegudest 16. oktoobril kannatanute ja nende perekondade toetamiseks linna summadest 5000 rubla, andes see raha tööliste poolt nende enda seast valitud tööliste vanematest ja linnavolikogu poolt valitud volinikest koosnevale komiteele jaotamiseks kannatanuile ja nende perekondadele. Abisaanute nimestik ühes saadud summaga avaldatakse üldiseks teadmiseks kohalikes ajalehis.
7. Käesolev otsus avaldada üldiseks teadmiseks, trükkides seda ja levitades igasugusel viisil.”

Seltskondliku julgeoleku komiteeks määras volikogu linnavalitsuse, tugevdades selle koosseisu järgmiste linnavolinikega: Poska, Benecke, parun Girard, Mend, Koba ja Karlson.

Ka järgmisel päeval, s.o. 18. oktoobril kogunes linnavolikogu erakorralisele koosolekule. Avades koosolekut, pöördus linnapea linnavolikogu poole kõnega Kõigekõrgema manifesti avaldamise puhul ning osutas selle seadusandliku akti suurele tähtsusele Vene riigi poliitilises elus. Linnapea väitis, et see akt olevat teinud meist vabad inimesed, kodanikud sõna tõsisel mõttes. Meiega ei saavat enam talitada nii kui varem ja seepärast me peame ühinema rahulikuks ja õnnistuseks tööks. Küllalt verd ja ohvreid! Linnavolikogu otsustas seejärel muuhulgas püstitada mälestusmärgi 16. oktoobril hukkunutele ning korraldada selleks

korjandus Eestimaa kubermangus. Samuti otsustati „paluda siseasjade ministrit määrata viivitamata karm juurdlus ja kohus süüdlastele mittemilleski seadusevastases süüdlaste Tallinna elanikkude massilises tapmises 16. oktoobril 1905. aastal.” Balti raudtee töötajate saadik Soloveitšik pöördus linnavolikogu poole oma kaaslaste nimel palvega, lubada 16. oktoobril langenud matta nende hukkumispäigale Uuel turul. Linnapea selgitas siiski, et selline ettepanek on mitmesugustel kaalutlustel praktiliselt teostamatu ja oleks otstarbekam valida tööliste esindajate valikul selleks eri paik mõnel surnuaial, millega ka linnavolikogu ühines.

Huvitava seigana tollest perioodist võib veel märkida, et kuberner oli 19. oktoobril juhtinud linnapea tähelepanu sellele, et ta pole saanud linnavolikogu 17. oktoobri koosoleku protokoll ja ärakirju vahepealsetest linnavolikogu otsustest, kuigi need on ilmunud ajalehtedes, aga seal ka veidi teistsugusel kujul kui temale s.o. kubernerile ette kantud. Kubernerile ettepanek oli, et ta saaks viivitamata linnavolikogu 15. ja 17. oktoobri otsuste ärakirjad ja et ta edaspidi saaks neid enne avaldamist ajakirjanduses. Linnapea E. Hiatsintov vastas, et tema ise ei võinud koostada linnavolikogu koosoleku protokoll ja et „üleelatud hirmsal ajal seda üldse keegi vaevalt võis tehagi, pealegi linnasekretär oli haige. Linnavolikogu koosolekud on aga avalikud ja otsused võivad pääseda ajakirjandusse enne kui linnapea neid füüsiliselt suudaks saata kubernerile.”

3. novembril toimus kümneminutiline linnavolikogu koosolek, kus linnapea tegi ettepaneku võtta politsei ülalpidamise maksmise küsimus uuesti otsustamisele, sest vahepeal on olukord linnas muutunud. Linnavolikogu otsustaski ühehäälselt „uuendada eelarveliste summade väljamaks politsei ülalpidamiseks.”

5. novembril pöördus linnapea kubernerile poole taotlemaks luba erakorralise linnavolikogu koosoleku läbiviimiseks 7. novembril järgmiste tööliste poolt esitatud küsimuste arutamiseks:

- „1. Linna miilitsa korraldamine.

- 2. Üleskutse elanikele levinevate kuulduste puhul „mustasajaliste” tegudest.
- 3. Sõjavägede ja politsei eemaldamine linnast ja linna kaitsmise üleandmine tööliste miilitsale.
- 4. Kuuüüri maksmine linnakassast streikivate tööliste korterite eest.
- 5. Linnakassa osavõtt streigi-kapitali loomisest.
- 6. Üleskutse elanikele toetada tööd katkestanud tööliste puudustkannatavaid perekondi.
- 7. Elanikkude hoiatamine rüüstamise puhul raekoja kella helistamisega.”

Kuberner teatas aga, et ei leia põhjusi selle erakorralise linnavolikogu koosoleku lubamiseks. Eelnimetatud küsimustest võeti linnavolikogu korralise koosoleku päevakorda 30. novembril vabrikutööliste-volinike avaldus linna miilitsa organiseerimisest ning linna osavõttust streigikapitalist. Sama koosoleku päevakorda võeti veel Tallinna posti ja telegraafi töötajate avaldus toetada nende streiki moraalselt ja aineliselt. Linnavolinikud Erbe ja Dehio nägid küll posti ja telegraafi töötajate streigi süüdlasena riigivalitsust, kuid ei pidanud õigustatuks neile streikimise õiguse andmist nagu ei tohtivat lubada streikida arste ja apteekreid. Seevastu J. Teemant väitis, et „kui ka arstid peaksid hakkama streikima praeguse mongooli-ikke hülgamiseks, siis peaksime neid toetama.”

19. novembril (vkj 6. novembril) 1905 kogunesid eesti haritlasorganisatsioonide esindajad ja Tallinna linnavolinikud Mihkel Punga, Konstantin Pätsi, Otto Strandmani ja Jaan Teemanti eestvedamisel Tallinna Raekotta, et vahetada mõtteid omavalitsusreformi üle. Leiti, et Baltimaades tuleks rakendada rahvusautonoomia põhimõtet ja ühendada eestlaste ala üheks

administratiivseks tervikuks. Moodustatud komisjonile (M. Pung, K. Päts, O. Strandman, J. Teemant jt) tehti ülesandeks koostada sellekohane seaduseelnõu projekt ja korraldada peatselt üle-eestiline rahvaesindajate kokkutulek. Koosolekul viibinud Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei (asutati 1898 Brüsselis) Tallinna Komitee liikmed pakkusid omapoolse ideena välja autonoomse Baltikumi Vene riigi koosseisus, soovitades rahvusautonoomia põhimõttest loobuda.

1905. aasta 10.–12. detsembril (ukj) oli Tartus koos üle 1 000 rahvaesindaja kogu Eestist, mis oli eestlaste esimene rahvaesindajate koosolek. Nad ei leidnud aga üksmeelt. Kohe pärast seda, kui koosoleku kokku kutsuja J. Tõnisson oli ülikooli aulas koosoleku avanud, tõusis kära selle juhataja valimise pärast. Mõõdukam leer pani ette valida selleks J. Tõnisson, aga revolutsiooniliselt meelestatud esindajad soovisid näha juhatajana J. Teemanti. Eriti Tallinna ja selle ümbruse saadikute hulgas oli käremeelne advokaat J. Teemant väga populaarne. Sakslaste ägeda vastasena oli ta kaitsnud talupoegi mõisnikevastastes protsessides, ka tasuta. Koosoleku juhataja valimistel saavutas J. Teemant suure ülekaalu, kuid J. Tõnisson ei nõustunud esialgu oma juhatajarollist loobuma. Koosolek sai jätkuda alles siis, kui J. Tõnisson oma poolehoidjatega lahkus ja siirdus „*Bürgermusse*” saali, kus piirdutigi mõõdukate otsuste vastuvõtmisega. Aulakoosolekul aga võeti J. Teemandi manitsustest hoolimata vastu otsus kukutada isevalitsus ja moodustada revolutsioonilised omavalitsused nii linnas kui ka maal.

Agas juba koosolekule eelnenud päeval, 9. detsembril 1905 oli Venemaa Ministrite Nõukogu tunnistanud Balti kubermangud avaliku ülestõusu piirkonnaks, kus tuli rakendada erimeetmeid. 11. detsembril seati Balti kubermangudes tsiviilkuberneride kõrvale ajutiselt ametisse kindralkubernerid. 23. detsembril kuulutas asekuuberner Alexander von Giers Tallinnas ja Harjumaal välja sõjaseisukorra. Keelati kõik koosolekud ja muud rahvakogunemised. Arreteeriti V. Lender, J. Poska jt eesti rahvuslased.

10. detsembrist 1905 oli Tallinna linn ja maakond sõjaseisukorras ning ülemvõim oli kindralkuberneril. 14. detsembril toimunud linnavolikogu korralisel koosolekul kanti ette kindralkubernerite korraldused 10. ja 11. detsembrist:

„1) linnanõunik E. Erbe määramisest linnapea ajutiseks kohusetäitjaks (linnapea E. Hiatsintov oli jällegi haige);

2) linnanõunik V. Lenderi tagandamisest omavalitsuse ametist sõjaseisukorra ajaks;

3) linnapea asetäitja linnanõunik K. Pätsi ja linnasekretär M. Punga tagandamisest omavalitsuse ametitest sõjaseisukorra ajaks nende omavolilise pagemise tõttu kohalt ja nende asukoha mitteteadmise pärast.”

Veel kanti sel koosolekul ette abilinnapea K. Pätsi palve 12. detsembrist lubada temale puhkust, kuna tal on ettenägematutel põhjustel hädasti vaja Tallinnast lühikeseks ajaks lahkuda. Linnapea ajutine kohusetäitja sakslane E. Erbe selgitas, et see küsimus pole võetud päevakorda kindralkubernerite korraldusel ega kuulu linnavolikogus arutamisele, seda enam, et K. Päts on ametist tagandatud 10. detsembrist. Poliitilistel põhjustel pidid lisaks linnavalitsusest K. Pätsi, V. Lenderi ja M. Punga lahkumisele lahkuma ka linnavolikogust O. Strandman ja teised. Vastaste arvates oli sellega eestimeelse linnavolikogu lõpp Tallinnas.

Saksa ringkonnad pääsesid seega korraks võimule veel 1905. aasta revolutsiooniliste sündmuste järel, mil eestlastest poliitikud olid kas maapaos või vangistuses. Aga 1906. aasta kevadistest valimistest peale läks linna valitsemine eestlaste kätte. Ajutine vahe tekkis veel

1917.–1918. sõja- ja revolutsioonisündmustega, aga üldiselt olid eestlased enda võimu pealinnas kehtestanud.

1905. aastal pidas Tallinna Linnavolikogu 9 korralist ja eelkõige sügisel toimunud veriste sündmustega seondult koguni 12 erakorralist istungit.

Linnavalitsus teostas oma võimu mitmesuguste komisjonide, mille esimeesteks olid linnanõunikud, kaudu. 1905. aastal tegutses näiteks 19 komisjoni (majandus-, ehitus- ja teedekomisjon jms). Oluliseks uuenduseks oli linnavalitsuse juurde maamõõdu osakonna moodustamine, mis tähistas süsteemse linna planeerimisega tegelemise algust.

1905. a aruandest võib tuua ka mõningaid tänapäeva seisukohalt huvitavaid linna ametikohti. Näiteks linna füüsik oli T. Hofmann ja linna kellaspepp O. Luks. 1907. aastal oli linna keemik G. Von Winkler, linna bakterioloog B. Mursajev. Mitmed ametikohad olid seotud tervishoiuga. Nii oli linna vaeste arst T. Hofmann, linna sanitaararst J. Masing, linna kooliarst A. Haller, linna velsker J. Mikkelsaar. Kuna loomade pidamine oli linnas tavaline tegevus, siis oli linnal ka veterinaararst J. Rabison.

Esimene eestlasest Tallinna linnapea

Poliitiliste rahutuste raugedes võis juba 1906. aastast naasta tavapärase tegevuste juurde. Linnapea E. Hiatsintov lahkus halva tervise tõttu lõplikult ametist ning 1906. aasta 1. märtsil valis linnavolikogu Tallinna linnapeaks advokaat F. Karlsoni. Kuberner teda aga ei kinnitanud. Mõningatel andmetel kuberner kartis tema liigset eestimeelsust, aga teistel andmetel oli F. Karlson kubeneri ühel kohtumisel solvanud esimesena terekätt pakkudes.

1906. aasta 24. aprillil valiti linnapeaks 30 aastane Voldemar Lender, kes 30. mail 1906 ka ametisse kinnitati. Temast sai ajaloos esimene eestlasest Tallinna linnapea, kes oli sellel ametikohal 1906–1913.

1906. aasta 4. juulil valiti linnanõunikuks August Johanson, 25. oktoobril K. Mend, kes sai ka abilinnapeaks ning 13. detsembril J. Umbli. Linnasekretärina alustas 1909. aasta 25. veebruaril E. Dolf, kes oli 1906–1909 olnud linnavalitsuse sekretäriks.

Voldemar Lender oli pärast Peterburi Tehnoloogiainstituudi insenerina lõpetamist (1902) töötanud Tallinnas vagunitehases „Dvigatel”. Tema ehitusbüroos, mis alustas tööd 1903, valmis palju puitmajade projekte. V. Lender oli linnapea 1913. aastani ning ta juhtis ka linna ehitusosakonda. Ametikohustuste täitmisele asudes lubas V. Lender jätkata linnavalitsuse tööd E. Hiatsintovi poolt deklareeritud vaimus, pidades eriti silmas eeslinnade huvisid ja hädasid. Aastatel 1907–1910 hoogustus elamuehitus ja Tallinnas valmis 784 elamut. Elamuehitus kandus järjest enam eeslinnadesse.

20. juunil 1906 võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse asutada maksuta avalik Linna Raamatukogu ja Lugemistuba, mis 27. oktoobril 1907 avati Nunne tänavas (tulevikus Tallinna Keskraamatukogu). Raamatute algtuumiku valis linnapea V. Lenderi palvel Johannes Voldemar Veski. Esialgu kasutati raamatukogu peamiselt kohapeal lugemiseks ning kojulaenus oli lubatud ainult erilistel juhtudel. Alles 1923. aasta 18. novembrist viidi sisse regulaarne raamatute kojulaenutamine.

Hariduse alal olukorrast tõetruu pildi saavutamiseks asutas Tallinna Linnavolikogu 25. augustil 1906 komisjoni vastavate statistiliste andmete kogumiseks ja läbitöötamiseks. Uurimistulemuste alusel ei käinud koolis 1713 last, neist 1468 (86%) ainelise kitsikuse pärast. Linnavolikogu seadis eesmärgiks üldise tasuta alghariduse korraldamise.

1906. aastal pidas Tallinna Linnavolikogu 9 korralist ja 5 erakorralist istungit. Juba 1905. aastal, aga seda enam 1906. aastal, oli linnavolikogu ja -valitsuse tähelepanu suunatud Venemaa Riigiduumas esimestele valimistele märtsis-aprillis.

1907. aastal pidas Tallinna Linnavolikogu 10 korralist ja 4 erakorralist istungit.

1907. aasta maikuus oli St Peterburgis avastatud vandenõu tsaar Nikolai II vastu ning Tallinna Linnavolikogu korraldas 16. mail erakorralise istungi, kus väljendati suurt rõõmu selle üle, et tsaar pääses ohust. Linnavolikogu oli püsti seistes kuulanud linnapea V. Lenderi tervitust tsaarile ja selle ühel häälel vastu võtnud. Tsaar omakorda saatis Tallinna Linnavolikogule 18. mail tänutelegrammi, mille 19. mail linnavolikogu pidulikul istungil luges ette Eestimaa kuberner. Linnavolinikud võtsid selle vastu püsti seistes ja hurraa hüüdega.²⁸ Linnavolikogu otsustas tsaari atentaadist pääsemise tähisena asutada kaks algkooli – tsarevitš Aleksei Nikolai nimelise poiste kooli ja suurvürstinna Olga Nikolajevna nimelise tütarlaste kooli. Nende nimede kasutamiseks pidi loa taotlema Eestimaa kuberner.

Teine eestlaste enamusega Tallinna Linnavolikogu

1909. aasta linnavolikogu valimiste eelselt andis Tallinna Majaomanikkude Seltsi kirjastus välja E. Luiga brošüüri, kus kirjutati²⁹:

„Maksvate seaduste järele on linnavolikogu ülesanne linna majapidamist juhtida. Volikogu valitakse iga nelja aasta järele uueste; tema liikmeteks võivad ainult liikumata varanduste omanikud ja esimese ja teise gilde kaupmehed saada. Ehk küll praeguse seaduse järele linnavolikogusse ainult teatava varanduse omanikud pääsevad, siiski peab ta terve linna elanikkude tarvidusi ja kasusi silmas pidama ning täitma. Linnavolikogu tegevusepiiri käib:

- 1) linna maksude ja kohuste äramääramine ning sundusliste määruste väljaandmine;
- 2) kapitalide ja teiste varanduste valitsemine;
- 3) uulitsate ja teede tegemine, musta ja puhta vee torude panemine, platside ja turgude korraspidamine ning linna valgustus;
- 4) vaeste eest hoolekandmine ja haigemajade ning heategevate asutuste ülevalpidamine;
- 5) hoolekandmine rahva tervise eest, vaestele arstiabi andmine ja üleüldse tervishoiuliste olude korraldamine,
- 6) linna ehituseplaanide kinnitamine ja tulekahjude eest kinnitamise küsimus;

²⁸ Отчёт Ревельской Городской Управы за 1907 годъ, стр 12

²⁹ E. Luiga. Tallinna linna omavalitsuse tegewusest. Tallinnas, Tallinna Majaomanikkude Seltsi Kirjastus, trükitud M. Schifferi trükikojas, 1908, lk 2-5

- 7) rahva hariduse eest hoolekandmine, koolide ja teiste sarnaste üleüldiskasuliste asutuste ülevalpidamine;
- 8) kaubanduse edendamine ja krediitasutuste elusse kutsumine;
- 9) sõjaväe, politsei ja teiste asutuste ülevalpidamise küsimus, nagu seda seadus omavalitsusele peale paneb.

Uue aasta esimestel päevadel on Tallinnas uue volikogu liikmete valimised ligema nelja aasta peale, kus iga valija selle üle otsust peab andma, missugust omavalitsust ta oma kodulinnale ligema tuleviku jaoks soovib. Valimisi teeb praegusel ajal põnevaks see asjaolu, et meil kaks suurt voolust vastastikku põrkavad, kumbki tahab tulevasele linnavalitsusele oma iseäralist sihti anda. Tallinna linna valitsemist võib juba vanast ajast kahte iseäralisesse osasse jagada: üks kestab sest ajast, kui Tallinn vaba Hansa linn oli, kuni 1904. aastani, kus omavalitsuse ametid peaaegu perekondlikel viisil üheainsa väikesearvulise väljavalitud ringikese keskel pärivuse, suguluse ja sõpruse teel edasi anti ja kus pojad truuste oma isade jälgedes käisid ning nende kombel edasi talitasid. 1905. aastal aga algas uus ajajärk: endiste tegelaste kildkond lükati kõrvale ja asjaajamine anti päriselt uute isikute kätte. Aga milles oli selle muudatuse mõte? See on küsimus, mille kohta seletust peame nõudma, enne kui uuel aastal valimiskastide juurde astume. Kas oli muudatus ainult isikute poolest, või ulatus uuendus sügavamale? Ja on ta linnale kasu või kahju toonud? Need on küsimused, mis uute valimiste kohta peavad mõõduandvad olema. Isiklik viha peab vaikima, isiklik sõprus taganema, keegi ei peaks valimistel teiste soovitude ja nõuannete järele käima, vaid ise oma selge teadmise ja arusaamise järele.”

E. Luiga juhtis valijate tähelepanu veel järgnevale³⁰: „Kuna praegune linnavalitsus oma tööga, mis avalikult kõikide silmade ees seisab, iga tükis endisest linnavalitsusest ette käib ja vastased talle selle poolest mingisugust süüdi ei saa anda ega etteheiteid teha, siis püüavad nad salakahlustuste ja nurjatute laimujuttudega linnavalitsuses tegevaid isikuid määrada. Nii räägivad nad, et linnakassast suured summad olla kaduma läinud ja praegused ametnikud olla omale majasid, maid, mõisaid ja vabrikuid omandanud. Aga kui jõledad niisugused kahlustused on, selgub juba sellest, et linna kassas praegu veel Saksa ametnikud – laekahoidja ja raamatupidaja – tegevad on. Kõik linna sissetulekud tulevad linna kassasse, kus raamatupidaja iga kopika kirja paneb ja laekahoidja seda vastu võtab, niisama läheb iga kopik nende kaudu välja, kusjuures kindlad arved peavad olema ette panna ja selgeste peab olema ära tähendatud, mis peale raha läheb. Linnakassast ei saa mitte ükski ametnik, ka linnapea ise, mitte kopikatki eraviisil kätte. Volikogu määrab eelarve kokkuseadmise juures kõik väljaminekud ära, see eelarve vaadatakse kubermanguvalitsuse poolt läbi ja kinnitatakse. Aasta lõpul seatakse möödaläinud aja tegevuse kohta aruanne kokku, mis esiteks revisjonikomisjoni, siis volikogu ja viimaks kuberneriga poolt läbi vaadatakse. Siin nõutakse, et iga summa eelarvega kokku käiks ja et iga kopika kohta kviitung oleks. Ei usu ka laimujuttude laialilaotajad ise seda mitte, mis nad räägivad; nad loodavad ainult, et rumalad inimesed, kellel põrmugi asjatundmist ega arusaamist ei ole, nende valet usuvad ja naeravad siis ise uskujate üle.”

1909. aasta jaanuaris toimusid uued linnavolikogu valimised. Nagu eelnevalt märgitud, toimus eestlaste 1905. aasta valimiste-eelne organisatsioon ka nüüd. Kodumaalt eemal olnud K. Pätsi, J. Teemanti, O. Strandmani, M. Punga jt asemele kaasati uusi inimesi. Valimiste eel avaldati reklaamina kokkuvõtte viimasest sakslaste ning esimesest eestlaste linnavolikogu

³⁰ E. Luiga... op.cit, lk 34-35

töötulemustest, kus märgiti näiteks, et aastatel 1900–1904 korrastati linnas tänavaid 3238 ruutsülda, 1905–1908 aga 9954 ruutsülda, 1904. aastal vaadati linnavolikogus läbi 89 küsimust, 1908. aastal aga juba 208 küsimust jne. 1904. aastal oli linna kulul ametis ainult üks arst. Aasta hiljem oli neid juba viis, kes töötasid algkoolides ja vaeste ravitsemise alal. Avati tööandjate ja tööliste vahetalituskontor. Uuel alusel korraldati linna puisteid ja jalutuspaiku, mereranda asutati tasuta supelkohad. Ehkki linn kulutas aastatel 1905–1908 uulitsate prügist puhastamiseks, veetorude, linna kaunistamise, rahvahariduse ja tervishoiu peale palju rohkem kui eelmise volikogu koosseisu ajal, ei tõstetud linnamakse ega võetud laenu. Paremad tulemused saadi mõistlikuma majandamise läbi. Linna võlakooormus vähenes. 1904. aasta lõpuks oli linn võlgu 1 073 874 rubla, aga 1908. aastal 946 621 rubla ehk 12% vähem.

Linnaelanikele jagatud lendlehes toodi välja ka see, kuidas endised linnaisad olid oma meestele maatükke jaganud nagu parun Girardile Rocca al Mares 23 tiinu 1 rublase aastarendi eest, konsul Kochile Pirita-Kosel 16 tiinu 5,72 rublase aastarendi eest, Tallinna sadamas Mayerile 6 tiinu 26,8 rublase aastatasu eest jne. „Kui valijatele esitati niisugust materjali, mille tõesuse kohta ei olnud vastastel midagi öelda, kui eesti esimene volikogu rasketel aegadel linna majapidamist palju paremini oli juhtinud kui vanad „ajaloolised” isikud headel aegadel, siis võis uue võidu peale enam-vähem kindel olla.”³¹

1909. aasta Tallinna Linnavolikogu valimistel osutusid valituks 38 eestlast, 13 sakslast ja 9 venelast. Tallinna Linnavolikogu esimeheks valiti Tallinna Ringkonnakohtu liige Nikolai Groševoi. Linnapeaks valiti tagasi V. Lender. Abilinnapeaks valiti G. Beljagin, linnanõunikeks J. Umbliu, G. Kalla ja J. L. Jürgens ning linnasekretäriks E. Dolf.

Eestlaste teine linnavolikogu Tallinnas aastatel 1909–1913 võis töötada juba normaalses oludes ning seal olid juba ka kogemustega inimesed. Haritlaste juurdevool kasvas igal alal. Peale „Tallinna Teataja” ilmus „Päevaleht” jt. Uuele turule ehitati „Estonia”, rajati uusi vabrikuid jne.

19. jaanuari 1911 istungil otsustas linnavolikogu teha Eestimaa kuberneriga kaudu Siseministeeriumile ettepaneku suurendada Tallinna Linnavalitsuse (*Городская Управа*) liikmete arvu neljalt viiele. Nimelt oli 1892. aasta Linnaseaduse § 90 näinud ette, et üldjuhul on linnavalitsustes lisaks linnapeale veel kaks liiget, millist arvu võis linnavolikogu ettepanekul suurendada kubermangulinnades kolmele ja üle 100 000 elanikuga linnades neljale liikmele. Nimetatud arvudest veelgi suuremad linnavalitsuse koosseisud olid lubatud ainult Siseministeeriumi nõusolekul. Peamiseks linnavalitsuse suurendamise põhjenduseks toodi Tallinnas linnaelanike arvu kiire kasv. See oli 30 aastaga kolmekordistunud ja tosina aastaga (1900–1913) kahekordistunud. 26. märtsil 1911 saadi Siseministeeriumist nõusolek Tallinna Linnavalitsuse suurendamiseks. Linnavolikogu suutis küll linnavalitsuse viienda liikme (Gustav Linkvist) pärast pikemaid ettevalmistusi valida 21. septembril, kuid kuberner ei kinnitanud teda veel aasta lõpukski.

Tallinna sotsiaalmajandusliku arengu iseloomustamiseks märgime, et veevärgiga oli linnas ühendatud sajandi algul 33%, aga 1915. aastal juba 43% elumajadest. 1913. aastal lasti käiku Tallinna elektrijaam. Üksikutel aastatel oli Tallinna elanike juurdekasvutempo kuni 12,9%.

³¹ J. Umblik. Ajalooline ... op. cit, lk 21

Samal ajal kasvasid Lääne-Euroopa linnad umbes 4% aastas, seejuures näiteks Riia ja Helsingi keskmiselt 3,8% aastas. Kiire elanike arvu suurenemise tõttu sattus linna hoonestus ummikusse. 10. novembril 1910 pöördus Tallinna Majaomanikkude Ühing linnavalitsuse poole tungiva palvega töötada välja ja kehtestada linna uus planeerimiskava (tänapäeva mõistes üldplaneering), mis võimaldaks takistamatut ehitustegevust. Kui selgus, et uue planeerimiskava väljatöötamine on laiaulatuslik ja keeruline ülesanne, siis moodustas linnavolikogu 5-liikmelise ettevalmistuskomisjoni, kuhu peale valitud liikmete kaasati veel linna insener, maamõõtja, juriskonsult ja arhitekt.

23. novembril 1911 otsustas Tallinna Linnavolikogu viia läbi rahvusvahelise linnaplaneerimise konkursi. Võistlusele esitati viis tööd ja neist parimaks tunnistati arhitekt Eliel Saarise töö.³² See jagas linna kahte ossa – vanalinnaks, mis oma keskaegsete tänavatega pidi jääma peaaegu puutumata ning laiaulatuslikuks eeslinnaks. Planeerimist teostati eeldusega, et 25 aasta pärast (1935.a paiku) elab Tallinnas 300 000 elanikku ning perspektiivselt kogu linna hoonestamisel mahuks siia 665 000 elanikku. Majad pidid valdavalt olema 3–6 kordsed ning magistraalteed 45 meetrit laiad. Kuna see planeerimiskava osutus linnale liiga optimistlikuks muutunud poliitilises ja majanduslikus olukorras, kus kiirele tõusule järgnes hoopis maailmasõjaaegne tagasimineki, siis seda kava muudeti. Üks planeerimiskava kinnitati 1922. aastal, mida revideeriti 1926. aastal ja võeti linnavolikogu poolt vastu 1928. aastal (jõustus teedeministri kinnitusega 26. veebruaril 1929) ja see nägi linnaelanike arvu kasvu maksimaalselt 300 000-ni ehk poole vähem, kui E. Saarineni kava.

8. juuni 1911 koosolekul otsustas Tallinna Linnavolikogu pöörduda siseministri poole ettepanekuga anda Peeter I ausammas Tallinna linna valdusse. Kümme aastat hiljem tõusetus aga küsimus selle kuju sobimatusest pealinna keskväljakule. 1920. aasta 11. juunil otsustas Tallinna Linnavalitsus, et kuju ei ole otstarbekas teisaldada enne, kui on selgunud, millega tekkiv tühimik väljakul täita.

Tallinn Esimese maailmasõja eel ja ajal

1913. aastal seisis linnaelanikud taas valimiskastide ees. Ehkki eestlased tundsid end Raekojas juba täieõiguslike peremeestena, tuli valimistele minna hoolsa ettevalmistuse ja kindla kavaga, sest vastased polnud kaotanud lootust oma ajaloolised positsioonid tagasi võita. Aga juba märgitud organisatsiooni abil ja tugeva ajakirjanduse toel saavutati taas ülekaalukas valimisvõit.

1913. aastal toimunud linnavolikogu valimistel osutusid valituiks 47 eestlast, 28 sakslast ja 5 venelast. Tallinna Linnavolikogu esimeheks valiti silmaarst (hilisem riigivanem ja mitmekordne välisminister) Friedrich Karl Akel. Linnapeaks valiti J. Poska, kes valiti linnapeaks tagasi ka järgmise volikogu poolt 1916. aastal, linnanõunikeks J. Umbli, J. L. Jürgens, G. Kalla (kuni 10. oktoobrini 1914), J. Vinogradov, A. Uesson (11. oktoobrist 1914), linnasekretäriks E. Dolf.

³² Городское хозяйство Ревеля 1905-1915, стр 101-105

Asudes ametikohuste täitmisele, ütles linnapea J. Poska oma kõnes linnavolikogu koosolekul 21. augustil 1913: „Linnaomavalitsuse edu- ja tulemusrikkaks tegevuseks peab olema kindel kava. Selle puudumisel tegevus võib areneda küll edukalt mõnel alal, kuid teiste alade kahjuks. Nii on praegu asutud väga energiliselt rahvahariduse paremale korraldamisele, kuid rahva tervishoiu- ja sanitaarolude parandamiseks on tehtud vähe. Endastmõistetavalt ei saa eitada tarviliku kapitali puudust paljude kavade teostamiseks, milliseid ei saa lükata edasi. Selleks peaks suurendama linna kaubanduslike ettevõtete arvu neil aladel kus linn võib olla monopolistiks. Samuti aitaks tasakaalustada tulusid järjest kasvavate kuludega, tulude saamine kõigist linna päralt olevatest varandustest. Kui võrdlemisi madala hindamise järele nende varanduste väärtus ulatub 20 miljoni rublani on täiesti õigustatud arvamus, et osaval ekspluateerimisel need varandused võivad anda palju suuremat tulu kui saadakse praegu. Rippumata sellest peab linnaomavalitsus asuma ka uute tuluallikate leidmisele. Selles suhtes ei saa jätta tähelepanu juhtimata maahinna tunduvalt tõusule linnas, eriti viimasel ajal. Linn peab kasutama ära selle asjaolu oma tulude suurendamiseks.”³³

Venemaa siseminister andis kuberneridele korralduse hakata saksapäraseid **kohanimesid asendama** venepärastega ja 31. augustil 1914. aastal nimetati Peterburg ümber Petrogradiks. Kuu aega hiljem, 7. oktoobril, otsustas Tallinna Linnavolikogu kuberner I. Korostovetsi pealekäimisel muuta linna senine ametlik nimi Revel vanade vene letopisside järgi Kolõvaniks. Linnavolinik P. Kuibergi, ümberrahvustunud šovinisti arvates oli aga Kolõvan liiga soomepärase ning ta pakkus Romanovo-Nikolajevskit.

Alanud maailmasõda muidugi komplitseeris linna majanduselu. 1916. aasta linnavolikogu valimine kulges mööda tavapärasest rada. Sakslased olid juba olukorraga harjunud ning ei püüelnudki linna juhtimises ohje taas enda kätte saada. Eestlaste vaimne ja aineiline tase oli aga tõusnud juba sedavõrd, et vanadele aegadele üleminek tundunuks võimatu.

Viimased kaks veneaegset Tallinna Linnavolikogu

Järjekordsed Tallinna Linnavolikogu valimised olid 13.–18. veebruaril 1917. Need kujunesid viimasteks majaomanike valimisteks. 1917. aasta augustis toimusid järgmised Tallinna Linnavolikogu valimised – seega toimusid ainukordselt kahel Tallinna Linnavolikogu valimised ühel aastal.

Olgu kõrvalepõikena märgitud, et juba 1876. aastal oli näiteks Preisi valitsus Maapäevale esitanud uue linnaseaduse eelnõu, milles sooviti majaomanike eesõiguste kaotamist, aga see eelnõu siiski seaduse jõudu ei saanud. Kasseli ülemlinnapea Westernburg oli 1897. aastal Preisi Ülemkojas nimetanud „majaomanike eesõigust selliseks seaduseks, millel omal ajal – 50 või 60 aastat tagasi veel väärtust oli, kuid nüüd sobivad selle kohta väga hästi Goethe sõnad, et mõistus muutub lolluseks, heategu piinaks. Sellel seadusel on nüüd vähe väärtust ja mitte üksnes suurte linnade kohta nagu Berliin vaid ka keskmiste linnade seisukohalt, sest ka neis ei leidu küllalt põhjusi miks see, kellel on maja, just kõige paremini volikogu liikmeks kõlbab. Mina arvan koguni selle vastu, et sageli ilma majata inimesed mitte üksnes niisama

³³ Городское хозяйство Ревеля 1905-1915, 162 стр

hästi volinikud ei või olla vaid et nad harilikult selleks koguni paremini kõlbavad. Olud on nüüd nimelt täiesti teistsuguseks muutunud kui nad enne olid. Siin ja seal leidub teatav ringkond isikuid, kellel palju maju on, kes majadega kaubitsevad, keda ma aga mitte niisugusteks ei pea, et neid tingimata tarvis oleks volinikeks valida. Igatahes ei leia mina mõistlikku põhjust seaduse abil selle eest hoolitseda, et vähemalt pool linnavolinikke oleksid majaomanikud.”³⁴

Ka sada aastat hiljem, meie kohaliku omavalitsuse taasloomise etapil 1980. aastate lõpul käisid vaidlused selle ümber, kas ja kuidas peaks seostama kohaliku omavalitsuse teostamise õiguse kinnisvara omamisega.

Igal juhul Tallinna Linnavolikogu 1917. a valimised ei rajanenud enam rahvuslikule alusele. 1904. aastast toiminud eesti-vene blokiga alustas võitlust grupp majaomanikke endise linnavoliniku, sakslase Paul Kuibergi (Kuybergi) juhtimisel, kes nimetas end „Parteita parteiks”, aga nad said 80 kohast endale ainult 4.

1917. aasta veebruaris valitud linnavolikogu sai tööd alustada alles 6. märtsil ja tema tegevus kulges 1917. a Veebruarirevolutsiooni tulemusel loodud Tallinna Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu poolse surve õhkkonnas. Linnaomavalitsuse tegevusvõimalusi piirasid oluliselt ka Tallinna merekindluse komandant ja kubermangu komissar.

Kuid veel enne, kui need valimised said ametliku kinnituse, puhkes Vene revolutsioon. J. Poska kutsus uue ja vana volikogu kokku ühiseks koosolekuks, et arutada seisukorda. Otsustati pöörduda rahva poole üleskutsega jääda rahulikult sündmuste käiku ootama ja asuda töö juurde. Ühtlasi asutati korra alalhoidmiseks kümneliikmeline komitee, kuhu valiti linnapea J. Poska, linnanõunik G. Beljagin ja linnavolinikud A. Birk, J. Lilienthal, T. Kusik, V. Kesker, K. Ever, A. Krjukov, V. Oldekop ja H. Koch. 1916. aastal moodustatud linnavalitsust täiendati nelja liikmega: E. Peterson, H. Saat, H. Koch ja V. Serdjuk.

Järgmisi koosolekuid pidas uus volikogu juba üksi ja nimelt 4., 6., 8. ja 10. märtsil, kus arutusel oli miilitsa asutamine, toitlustusküsimus ning vahekorra loomine Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukoguga, kes kuidagi ei tahtnud leppida, et Tallinnas tegutseb veel ainult majaomanike poolt valitud volikogu. Nimelt oli 1917. a Veebruarirevolutsiooni tulemusel Tallinnas loodud ka Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu, mille esimene koosseis valiti märtsi algul. Eestis ülemaalist nõukogude süsteemi ei tekkinud, see valitsemisvorm oli iseloomulik vaid suurtele tööstuslinnadele. Nii kujuneski meil kolm nõukogudega keskust: Tallinn, Narva ja Tartu. Seejuures Tallinna Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu pretendeeris ka üle-eestilise juhtorgani staatusele. Selle organi otsustused pidid olema kohustuslikud ka kubermangukomissarile, s.o Ajutise Valitsuse määratud võimuesindajale.

Et rahuldada uute võimuihaldajate ambitsioone, otsustas linnavolikogu 23. märtsil oma koosseisu täiendada 80 uue liikmega, kellest 40 pidi saatma Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu ja 40 seltskondlikud organisatsioonid. Mõned viimastest tarvitasidki seda õigust, kuid Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu Tallinna Linnavolikogu töö ei huvitanud ning nende esindajad jäid tulemata. Linnavolikogu 12. aprilli 1917 koosolekul teatas linnapea J. Poska, et ta on Vene Ajutise Valitsuse poolt määratud kubermangu komissariks ja peab

³⁴ A.Damaschke... op. cit, lk 16-17

seepärast lahkuma linnapea kohalt. Linnapea kohusetäitjaks sai venelasest linnanõunik G. Beljagin.³⁵

Üldistavalt võib öelda, et veebruaris 1917 valitud Tallinna Linnavolikogu tegevus kulges Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu poolse surve õhkkonnas. Linnaomavalitsuse tegevusvõimalusi piiras oluliselt ka Tallinna merekindluse komandant.

6. augustil 1917 toimunud Tallinna Linnavolikogu valimistel osales 14 nimekirja järgmiste tulemustega (on kasutatud algallika lühendeid):

- „1. Venemaa sots.dem. töölispartei (enamlased) Tallinna osakond – 31 kohta;
- 2. Poola rahvuslased – 1 koht;
- 3. Eesti demokraadid – 6 kohta;
- 4. Naisõiguslased – 0 kohta;
- 5. Töö rahvussotsialistid – 0 kohta;
- 6. Tallinna vene organisatsioonide Liit – 3 kohta;
- 7. Eesti sots.dem. töölispartei väheml. – 12 kohta;
- 8. Tallinna saksa organisatsioonide Liit – 5 kohta;
- 9. Juudi rahvuslased – 1 koht;
- 10. Sotsiaal-revolutsionärid – 22 kohta;
- 11. Läti-Leedu blokk – 1 koht;
- 12. Erakonnata demokraadid – 0 kohta;
- 13. Üürnike selts „Üürnik“, Eesti Tööerakond, Tallinna linna omavalitsuse teenijate ühisus ja Eesti Naisseltsi kogu – 18 kohta;
- 14. Vaba rahva erakond (k. d.) – 1 koht.”

Valitud linnavolikogus oli eriti tugev äärmine pahempoolne tiib ning kahel parteil – Venemaa sotsiaaldemokraatlik tööliste partei (enamlased) ja sotsiaalrevolutsionärid – oli seal kokku 53 kohta linnavolikogu 101 kohast. Vähe oli mõõdukate parteide esindajaid ja endisi linnajuhte, kellele nüüd langes raske ülesanne – paralüseerida anarhistlik-kommunistliku enamuse lammutavat tegevust. Siiski olevat see õnnestunud ning linnavolikogu enamuse soov õhutada igati klassivõitlust jäänud suuremalt osalt vaid žestiks.

Selle linnavolikogu esimesel koosolekul 24.–25. augustil 1917 Reaalkooli saalis valiti linnavolikogu juhatajaks J. Anvelt (enaml.), asetäitjateks J. Ümarik (sots.-revol.) ja N. Kõstner (sots.-dem.). Kuna ei jõutud kokkuleppele, milline rühm peab saama linnapea koha, siis linnapea valimisest linnavolikogu enamlaste rühma nõudmisel loobus. Linnavalitsuse liikmetele tehti ülesandeks valida endi hulgast linnavalitsuse esimees. Linnavalitsuse liikmeteks valiti V. Vöölmann, N. Janson, J. Mägi, J. Rabtschinski ja G. Sokolov (enamlased); K. Kuulmann ja J. Hlebnikov (sots.-rev.); M. Martna (sots.-dem) ning A. Pallas (tööerak.). Teised valimisliidud ei võtnud osa linnavalitsuse liikmete valimisest. Linnavalitsuse esimeheks valiti V. Vöölmann, kellel tegelikult olid linnapea funktsioonid. Nagu märgiti 1935. aastal: „See volikogu omas hoopis uue pale. Esimest viiulit pääsesid mängima enamlased ja teised pahempoolsed. Esimest korda Tallinna raekojas läks lahti

³⁵ Tallinna linnavolikogud 1917-1930. „Linnad ja Alevid” 1930, nr2/3, ... op. cit, lk 32

erakondadevaheline nn. lehmakauplemine.”³⁶ Tekitatud segadustest võib aimu saada ka Tallinna Linnaarhiivis olevast Siseministeeriumi nõudest 18. septembrist 1917 saata neile „*копию протоколов Ревельской Городской избирательной Комиссии*”.³⁷

Linnanõunikest lahkus peagi J. Hlebnikov, kelle asemele valiti G. Vaht. Linnavalitsuse koosseisu täiendati hiljem veel kahe linnanõunikuga, kelleks olid enamlased J. Rosfeldt ja J. Urb.

Eesti keel Tallinna linnas asjaajamise keeleks

Tallinna Linnavolikogu koosolekul Tallinna Reaalkooli saalis, mis algas 24. augustil 1917 kell 19.10 ja lõppes alles pärast südaööd 25. augustil kell 1.25, tehti aga ajalooline otsus kehtestada eesti keel Tallinnas linnavolikogu ja -valitsuse asjaajamiskeeleks. Vahemärkusena – 15. augustil 1917 oli Maanõukogu otsustanud koolides kehtestada emakeelse õppetöö.

Linnapea asetäitja G. Beljagini kutse peale olid reaalkooli saali ilmunud endise linnaameti liikmed J. Umblija, A. Uesson, E. Veinberg, H. Koch, E. Peterson, V. Serdjuk, A. Saat ja volinikud, peale H. Suderi, V. Potapovi, K. Lutsu, O. Sternbecki, A. Dobrohotovi, A. Vasitschi, N. Rabinovitshi, A. Tamme ja J. Vilmsi.

Esimene päevakorrapunkt oli „Linnavolikogu asjaajamise keele äramääramine”. Arutelu oli pingeline, mida võib kaudselt ka koosoleku kestvusest järeldada. Toome siinkohal selle väga tähtsa koosoleku protokoll, mille sisu teatakse kahetsusväärset vähe.

„Linnasekretär loeb ette kubermangu komissari (J. Poska – S.M.) ringkirja linnapeadele ja linnavolikogude esimeestele 20. augustist s.a nr 64:

„1892. aasta linnaseaduse järel oli Balti kubermangudes vene keele tarvitamine linna seltskondlikkude valitsuste sisemises asjaajamises ja linnavolikogu koosolekutel sunduslik. Siis järgnes, et peale juhtumiste, mis § 74 p 1 ja 2 nimetatud ja mis asjaajamiskeele üleüldises seaduses erandiks, linnaameti ja linna täidesaatvate ja eelkomisjonides arutusi ka kohalikkudes keeltes võib pidada. Nüüd on 9. juuni 1917.a seadusega linnaseaduse § 74 ja tähendus tema juure äramuudetud, kusjuures 74 alus §-i asemele määrused on seatud, mis 9. juuni 1917.a seaduse § 58 ja tema lisandustes seisavad; tähendus on aga ära muudetud, ilma et mingit uut määrust tema asemele oleks pandud.

Seepärast tuleb Baltimaa linnavalitsustes asjaajamise ja arutuste keelt üleüldiste seaduste järel määrata, mis Seaduste Kogu II kõites § 87 ja tema lisandustes seisavad. Üleüldiste seaduste järele lubatakse aga nimetatud asutustes ainult riigikeelt tarvitada. Nii on Ajutise Valitsuse 9. juuni 1917.a seaduse maksmapanekuga Baltimaa linna valitsustes kohalikkude keelte tarvitamine, mis 1892.a linnaseaduses kitsendatud ja piiratud, nüüd hoopis ärakeeldud.

³⁶ Tallinna Linnavalitsuse eestlaste ...*op.cit.*, lk 5

³⁷ Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 195, nimistu 3, säilik 138

Sarnast olukorda ei või loomulikult pidada ega vastavaks rahvuste ühesarnaduse põhjusemõtetele, mis Ajutise Valitsuse poolt väljakuulutatud.

Tema võib tekitada ja tekitabki täitsa õiget nurinat kohaliku pärisrahva poolt, kellel kõik põhjused olid kohalikkude keelte õigustele mitte kitsendamist, vaid laiendamist oodata, ja seda mitte üksnes omavalitsuste, vaid ka valitsuse asutustes. Seda enam, et Ajutise Valitsuse 30. märtsi 1917.a seaduses maaomavalitsusest Eestimaal on maaomavalitsuse asutustele õigus antud oma asjaajamise keele äramäärata, kusjuures vene keelele, kui üleriiklisele keelele tema vääriline tähtsus on jäetud.

Seepärast olen ma uuendatavate linnavalitsuste õiges ja otstarbekohases töös paratamata segaduste ärahoidmiseks siseministeriumis nõutuse ülesvõtnud, et linnaseadust määrusega täiendataks, mis linnavolikogule õiguse annaks volikogu ja tema täidesaatvate organite asjaajamise ja arutuste keelt äramäärata. See nõutus ei ole seni veel täidetud.

Minule kättesaadetud mõne linnavolikogu protokollist on aga näha, et viimased otsustanud on oma koosolekuid ja asjaajamist eesti keeles toimetada, asja kohta käivatest seadustest otsekohe üle astudes.

Teie tähelepanekut seepärast nende volikogu otsuste täitmise lubamatuse peale juhtides, kuni linnaseadus sellekohaselt pole täiendatud, pean tarvilikuks juure lisada, et selle tingimise täitmata jätmine võib volikogu otsuse protesteerimisele põhjuseks olla”.

Küsitakse, kes on tsirkularile allakirjutanud?

Juhataja: kubermangu komissar Poska.

Anvelt (enamlane – S.M.): meie rääkimise ja protokollide keele kohta see ringkiri midagi ei tähenda. Igatüüsi rääkimine selles keeles, mis soovib. Protokollid vaja kahes keeles pidada. Kõnesid ei maksa kahes keeles korrata, vaid ainult ettepanekuid. Nii tehakse ka Soome maapäeval. Lõpukorral ei otsusta seda küsimust ju mitte komissar vaid kohus.

Juhataja: ma pean seadusest kinni hoidma ja ei või sellest üleastumist lubada.

K. Päts: kubermangu komissar toetab 9. juuni seaduse peale, mis asjaajamise keele küsimuses välja antud. Ma arvan põhjust olevat komissari seaduseselutusega mitte nõus olla. Ajutine Valitsus ei võinud seaduse § 74 mahakustutada ja sealsamas teise §, mis uute põhjusemõtetele täitsa vastu käib, maksma jätta. Siin on nähtavate redaktsiooniline eksitus. Täna on vist vaevalt võimalik asja kohta kindla otsuse teha, seepärast panen ette täna asju nii ajada, nagu seni ajasime, kuid ühtlasi asja põhjalikuks läbiarutamiseks iseäraline komisjon valida, kuhu esitajad kõigist fraktsioonidest ja rahvuslistest vähemustest käiksid.

a) heaks kiita põhjus-alustena järgmine projekt asjaajamise ja läbirääkimiste keele asjus Tallinna volikogus ja täidesaatvates asutustes:

1. Linna omavalitsuste asjaajamise keeleks on eesti keel.
2. Kirjavahetus asutustega, kus asjaajamise keeleks mitte eesti keel ei ole, sünnib vene keeles.
3. Volikogu, linnaameti ja komisjonide koosolekutel võib oma mõtteid avaldada nii vene, kui ka kõigis kohalikes keeltes, kusjuures kõned tõlgitud ei saa.

Täendus: ainult siis saavad kõned teistesse keeltesse tõlgitud, kui seda 25 volikogu liiget koosolejatest nõuavad.

Järgneb emotsionaalne ja kohati üksteist süüdistav arutelu, mida ilmestavad nt Janson'i sõnad „toonitan heameelega, et just meie enamlased, keda alati korralageduses süüdistatakse, siin sumburis esimesi korraldavaid sammusid teeme. Meil on oma kava seks juba valmistootatud. Kui Kljatshko tähendab, et suur osa läbirääkimistest aru ei saa, siis tuleks igal fraktsioonil arusaamata venelase kõrvale eestlane istuma panna, kes temale äraseletaks.”

Juhataja peatab Jansoni, et hoiatades, et see volinikke ei haavaks.

Janson: meie ettepaneku sihiks on aega kokkuhoida, seepärast ei või meie Pätsu ettepanekuga (moodustada töörühm – S.M.) nõus olla. Vaja otsekohe Anvelti ja Vöölmanni ettepanekud vastu võtta ja kui volikogu tarviliku leiab, siis ainult nende ettepaneku redigeerimiseks komisjoni valida.

Martna: Janson'i tähendus nagu oleks ainult enamlastel valmis ettepanekud, on ekslik. Ka meil on nad valmistöötatud. Tuleb kahetseda, et Ajut. Valitsus omavalitsustele isegi keele asjus vabadust ei taha anda. Paragrahvide urgitsemine ei vii meid kusagile. Vaja täna otsus ärateha ja ettepanek komisjoni asjus tagasi lükata ...

Vöölmann paneb ette esmalt hääletada kas asja siin otsustada, või komisjoni anda.

Volikogu otsustab enamusega asja kohe ära otsustada ...

Kuulutatakse 1/2 tundi vaheaega.

Linnavolikogu otsustab:

a) heaks kiita põhjus-alustena järgmine projekt asjaajamise ja läbirääkimiste keele asjus Tallinna volikogus ja täidesaatvates asutustes:

1. Linna omavalitsuste asjaajamise keeleks on eesti keel.

2. Kirjavahetus asutustega, kus asjaajamise keeleks mitte eesti keel ei ole, sünnib vene keeles.

3. Volikogu, linnaameti ja komisjonide koosolekutel võib oma mõtteid avaldada nii vene, kui ka kõigis kohalikes keeltes, kusjuures kõned tõlgitud ei saa.

Tähendus: ainult siis saavad kõned teistesse keeltesse tõlgitud, kui seda 25 volikogu liiget koosolejatest nõuavad.

4. Kõik ettepanekud ja resolutsioonid peavad vähemalt kahes keeles tehtud saama, s.o vene ja eesti keeles.

5. Koosolekute protokollid peetakse eesti ja vene keeles, kusjuures eestikeelne protokoll alguskirjaks loetakse.

6. Ülalnimetatud projekt anda ise komisjoni redakteerimiseks, kus juures selle komisjoni liikmeteks kõikide volikogu fraktsioonide esitajad on, fraktsioonide eneste määramise järele, igast fraktsioonist üks asemik.

Anvelt soovib seda ettepanekut projektina vastu võtta ja lähemaks väljatöötamiseks komisjoni anda.

Vöölmanni ettepanek võetakse ühel häälel vastu.

Birk soovib need põhjused juba tänasel koosolekul maksma panna ...”

5. septembril avaldas Tallinna Linnavalitsuse Statistikabüroo kuu varem toimunud valimistulemused, mis järgmisel päeval edastati Tallinna linnaeape kt poolt Ajutise Valitsuse Eestimaa Kubermangu komissarile. Kokku oli 27 ringkonnas toimunud valimiste nimekirjadesse kantud 104 933 inimest, neist sõjaväelasi 17 055. Valimistel osales 71 514 inimest, kusjuures 1641 hääletussedelit tunnistati kehtetuks. Muuhulgas märgib Statistikabüroo oma aruande lõpus, et raske oli leida valimisjaoskondade esimehi ja liikmeid.³⁸

See linnavolikogu jäi püsima kuni 31. jaanuarini 1918, mil ta Tallinna Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu otsusega laiali saadeti. Linnavolikogu bolševike ja pahempoolsete esseeride fraktsioon arvati nõukogu koosseisu ning nõukogu võttis endale linnavolikogu funktsioonid. Linnavalitsust siiski üle võtta ei jõutud.

³⁸ Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 195, nimistu 3, säilik 138, lk 75-78

1917.–1918. aastal toimusid Eestis veel kolmed valimised. Juunis-augustis 1917 valiti Maanõukogu, novembris 1917 Vene Asutav Kogu ning jaanuaris 1918 Eesti Asutav Kogu. Maanõukogu valiti kaudselt, eraldi maa- ja linnainimeste poolt. Maanõukogu suurus oli 62 liiget, millest maapiirkonnad said 42 kohta ja linnad 20 kohta. See vastas ka tolleaegsele linnastumisastmele. Maal peeti valimised kaheastmelisena:

- 1) kõigepealt toimusid valdades valijameeste koosolekud, kus valiti delegaadid maakonnakoosolekule;
- 2) edasi viidi läbi maakondlikud valimised, kus valdadest valitud delegaadid pidid valima Maanõukogusse nii mitu isikut, kui mitu Maanõukogu kohta oli maakonnale eraldatud.

Linnades võeti aluseks kohalike volikogude valimised. Kui need olid läbi viidud, siis valisid volikogud endi hulgast kindla arvu inimesi Maanõukogusse. Valimisseadus soosis väiksemaid linnu, kellel oli rahvaarvust sõltumata õigus saata Maanõukogusse üks esindaja. Suuremad linnad said seevastu valida ühe saadiku iga 20 000 elaniku kohta. Valimised olid tunduvalt demokraatlikumad, kui eelnenud Riigiduumal valimised, sest eelnevalt oli muudetud valimisseadust ja nüüd said valida ka naised ning vanusepiiri alandati 20 aastani. Samuti ei omanud enam tähtsust omandi suurus. Kui kevadel 1917 etendas Tallinna Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu üsna olulist rolli, suutes olla ka monoliitne, siis Maanõukogu tegevusega hakkas tegelik võim ära libisema just selle institutsiooni kätte.

Alanud revolutsiooniliste muudatuste ajal saigi selgeks juba eelmärgitud asjaolu, et linna ei saa juhtida iganenud linnaseaduse alusel ainult kahest elanike kihist – majaomanikest ja kaupmeestest koosnev linnavolikogu. 15. aprillil 1917 kinnitas Vene Ajutine Valitsus poliitiliste parteide või rühmituste kaudu toimuva ning üldisele, ühetaolisele, salajasele ja proportsionaalsele valimisõigusele põhineva ajutise linnavolinike valimise seaduse, mis andis valimisõiguse laiadele hulkadele, sh ka „*sumadanimeestele*” võrdselt kaupmeestega. Valimised pidid toimuma puhkepäeval (pühapäeval või riiklikul pühal) üheaegselt kõigis valimisjaoskondades. Hääleõigus oli ka linnas asuvatel sõjaväelastel.

Neli viimast veneaegset Tallinna Linnavolikogu koosseisu said kokku töötada umbes 12 aastat. Seejuures normaalses tingimustes tegutsesid ainult teine ja kolmas volikogu 1908.–1914. aastate vahel. 11. juunil 1892. aastal vastu võetud Linnaseaduse kitsastes tingimustes ja keerulistes poliitilistes oludes tehti üsnagi palju linna arendamiseks. Suuremate projektidena võib nimetada:

- „1) hariduses laiendati oluliselt koolidevõrku, ehitati mitu algkoolihoonet ja moodne tütarlaste kommerskooli hoone, asutati linna tasuta raamatukogu ja lugemissaal;
- 2) tervishoius loodi põhimõtteliselt uus organisatsioon ja seati ametisse uued tervishoiu arstid, kooliarstid ja vaestearstid, ehitati haiglaid;
- 3) linna valgustuses ehitati uus elektriijaam ja suurendati gaasivabrikut;
- 4) oluliselt laiendati kanalisatsiooni ja uulitsate sillutamist;
- 5) avati aadresslaud;
- 6) muretseti uus auhinnaga kroonitud tulevase linna plaan, mille valmistas Soome arhitekt E. Saarinen;
- 7) linn mõõdistati ümber Moskva Konstantini Instituudi poolt;
- 8) korraldati konkurss uue raekoja ehitamiseks;
- 9) avati linnaapteek;
- 10) asutati turbatööstus;
- 11) asutati linnapank;

- 12) mõõduka hinnaga osteti Lehmja ja Kurna mõisad, mille piiriks oli Ülemiste järve lõunapoolne kallas;
- 13) planeeriti linna ümbrus aedlinnade ehitamiseks;
- 14) valmistati ette uus elektritrampi kava ja uus kanalisatsiooniplaan” jne.

Alates 1907. aastast tuli eestlastel näidata ka oma oskusi kroonitud peade vastuvõtmisel, sest linnaomavalitsuse juhid võtsid traditsiooniliselt linna pinnale astunud külalisi esimesena vastu. Kõrgeid külalisi (Rootsi kuningas, Saksa keiser, Inglismaa kuningas, Prantsusmaa president ja kolm korda Vene keiser) võeti vastu kokku seitsmel korral.

1917. aasta 6. augustil valitud Tallinna Linnavolikogu osutus üleminekusillaks Vene tsaaririigist Eesti Vabariiki. Pärast sõda oli mõnda aega linna majandus paralüüeeritud ning mitmeid suuri tehaseid jäi seisma. Seevastu tõusis linna administratiivne tähtsus. Tallinn sai pealinnaks, riigivõimu keskuseks.

Väheoluline pole märkida, et **Tallinna linnaparlamenti koolist käisid läbi paljud hilisemad tuntud Eesti riigitegelased** nagu J. Poska, K. Päts, O. Strandman, J. Teemant, M. Pung jt.

Kohaliku omavalitsuse roll Eesti Vabariigi loomise protsessis tuli eriti ilmekalt esile Venemaa Ajutise Valitsuse poolt 12. aprillil 1917. aastal kinnitatud Eesti ajutise omavalitsuse seaduse (otsus „Eestimaa kubermangu administratiivse valitsuse ja kohaliku omavalitsuse ajutise korra kohta“) realiseerimisel, millega Eesti sai ulatusliku autonoomia. Senine Eestimaa kubermang ja Liivimaa kubermangu põhjaosa ühendati üheks Eestimaa kubermanguks. Valla-, linna- ja maakonna omavalitsuste baasil moodustati Eestimaa Kubermangu Ajutine Maanõukogu (Eesti Maapäev), mis 28. novembril 1917 kuulutas end Eestis ainsaks kõrgema võimu kandjaks.

II osa

Eesti Vabariigi pealinnana (1918-1940 suvi)

Eesti Vabariigi sünd ja Tallinna Linnavolikogu

Oktoobris 1917 toimunud revolutsioon Tallinna Linnavalitsuse tegevusele ei olevat suurt mõju avaldanud. Seda ka seetõttu, et linnavalitsust juhtis energiline ja aateline V. Vöölmann. Kui kohalik täidesaatev komitee asus teostama Vene enamlaste valitsuse dekreeti omavalitsusasutuste ärakaotamise kohta, siis V. Vöölmann olevat alati leidnud põhjuse üleandmise edasilükkamiseks, mistõttu linnavalitsuse asutused olevat jäänudki üle võtmata. V. Vöölmanni kindlameelsus olevat ilmnenu ka 24. veebruaril 1918. aastal.

Nimelt selle Eesti ajaloos nii tähtsa päeva, pühapäeva, 24. veebruari 1918. aasta hommikul, kui enamlaste võimuorganite liikmed olid juba vene laevadel põgenemisvalmis, oli Raekojas lühikene nõupidamine, kuhu olid tulnud kokku enamlaste rühma kuulunud linnanõunikud ning sotsiaalrevolutsionäär K. Kuulmann. Arutusel oli linnast lahkumise küsimus. Nõupidamisel teatas V. Vöölmann, et tema jääb igatahes oma kohale ja ei lahku linnast. Sama teatasid N. Janson ja J. Rosfeldt, kuna teised linnavalitsuse liikmed pidasid õigemaks kaduda koos enamlastega. Peagi andis V. Vöölmann korralduse kutsuda veel samal päeval poole neljaks Raekotta kokku linnavolikogu koosolek. Sellel koosolekul avaldati kohale jäänud linnanõunikele usaldust ja valiti kaitsekomitee, kes pidi hoolitsema kodanike julgeoleku eest linnas. Komiteesse valiti sotsiaaldemokraadid A. Hellat ja P. Abramson, sotsiaalrevolutsionäärid Riuhkraud, M. Bleimann ja Allik, enamlased Reimets ja Rebane, tööerakondlane R. Paabo ja demokraatlikust blokist Klements. Ühtlasi määrati linnavolikogu järgmine koosolek järgmisele päevale kella 18.00-ks, kuid siis ilmusid Raekotta saksa sõjaväelased ning koosolek keelati ära.

Pärast lühiajalist enamlaste võimuperioodi ja vahetult enne Saksa vägede Tallinnasse jõudmist 24. veebruaril 1918. a kuulutati välja Eesti Vabariigi iseseisvus ning avaldati Manifest kõigile Eestimaa rahvastele (RT 1918, 1, lk 2). Manifesti punktis 5 deklareeriti, et maakonna-, linna- ja vallaomavalitsuse asutused kutsutakse viibimata oma vägivaldselt katkestatud tööd jätkama. Tallinna jõudnud Saksa sõjaväevalitsus, mille eesotsas oli kindral Adolf von Seckendorff, ei tunnustanud Eesti iseseisvust ja kehtestas sellise halduskorra, kus võtmepositsioonidele määrati Saksa ohvitserid ja baltisakslased.

Valitud linnavalitsus sai siiski veel koos käia 1918. aasta 4. märtsini, aga siis võtsid sakslased V. Vöölmannilt linna juhtimise üle. Uue okupatsiooni aegne linnavalitsus toimis kuni 1918. aasta novembrini. Õigupoolest Saksa okupatsiooni ajal kohalikku omavalitsust kui sellist ei olnudki, sest kogu võim oli sõjaväe käes ning kogukonna huvid olid vähetähtsad. Tallinn kuulus linnakreisina Põhja-Eesti korpusingkonda (Eesti mandriosa jagati kaheks korpusingkonnaks, mis allusid Saksa kindralkomandole). Linnakreisi etteotsa nimetati *linnapäälik* (*Stadthauptmann*), kelle juures tegutses nõuandva organina kindralkomando poolt nimetatud liikmetest koosnev nõukogu (*Beirat*). Nõukogul oli õigus *linnapäälikule* rahva „iseäralisi soove” teada anda. *Beirat* koosnes kümnest palgalisest nõunikust, kes kõik olid sakslased ja 27 palgata nõunikust, kelle hulgas olid ka mõned eestlased, enamasti poliitikakauged saksasõbralikud isikud.³⁹

³⁹ Tallinna linnavalitsus läbi aegade op. cit, lk 12

Linnapääliku ettepanekul nimetas kindralkomando ametisse linnavalitsuse. Viimane koosnes linnapeast (*Bürgermeister*), teisest linnapeast (*zweiter Bürgermeister*), linnapea asetäitjast (*stellvertretender Bürgermeister*), linnasekretärist ja linnanõunikest. Okupatsiooni võimud määrasid linna asju ajama ooberst Berringi. Ülemlinnapeaks kinnitati E. Dehio, linnapeaks A. Riesenkampf ja linnapea kohusetäitjaks H. Koch. Palgaliste nõunikena hakkasid tööle E. Jacoby, T. Frese, A. Eggers, F. Stillmark, Dr A. Haller, E. Bätge, E. Siebert, C. Stempel, H. Eggers ja M. Bock. Ilma palgata nõunikena (*Beiräte*) tegutsesid O. Beneke, R. Birkenberg, V. Brindfeld, P. Floss, A. Grossberger, H. Hesse, F. Holm, G. Kemberg, J. Kirsipuu, O. Koch, H. Krumetz, P. Kuyberg, K. Lindemann, M. Luther, P. Martinson, C. Mickvitz, M. Paulberg, F. Pinding, H. Reier, N. Riesenkampf, L. Saar-Keerd, K. Schmidt, K. Stockmar, A. Ströhm, A. Sunni, F. Tikenberg ja R. Veiss. 19. märtsil määrati Berringi asemele ooberst von Brandenstein ja tema asemele omakorda 2. aprillist *linnapäälük* Schmidt, kes jäi kohale kuni okupatsioonija lõpuni.

Osa linnaametnikke ei tunnustanud sakslaste linnavalitsust seaduslikuks ja lahkus seetõttu ametist. Viimaste hulgas lahkus peaaegu täies koosseisus ehitusosakond. Selle vastupanu eest sai kannatada tolleaegne juriskonsult, vannutatud advokaat A. Peet, keda okupatsioonivõimud pidasid asja algatajaks ja juhiks. Ta vangistati ja viidi Riiga, kust ta vabastati alles novembris 1918 peale Saksa revolutsiooni.

Saksa keisririigi kokkuvarisemisel sai Eesti Ajutine Valitsus siseriiklikult jätkata oma tegevust. 11. novembril 1918 võttis ta vastu teadaande Eestimaa rahvastele (RT 1918, 1, lk 2). Muuhulgas kohustati selles kõiki üldise valimisõiguse alusel valitud maa-, linna- ja vallaomavalitsuse asutusi viivitamatult jätkama oma katkestatud tegevust Ajutise Valitsuse volinike poolt kohtadel antavate suuniste järgi.

Okupatsiooniaegne Tallinna linnavõim tegutses kuni 12. novembrini 1918. Sel ajal viibisid seaduslikest linnavalitsuse liikmetest Tallinnas A. Pallas ja G. Vaht ning volikogu juhatuses N. Köstner. Viimase kutse peale kogunes 12. novembril kell 12.25 alanud linnavolikogu koosolekule Raekotta 29 linnavolinikku, kusjuures töötati veel saksa ohvitseride juhatusel. Aga viimased ei püüdnudki takistada koosoleku läbiviimist. Vastupidi – *linnapäälük* Schmidt palus luba esineda volikogu ees aruandega. Linnavolikogu aga ei pidanud seda kohaseks ja volitas linnanõunik A. Pallast koheselt üle võtma Saksa võimudelt linna asjaajamist. Samas otsustas volikogu võtta teenistusse tagasi kõik okupatsiooniajal lahkunud linnaametnikud ning vallandada kõik sel ajal teenistusse võetud ametnikud.

Tallinna linnaomavalitsus taastati seega vahetult peale sakslaste kapituleerumist Esimeses maailmasõjas. Järgmisel päeval, 13. novembril 1918 toimunud linnavolikogu koosolekul valiti Tallinna Linnavolikogu juhatajaks Nikolai Köstner ja tema esimeseks abiks R. Paabo. Samal koosolekul valiti linnapea ajutiseks kohusetäitjaks A. Pallas, linnanõunikeks A. Uesson, J. Annusson, J. Pullissar, H. Martna ja M. Bleimann.

1918. aasta 16. novembrist on juba ka säilinud Tallinna Linnavolikogu koosolekute protokollid.⁴⁰ 16. novembril peeti Raekojas volikogu erakorraline koosolek, millest võtsid osa

⁴⁰ Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 82, nimistu 2, säilik 1

linnavolinikud Ollis, Paabo, J. Päts, Reinok, Levinowitsch, Birk, Praker, Kullerkupp, Raudkats, Dewis, Wäli, Luiga, Waht, Abram, Janson, Kõrwer, Pahlberg, Freiberg, Wirma, Pielberg, Bauer, Koch, Benecke, Johanson, Pormann, Sterbeck, Mahlstein ja Klajtschko ning neli linnavalitsuse liiget (Pallas, Annusson, Pullissar ja Uesson). Päevakorda kinnitatakse järgmised punktid:

1. Rotermanni leivatehase ülevõtmine linnavalitsuse kätte Eesti Ajutise Valitsuse kaudu.
2. Linna keskmeierei ülevõtmine linnavalitsuse kätte Eesti Ajutise Valitsuse kaudu.
3. Uue linna tootluskorralduse loomine ja selle juhatuse valimine.
4. Linnapea valimine ja volikogu presiidiumi liikmete täiendavad valimised.
5. Saksa okupatsioonivõimude määruse põhjal kõrgenenud 50%-võrralise linna korteri üürimaksu muutmine Eesti ajutise Valitsuse kaudu.
6. Linnaelanikkude liikumata varanduste päält maksuvõtmine käesoleva 1918. aasta viimase veerandi eest.”

Linnanõunik Pallas selgitas esimese päevakorrapunkti osas: „Praegu on leivaküpsetamine linnas Rotermanni leivatehase käes, mis on eraettevõtja oma... Suured kasud, mis praegusel leivakalliduse ajal eraettevõtja tasku voolavad, peaks loomulikult linna omavalitsuse kätte tulema... Miks Eesti Ajutise Valitsuse kaudu? Sellepärast, et nimetatud leivatehase tähtsus linna piiridest väljapoole ulatab...”

25. novembril valiti Tallinna linnapeaks A. Hellat, linnasekretäriks P. Abramson ja linnavolikogu juhataja teiseks abiks A. Janson.

Eesti Vabariigi algusaastad

Eesti Vabariigi algusaastate kohaliku omavalitsuse õiguslikud alused rajati veel enne esimese Põhiseaduse vastuvõtmist 1920. aastal, ka enne meie riigi poolt juriidilise iseseisvuse omandamist samal aastal Tartu rahulepingu kohaselt ning isegi enne Eesti omariikluse väljakuulutamist 1918.a veebruaris.

Kohalike omavalitsuste autonoomia kindlustamiseks andis Eesti Ajutine Valitsus välja „Omavalitsuste ajutise järelevalve seaduse”, mille kohaselt keskvalitsus võis teostada kohaliku omavalitsuse järelevalvet ainult seaduspärasuse seisukohast, välja arvatud mõned erandid, mis seaduses määrati täpselt kindlaks. 23. aprillil 1919 kutsuti kokku Asutav Kogu, mille põhiülesandeks oli Põhiseaduse väljatöötamine ja vastuvõtmine. Sama aasta 4. juunil võttis Asutav Kogu vastu Eesti Vabariigi valitsemise ajutise korra (RT 1919, 44, lk 341). Selles õigusaktis nimetati Eesti Vabariigi territooriumi määramise kontekstis teatud kohaliku omavalitsuse üksusi.

Kuigi noore Eesti Vabariigi pealinna volikogu tegeles peaaesjalikult majandusasjadega, ei saadud mööda ka poliitilistest küsimustest. 30. detsembril 1918. aastal Tallinna Linnavolikogu koosolekul pandi täiendava küsimusena päevakorda linnanõunik M. Bleimanni areteerimine. Linnavolinik A. Janson selgitas: „Kõikide rahvaesinduste juures on tendentsi märgata, et valitud ei areteerita ametikohustuste täitmisel. Venemaal on see hüüdjaks hääleks kõrbe jäänud. Meil nähtavasti samuti, sest linnanõunik Bleimann areteeriti ametikohustuste täitmisel. Nüüd on ta juba 10 päeva vangis istunud. Esialgu püüti seletada, nagu

oleks Bleimann mõne kaelakohtuliku teo pärast pogrissi pistetud, aga linnapea Hellat teatas mineval linnavolikogu koosolekul, et tema järelpärimise pääle on kindel vastus antud: M. Bleimann olevat poliitilistel põhjustel vangistatud. ...”. Linnavolikogu otsustas nõuda Eesti Ajutiselt Valitsuselt linnanõunik M. Bleimanni arreteerimise põhjuste teadaandmist või vabastamist.

1919. aasta 24. veebruaril toimub Tallinna Linnavolikogu erakorraline pidulik istung. Protokollist võime lugeda, et kõigepealt linnapea A. Hellat paneb ette tervitada linnanõunikke Pallast ja Martnat, kes sõjaväljalt tagasi jõudnud. Edasi kõneleb A. Hellat: „Täna on juba üks aasta seljataga, kui Eesti iseseisvaks sai ... ja nimetab kahte juhtumit, kus Eesti Ajutise Valitsuse ja Tallinna Linnavalitsuse vahel kokkupõrked olnud – karantiini asjus ja linnanõunik Bleimanni asjus. Seda kahte juhtumit konstanteerides ei taha ma tõendama hakata, nagu oleks meie keskvalitsusel Tallinna linna omavalitsuse vastu pahatahtlikud mõtted. ... Loomulik on, et meie valitsus, esimesi samme astudes, vigu teeb...”. Ühtlasi meenutab linnapea, et Päästekomitee liige ja endine Tallinna Linnavolikogu liige Jüri Vilms on Soomes teadmata kadunuks jäänud. Linnavolikogu otsustab „Eesti iseseisvuse eest peetud võitluste mälestuseks Tallinna Raekoja saalis jäljetult kadunud linnavoliniku Jüri Vilmsi näopilt üles panna”.

25. mail 1919. aastal toimusid Eesti Vabariigis esimesed Tallinna Linnavolikogu valimised (volituste kestusega kuni 1. jaanuar 1921), kus osales 10 nimekirja ja linnavolikogusse valiti 101 saadikut. Valimistulemused avaldati koos Eesti Vabariigi moodustamisega ilmuma hakanud Riigi Teatajas (RT 1919, 52, lk. 410).

Kokku käis hääletamas 25 490 inimest ning hääled ja kohad linnavolikogus jagunesid järgmiselt:

1. Väikekaupmeeste rühm	1 021	4
2. Sotsiaaldemokraatlik Tööliste Partei	5 941	23
3. Tööerakond	5 980	23
4. Üürnikud	960	4
5. Majaomanikud	2 416	10
6. Kristlik Rahvaerakond	2 010	8
7. Rahvaerakond	2 803	11
8. Sotsialistide Revolutsionääride Partei	3 812	15
9. Saksa erakond	3 387	13
10. Juudi kogudus	160	1

16. juunil 1919 tuli kokku esimene Eesti Vabariigi ajal valitud Tallinna Linnavolikogu. Kuni 1938. aastani jäi kehtima Tsaari Venemaa 1892. aasta Linnaseadus. Seda täiendas 1917. aastal vastu võetud Kerenski-aegne Linnaseaduse muutmise seadus (VSKK 1917, 157, 896), millega laiendati linnakogukondade ülesandeid eelkõige sotsiaaalalade osas, samas laiendati ka linnaomavalitsuste tulusid. Enne 1938. aasta Linnaseadust muudeti ka Eesti Vabariigis linnaomavalitsuse ülesandeid mitmete seadustega, nagu nt Omavalitsuste ajutise järelevalve seadus (RT 1919, 78, 149), Linnavolikogude valimise seadus (RT 1926, 84, 89) jne.

Tallinna Linnavolikogu uue koosseisu esimesel koosolekul valiti linnavolikogu juhatajaks R. Paabo ja tema abideks K. Virma ja E. Joonas. Linnapeaks valiti K. Ast ja linnanõunikeks V. Maasik, J. Kärner, M. Bleimann, A. Ennemuist, A. Uesson, A. Veidermann, F. Lill ja M. Kesküla, linnasekretäriks P. Abramson. Selles koosseisus linnavalitsus püsis ainult mõne nädala. Juba 17. juulil 1919 toimunud uutel valimistel valiti linnapeaks Anton Uesson, kes

töötas sellel ametikohal kuni 1934. aastani, mil Vabariigi Valitsus määras linnapeaks kindral Jaan Sootsi.

17. juulil 1919 valiti linnanõunikeks A. Veidermann, K. Ast, V. Maasik, J. Kärner, M. Bleimann, A. Tomson, A. Bürger, A. Perna ja H. Saat, kellest K. Ast sai linnapea asetäitjaks. Valitud linnavalitsuse liikmetest K. Ast suri peagi, aga A. Perna ei võtnud kohta vastu ajateenistuses viibimise tõttu, mistõttu nende asemele valiti J. Pikkov ja A. Hүүs. Peagi lahkusid ametist ka linnanõunik M. Bleimann, kelle asemele valiti 8. oktoobril 1919 A. Hansen ja linnanõunik A. Bürger, kelle asemele valiti 4. augustil 1920 J. Pullisaar. 3. novembril 1920 valiti linnanõunikuks uuesti sõjaväest vabanenud A. Bürger. Muudatused toimusid ka linnavolikogu juhtimises. 1. novembril 1919 valiti linnavolikogu juhataja abiks lahkunud E. Joonase asemele J. Pullisaar ning peale viimase valimist linnanõunikuks valiti linnavolikogu juhataja abiks V. Kargaja.

Oluline tähtsus Eesti kohaliku omavalitsuse süsteemi arengus oli sügisel 1919 Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse poolt algatatud Eesti Linnade Liidu loomisel. Tallinna Linnavolikogu 8. oktoobri 1919 koosolekul oli otsustatud kokku kutsuda üleeestimaaline linnade esitajate kongress. Kuu aega hiljem, 19. novembril valis Tallinna Linnavolikogu sellele kongressile 53 oma esitajat, teiste hulgas K. Pätsi, J. Poska, A. Uessoni. Linnade esitajate kongress toimus 17.–19. jaanuaril 1920 Tallinnas, Linnateenijate Seltsi saalis, Mündi tn. 3. Kolme päeva jooksul arutati läbi pea kõik linnaomavalitsuse tegevusalad ning otsiti uusi teid ja ideid linnaomavalitsuse arendamiseks vabas Eestis. Probleemid olid märksõnadena samad nagu E. Hiatsintov nad juba 15 aastat varem tõstatas: haridus, hoolekanne, tervishoid ja linnaseaduse reform. Ometi olid kvantitatiivsed edusammud olnud vahepeal märgatavad. Näiteks hariduse alal olevat E. Hiatsintovi kava saanud täielikult täidetud ja ületatudki.⁴¹ Just viimasel aastakümnel oli kantud hoolt ka kehvemate elanike lastele koolihariduse võimaldamiseks. Oli ehitatud rida moodsaid koolihooneid Raua tänavale ja Pelgulinna ning remonditud vanu koolimaju. Sama kehtis tervishoiu kohta.⁴²

Kongressil valiti 15-liikmeline Täidesaatev Komitee ja 5-liikmeline juhatus eesotsas A. Uessoniga, et asuda ette valmistama Eesti Linnade Liidu loomist. **1920. aasta 19. septembril** toimus Tallinna Linnavalitsuse ruumides (Mündi tn) **Eesti Linnade Liidu asutamiskoosolek**, kus valiti liidu ajutine juhatus, aga 24. oktoobril toimunud liidu uuel koosolekul valiti juhatuse esimeheks A. Uesson, kes korduvalt tagasisivalituna jätkas sellel kohal kuni 1940. aastani.

15. juunil 1920.a võttis Asutav Kogu vastu esimese Eesti Vabariigi põhiseaduse (RT 1920, 113/114, 243), mille Preambulis märgiti, et „Eesti rahvas, kõikumatus usus ja vankumatus tahtmises luua riiki, mis on rajatud õiglusele ja seadusele ja vabadusele, kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üleüldises kasus, võttis vastu ja määras Asutava Kogu kaudu järgmise põhiseaduse”.

⁴¹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse põhijooned ...op. cit, lk 31

⁴² Tallinna Linnavalitsuse tegevuse põhijooned ...op. cit, lk 31

Põhiseaduses pühendati kohalikule omavalitsusele eraldi VII peatükk („Omavalitsusest”), mis koosnes kolmest paragrahvist:

„§ 75. Omavalitsuste kaudu teostab valitsemist kohal riigivõim, kuivõrd seaduses selleks ei ole loodud eriasutusi.

§ 76. Omavalitsusüksuste esituskogud valitakse üleüldisel, ühetaolisel, otsekohesel ja salajasel hääletamisel proportsionaalsuse põhimõtete alusel.

§ 77. Omavalitsusüksustel on õigus oma ülesannete täitmiseks maksusid võtta ja koormatusi peale panna seaduses kindlaksmääratud piirides ja korras.”

Etteruttavalt märgime, et veelgi pikemalt oli kohalik omavalitsus sätestatud meie 1938. aasta Põhiseaduses, aga siinkohal eriti olulisena – Läti Vabariigi esimese iseseisvusaja põhiseadustes puudus üldse märksõna „kohalik omavalitsus”.

1920. aasta Põhiseaduse alusel said linnavolikogu valimistest osa võtta kõik Eesti Vabariigi kodakondsusega isikud, kes olid vähemalt 20-aastased. Linnaomavalitsus koosnes linnavolikogust, tema täidesaatvast organist linnavalitsusest koos selle osakondade ja komisjonidega, revisjonikomisjonist ja ettevalmistamise komisjonist. Linnavalitsus moodustus linnapeast, tema abist ja linnavalitsuse liikmeist – 4 või 5 linnanõunikust. Hääleõigusega linnavalitsuse liige oli linnavalitsuse sekretär. Linnavolikogu valiti esialgu kolmeks aastaks, aga 1932. aastast neljaks aastaks.

Näitena võib nimetada mõned õigusaktid, mis Tallinna Linnavolikogu võttis vastu 1920. aastal. Nendeks olid otsused Päevapilditööstuse ettevõtete lahtioleku aja kohta, Ülemiste järve ja tema piirkonna vete tervishoidliku kaitse kohta, Lõbustusmaksu võtmise üle jne.

1920-ndad aastad

Kolmeks aastaks valitud linnavolikogu volitused lõppesid 1921. aastal. 26.–27. veebruaril 1921. aastal toimunud Tallinna Linnavolikogu valimistel kandideeris 13 nimekirja ning valimas käis ligi poole rohkem inimesi (47 916 inimest), kui kolm aastat tagasi.

Nimekirjad said hääli ja linnavolikogus kohti järgmiselt:

1. Tallinna majaomanikud	4 314	9
2. Eesti Sotsiaaldemokraatlik Tööliste Partei	2 094	4
3. Tööerakond	8 478	18
4. Vigastatud Sõjameeste Ühisus	578	1
5. Tallinna Eesti Kaupmeeste Selts	503	1
6. Kristliku Rahvaerakonna Rühm	4 677	10
7. Eesti rahvaerakond	2 667	6
8. Tallinna linna juudi grupp	392	-
9. Üürnike Selts „Üürnik”	4 358	9
10. Kommunistlikud töölised	12 675	28
11. Eesti ises. Sots. Tööliste partei	1 910	4
12. Vene Vähemusrahvuse Rühm	325	-
13. Saksa-Balti Erakond	4 945	11

Linnavolikogu selle koosseisu esimene koosolek toimus 16. märtsil 1921. Sellel ja osaliselt järgnevatel koosolekutel valiti linnavolikogu juhatajaks R. Paabo ja abideks J. Masing ja H.

Kullerkupp, linnapeaks A. Uesson, linnanõunikeks A. Veidermann, H. Saat, A. Perna, K. Lehtmets ja R. Antropoff, kellest A. Perna sai jällegi linnapea asetäitjaks. 17. mail 1922 valiti ametist lahkunud R. Antropoffi asemele linnanõunikuks R. Maydell. Ametist lahkunud A. Perna ja A. Veidermanni asemele valiti 22. novembril 1922 E. Paimal ja A. Kuks ning linnavalitsuse koosseisu täiendati veel linnanõunik A. Bürgeriga, kusjuures ka H. Saat valiti linnapea asetäitjaks. Selles koosseisus töötas linnavalitsus uute valimisteni.

Stabiilsus ei kehtinud aga linnavolikogu kohta. Sagedaste linnavolikogust lahkumiste, aga ka Linnaseaduse § 61 põhjal (kui linnavolinik oli puudunud üle 6 kuu) väljaarvamiste tõttu oli juba 22. novembriks 1922 Kommunistlike Tööliste valimisnimekirja 101 kandidaati läbi ja puudu jäi veel 5 kohta. Need jagati Linnavolikogude valimisseaduse § 28 alusel teiste erakondade vahel ning suuremad said juurde igaüks ühe koha.

Tallinna Linnavolikogu võttis 1922. aastal muuhulgas vastu otsuse Veevärgi sisseseadete ehitamise kohta majades ja kruntidel, mis ühenduses linna veevärgi magistraaliga, Muudatused veevärgi tarvitamise määrustes, otsuse Avalikkude tunnikellade väljapanekute kohta jne. 1923. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsused Elektrivoolu tariif, Istekohtade arvu ja hinna teadaandmise ning platside arvu ja hindade väljapanemise kohta kinodes jne.

1922.a rahvaloendusel oli Tallinnas rahvastiku rakendatuse struktuur (%des) järgmine:

Tegevusharu	%	Tegevusharu	%
Põllumajandus	1,2	Majateenijad, vahelduva tööalaga ja mitmes tööharus töötajad	13,3
Tööstus	38,4	Väljaspool eelnimetatud harusid töötajad	6,5
Kaubandus	13,5	Puudulikult üles antud tegevusalaga isikud	3,3
Transport ja side	11,1		
Ühiskondlik tegevus	12,7	Kokku	100,0

Järgmised Tallinna Linnavolikogu valimised toimusid 8. ja 9. detsembril 1923. aastal, millele järgnesid aga tavaliselt suured ja põhimõttelised kohtuvaidlused.

Valimiste järgselt avaldasid nende suhtes protesti kodanik Jaan Luu ja Siseministeeriumi Omavalitsusasjade Peavalitsus. Tallinn-Haapsalu Rahukogu administratiivosakonna otsusega peatati kuni kohtuotsuseni valimistulemuste väljakuulutamise. Viimane järgnes alles 1924. aastal, millega otsustati:

„8. ja 9. detsembril 1923. aastal toimetatud Tallinna Linnavolikogu valimised kogu nende üleüldsuses vildakuks tunnistada ning täies ulatuses tühistada.”

Kohtuotsus rajanes järgmistel motiividel:

„1) et kaebus ja protest on seaduses määratud tähtajal kohtule sisse antud;

- 2) et valimisseaduse § 8 on selle läbi rikutud, et Tallinna linna valijate nimekirja on hulgana isikuid mahutatud, kellel valimisseaduse § 5 põhjal õigust ei olnud nimekirjas seista;
- 3) et valimisseaduse § 17 on selle läbi rikutud, et isikuid, kellel õigust ei olnud valimistest osa võtta, on lastud hulgana 8. ja 9. detsembril 1923. aastal Tallinna linnavolinikkude valimistest osa võtta;
- 4) et kaitseväe III valimisringkonnas on 8. detsembril 1923. aastal jaoskonnakomisjon õhtu enne kella 21 kinni pandud, millega valimisseaduse § 13 rikuti;
- 5) et linna valimiskomisjon mainitud seaduserikkumistega toimetatud valimised õigeaks tunnistas, millega tema seaduse § 27 rikkus;
- 6) et kõik ülesloetud seaduse rikkumised on olulised. ”

Linnavolikogude valimisseaduse alusel kõik sarnased kohtuotsused kuulusid täitmisele, kuid nende peale võis kaevata edasi Riigikohtusse. Vastavalt seadusele asus linnavalitsus uusi valimisi ette valmistama, millega jõuti niikaugele, et jäi veel ainult valimismaterjal valijatele koju saata. Linna valimiskomisjon oli aga eelmainitud otsuse kaevanud edasi Riigikohtusse, kes selleks ajaks tühistas Tallinn-Haapsalu Rahukogu otsuse ja tunnistas seega 8. ja 9. detsembril 1923. aastal läbi viidud Tallinna Linnavolikogu valimised seaduspäraseks. Kuni selle ajani kestsid aga edasi eelmise linnavolikogu volitused.

Linnavolikogu esimesel koosolekul 9. aprillil 1923. aastal valiti linnavolikogu juhatajaks Rudolf Paabo ning juhataja abideks J. Masing ja P. Sepp. Samal koosolekul otsustati edasi lükata linnapea, linnanõunike ja revisjonikomisjoni esimehe valimine. Järgmisel linnavolikogu koosolekul valiti linnapeaks A. Uesson, linnanõunikeks A. Veidermann, E. Paimal, H. Kullerkupp ja J. L. Jürgens. Linnavolikogu koosolekul 19. novembril 1924. aastal valiti abilinnapeaks J. L. Jürgens, linnanõunikeks L. Vilken ja A. Ostra-Oinas ning revisjonikomisjoni esimeheks J. Reinthal.

1924. aasta 24.–26. oktoobril toimus I üleriigiline omavalitsustegelaste kongress, kus osales 32 linnade, 77 valdade ja 46 maakondade esindajat. Päevakorras olid jätkuvalt aktuaalsed probleemid: kohaliku omavalitsuse huvide kaitse, kohaliku omavalitsuse maksud, teede korraldus, maareform jne.

1924. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu Autode ja mootorrataste sõidutaksi, Sundmääruse kinnisvarade üle teadete andmise kohta, otsused 1925. aasta veemaksu tariifi kohta Tallinnas ning Turgudel alaliste platside eest 1925.a võetavate maksude, nende tähtaegade ja viivitustrahvi kohta jne.

Linnavolikogu erakondlik koosseis ei püsinud volituste lõpuni vastavalt valimistulemustele. Kõigepealt oli Tööraha Ühise Väerinna rühmast mitmesugustel põhjustel lahkunud nii palju linnavolinikke, et nende kandidaatide nimekirjas ei jätkunud enam kandidaate, mistõttu vabanenud 10 kohta tuli jagada teiste rühmade vahel. Nii said kohti juurde:

Sots.-dem. Tööliste Partei ja Iseseisva Tööliste Partei Liit 1 koha;

Tööerakond 1 koha;

Tallinna majaomanikud 1 koha;

Kristlik Rahvaerakond 2 kohta;

Saksa-Balti Erakond 2 kohta;

Üürnike Selts „Üürnik” 2 kohta;

Rahvuslik Vabameelne Partei 1 koha.

Linnavolikogu parteiline struktuur muutus eriti oluliselt siis, kui 1. detsembri 1924. aasta riigipöördekatse organiseerijad kõigist volikogudest välja arvati. 1925. aasta 10. märtsil avaldas Tallinna Linnavalitsus teadaande (RT 1925, 41/42, lk. 196), kus „Tallinna linnavalitsus teatab sellega, et siseministri määrusega 28. veebruarist 1925. a. nr. 389, mis avaldatud „Riigi Teatajas” 6. märtsist 1925. a. nr. 37/38 (määruse pealkiri oli „Eesti kommunistlase partei tegevuse lõpetamine linnavolikogudes ja maakonnanõukogudes” – S. M.) ja samal päeval jõusse astunud, on lõppenuks tunnistatud „Tööraha ühisuse väerinna” kandidaatide nimekirja järele Tallinna Linnavolikogusse valitud 26 linnavoliniku volitused.

Tööraha Ühise Väerinna kogu linnavolikogu rühma (tänapäeva mõistes fraktsiooni) likvideerimise järel said 22. aprillil 1925. aastal kohti juurde veel järgmised rühmad:

Sots.-dem. Töölise Partei ja Iseseisva Töölise Partei Liit 3 kohta;

Tööerakond 3 kohta;

Tallinna majaomanikud 4 kohta;

Kristlik Rahvaerakond 3 kohta;

Eesti Rahvaerakond 1 kohta;

Saksa-Balti Erakond 3 kohta;

Üürnike Selts „Üürnik” 5 kohta;

Ühendatud Vene rühm 1 kohta;

Kodanikkude Liit 1 kohta;

Rahvuslik Vabameelne Partei 1 kohta,

Tallinna Eesti Väike-kaupmeeste rühm 1 kohta.

1925. aastal Tallinna Linnavolikogu määrustest ja otsustest võib nimetada sundmäärusi Ajalehtede müügi kohta uulitsatel ja avalikkudel platsidel ning kohtadel; Pagari-, leivaküpsetamise-, kondiitri-, biskviidi-, kompveki ja šokolaaditööstusettevõtete kohta Tallinnas; Väljakäigukohtade, mustuse väljaveo ja solgikaevude kohta Tallinnas; Võõrastemajade ja möbleeritud tubade kohta; Liha järelevaatuse ja tapamajade kohta, otsust Tallinna linna uulitsate ja platside nimestik jne.

1926. aastast on raamatuna⁴³ esimene ülevaade Tallinna Linnavalitsuse tegevuse kohta, kus on toodud ka linnavolikogus vastu võetud määrused ja otsused. Erilist tähelepanu pälvib see, millised põhjalikud majanduslikud arvestused olid lisatud ühele või teisele konkreetsele projektile.

1926. aastal pidas Tallinna Linnavolikogu (esimees oli vannutatud advokaat Rudolf Paabo ja abiesimehed dr. Jaan Masing ja Jaan Rebane) 12 korralist ja 6 erakorralist koosolekut ning osavõtjate arv varieerus 67 ja 84 vahel. Tallinna linnapea oli 1926. aastal Anton Uesson ja linnavalitsuse liikmed abilinnapea Johann-Leopold Jürgens ning linnanõunikud Aleksander Veidermann, Eduard Paimal, Harry Kullerkupp, Leo Vilcken ja Alma Ostra-Oinas. Linnasekretär oli Jüri Traurig. 110 linnavalitsuse koosolekul tehti 5020 otsust.

1926. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu sundmäärused Tallinna Kalasadama korrashoiu ja tarvitamise kohta; Vorstitehaste kohta; Avalikkude saunade ja vannimajade

⁴³ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1926. Tallinn 1928, Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükk, 251 lk

kohta, otsused Linna heaks võetava lõbustusmaksu kohta, Sõidu- ja veoriistade seisukohad Tallinnas, Tuletõrje-valvekorra tasu tariif jne.

1928. aasta jaanuaris kirjutas linnapea A. Uesson: „Kümneaastase vaheaja järele on jälle avanenud võimalus avaldada trüki linnavalitsuse tegevuse ülevaadet, mille järele tarvidus on andnud end tunda iga aastaga ikka rohkem ja rohkem.” Raamatus on toodud tähtsamad linnavolikogu otsused ning esimesena nende hulgas ettepanek Siseministeeriumile esitada Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule vastuvõtmiseks seaduseelnõu „Tallinna Raekoja platsi korraldamiseks maa sundvõõrandamise seadus”, mis muuhulgas sisaldas järgmist 1990. aastatel suuri vaidlusi põhjustanud nn Jegorovi maja osas.

„§1 . Tallinna Raekoja platsi korraldamiseks sundvõõrandatakse Tallinna linnale Raekoja platsil asuv kinnisvara krep. nr. 290-B, mis sisaldab 2 37/49 r.-s. linna obrokimaad ühes selle maa peale ehitatud ühekordse hoonega.

§2. Sundvõõrandatud maa eest maksab Tallinna linn senistele omanikkudele tasu vastavate seaduste järele. ...

§4. ... linnavalitsus alustas läbirääkimisi kaupmees Ivan Jegoroviga, kes huvitatud platsi korraldamisest ja lubas selleks rahalist toetust. ... Arutades läbi asjaolusid selles seisukorras, linnavalitsus leidis, et temal võimata on esineda volikogule ettepanekuga – teostada esitatud tingimusil Raekoja platsi korraldamist, sest puuduvad 6 180 000 marka katmiseks kava järele, kui Jegorov selle teostamiseks 1 000 000 marka annaks, linnavalitsusele pole näidata midagi. Selleks otstarbeks laenu tegemiseks pole mingit väljavaadet, kuna käesolevas asjas põhjendamata eelarve kokkuseadmine heas usus tulevatele põlvedele oleks ebaloomulik, kus rutulisest käigust on huvitatud rohkem I. Jegorov, kui linn. ...

Volikogu otsustas: Linnavalitsusele teha ülesandeks töötada välja Raekoja platsi ja ümbruse korraldamise kava ning selle kava teostamiseks muretseda vastavad õigused seaduslikus korras.”

Paar aastat enne linnavalitsuse tegevuse aruande ilmumist avaldati „Tallinna linna statistiline aastaraamat 1924”⁴⁴, mille eessõnas kirjutasid linnapea A. Uesson ja Tallinna Linnavalitsuse Statistika Büroo juhataja V. Smetanin, et „kaheksa-aastase vaheaja järele on Statistika Bürool nüüd jälle võimalus avanenud omi töid trüki avaldada. Endiste aastate kuu bülleteenide asemel – milledest viimane 1917. aasta märtsis ilmus, kuna edaspidine avaldamine raha puudusel katkestus – esineb Büroo nüüd aastaraamatuga, mille järel tarvidus ikka rohkem ja kibedamalt on ennast tunda annud.”

1926. aasta 17. märtsil kiitis linnavolikogu heaks linnavalitsuse ettepaneku puudamaksu sisseseadmise kohta ja volitas linnavalitsust pöörduma riigiorganite poole palvega, lubada Tallinna linna kasuks võtta maksu kaupade pealt, mis kohalike raudteejaamade kaudu linna tulevad või linnast välja saadetakse. Puudamaksu küsimus oli selleks ajaks Tallinna jaoks olnud juba 20 aastat vana. Esimest korda oli see linnavolikogus arutlusel 31. oktoobril 1907. aastal, kui otsustati pöörduda kuberneriga poole saada luba seada kaheksaks aastaks Tallinnas

⁴⁴ Tallinna linna statistiline aastaraamat 1924. I aastakäik. Tallinn 1925, AS Ühiselu trükk, 260 lk

sisse puudamaks. 1910. aastal võeti vastu puudamaksu seadus, kuid Tallinnal ei õnnestunud seda maksu siiski rakendada, sest nõuti väga palju majanduslikke arvestusi. Samas oli selge, et Tallinna tänavad, avalikud väljakud jms olid sattunud seisukorda, mis mingil tingimusel ei tohtinuks olla lubatavad pealinnas.

Tallinna linna majanduslikule arengule, sh rahvusvahelisele kaubandusele omas keskajal hindamatut tähtsust kuuluvus Hansa Liitu. Kuna Tallinn on juba 1990. aastast osalenud taas iga-aastastel Hansa linnade päevadel, siis on otstarbekas märkida, et linna 1926. aasta aastaraamatus märgib Tallinna Linnavalitsus selle aasta ühe tähtsama sündmusena, et 5. augustil külastas Tallinna linna Hansa Ajaloo Selts eesotsas endise Lübecki linnapea dr Neumanniga, kes ametlikul vastuvõtul Raekojas ütles oma tervituskõnes⁴⁵:

„Lugupeetud härrad Hansa linnadest! Ma olen õnnelik, et võin teid tervitada siin Tallinnas, vana Hansa linna Raekojas. **Hansa-aeg oli Tallinna jaoks õitse- ja arenemisaeg.** Tallinn oli tol ajal vägev ja peaaegu iseseisev linn, kes oma kaubanduse tõttu Lääne ja Ida vahel oli tähtsaks teguriks. Selle tähtsuse võlgnes Tallinn, peale oma kodanikkude tubliduse, peaasjalikult ühendusele Hansaliiduga. Meid rõõmustab, et selle vana liidu mõte elab edasi teie ühingu ja et teie oma kongressi sel korral Tallinnas peate. Kui Hansa Ajaloo Selts ka töötab ainult vaimlisel põllul, siis ulatub tema mõju kahtlemata kaugemale ning pole mingit kahtlust, et tema töö toob kaasa majanduslikku lähenemist. Ütlen teile teretulemast, minu härrad, ja loodan, et Tallinna päevad jäävad teile heaks mälestuseks.”

Aastaraamatus märgiti⁴⁶, et „linna majapidamise üldise eelarve kokkuseadmine muutub iga aastaga ikka raskemaks ülesandeks, sest ikka rohkem ja rohkem annab ennast tunda tuluallikate vähesus tarvilikkude väljaminekute katmiseks. See on eriti maksev just 1926. aasta eelarve kokkuseadmise kohta.”

Olulisel kohal linna tuludes oli kinnisvaramaks. Kuni 1916. aastani võeti kinnisvara maksu kinnisvara üldtulust 10% ja 1% kinnisvara väärtusest. Tallinnas moodustas 1916. aastal kinnisvaramaks 24,5% maksude üldsummast. 1917. aastast hakkas kehtima Kerenski-aege seadus, mille kohaselt maksumäär kahekordistus ning selle alusel võeti linna heaks kinnisvaramaksu tema üldtulust 20% ja kinnisvara väärtusest 2%. Juba 1917. aastal moodustas kinnisvaramaks Tallinna üldtuludest 32,3%. 1926. aastaks oli Tallinnale laekunud kinnisvaramaksu summa küll oluliselt kasvanud, kuid tema osatähtsus linna maksutuludest oli langenud isegi allapoole 1916. aasta taset – 18,1%-le.

Selle linnavolikogu koosseisu volitused lõppesid 1. jaanuaril 1927. aastal. Uue linnavolikogu valimiste tähtajaks määras eelmine volikogu 1927. aasta 15. ja 16. jaanuari. Need valimised viidi läbi veidi muudetud valimiseseaduse alusel, sh vähendati linnavolinike arv 101-lt 86-le, passiivse valimisõiguse tingimused ühendati aktiivse valimisõiguse tingimustega, kaotati kandidaatide nimekirjade numbrid jms. „Riigi Teatajas“ avaldati linnavolinike nimekiri koos

⁴⁵ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1926 *op. cit.*, lk 49

⁴⁶ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1926 *op. cit.*, lk 49

linnavolinike vanusega (nagu järgmiste valimiste järgseltki). Andmed linnavolikogu liikme vanuse kohta on mõnikord vajalikud, et usaldusväärselt teada, kes oli valitud? Nt 1930. aastal valiti Tallinna Linnavolikogusse 61 aastane Ernst Peterson, kes järelikult oli kirjanik Ernst Peterson-Särgava.

Uue linnavolikogu esimene koosolek peeti 16. veebruaril 1927. aastal, kus valiti Tallinna Linnavolikogu juhatajaks R. Paabo, aga juhataja abide valimine lükati edasi. Samal koosolekul valiti linnapeaks taas A. Uesson ning linnanõunikeks linnavolikogu liikmed J. L. Jürgens, A. Veidermann, A. Ostra-Oinas, L. Vilken ja E. Paimal. Abilinnapeaks valiti hiljem veel K. Virma ja linnanõunikuks J. Kana. Uues linnavolikogus toimus üks ühinemine ning moodustus Üürnikkude ja kehvemate üürnikkude ühinenud rühm. Linnavolikogu abiesimeheks valiti alates 16. märtsist 1927. aastast N. Kann ning alates 21. septembrist 1927. aastast O. Maddison, aga viimase asemele valiti 14. märtsil 1928. aastal abiesimeheks R. Astrem. R. Paabo oli Tallinna Linnavolikogu juhatajaks kuni 12. veebruarini 1930. aastal, abijuhatajaks olid 11. juunist 1929. aastast kuni 12. veebruarini 1930. aastal J. Piiskar ja O. Maddison, 12. veebruarist 1930. aastast aga valiti Tallinna Linnavolikogu juhatajaks August Rei ning abijuhatajateks J. Mürk ja F. Uibopuu. Linnavolikogu otsusega 11. detsembrist 1929. aastast kõrvaldati ametist linnanõunik Eduard Paimal, kes oli võetud eeluurimise alla ja kuna kuu aja pärast olid uued valimised, siis uut linnanõunikku ei valitud.

Linnavalitsuse koosseisus olid 1927/28. aastal linnapea Anton Uesson ning linnapea abi Karl Virma ja linnanõunikud Johann-Leopold Jürgens, Aleksander Veidermann, Eduard Paimal, Leo Vilcken ja Alma Ostra-Oinas. Linnasekretär oli Jüri Taurig.

1927. aasta uue Linnamaksu seadusega laiendati oluliselt linnade õigusi kodanike maksustamise alal, nähes ette mitmeid uusi makse ja tõstes ka endiste maksude määrasid. Varasemate kohalike maksude osas avaldati asjakohast kriitikat, mis kõlab igati aktuaalselt ka tänapäeval⁴⁷:

„Meie maksev Linnamaksuseadus nõuab suurema osa maksude kohta siseministri kinnitust. See kord ei ole kooskõlas meie Põhiseadusega ja Omavalitsuse Järelevalve Seadusega, mille järgi keskvalitsuse asutused ainult omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse järele valvavad. Vaevalt on ka Siseministeerium kohane asutus maksude otstarbekohasuse üle otsustama, kuna tal vastavad asjatundjad organid puuduvad. Sellepärast tuleks uues Linnamaksuseaduses maksumäärade kinnitamine keskvalitsuse asutuste poolt põhimõttelikult ära jätta. See on nähtavasti ka Vabariigi Valitsuse seisukoht, nagu Ajutise Omavalitsuste Maksude Seaduse eelnõust näha, mille järgi on kavatsatud maksude ülemäärade kinnitamist terve rea maksude suhtes ära jätta. See ei tähenda muidugi, et omavalitsustele tuleks piiramata maksustamisvõimalus jätta. Need piirid peaksid tähtsamate maksude kohta ette olema nähtud maksuseaduses eneses, nagu see ka seni osalt on olnud. Vähem tähtsate maksude asjus võiks aga ka omavalitsustele täiesti vabad käed jätta.”

⁴⁷ Linnamaksuseadusest. „Õigus” 1924, Nr 2, lk 37

1927. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu sundmäärused Jalgratate tarvitamise kohta Tallinna linna piirkonnas, Kinnisvarade üle teadete andmise kohta ning otsuse Koolikohustuse laiendamise kohta jne.

Linnavalitsuse tähtsamate sündmuste hulgas on nimetatud kahte⁴⁸: „29. jaanuaril 1927 jõudsid Tallinna Riia linna esindajad, kes külastasid meie linna vastuvisiidina linnapea A. Uessoni möödunud aasta külaskäigule. Esindajad olid Riia linnapea A. Andersons, volikogu esimees K. Dekens, Latvija linnade liidu esimees linnavalitsuse liige J. Jagars ja Riia Kunstiakadeemia rektor ning linnamuuseumi direktor V. Purvits.

1.-4. juunini viibisid Eestis 10 Saksa tuntuimat ülikooli professorit.”

1928. aastast muudeti kohaliku eelarve aastat nii, et see algas 1. aprillil, mistõttu eelnev eelarveperiood oli 15 kuud (1. jaanuarist 1927 – 31. märts 1928). Etteruttavalt märgime, et ka 1994. aastal katsetati meil taolist riigieelarveaastast ühe kvartali võrra nihkes olnud kohaliku eelarve aastat, kuid juba 1996. aastast sellest loobuti, sest paljude valdade ja linnade eelarve suur sõltuvus riigieelarve toetustest takistasid kohaliku eelarve koostamist selle viimase kvartali osas. Aga 1920. aastate teisel poolel tehtud kohaliku eelarve aasta muudatus toimus kuni 1940. aastani ja ka 1938. aasta Linnaseadus. Vastavalt linna eelarve perioodi muudatusele hakati nüüdsest ka aruandeid koostama ja publitseerima nii, et need hõlmasid perioodi 1. aprillist kuni järgmise aasta 31. märtsini.

1927/28. aasta aruandes märgiti⁴⁹: „Juba endisil aastail linnavalitsusele tuli elada üle raskeid momente, kui seadusandlikul teel suurendati linnaomavalitsuse ülesannete kogu, ilma et vastavalt oleks tõstetud tulusid. See on juba kujunenud kindlaks tendentsiks ning seab linna rahanduse tihti raskesse seisukorda. Et sarnane tendents seadusandluses avaldus ka aruandeaastal, linna rahandusele muutub ülesaamine neist raskusist ikka raskemaks ja keerulisemaks ja näib, et pole kaugel aeg, kus tuleb pea täiesti loobuda paranduste ja uuenduste teostamisest, mis sihitud kohaliku heakorra olude tõstmiseks, vaid täita ainult sunduslikke, seadusega täpselt fikseeritud, riikliku iseloomuga ülesandeid. Kuid selles tendentsis võib märkida ka üksikuid erandeid, kus seadused on sihitud linna rahanduse parandamisele. ... Suguhaiguste vastu võitlemise seadus [RT 1927, 1] §2 näeb ette, et suguhaiguste vastu võitlemise tööde korraldamine on linnavalitsuse ülesandeks, kusjuures kulud tasutakse linnale riigi poolt tervishoiupeavalitsuse eelarve järele. See seadus kuulub nende haruldaste seaduste liiki, mis ühes uue kohustusega näeb ette ka tuluallikat.”

Tallinna linna järgmises aruandes märgitakse linnavolikogu tähtsamate otsuste hulgas ettepanekut Kopli trammi linnale omandamise kohta (11. aprillist 1928) ja ettepanekut kõrgema tehnilise õppeasutuse asjas (18. oktoobril 1928).

⁴⁸ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1927/28. II aastakäik. Tallinn 1928. Kirjastuse OÜ Täht trükk, 301 lk

⁴⁹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1927/28 ... *op. cit* 72

Linnavalitsuse ettepanek kõrgema tehnilise hariduse osas sisaldas järgmist⁵⁰:

„Lähemal ajal Riigikogus tulevad arutusele Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõud tehnilise hariduse küsimuse lahendamiseks. Nagu haridusminister teatab, tähendatud seadused näevad ette kõrgema tehnilise hariduse korraldamise Tartu Ülikoolis; Tehnikum aga jääks töötama kutsekoolina Tallinna. Ühtlasi liituks Tehnikumiga praegune Riigi Tehnikagümnaasium. Linnavalitsus, arutades seda küsimust ja pooldades kõrgema tehnilise hariduse ümberkorraldamist, leiab siiski, et Tehnikumi üleviimine Tartu Ülikooli juurde pole soovitatav järgmisil põhjusil:

Nimetatud kavatsuste teostamine lõhuks selle suure töö tagajärjed, mis Tallinna Tehnikum on saavutanud suure pingutusega 10 aasta jooksul. Linnavalitsuse arvates tehnilise hariduse arendamist Tallinnas tuleks jätkata suurema hooga, pannes rõhku seejuures eeskätt tehnikute, ja selle järele alles inseneride ettevalmistusele. Tallinnas, kui Eesti kaubanduse ja tööstuse keskkohas, tehniliste õppeasutiste töötamise tingimused on palju soodsamad: siin õpilased leiavad palju enam võimalusi praktiseerimiseks kui Tartus, milline asjaolu on väga tähtis. Ka on kaheldav, kas leidub Tartus tarvilik arv tehnilise haridusega õppejõude, sest kaugelt suurem osa insenere on koondunud Tallinna. Kuna Tartus asub juba ülikool, mis kättesaadav Lõuna-Eesti elanikele, õigluse seisukohalt tuleks jätta Põhja-Eestile Tehnikum, mis oleks lähemal Põhja-Eesti elanikele.

Linnavalitsuse arvates Tehnikumi üleviimine Tartu ei too ka majanduslikku kokkuhoidu.

Vastavad hooned puuduvad Tartu Ülikooli juures, need tulevad ehitada. Pole arvata, et hoonete ehitamine Tartus tuleks odavam. Ka Tallinnas tuleb ehitada hoone

Tehnikagümnaasiumile ja Katsekojale, neid asutisi võiks siduda Tehnikumiga.

Õppejõududele tuleb ka Tartu Ülikoolis maksta palka, samuti nagu Tallinnaski.

Linnavalitsuse arvates tehnilise õppeasutise korraldamine peaks jääma tehniliste jõudude kätte. Tartu Ülikooli Nõukogus enamuse on humanitaarteaduste kandjate käes. On küsitav, kas sel puhul tehniline teaduskond suudab areneda küllaldaselt.

Tallinna Linnavalitsus omalt poolt on valmis toetama Tehnikumi arendamise küsimust ja on juba määranud maa-ala selle ehitamiseks.

Võttes arvesse ülalmainitud asjaolusid tunnustati tarvilikuks, et kõrgem tehniline õppeasutis asuks Tallinnas, et inseneride ja tehnikute ettevalmistamise õppeasutised tuleksid ühendada ning tehnikute ettevalmistamise küsimuse lahendamise tuleks seada esikohale. Linna Hariduskomisjon palub tunnustada tarvilikuks, et ka kõrgem tehniline õppeasutis jäetaks Tallinna ja Linnavalitsust kohustada astuma selleks samme.

Võttes arvesse Tallinna üliõpilaskonna seletuskirja Riigikogule tehnilise hariduse korraldamise küsimuse arutelusel, mis saadetud volikogu rühmadele ja milles toodud ette väga tõsisid ja kaaluvaid põhjusi kõrgema tehnilise õppeasutise Tallinna jätmise kohta.

Linnavalitsus paneb ette volikogule:

Tunnustada tarvilikuks, et kõrgem tehniline õppeasutis asuks Tallinnas ja Linnavalitsust kohustada astuma selleks vastavaid samme.

Volikogu kiitis heaks Linnavalitsuse ettepaneku”.

Võitlus tehnilise kõrghariduse andmise koha pärast muutus aga üha teravamaks. Veel 1930. aastate algul arvasid tartlased, et Eestis pole tehnilist kõrgharidust üldse tarvis – kus need sajad insenerid ikka teenistust võiks leida? Tallinlased olid aga insenerihariduse eest juba aastaid võidelnud ja jätkasid seda. Aruteludes Riigikogus ja Vabariigi Valitsuses näis otsus kalduvat kord ühele, kord teisele poole, kuni viimaks siiski otsustati asutada

⁵⁰ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1928/29. III aastakäik, Tallinn 1929, Kirjastuse OÜ Täht trükk, lk 3 (kokku: 334 lk)

tehnikateaduskond Tartu Ülikooli juurde. Nii avatigi 1934. aastal Tartu Ülikooli juures tehnikateaduskond. Seejuures lepidi haridusministriga kokku, et Tartus õpetatakse üldaineid, millele järgnenuks tehniliste ainete erikursused Tallinnas. Tegelikult aga tähendas jagamine sisuliselt, et Tartu Ülikool polnud üks suuteline kogu kursust vajalikul tasemel õpetama. Sai selgeks, et läbimõtlematult ja kiirustades avatud teaduskonnal pole pikka iga. Kevadeks 1936 jõuti arusaamale, et õppeasutus peab siiski olema ühes kohas, olgu see siis Tallinn, Tartu või veel mõni teine linn. Otsustamiseks loodi neljaliikmeline valitsuskomisjon, kuhu teiste seas kuulusid haridus- ja teadusminister Nikolai Kann ning kaitseminister Paul Lill. Komisjon käis kõigepealt Koplis Vene-Balti tehase peahoone vaatamas ning seejärel sõitis Tartusse.

Tähtis otsus langetati rongis tagasiteel Tallinna.⁵¹ Komisjon asus seisukohale, et Tallinnas on tehnikateaduskonna väljaarendamiseks paremad võimalused. Komisjoni arvamust kuuldes käivitas Tartu tugeva lobitöö. Muuhulgas käis riigivanem Konstantin Päts juures Tartu Linnavalitsuse esindus eesotsas linnaepee kindral Aleksander Tõnissoniga (1939. aastal Tallinna ülemlinnaepee) ja palus jätta tehnikateaduskond Tartusse. Nende väitel oli Tartu asukohalt Eesti keskus, niisamuti oli seal elu odavam kui pealinnas. Riigivanema jutul käisid ka Tartu majaomanike, kaupmeeste ja töösturite delegatsioon ning Tartu üliõpilaskonna esindus. Ärevus ei vandanud mitte ainult Tartu linna, elavad arutelud toimusid ka Tartu Maavalitsuses ning Võru, Valga ja Petseri linnavalitsuses. Algas toetusallkirjade kogumine. Tartu üliõpilaskond polnud aga sugugi nii ühtne. Kui üliõpilaskonna juhatus pärast vaidlusi siiski toetas teaduskonna Tartusse jätmist, siis tehnikateaduskonna tudengite arvamused läksid lahku. Osa toetas Tartusse jäämist, osa Tallinna kolimist. Mis puutus Tallinna Tehnikumi, siis selle õpilaskond oli tehnikateaduskonna Tallinna toomise poolt. Juba mitu aastat varem oli nende eestvõttel Tallinna toetuseks kogutud 20 000 allkirja, ent valitsus otsustas toona ikkagi Tartu kasuks. 1936. aasta aprillis langetas aga Vabariigi Valitsus uue otsuse ja sedapuhku Tallinna kasuks.

Võitlus tehnikakõrgkooli asukoha üle oli väldanud kümmekond aastat. Et tegemist oli pigem poliitilise, kui sisulise väitlusega, seda näitab ilmekalt oktoobris 1928 Riigikogule saadetud Tallinna üliõpilaskonna seletuskiri, milles on üksikasjalikud ettepanekud, kuidas korraldada Eestis tehnilist kõrgharidust. Toona neid ei arvestatud, küll aga tehti seda kaheksa aastat hiljem!

Tallinna üliõpilaskond nägi kooli asukohana Eestis ainult kahte varianti: kas Tartus ülikooli juures eraldi teaduskonnana või iseseisva õppeasutusena Tallinnas. Seejuures oli Tartul oluline miinus: sobivate erialaõppejõudude leidmine oli oluliselt keerulisem, kui pealinnas. Rõhutati, et õppejõududel puudub Tartus võimalus oma erialaga praktikas kokku puutuda, kuna aga praktikast eemal seisev tehniline õppejõud võib kergesti ajast maha jääda. Kokkuvõttes läkski nii, nagu seletuskirjas soovitati: Tallinna Tehnikum nimetati 1936. aastal Tallinna Tehnikainstituudiks ja kaks aastat hiljem – 1938. aastal Tallinna Tehnikaülikooliks. Asukohaks sai Vene-Balti tehase peahoone Kopli poolsaare tipus.

⁵¹ Pekka Ereht. Eesti Ekspress, 10.06.2015

1928. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu Liikumise määruse (reguleeris linnas autode, mootorrataste, jalgrataste ja hobusõidukite liikumist ning piiras või koguni keelustas seda mõningatel tänavatel), Toiduainetega kauplemise määruse, Süldikeetmise asutiste määruse, Toiduainetega kauplemise määruse, Piimaga ja piimasaadustega kauplemise määruse, Loomalautade ja hobusetallide määruse, Tallinna linna veevärgi veeandmise määruse jne.

1928. aasta 24. veebruari istungil arutas linnavolikogu linnavalitsuse ettepanekut asutada Eesti ajaloo kapital, mille protsentidest autasustatakse iga aasta 24. veebruaril eelmise aasta jooksul trükkis ilmunud parimaid Eesti ajaloo-alaseid töid, eeskätt Tallinna linna ajalooosse puutuvaid töid ning eraldatakse ka toetusi Eesti ja eeskätt Tallinna linna ajaloo uurimise alal. Eesti Vabariigi 25. aastapäevaks pidi Tallinna Linnavolikogu määrama auhinna Eesti ajaloo alal ilmunud teadusliku suurteose eest. Kuna sõjaaja kohta on arhiividokumendid hävinud, siis ei ole teada, kas nimetatud otsus täideti 1943. aastal? Pigem mitte.

Linnavalitsuse koosseisus olid 1928. aastal linnapea A. Uesson, linnapea abi Karl Virma ning linnanõunikud Johann-Leopold Jürgens, Juhan Kana (oli asendanud Aleksander Veidermanni) Eduard Paimal, Leo Wilcken ja Alma Ostra-Oinas. Linnasekretär oli Jüri Traurig.

10. novembril 1928. aastal toimus Tallinnas II Omavalitsustegelaste kongress.

1929. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu Majade ja õuede korrashoiu määruse Tallinna linnas, Loomakaitse määruse Tallinna linnas, Surnud ja hukatud looma korjuse kõrvaldamise määruse Tallinna linnas, Määruse kauplemisaja kohta Tallinna linnas, Juuksuritööstuse ja küüntepuhastamise töötubade määruse jne.

Juba 1919. aastal oli moodustatud Tallinna Linnateenijate Selts, kuid see ei hakanud sisuliselt tööle. 1928. aastal asutati uus Tallinna Linnaametnike Ühing, mille kümnenda tegevusaasta puhul välja antud kogumikus⁵² kirjutas linnapea A. Uesson: „Tallinna Linnaametnike Ühing on kujunenud võimsaks organisatsiooniks, kes koondab oma ümber suure arvu Tallinna linna teenijaid.”

Samas kirjutas ühingu auliige Juhan Vilms⁵³: „Mida rohkem areneb ühiskond, seda enam omandab ametnik suurema tähtsuse. Tema osa kasvab käsikäes rahva kultuurilise, majanduslise ja sotsiaalse elu väljakujunemisega. Ei olnud vajadust ametniku järele arenemata rahval... Moodsa elu tööjaotuses seisab peamine lahkuminek harimata rahvastega. Iga tööjaotuse korraldatud grupis omab ametnik esmajärgulise tähtsuse. Tema on seda siin, mis ergukava inimese organismis: mõtleja, korraldaja, sidepidaja, juhtija. On ergukava terve – on kõik korras või kuidagi parandatav. On aga „kala peast haisema läinud” – laguneb kõik.

⁵² Tallinna Linnaametnike Ühing X, 1928-1938. Tallinn, Osatühisus „Hansa” trükikoda, 1939, lk 8

⁵³ Tallinna Linnaametnike Ühing ... *op.cit.* lk 10-11

Seepärast peab oldama valvel ametkonna kehalise, eriti aga vaimlise tervishoiu eest! Selleks on vaja mõningaid eeltingimusi.

On vaja võimaldada ametnikul vaba otsustamist asja sisulise külje, oma ametkonna olude või kandejõu kohaselt. Töeoludele mitte vastav, kandejõule liig raske ja läbiviidamatu, ebareaalne või üldse mingi kõrvaline politiseeriv seisukoht ei tohi olla peale surutud ametnikule.

On vaja ausust. Ebaaus, onupojalik meelehead himustav ja roomav ametnik vähendab usaldust ühiskondliku korra vastu ja alandab kogu rahva eneselugupidamist. On vaja kõrget hariduslikku taset, et igaüks asjatundja omal alal ei upuks eriala üksikasjadesse, vaid omaks ka laiemat silmaringi ja ühistunnet kogu rahva eluliste aladega. On vaja lõpuks ka hääd tasu igale ametnikule, ka alamale, sest see loob kindlustunde ja annab võimalusi eneseharimiseks, perekonna ja kodu loomiseks ning korralikuks eluks. Tuleb luua tingimusi hääks ja korralikuks eluks, siis suudab ka ametnik täita oma ülesandeid ja kohustusi, mis temalt rahvas nõuab.”

Linnavolikogu seoseid linna ja kogu riigi majanduseluga iseloomustavad ka andmed linnavolikogu esindajate osavõtust mitmesuguste nõukogude, komisjonide jms tööst. 1928/29. aasta aruande kohaselt olid Tallinna Linnavolikogu esindajad valitud järgmistesse olulisematesse institutsioonidesse:

Linna Haridusnõukogu

Koolide hoolekogud

Kinnisvara-Riigimaksukomitee

Eesti Linnade Liit (5 liiget)

Otsekoheste Maksude Peakomitee

Linna Pandimaja juhataja, juhataja abi ja komisjoni liikmed

Tulu- ja Sissetulekumaksukomitee

Vanglate kuraatorid

Linna Vaestelastekohus

Ärimaksukomitee

Iseäraline Tulu- ja Ärimaksukomitee

Vabatahtliku Noortemeeste Tuletõrjeühingu juhatus

Pedagoogilise Muuseumi nõukogu

Tallinna Tehnikumi Hoolekogu

Tallinna Vabatahtliku Tuletõrjeühingu juhatus.

Sarnasust kaasajaga iseloomustab ka üks Riigikohtuni välja jõudnud kaebus selle kohta, kui suures koosseisus on linnavalitsus otsustusvõimeline. Nimelt oli Tallinna Linnavalitsuse 7-liikmelisest koosseisust ühe õigusakti vastu võtnud ainult kolm liiget (abilinnapea ja kaks linnanõunikku, kellele lisandus linnasekretäri allkiri), mis oli vähem, kui pool linnavalitsuse koosseisu. Pärnu-Viljandi Rahukogu rahuldas hagi, kuid Riigikohus tühistas Rahukogu otsuse järgmisel põhjusel⁵⁴: „Linnaseaduse § 90, 91 ja 94 üldmõtte järele pole harilik, et linnavalitsuse koosolekuist ja tehtud otsuseist võtaks osa kõik linnavalitsuse liikmed. Sama seaduse § 91 põhjal tuleb arvata, et linnavalitsus on otsustusvõimeline, kui on koos vähemalt

⁵⁴ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1928/29 ... *op. cit.* lk. 105-106

kaks linnavalitsuse liiget ja linnapea või selle abi. Käesoleval korral Tallinna Linnavalitsuse nimel esitatud edasikaebusele on kirjutatud alla linnapeaabi ja kaks linnanõunikku ühes sekretäriaga. Rahukogul polnud seepärast seaduslikku põhjust jätta läbi vaatamata eelnimetatud linnavalitsuse koosseisu poolt antud edasikaebust, kuigi ka Tallinna Linnavalitsuse liikmete üldarv on suurem kui kolm.”

1930-ndad aastad

1930. aastal, kui oli 25 aastat möödunud esimese eestimeelse Tallinna Linnavolikogu valimistest, kirjutati, et „kuigi praegu meil on rasked ajad, kuid minevikus oleme elanud üle veel palju raskemaid. Kindel demokraatlik meelsus, püsivus ja vankumata tahe teostada oma kogukonna majanduslikku, rahanduslikku ja kultuurilist ülesehitamist on olnud Tallinna linnaomavalitsuse töö eesmärgiks viimasel veerandsajandil ja seepärast pole mingit alust kartuseks, et edaspidine linna majandamise arenemine läheks teist teed.”⁵⁵

Märgiti⁵⁶, et „see ajajärk (viimane veerand sajandit – S. M.) väärrib põhjalikumat ülevaadet, mis võiks sündida suuremas monograafilises teoses.”

Aga mõningad linna sotsiaalmajanduslikku arengut iseloomustavad faktid või sündmused on otstarbekas sellest artiklist järgnevalt ka siinkohal esitada.

Hariduskulud moodustasid linna eelarvest 1905. aastal 12,5% ning kõikusid järgmise 25 aasta jooksul vahemikus 10,9–19,6%. Kiirelt kasvas raamatukogude kasutamine. Kui 1908. aastal loeti neis 40 317 raamatut, siis 1924. aastal 151 142 raamatut ja 1928. aastal 282 838 raamatut.

Tervishoiu osas jagati linn 1905. aastal sanitaarjaoskondadesse. Linna sanitaarala ja tervishoiu korraldajaks oli sanitaarkomisjon linnapea juhtimisel. Eriti hoogsaks muutus tervishoiualane töö aastatel 1908–1910, et võidelda Peterburist Balti kubermange ohustanud kooleraepideemia vastu. Tallinnal oli 1930. aastaks 3 haiglat 649 voodikohaga, aga 1914. aastal olid olnud ainult ajutised nakkushaigete barakid.

Enne 1905. aastat ei olnud linnal mingit hoolekandekohustust ja seal oli ainult üks vanadekodu. Seisid ju ka tolleaegsed linnajuhid kaugel rahva enamusest ning neil polnud õiget pilti masendavast olukorrast. Sotsiaalhoolekanne seisnes peaaesjalikult raukade ja vaeslaste hooldamises ning see tegevus oli erakätes. Linna vaestemajakomisjoni (seegikomisjoni) ülesandeks oli nende erakätes vaestemajade üldine juhtimine ja järelevalve. Alles 1905. aasta sügisel kerkis päevakorda vaeste hoolekande komisjoni asutamine. Linn

⁵⁵ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse põhijooned ...*op. cit.*, lk 31

⁵⁶ Tallinna Linnavalitsus 1905-1930. „Linnad ja Alevid” 1930, 2/3, lk 37

jagati hoolekanderajoonidesse, iga linnajagu kahte rajooni. 1930. aastaks oli linnal umbes 4,3 hoolealust iga 100 elaniku kohta.

19. saj viimastel aastakümnetel hakati ka Tallinna tänavaid sillutama – graniitkivikillustikuga või vähema liiclusega eeslinnatänavaid paekivikillustikuga. Vanalinna tänavad olid varem sillutatud munakividega. Müra vähendamiseks ja kaasaegsema tänavakatte saamiseks hakati alates 1866. aastast vanalinna tänavaid ja peamagistraale sillutama Soomest toodud parkettkividega. Tallinna Linnaarhiivis on säilikud, mis kinnitavad tänavate võimatut olukorda, eriti just Viru tänav ümbruses. 1882. aastal püüti reguleerida tänavate heakorda. Sätestati kellajad, millal võidi tänavaid puhastada (nt 1. aprillist kuni 31. augustini kuni kella seitsmeni hommikul jne). Lõplikult keelati ära tänaval või kõnniteel pesu pesta, samuti ei tohtinud musta vett valada tänavale ega kõnniteele. Aastaid hiljem keelati ära loomade ajamine suurele turule läbi linna kitsaste tänavate. 1914. aastal oli linnal uulitsaid 130 versta, millest 33,4% olid munakivi või parkettkivisillutisega, 39,5% kivisillutusega, kuna 25,9% oli looduslikke teid. Esimene katse kasutada kodumaist bituumenit tänavate katmisel tehti 1923. aastal Narva maanteel. Katse siiski ebaõnnestus, sest sideaine (destilleerimata tõrv) sisaldas rohkesti vett ja kergeid õlisid, mis aurustusid ning jätsid pinnase hapraks ja pooriliseks. Pikkamööda siiski tehnoloogia paranes. 1930. aastal oli Tallinna uulidest kaetud asfaldiga 2,09%, parkettkividega 4,11%, munakividega 33,0%, prügitatud 28,73%, prügitatud ja tõrvatud 9,75%, prügitamata ja sillutamata 22,25%.

1345. aastal sai Tallinn Taani kuningalt Voldemar IV Atterdagilt õiguse veevärgi ja vesiveskite ehitamiseks linnas. 1577. aastal, mil venelased teist korda piirasid Tallinna, sai linn oma vee Ülemiste järvest Pärnu maantee linnaosa kaudu kulgevate puutorude kaudu. Enne 1867. aastat koosneski Tallinna veevärk lahtistest paekiviseintega vooderdatud kraavidest ja puutorudest. 1867. aastal ehitati eraettevõtja poolt malmtorudega veevärk, mille linn ostis ära, hakates ise linnaelanikke puhta veega varustama. Uue veevärgi ehitustöid hakkas linn ette valmistama 1879. aastal. Selleks ajaks olid kõrvuti vanalinnaga tekkinud terved uued eeslinnad, mis ületasid oma ulatuselt rohkem kui paarikümnekordselt keskaegse vanalinna. Olukorra kiiret lahendamist (eriti eeslinnades) nõudis ka kuberner oma 1879. aasta kirjas, lisades drastilise näitena juhtumi Pärnu maanteel tekkinud tulekahjust, mille kustutamine viibis seetõttu, et vett ei piisanud.⁵⁷

1876. aastal moodustatud Tallinna Vesivarustuse ja Gaasivalgustuse Selts oli otsustanud juba 3. jaanuaril 1881 oma tegevuse lõpetada ja oma ettevõtted linnale müüa, kuna aktsiaseltsil ei olnud õnnestunud saada kapitali ettevõtte laiendamiseks ja veevõrgu alevitesse viimiseks. Linnavolikogu võttis etetpaneku vastu ja tegi ostuks 550 000 rubla laenu. Veevarustusvõrk rekonstrueeriti aastatel 1881–1883 ning see andis vett peale vanalinna veel Toompeale ja Toompea, Kõismäe-Kalamaja ja Pärnu maantee eeslinnale. Tõnismäe veetorni ehitamiseks korraldati 1881. aastal vähempakkumise konkurss. 1822. aastal algas Toompea varustamine kõrgsurve abil, kuna seni oli see toimunud vee ülesvedamise teel. Vesi voolas linna veevärki

⁵⁷ Tallinna Linnaarhiiv. Fond 195, n.1, S. 16

Ülemiste järvest piki kolme toru. Ülemiste järve veel oli kaks olulist puudust. Esiteks oli seda mõnikord vähem, kui tarvis ja teisest küljest oli see aeg-ajalt sogane, kollakas ja sisaldas palja silmaga nähtavaid kõrvalisi aineid ning seda eriti tuuliste ilmadega, kui lained kergitasid üles järve põhjas olevat muda. Eriti häiris see perenaisi toidu valmistamisel. Tervisele otseselt kahjulik vesi siiski polnud. 1896. aastal ilmus Ülemiste järve veetaim, mis värvis vee roheliseks. Lisaks hakkas see veetaim mädanema ning andis veele halva lõhna ja maitse. Need asjaolud sundisidki mõtlema ajakohase veevärgi ehitamisele. 1891. aastal moodustati valgustuse ja veevarustuse järelevalveks Gaasi- ja Veevärgikomisjon.

Probleeme tekitas ka see, et juba veevärgi tulekul linna kätte 1880. aastatest tuli hakata pidama võitlust majaomanikega, kes kraanide kinnikülmumisest hoidumiseks lasid need joosta öö läbi, mistõttu veesurve alanes ja ülemistele korrustele vesi ei jõudnud. Eriti keeruliseks muutus linna veega varustamine 1907. aasta kuiva suve ning sellele järgnenud lumevaese talve järel, mil Ülemiste järv, mis vähemalt 30 aastat oli ähvardanud linna uputada, ei suutnud enam rahuldada linna veevajadust. Aastatel 1908–1913 tehti Moskvast kutsutud veemajanduse teadlaste abiga mitmekülgseid uurimistöid ja katseid. Muuhulgas soovitati täiendavalt kasutada põhjavett, ehitada kanal Pirita jõest jne. Viimane kaevatigi 1922.–1923. aastal. Eriliseks sammuks Tallinna veevarustuse ajaloos sai Ülemiste järve vee puhastamiseks filterveevärgi ehitamise alustamine inglise firma Paterson Co. Ltd. poolt 1925. aastal. 29. novembril 1927. aastal alustas see filterveevärk oma tööd. Rööbiti veevärgi rekonstrueerimisega asuti ka kanalisatsioonivõrgu uuendamisele. Aastail 1872–1894 ehitati pea kõikidel vanalinna tänavatel seniste primitiivsete reo- ja vihmavee äravoolu kanalite asemele uued paekivist müüritud kanalid või asendati need keraamiliste torudega. Toompea ja selle eeslinna heakorra eest hoolitsesid Toomgild ja Eestimaa Rüütelkond. Keisri 1877. aasta ukaasiga teatavasti liideti Toompea koos eeslinnaga administratiivselt all-linnaga ning 1882. aastal alustati lõpuks ka Toompeal veevarustuse ja kanalisatsiooni ehitustöid. Nagu võib lugeda 1872. aastal teostatud kruntide sanitaarpoliitilise ülevaatuse andmetest, juhtisid Toompea majaomanikud oma majapidamise reo- ja pinnaseveed lahtiste kanalite kaudu lihtsalt Toompea nõlvalt alla.⁵⁸ Eeslinnade kanaliseerimisel kehtis kord, mille kohaselt kinnisvaraomanikud tasusid poole kuludest ja laenasid (protsentidega) linnale kulude teise poole katteks vajaliku summa. 1905. aastal ehitati koos kanalisatsioonivõrgu laiendamisega ka kaks kollektorit vee juhtimiseks I ja II linnajaost merre. Kanalisatsiooni üldpikkus oli siis 42 versta. 1906. aastal asuti Pelgulinna kollektori ehitamisele. Üheks valusaimaks küsimuseks oli linnale pikka aega Härjapea jõgi, mis mürgitas ümbruskonna õhku ja oli tervishoiu seisukohalt väga ohtlik.

Tallinna magistraadiliikme Rette algatusel oli 1865. aastal avatud linna gaasivabrik, mille linn omandas 1882. aastal. Esimesed tänavavalgustuslaternad süttisid vanalinnas, Narva, Tartu ja Pärnu maanteel. Toompea võimud gaasivalgustuse vastu huvi ei tundnud ja jätkasid tänavate valgustamist valgustuspiirituse laternatega. Selliselt valgustati ka eeslinnade tänavaid. 1887. aastast on politseimeistri kaebus linnapeale, et liiga varakult kustutatakse eeslinnades valgus.

⁵⁸ Raimo Pullat. Tallinna ajalugu 1860-1965. Tallinn, 1969, lk 64

Kadriorgu vajati aga veel lambisüütajat ja öövalvurit. Toompeal kaaluti küll gaasivalgustuse sisseseadmist juba 1869. aastal, kuid tegelikkuses teostati see Tallinna Linnavalitsuse korraldusel alles aastail 1878–1881. Kuna ajavahemikus 1895–1905 gaasi tarbimine kahekordistus, siis osutus vajalikuks mitte ainult laiendada vana gaasivabrikut, vaid ehitada uus vabrik Tähe ja Väikese Ameerika tänavate vahele.

Juba 1899. aastal taotles AS „Volta” endale kontsessioonilepingut (ainuõigust) elektrienergia müümisel. Järgnesid veel mitmed analoogilised taotlused. Paralleelselt näiteks 1904. aastal otsustas linnavolikogu ise asutada linna elektrijaama Rütli tänavale, aga selleks puudus raha. Linnavolikogu moodustas ettevalmistuskomisjoni, kellele tegi ülesandeks kaaluda linna oma elektrijaama ja kontsessioonilepingu alusel linna elektrienergia varustamise otstarbekust. Komisjoni töö kinnitas, et kõikides linnades on kontsessioonid osutunud kahjulikuks nii linnale kui ka tarbijatele, mistõttu linnad püüavad kõikjal tagasi võita oma monopolset õigust elektrienergeetikas. Komisjon soovitas linnal ehitada oma elektrijaam ning valis selle asukohaks Suure ja Väikse Rannavärava ümbruse mere, sadama ja gaasivabriku lähedal, mis soodustaks kütteainete vedu ja koondaks linna energiaga varustuse.

25. veebruaril 1913. aastal anti käiku 600 kW võimsusega Tallinna Linna Elektrijaam, mis oli esimesi elektrijaamu Eestis. Järgnevatel aastatel kasvas järsult elektrienergia tarbimine ning varustamisel tulid appi veel „Dvigateli”, „Peetri” ja Richard Mayer’i tehas oma elektrijaamadega. 1921. aastast hakati laiendama ka Tallinna Elektrijaama, mille võimsus 15 aastat peale avamist oli juba 9 200 kW. Kütteainena kasutati esialgu kivisütt, siis ka puud ja turvast, aga 1930. aastatel juba järjest enam kodumaist põlevkivi.

23. märtsil 1888. aastal oli Tallinna Linnavolikogu otsustanud anda parunitele Nikolai Fersen’ile, John Girard de Soucanton’ile ja Arved Rosen’ile kontsessiooni hoburaudtee ehitamiseks Tallinna. Samal suvel asuti teed ehitama ning 1888. aasta 12. augustil avati trammiliiklus Narva maantee liinil ja 10. septembril Tartu maantee liinil. Kontsessioonileping lubas ehitada teid Balti jaamast läbi Laia ja Pika tänav, Raekoja mööda (ka 1960. aastatel oli ettepanekuid ehitada trammitee üle Raekoja platsi), Viru tänavalt läbi ja üle Vene turu Narva maanteele, haruteega puisteed mööda kuni Piiritusevabrikuni. Kontsessiooni tähtaeg oli 40 aastat. Selle lõpul pidi kogu seadme park minema linnale. Tuginedes ka VI linnajao elanike palvekirjale kubernerile, kes muuhulgas nõudsid ka juba olemasoleva hoburaudtee kõrvaldamist Viru tänavalt, tegi linnavalitsus ettepaneku loobuda trammiliikluse rajamisest läbi Vanalinna. Kompensatsiooniks pikendati kontsessiooni tähtaega kümne aasta võrra (50 aastale). Et vabaneda lume koristamisest, palus kontsessionäär 1893. aastal luba kasutada talvekuudel saani, millega linnavolikogu 2. juunil viieks aastaks nõustuski, kuid kubermanguvalitsuse poolt see otsus tühistati. Saani kasutamist lubas 1902. aasta 3. aprillil linnavolikogu 1901. aastal avatud ja talvel kahjumiga töötanud Pärnu maantee liinil. Aja jooksul muutus hoburaudtee üha kehvemaks. Teede kvaliteet oli selline, et vagunid jooksid tihti rööbastelt välja, hobused aeti niivõrd ära, et nad ei suutnud üldse liikuda, lepinguvastaselt katkestati liiklus igal ajal, kui see meeldis kontsessionäärile jne. Lepingu nõuete järgimiseks hakkas linnavalitsus 1911. aastast kontsessionääri trahvima ja see avaldas ka mõju. Konfliktiderohke periood lõppes 1918. aastal, kui kontsessionäärid lahkusid Tallinnast. Linnavalitsuse nõudel tunnistas Tallinn-Haapsalu Rahukogu 1920. aasta 27. aprillil hoburaudtee linna omandiks. 1926. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu otsuse kompenseerida kontsessionäärile munitsipaliseeritud trammiliiklus 120 000 krooniga. 1925. aastast hakati Narva ja Tartu maantee liinidel kasutama elektritramme. Kui 1905. aastal kasutas trammi 1,01 mln reisijat, siis 1928. aastaks oli see arv juba seitse korda suurem (7,21 mln reisijat).

1912. aastal kerkis seoses tehaste ehitamisega Koplisse päevakorrale ka ühenduse pidamine linnaga. Tehased ehitasid kontsessioonilepingu alusel rööbastee Telliskivi tänava otsast kuni tehaste väravateni. Seal pandi käima osaliselt mootorvagunid ja osaliselt aaurongid. Tee ehitamine lõpetati 1915. aastal. Vene revolutsioonide ajal jäid tehased seisma ja kogu liiklus sellel liinil muutus ebakorrapäraseks. Ka aktsionärid lahkusid Tallinnast teadmata suundades. Kuna kohapeal selle liini vastu huvi ei tuntud, siis ei tehtud trammidele isegi mitte kõige hädapärasemaid remonte, töölised ei saanud palka, liiklus seisis mõnikord päevade viisi jne. Vabariigi Valitsus sekvesteeris 10. veebruaril 1926. aastal selle trammiliini ja andis linnavalitsuse kasutusse. Juba 1927. aasta oktoobrist toimus Kopli liinil trammiliiklus iga 20 minuti järel.

Linna pank tegutses Tallinnas juba 19. sajandi teisel poolel, kuid 1883. aasta seadusega kärbiti tunduvalt linna pankade õigusi. Tallinna Linna pank likvideeriti, selle ruumid ja inventar anti üle panga senisele direktorile Scheelile, kes asutas oma erapanga. Kuna aga paljudes teistes linnades pangad töötasid kitsendustest hoolimata üsna edukalt edasi, siis otsustas ka Tallinna Linnavolikogu 7. märtsil 1912. aastal asutada 400 000 rublase põhikapitaliga linna panga.

Esimene alaline tuletorjekomando asutati Tallinnas Mustpeade Vennaskonna poolt XVIII saj lõpul. 1862. aastal asutati Tallinna vabatahtlik tuletorjeühing. 1872./73. aastal ehitati Vene turu äärde pritsimaja. 1905. aastal oli linna tulekaitse linna palgalise tuletorjekomando, kahe vabatahtliku tuletorjeühingu ja kuue kaubandus- või tööstusettevõtte juures asuva tuletorjekomando käes. Tuletorjele kulutas linn 1905. aastal 11 075.60 rubla ehk 1,4% linna eelarvest. 1915. aastal oli linna tuletorjekomando koosseisus 31 vabatahtlikku ning tulekustutuse eest sai tuletorjuja 20 kopikat tunnis. Palgaline linna tuletorjekomando alustas tööd 1919. aastal, mil seati sisse ka alaline tuletorje valvekord. 1928. aastaks oli tuletorjijate arv kasvanud 49-le, sh 32 elukutselist ja 17 ajutist tuletorjujat. Linna suurenedes kasvas kahjuks ka tulekahjude arv. 1905. aastal oli Tallinnas 45 tulekahju, 1916. aastal 76 ja 1928. aastal 102 tulekahju.

1930. aastast toimunud kohalike volikogude valimiste tulemused on avaldatud Riigi Teataja Lisas. 1930. aasta 12. veebruaril toimus linnavolikogu uue koosseisu esimene koosolek. 12. veebruarist 1930 kuni Tallinna Linnavolikogu selle koosseisu volituste lõpuni oli linnavolikogu juhataja August Rei ning abijuhatajad Johannes Mürk ja Friedrich Uibopuu (suri 18.09.1933). Kohe linnavolikogu tegevuse algul ühinesid üheks rühmaks kehvale üürnikkude ja töölisühingute tegelaste ühised kandidaadid ja Eesti sotsialistliku tööliste partei kandidaadid, korteriolude arendamise ühingu „Elamukultuur” nimekirjas valitud linnavolinik Üürnikkude ja tööliste rühmaga, Vene ühendatud kandidaatide nimekirjas valitud linnavolinikud ühinesid Saksa-Rootsi valimisblokiga ühtseks Vähemusrahvuste rühmaks, ühtseks Majaomanikkude rühmaks ühinesid Majanduslikkude Ühingute Liidu Tallinna majaomanikkude ning kohaliku koonduse ja kinnisvaraomanikkude kandidaatide nimekirjas valitud linnavolinikud.

12. veebruaril 1930 valis Tallinna Linnavolikogu linnapeaks A. Uessoni, abilinnapeaks Karl Virma, linnanõunikeks Alma Ostra-Oinase, Leo Wilckeni, Johan Kana (suri jaanuaris 1934), Rudolf Moormanni ja Julius Antoni. Linnasekretärina jätkas Jüri Traurig.

Kohtu- ja siseministri määrusega 26. aprillist 1930 tunnistati kehtetuks Riigikorra kaitseseaduse § 3 põhjal Tallinna tööliste ja kõigi palgateenijate nimekirja järgi linnavolikogu koosseisu valitud 14 linnavoliniku volitused, kelle asemele kutsuti kandidaadid teistest

nimekirjadest. Asemele tulid: „Vähemusrahvuste rühma Karl Steinberg, Majaomanikkude rühma Mihkel Uesson, Ferdinand Kadak ja Johannes Grünberg, Rahvaerakonna rühma Eduard Aunin, Oskar Amberg (lahkus 14.10.1931, asemele tuli Johannes Janson) ja Jaan Klaar, Tööerakonna rühma Arnold Susi, Theodor Käärik ja Amanda Grünberg, Üürnikkude ja Töölise rühma August Spreng ning Eesti Sotsialistliku Töölise Partei rühma Aleksei Janson (lahkus 18.06.1930, asemele tuli Karl Seim), Jaan Ringsmann ja Emma Peterson.”

Tallinna Linnavalikogu otsusega 10. detsembrist 1930 määrati 1931. aasta linnavalikogu korraliste koosolekute päevadeks 14. jaanuar, 11. veebruar, 4. ja 18. märts, 22. aprill, 20. mai, 17. juuni, 19. august, 16. september, 14. oktoober, 11. november ja 9. detsember (RTL 1931, 1, lk. 1).

Tallinna Linnavalitsuse 1930./31. aasta tegevuse aruandes märgitakse, et aruandeaastal pidas linnavalikogu 14 koosolekut, neist 12 korralist ja 2 erakorralist koosolekut. Tähtsamate otsuste hulgas on toodud linnavalitsuse ettepanek toetuse määramise kohta 1905. aastal Uuel turul langenute mälestusmärgi püstitamiseks (samal aastal möödus sellest verisest sündmusest 25 aastat), linnavalitsuse ettepanek volikogule linna algkoolide võrgu kinnitamise kohta. Tähtsamate sündmuste hulgas on nimetatud Tallinna külastanud väliskülalistena Siiami printsi Aditya Jumbor'i koos abikaasaga (13. veebruaril 1930) ja Afganistani kuninga venda Sardar Mohammed Aziz'i (5. detsembril 1930. aastal).⁵⁹

1930. aastal kinnitas Tallinna Linnavalikogu Tallinna linna tööbörsi põhikirja, Taksi ravitsemise eest Tallinna linna keskhaigemajas, Tallinna linna teenijate ja töölise kindlustusmääruse haiguste puhul jne.

Tallinna Linnavalikogu võttis vastu 1931. aastal Lõbustusmaksu määruse, määruse kauplemisaja kohta jne.

Tallinna Linnavalikogu võttis vastu 1932. aastal Ehitusmääruse, Nakkushaiguste vastu võitlemise määruse, määruse toidu- ja maitseainete ja jookide tervisehoidliku järelevalve kohta, määruse liha järelevaatuse ja tapamajade kohta ning määruse tapamaja taksi kohta jne, aga samuti seoses Tartu Ülikooli 300. aastapäeva tähistamisega otsustati asutada alates 1. oktoobrist 1932 Tartu Ülikooli juurde alaline stipendium nimetuse all „Tallinna linna stipendium Tartu Ülikooli 300. aastapäeva puhul”, mille suuruseks määrati 90 krooni kuus ning see pidi muutuma vastavalt Tallinna Linnavalitsuse ametnike palkade muutumisega. Kinnitati ka järgmine määrus „Tallinna linna stipendium Tartu Ülikooli 300. aastapäeva puhul:

„§ 1. Stipendiumi määrab Tartu Ülikooli valitsus Tallinna Linnavalitsuse kinnitamisel:

a) mitte rohkem kui kolmeks aastaks – ühele ülikooli lõpetanud isikule, kes ülikooli juures valmistub teadusliku kutse vastu, või

b) mitte rohkem kui üheks aastaks – ühele viimase kursuse üliõpilasele, kes ilmutab silmapaistavat andekust ning järjekindlat edasijõudmist.

§ 2. Stipendiumi võib saada iga Eesti Vabariigi kodakondsusesse kuuluv isik, kusjuures muudel ühesuguseil tingimusil on stipendiumi saamisel eesõigus varanduslikult kehvemal Tallinna elanikul.”

⁵⁹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1930/31, V aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk. 288 lk

Tallinna Linnavalitsuse 1931/32 tegevuse ülevaates⁶⁰ on märgitud, et aruandeaastal pidas linnavolikogu 12 korralist koosolekut. Tähtsamate otsuste hulgas on toodud linnavalitsuse ettepanek volikogule kõrgema tehnilise õppeasutise asutamise kohta Tallinnas, kus kirjutati: „Linnavolikogu on linnavalitsust mitmel puhul kohustanud teha kõik, mis võimalik, kõrgema tehnilise õppeasutise jätmiseks Tallinna. Linnavalitsuse poolt astutud sammude tagajärjel pöördus nüüd haridus- ja sotsiaalminister linnavalitsuse poole küsimusega: kas linn võtaks Tallinna kõrgema tehnilise õppeasutise majanduslikud ja teised kulud oma kanda, kui riik annaks sellele ruumid, praeguse tehnikumi seaded ja maksaks õppejõudude palgad. ... linna osa kuludest oleks aastas 44–45 tuhat krooni ja linnavalitsus paneb ette volikogule:

1. Tunnustades kõrgema tehnilise õppeasutise vajadust Tallinnas, avaldada nõusoleku võtta linna kanda Tallinna kõrgema tehnilise õppeasutise majanduslikud ja teised kulud, kui riik annab sellele ruumid, praeguse tehnikumi seaded ja tasub õppejõudude palgad.
 2. Teha linnavalitsusele ülesandeks punkt esimeses nimetatud küsimuse jaataval lahenemisel esineda linnavolikogule vastava lisaeelarvega.
- Volikogu kiitis heaks linnavalitsuse ettepaneku.”

Linnavolikogu komisjonidena olid moodustatud: ehituskomisjon, hoolekandekomisjon, hariduskomisjon, rahanduskomisjon, majanduskomisjon, töökaitsekomisjon, tervishoiukomisjon, ettevõtetekomisjon ja juriidiline komisjon.

Tallinna Linnavalitsuse 1932/33 tegevuse ülevaates kirjutatakse, et aruandeaastal pidas linnavolikogu 14 koosolekut, neist 12 korralist ja 2 erakorralist koosolekut. Tähtsamate otsuste hulgas on toodud linnavalitsuse ettepanekud volikogule Tallinna avalikule lennuväljale täiendavalt maa andmise kohta, kinnisvarade uue üldhindamise ettevõtmise kohta, linna elektri jaama laiendamise kohta jne. 26. oktoobril 1932. aastal tegi linnavalitsus volikogule ettepaneku krediidi määramise kohta koguteose „Tallinn” koostamise eeltöödeks. Ettepanekus põhjendati⁶¹:

„EKS Kodu-uurimise Toimkond pöördus linnavalitsuse poole kirjaga, milles teatas, et toimikonna maakonna kirjelduste seerias tuleb umbes kolme aasta pärast käsitlemisele Harjumaa ühes Tallinna linnaga. Seetõttu on saanud vajalikuks alustada eeltöid. On loomulik, et Tallinna linn, kui Eesti suurima ning pealinn, nõuab erilist tähelepanu. Harjumaa kõite raamis saab Tallinnale anda küll ainult niipalju ruumi, et linna kirjeldis vastaks sellele, mis on saanud anda linnadele teiste maakondadegi raamides. Algusest peale on aga selge, et kui juba kord asuda linna igakülgele uurimisele, siis tuleb seda teha võimaliku täielikkusega. Seejuures tuleb silmas pidada mitte ainult lühemat maakonna koguteosesse paigutatavat kirjeldust, vaid ka iseseisvat suurt linna kirjeldust (umbes koguteos „Tartu” 1927 eeskujul).

⁶⁰ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1931/32, VI aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk, 311 lk

⁶¹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1932/33, VII aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk, 359 lk

Seega kerkib Tallinna linna uurimine üles täiesti iseseisva ülesandena, mille alustamist Kodu-uurimise Toimkond tahaks käesolevaga algatada. Ette pannes Tallinna Linnavalitsusele, et ta otsustaks asuda linna uurimise eeltöödele, ei taha Kodu-uurimise Toimkond veel esineda üksikasjaliku töökavaga. See tuleks jätta erilise Tallinna linna uurimise toimkonna ülesandeks, milline esialgu tuleks moodustada Tallinna Linnavalitsuse ja Kodu-uurimise Toimkonna esindajatest ühes eriteadlastega.

Selle linna uurimise toimkonna koosseisu peaks toimkonna arvamuse järgi kuuluma: 1) Tallinna linnapea; 2) Tallinna Linna Statistikabüroo juhataja; 3) Kodu-uurimise Toimkonna esindaja; 4) prof H. Kruus kui ajaloo eriteadlane; 5) mag E. Kant kui linna- ja majandusgeograafia eriteadlane. ...

Linnavalitsus paneb ette volikogule:

1. Tunnustada soovitavaks koguteose „Tallinn” väljaandmise.
2. Määrata linnavalitsuse käsutusse esialgu 300 kr krediiti Tallinna linna uurimise toimkonna liikmete päeva- ja sõidurahaks.
3. Linnavalitsusele teha ülesandeks esitada volikogule koguteose koostamise ja kirjastamise kulude täielik eelarve.

Volikogu kiitis heaks linnavalitsuse ettepaneku.”⁶²

1932. aasta 21. veebruaril toimunud Eesti Linnade Liidu esindajate kogu koosolekul arutati muuhulgas linna- ja aleviomavalitsuste esinduskogude valimiste tähtaegu ning asuti seisukohale, et nii esinduskogude volituste kestvus kui ka valimiste tähtajad peaksid olema ühtlased kõigis omavalitsustes ja et liiga sagedased valimised pole soovitatavad, eriti majanduslikult rasketel aegadel. Märkiti, et „alaline erakondadevaheline pinev vahekord takistab suuresti loovat tööd, kuna teiselt poolt valijaskond tüdineb ja jääb iga, pikema vaheajata järgneva valimisega aina loiumaks ja ükskõiksemaks, nii et uuestivalitav esinduskogu ei anna õiget pilti vastava omavalitsuse elanikkonna poliitilisest meelsusest ega ka sotsiaalkihitusest.” Sellest johtuvalt soovitati omavalitsuste esinduskogude volituste kestvuseks määrata seadusandlikult neli aastat.

1932. aasta 4. novembril võttiski Riigikogu vastu Omavalitsuste volikogude volituste kestuse seaduse (RT I 1932, 86), millega kehtestati maa-, linna- alevi- ja vallavolikogude valimisperioodiks neli aastat.

16. novembril 1932. aastal tegi linnavalitsus volikogule ettepaneku Rootsi kuninga Gustav II Adolphi mälestuse jäädvustamiseks tema 300. surma-aastapäeva puhul. Volikogu kiitis heaks linnavalitsuse ettepaneku „nimetada Linna Poeglaste-Humanitaargümnaasium (S. Kloostri 16) kooli asutaja Rootsi kuninga Gustav II Adolphi mälestuseks „Gustav Adolphi Gümnaasiumiks” ja teha linnavalitsusele ülesandeks esineda vastava realiseerimisettepanekuga Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Koolivalitsusele.”

18. jaanuaril 1933. aastal tegi linnavalitsus volikogule üsnagi pretsedenditu ettepaneku vähendada linnateenijate ja -töölise palku. Ettepanekus kirjutati: „Nagu seletatud linnavalitsuse esitises volikogule kinnisvaramaksu asjas, on linna eelarves suurem puudujääk, mille katmiseks pole muud pääseteed, kui vähendada linnateenijate ja -töölise töötasu ...

⁶² Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1932/33 *op. cit.*, lk 49

Linnavalitsus häälteenamusega otsustas palka vähendada linnateenijaile ja -töölisile 10%. Volikogu kiitis linnavalitsuse ettepaneku heaks.”

Sama aruande rahanduse osas kirjutatakse, et „Linnaomavalitsuse rahanduspoliitika põhialused on antud linna maksuseadusega, mille § 2 näeb ette, et kui linna kulude katmiseks ei jätku linna omavalitsuste ja ettevõtete tuludest, siis ainult võib peale panna maksusid (välja arvatud mõni üksik), mis on loendatud § 2. Linnaomavalitsuste tegevuspiirkond, kohustuste ja ülesannete kogu, on kasvanud arvult niivõrd suureks ja sisult mitmekesiseks, et ammutada tarvilikke tulusid vaid ettevõteteist ja varanduse ekspluateerimisest ja vältida kodanikkude maksustamist linna kasuks – osutub väga raskeks. Seetõttu on tegeliku elu arendamine seadnud linnavalitsust möödapääsmatusse seisundisse, kasutada isegi äärmiste võimaluste piirides kodanikkude maksustamise õigust.”

14.–16. oktoobril 1933.a toimunud rahvahääletusel võeti vastu Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seadus (RT 1933, 86, 628). Sellele eelnes erinevate rühmituste vaheline võitlus, mille üks teravikke oli suunatud teise tasandi kohalike omavalitsuste vastu.

Põhiseaduse § 75 muudetigi ja selle uus redaktsioon sätestas: „Linna, alevi ja valla omavalitsuste kaudu teostab valitsemist kohal riigivõim, kuivõrd seaduses ei ole selleks loodud eriasutusi”. Seega võeti maakonnaomavalitsustelt nende eksistentsi õiguslik alus.

1933. aasta 31. oktoobril võttis Riigikogu vastu Omavalitsuste volikogude volituste pikendamise seaduse (RT 1933, 89, 647), millega olemasolevate linna-, alevi- ja vallavolikogude volitusi pikendati kuni 1934. aasta 15. veebruarini. Sama tähtjani pikendati ka linnapeade ja linnavalitsuste liikmete, alevivanemate ja alevivalitsuste liikmete ning samuti volikogude poolt volikogu kestuse ajaks valitud teiste ametnike ning esindajate ja komisjonide liikmete volitusi. Olemasolevate maavolikogude, samuti maavalitsuste esimeeste ja liikmete ning volikogude poolt volikogu kestuse ajaks valitud teiste ametnike ning esindajate ja komisjoni liikmete volitusi pikendati kuni 1. aprillini 1934.

Kohtu- ja siseministri Johannes Mülleri 11. novembri 1933. aasta määrusega linna-, alevi- ja vallavolikogude valimiseks (RT 1933, 92, 671) määrati linna- ja alevivolikogude valimiste tähtjaks 14. ja 15. jaanuar 1934 ja vallavolikogude valimiste tähtjaks 7. ja 8. jaanuar 1934, kusjuures loeti maksvuse kaotanuks kohtu- ja siseministri 1929. aasta määrus maa- ja vallavolikogude valimiste ühel ajal läbiviimise korra kohta.

1933. aastal võeti Tallinna Linnavolikogus vastu Korstnapühkimise määrus Tallinna linnas, Tallinna linna liiklemise määru, Uulide, platside, kõnniteede, kraavide ja ojade puhastamise määru Tallinna linnas jne.

Tallinna Linnavalitsuse 1933/34 tegevuse ülevaates⁶³ märgitakse, et aruandeaastal pidas linnavolikogu 13 korralist koosolekut. Tähtsamate otsuste hulgas on toodud linnavalitsuse ettepanek (21. juunist 1933) volikogule kõrgema tehnilise õppeasutise avamise kohta Tallinnas, aga ka linnavalitsuse ettepanekud volikogule Pirita elektrifitseerimise kohta, linna avalike matmispaikade avamise kohta (nähti ette asutada Metsakalmistu ja Liiva kalmistu ning kinnitati nende kalmistute põhimäärused, kusjuures kaaluti ka krematooriumi ehitamist

⁶³ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1933/34, VIII aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk, 155 lk

rooma-katoliku usus kalmistu juurde), linna noortebüroo ja kutsevaliku- ning kasvatusnõuandla asutamise kohta.

Esimese iseseisvusaja üks vähemkäsitletud ja kohati vastuolulise informatsiooniga kaetud perioode seondub Vabadussõjalaste Rahvaliidumise (vapsidega, nagu neid rahva hulgas kutsuti) eriti 1934. aastal. Seetõttu peatume siinkohal sellel teemal veidi pikemalt. Ühtlasi selgitatakse järgmises valimisreklaamis ka seda, kuidas tol ajal valimised toimusid (koju saadetud valimislehtedel tuli välja lõigata ruuduke, kelle poolt sooviti hääletada jne).

1934. aasta 14. ja 15. jaanuaril toimuvateks Tallinna Linnavolikogu valimiste eel levitas Vabadussõjalaste Rahvaliidumine valimisreklaami, mille esilehel seisis: „Vabadussõjalaste Rahvaliidumine hävitab erakondliku sahkendamise ja korruptsiooni linna valitsemisel. Tallinna Linnavolikogu valimistel 14. ja 15. jaanuaril anname oma hääled Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaatidele. Eesti mees! Eesti naine! Valides Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaate kindlustada Sa rahva võitu erakondade üle ja aidad viia ellu neid põhimõtteid, mida rahvas kiitis heaks möödunud oktoobrikuu rahvahääletusel.”

Valimisreklaami tekstis kirjutati: „... Rahvahääletusel vastu võetud uue Põhiseadusega pani rahvas aluse uuele riiklikule korraldusele, mis võimaldab Eesti riigielust rookida välja erakondade omakasupüüdliku sahkendamise ja võimutsemise. Kuid uus Põhiseadus üksi ei loo veel meie riigielu uueks. Sellele kindlale alusele – uuele põhiseadusele – on vaja ehitada üles uus riik – Eesti rahvusriik – uues vaimus. Selles vaimus, milles on koostatud uus põhiseadus. Selles vaimus, mis on halastamatu erakondliku korruptsiooni ja sahkerduste vastu. Selles vaimus, mis nõuab isiklikkude ja kildkondlikkude huvide ja kasude tahaplaanile asetamist riigi üldhuvide ja terve rahva hea käekäigu ees. Selles vaimus, mis nõuab ausat ja julget teotsemist ja kangelaslikku ohvrimeelt võitluses Eesti rahva parema tuleviku eest. Kui uue Põhiseaduse alusel riigielu korraldama hakkavad senised erakondade juhid ja nende usaldusmehed vanas erakondlikus vaimus, siis ei ole mingisuguseid paremusi loota, siis osutub uue Põhiseaduse eest peetud võitlus asjatuks.

Kui erakondadel ükskõik mis võtetega korda läheks eelolevatel valimistel riiki ja omavalitsusi juhtivatesse asutustesse ning juhtivatele kohtadele upitada „erapooletuse” sildi all oma usaldusmehi, kes on erakondade möödunud sahkerdustega seotud – siis läheks erakondadel jälle korda kindlustada oma võimu, mis möödunud rahvahääletuse tagajärjel kõikuma läi. Kuid uut Põhiseadust ei pandud maksma selleks, et erakondadele võimu kindlustada, vaid selleks, et erakondliku süsteemi võimu hävitada. ... Eesti Vabadussõjalaste Keskliit oli uue Põhiseaduse eelnõu algatajaks. Eesti Vabadussõjalaste Keskliit organiseeris rahva võitluseks uue Põhiseaduse eest ning juhtis seda võitlust järeleandmatult ja valjult. Selle tõttu langesid uue Põhiseaduse vastaste hoobid ka kõigepealt Eesti Vabadussõjalaste Keskliidu pihta ning viimane suleti. Kuid sellega ei suudetud enam hävitada vabadussõjalaste rahvaliidumist, ning viimase poolt viidi töö lõpule parema osa Eesti rahva kaasabil. Pärast oktoobrikuu rahvahääletust ellukutsutud Eesti Vabadussõjalaste Liit on vabadussõjalaste rahvaliidumise uueks võitlusorganisatsiooniks, kes julgesti, järeleandmatult, paindumatult ja visalt tahab jätkata võitlust Eesti riigielu korraldamiseks uue Põhiseaduse vaimus ja mõttes, meie rahva parema tuleviku kindlustamiseks ja iga eestlase hea käekäigu kättevõitmiseks Et seda saavutada, selleks hääletame kõik 14. ja 15. jaanuaril Tallinna Linnavolikogu valimistel Vabadussõjalaste Rahvaliidumise nimekirja poolt, sest Vabadussõjalaste Rahvaliidumine võitleb käsikäes rahvaga, tões ja õiguses, Eesti parema tuleviku kindlustamiseks ning iga eestlase hea käekäigu kättevõitmiseks.

Eesti Vabadussõjalaste Liidu Keskjuhatuse nimel: A. Larka, A. Sirk, A. Seimann, Th. Rõuk, P. Telg, A. Kook, K. Jalakas. ... ”

Valimisreklaamis järgnes ka selgitus valijatele. Linnavolikogu valimised toimusid pühapäeval, 14. jaanuaril kella 9.00st kuni 21.00ni ja esmaspäeval kella 9.00st kuni 14.00ni. Rõhutati, et valimistele mitteminemine on kuritegu iseenda vastu, sellepärast läheme kõik valima! Juhul, kui keegi kodanikest ei saa kas haiguse, vanaduse või jõuetuse tõttu minna valima, teatatagu sellest Eesti Vabadussõjalaste Keskliidu büroole, suusõnaliselt või telefoni teel. Tallinna osakonna korraldusel viiakse sõidukil valimiskasti juurde neid, kes ise pole suutelised minema.

Kuidas valida? Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaatide nimekirjad on linnavalitsuse poolt laiali saadetud valimislehtede 7. ja 8. lehel, alates Nr 255 ja lõppedes Nr 283. Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaatide poolt hääletamisel lõikab kodanik kodus välja ainult ühe Vabadussõjalaste Rahvaliidumise valimissedelil oleva ruudukese, näiteks:

Nr 255. Vabadussõjalaste Rahvaliidumine

Sirk, Artur, 33 a., Toom-Kuninga 10-2

Mähar, Rudolf, 31 a., Polgu 11-11

Rook, August, 43 a., Vene 8-3

ja paneb valimiskomisjonis sarnase ruudukese ümbrikku.

Sel viisil hääletades loetakse hääletamise tagajärgede arvutamisel, et kodanik on andnud esimesele ruudukeses trükitud kandidaadile ühe hääle, teisele pool häält ja kolmandale ühe kolmandiku häält. Uue valimisviisi järele on seega igal kodanikul 1 ja 5/6 häält. Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaatide nimekirjad on koostatud nii, et nendest võib leida iga valija oma kutse- ja muudele huvidele vastavaid ausaid isamaalisi kodanikke. Selle tõttu ei ole tarvis trükitud kolmikutele juurde kirjutada mingisuguseid numbreid. Samuti langeb ära ka vaba ruudu kasutamise vajadus. Vaba ruudu kasutamisel paisatakse hääled asjatult segi, mis raskendab esiteks valimistagajärgede kokkuvõtmist ja teiseks võib viia kodaniku hääle kaotsi. Hääle kaotsimine ja hääleväärtuse vähenemine võib esile tulla ka kolmikus esinevate kandidaatide nummerdamisega.

Valimisreklaamis järgnes tosin lehekülge linna majanduse iseloomustust ja selle kriitikat. Muuhulgas märgiti:

„Varemalt piirdus linnavalitsuse tegevus ainult majanduslike aladega. Iseseisvusest alates aga tungis parteipoliitika linnavolikogusse ja selle kaudu ka linnavalitsusse. ... Volikoguse seati pikkade lehmakauplemiste järele linnavalitsusse ja teistele kõrgepalgalistele kohtadele erakonnamehi, ja kui kõigi jaoks kohti ei jätkunud, siis loodi isegi juure uusi kõrgepalgalisi ametikohti. Seetõttu valitseb linna asjaajamises üldhuvide asemel kitsarinnaline parteipoliitika. ...

Aga mis tehti Kurnal? Uus laut ehitati kaugelt toodud silikaatkividest ja kaeti välismaalt ostetud plekkkatusega. Kogu ehitus läks maksma ligi 7 miljonit. Lauda valmisraamist korraldati mõisa härrastemajas suur õnnistuspüha ja linnaisad vaimustuses oma „suursaavutuse” üle panid esimesele lautaminevale lehmale lillepärja kaela! Säärase vildaku majapidamise põhjustajaks on ainult asjaolu, et majandusosakonna juhiks pandi erakondade poolt endine laevamehaanik Paimal, keda kohtu poolt karistati ametialaste kuritarvituste pärast, ja nüüd juhivad osakonda erakondlane Moormann, kellel kummalgi polnud aimu mõisamajandusest. Kurna-Lehmja linnamõisa tegelikkude ülesannete hulka näib kuuluvat vaid iga-aastane erakondlaste esindusjaht, mis ikka on seotud suuremate pidustustega

linnarahva arvel. Esindusjahi korraldamisel võib näha linnaisasid linna mõisas ka tegelikult „tõsise töö” juures. ...

Kristiine heinamaal asuvate majade lammutamise lugu. Majade valmisaamiseni ei tulnud kellegi ehitusosakonnas meelde ehitamist keelata. Kui majad olid juba valmis, saatis sotsialist Virma palvapäeva hommikul, kui ristiinimesed kirikusse lähevad, politsei ja töölised Kristiine heinamaale vaese kodaniku viimaste veeringutega ehitatud maju lammutama. Tänu avaliku arvamuse energilisele vahelesegamisele jäeti edaspidine mitmekümne maja lammutamine seisma Töötaolu vastu võitlemiseks laseb ehitusosakond produktiivsete tööde asemel „hädabitöödena” lõhkuda maa-aluseid käike ja istutada pakase külmaga ilupuid. Aga ka nendelegi töödele võetakse vaid sotsialistide partei liikmekaardi ettenäitamisel. ...

Mõne herra linnanõuniku mälestuse jäädvustamiseks linna raekojas valmistati kallist puust linnanõunik Kana ja pronksist linnanõunik Virma rinnakujud ja seati nad üles raekotta.

Pärastpoole hakkas aga siiski vähe häbi ja rinnakujude paigutamiseks otsitakse nüüd soodsat ja väärikat kohta. Linnaisade rinnakujude valmistamiskulude eest oleks võinud 500 töötule päevapalka maksta ...

15 aasta kestel ei ole linna rahandusosakonnast tulnud ühtegi uut algatust peale kasvavate ja ebasoodsate võlgade tegemise ja linna majapidamise nõnda, et eelarvete täitmised on lõppenud puudujääkidega. ... ”

Valimisreklaam lõppes koondloosungitega:

„valides 14. ja 15. jaanuaril linnavolikokku aga Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaate, viime linnavalitsusse isamaalisi ja ausaid kodanikke, kes tahavad käia alljärgnevate põhimõtete järele:

1. Erakondlik sahkerdamine, korruptsioon ja onupojapoliitika linnavalitsusest välja.
2. Linnanõunikkuude arv vähendada praeguse 6 pealt 4 peale.
3. Seada sisse palgata auameteid linnaomavalitsusse.
4. Kaotada erakondade poolt asutatud üleliigsed direktorite kohad. Vabanevad summad kasutada ära tööpuuduse vastu võitlemiseks ning linna heakorra tõstmiseks.
5. Teostada äärmist kokkuhoidu linnamajapidamises. Loobuda igasugustest luksusehitustest; nõuda sisse linnavalitsuse liikmetelt kõik seadusevastased eelarvet ületavad kulutused.
6. Panna piir linna võlgade kasvamisele ja maksude tõstmisele.
7. Kaotada mitmekohapidamine. („Asendamatu” ei ole – nendeks olid vaid erakonnatuusade naised.)
8. Muretseda töötutele töövõimalusi produktiivseks tööks.”

1934. aasta 14. ja 15. jaanuaril valitud Tallinna Linnavolikogu koosseisus (RTL 1934, 28, lk. 810-815) ei leia arusaamatutel põhjustel Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaate, kuigi nad valimisstatistika andmeil olid Tallinnas saanud 46,1% häältest. Ainus mõistuspärane seletus on, et kuna 12. märtsil 1934. aastal toimus Eestis sõjaväeline riigipööre, valitsus kuulutas välja kaitseisukorra ning Vabadussõjalased kõrvaldati lisaks riigiasutustele ka kohaliku omavalitsuse volikogudest ja täidesaatvatest organitest, siis Riigi Teata Lisas toodud nimekiri ei kajasta mitte 14. ja 15. jaanuari valimistulemusi, vaid 14. märtsi järel toimunud volikogude „puhastust”. Sama Riigi Teataja Lisas avaldati aga kõigi erakondade, valimisliitude jne nende kandidaatide nimekiri, kes linnavolikogusse ei pääsenud. Oli ka neid erakondi ja ühendusi (Eesti isamaalaste ühing, Iseseisvad ühiskonnategelased, Põllumeeste ühing ja pooldajad tööliste tasuta aiamaad, Uuendusliit), kes ei saanud ühtegi kohta linnavolikogus.

Tallinna Linnavolikogu juhatajaks valiti 25. aprillil 1934. a Rudolf Kuuskmaa, abijuhatajaks Rudolph Paabo ning 1936. aastast veel August Gustavson.

Riigivanema dekreediga 19. märtsist 1934 muudeti ja täiendati kehtivat Linnaseadust linnavalitsuse moodustamise osas. Uue korra järgi nimetati Tallinna linnapea ametisse Riigivanema poolt siseministri ettepanekul Tallinna Linnavolikogu kestuse ajaks ning linnapea abiks (s.o. abilinnapeaks) nimetas Riigivanem samaks tähtajaks ühe Tallinna Linnavalitsuse liikme siseministri ettepanekul. Linnavalitsuse liikmed pidi ametisse kinnitama siseminister ning juhtumil, kui enne linnavalitsuse ametisse kinnitamist Riigikorra kaitse seaduse § 3 põhjal oli siseministri otsusega tühistatud rohkem kui 30% Linnavolikogude valimise seadusega määratud linnavolikogu koosseisust, tulid linnavalitsuse liikmed nimetada ametisse linnavolikogu volituste lõpuni Vabariigi Valitsuse poolt, kes sel juhtumil määras kindlaks ka linnavalitsuse liikmete arvu ja nende palgad. Riigikorra kaitse seaduse § 3 leidis rakendamist ka 14. ja 15. jaanuaril 1934 valitud Tallinna Linnavolikogu suhtes, sest „Vabadussõjalaste Rahvaliidumise” nimekirjade järgi valitud linnavolinike volituste tühistamise tõttu vähenes Tallinna Linnavolikogu üle 30%, mistõttu Tallinna Linnavalitsus määrati terves koosseisus Vabariigi Valitsuse poolt.

Vabariigi Valitsuse otsusega 25. aprillist 1934 määrati Tallinna Linnavalitsuse liikmeteks 14. ja 15. jaanuaril 1934 valitud linnavolikogu liikmed Anton Uesson, Peeter Sisask, Johannes Teimann (võttis 1935. aastal endale uue nime Taimsalu ja kes vabastati omal soovil ametist 1. oktoobril 1937 ning samal päeval määras Vabariigi Valitsus tema asemele Ernst Schifferi), Jakob Kents ja Georg Rebane. 25. aprillil 1934 nimetas Riigivanem alates 1. maist 1934. a Tallinna linnapeaks kindral Jaan Sootsi ning abilinnapeaks Anton Uessoni, teised eelnimetatud Tallinna Linnavalitsuse liikmed said linnanõunikeks. Linnasekretäriks sai Georg Pinding, kes 1935. aastal võttis endale uueks eesnimeks Jüri.

Aruandeaastal pidas linnavolikogu 11 korralist ja 2 erakorralist koosolekut.⁶⁴

1934. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu mitmed varasemate määruste muutmised (Lihajärelevaatus ja tapamajade kohta, Juuksetööstuse ja küünepuhastamise töötubade kohta jne), aga ka otsused, millega määrati sõidu- ja veoriistade seisukohad Tallinnas, Tallinna linna keskhaigla taks jne.

Tähtsamate otsuste hulgas 1934/35. aruandeaastal on toodud linnavalitsuse ettepanekud majapidamise otstarbeks antava elektrivoolu hinna alandamise kohta, Suure Pärnu maantee trammiliini ümberehitamise ja elektrifitseerimise küsimuse kohta, krediidi määramise kohta uue raekoja ehitamise kapitali suurendamiseks. Uus raekoda kavatseti linnavolikogu 18. jaanuari 1935. aasta otsuse kohaselt püstitada Vene turu äärde rohelisele platsile kõrgehitisena, tarvitades ehitusmaterjaliks kohalikku paekivi ning andes hoonele monumentaalse ja tema otstarbele väärilise ilme.

1935. aasta 18. jaanuaril peeti „Estonia” kontserdisaalis Tallinna Linnavolikogu pidulik koosolek eestluse võidulepääsemise 30. aastapäeva tähistamiseks, millest võttis osa 29 linnavolinikku ja seal valiti Vabariigi President Konstantin Päts Tallinna esimeseks eestlasest aukodanikuks. Koosoleku läbiviimisest saab põhjaliku ülevaate vastavast kogumikust.⁶⁵

⁶⁴ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1934/35, IX aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk (kokku 155 lk)

⁶⁵ Tallinna Linnavalitsuse eestlaste kätte mineku XXX aasta juubelialbum. Toim. Ernst Veermann. Eesti Rahvusliku Ajaloo Seltsi väljaanne, 1935, 40 lk (lk-d 9-15):

„Tallinna Linnavalitsuse eestlaste kätte ülemineku 30. aastapäeval toimunud linnavolikogu erakorraline pidulik koosolek, millest osa võtsid aukülalistena riigivanem K. Päts, kaitseväge ülemjuhataja J. Laidoner, Vabariigi Valitsus terves koosseisus ja rida kõrgemaid kaitseväge juhte ning teisi seltskonnaelu tegelasi, kujunes nii osavõtjate arvult kui ka meelsuselt tugevaks rahvuslikuks meeleavalduseks, milles mälestati 30 aasta eest saavutatud eestluse võitu Tallinnas ja õnnitleti ning austati selle võitluse juhte.

Juba varakult on saal ja rõdud rahvast kiilunud täis. Linnavalitsus on aset võtnud otse poodiumi ette, temast paremale käele piki saali asetatud toolidereale võtavad istet praegused linnavolikogu liikmed, pahemale vanad 1904. aasta volinikud, keda kohal üle kahekümne. Otse linnavalitsuse vastu, kesksaali on reserveeritud kohad aukülalistele: riigivanemale ja teistele. Kõnepult poodiumi ees on peidetud loorberipuude vahele. Poodiumil linnateenijate orkester ja meeskoor, kes oma ettekannetega mitmekesistab pidulikku koosolekut.

Koosolek algab peaaegu täpselt väljakuulutatud ajal. Kõrgete külaliste saabumisel orkester tervitab J. Laidoneri Porilaste marsi ja riigivanemat K. Pätsi hümnid helidega, mida koosolijad täiendavad püstitõusmisega. Kohe peale riigivanema kohalejõudmist avab volikogu juhataja R. Kuusmaa erakorralise piduliku volikogu koosoleku, andes oma sissejuhatavas kõnes ülevaate linnavolikogu valimistest 1904. aastal.

Muuhulgas märgib ta, et Tallinna linna ajaloos pole vististi kunagi olnud aega, mil eesti päritoluga elanikkond oleks oma enamusele vaatamata linnas olnud omavalitsuses nii ebasoodsalt esindatud kui möödunud sajandi lõpul. 1877. ja 1892. aastal antud Vene linnaseadused andsid aga juba võimalusi ka eestlastele eneste maksmapanemiseks linna valitsemises, kus neid oli enam kui 70% elanikkonnast.

Kõneleja märgib, et andmed puuduvad kahe tolleaegse linnavoliniku E. Dehio ja J. Seermanni kohta. Surnud on tolleaegsetest linnavolinikest 34. Nende mälestust austatakse püstitõusmisega ning linnateenijate meeskoor laulab „Igavene mälestus”.

Linnavolikogu juhataja avakõne järel saab sõna linnapea J. Soots, kes meenutades K. Pätsi suuri ja korduvaid teeneid Tallinna linnale teeb ettepaneku valida K. Päts Tallinna linna aukodanikuks. Teiseks paneb linnapea ette annetada aukodanikule autasuks 1 197 m² suurune ehituskrunt Kadriorust, Weizenbergi ja Koidula tänava vahelisest kolmnurgast ning volitada linnavalitsust sõlmima vastavat kinkelepingut. Linnavolikogu võtab ettepaneku ühel häälel vastu.”

Hiljem oma tänusõnades ütles K. Päts, et ta hindavat seda austusavaldust palju rohkem, kui mõnd välisriigi kõrget autähte, eriti sellepärast, et see au on talle osaks langenud 30 aastat tagasi sündinud tegevuse eest.

Linnapea teine ettepanek oli määrata puudustkannatavatele 1905. aasta linnavolikogu liikmetele ühekordset toetust 1000 krooni ning edaspidi 90 krooni perioodilisteks toetusteks.

Oma kõnes selgitas riigivanem K. Päts eelneva aasta sündmusi ja laiemalt ajajärku järgmiselt: „Meie ei ole valimisi välja kuulutanud ja teame väga hästi, kuidas nüüd mööda maad käiakse ringi ja räägitakse, et valimisi olevat tarvis, see valitsus seal Toompeal olevat võimu enda

kätte haaranud ja need tulevad maha peksa ja rahva paremad pojad sinna saata, et tuleks õigus ja kord. Ma ütlesin Riigikogu ees ja ütlen seda praegu, et seni, kuni palavikuvalu, millega rahvast vapustatud oli, ei ole möödunud, niikaua ei või keegi, kes saab aru, et riik võib sattuda hädaohtu, lubada valimisi ette võtta. Mitte sellepärast, et see võim ja töö Toompeal armas on.... Meie peame veel palju korraldama ja reformeerima. Kõigepealt seisab ees suur ülesanne omavalitsuste kordaseadmises. Meie loeme ajalehtedest, et omavalitsused on pankroti äärel, et üksikutes omavalitsustes takistatakse koostööd kas jonni või viha pärast. Seal aga peaks ühiskonna elu elustamine ja edasiviimine olema, sest omavalitsused on rahva kõige lähemad koolid, ja kui siin ei tehta tööd, siis ei kasva demokraatlikult valitsevad kihid, kes suudaksid rahvast juhtida. Meie omavalitsused on meile ajalooliselt pärandatud. Nad on aineliselt jõetud ja väikesed, nende tööjõudu ei jätku selleks, et uuema aja nõudeid rahuldada. Siin peab riigivalitsus appi tulema ja korraldama, et meie seda kätte saaksime, mis omavalitsused on teiste rahvaste juures. See on suur ja raske ülesanne, aga valitsus teeb täie innuga selle kallal tööd, ja ma loodan, et meie saame selle ülesandega hakkama, ja et meil ei ole mitte nii, nagu parlamendis oli, kus üks rühm tahtis üht ja teine teist, kus paberid pandi sahtlitesse seisma. Me tahame kindla otsuse teha omavalitsuste kohta, ja mitte asja pikale venitada. Kui viimane omavalitsuste kongress oli koos, siis ütlesid kõik, et ei ole vaja maakondade omavalitsusi kaotada, nad on sidemeks üksikute valdade vahel, neid on tarvis vaid täiendada. See oli omavalitsustegelaste ühine arvamine. Kuid ometi pühiti Põhiseaduse muutmisel maaomavalitsused ära, ja nüüd seisame meie raske ülesande ees, kuidas korraldada neid ülesandeid, mis maaomavalitsused on aastate viisi teinud. Omavalitsuste reform on selle tagajärjel, et meie uus Põhiseadus nii kategoorilisel seisukoha maaomavalitsuste vastu võttis, raskesse seisukorda seatud, ja valitsusel tuleb palju selgitada enne, kui ta neis olukordades suudab meie omavalitsusi ümber luua... Kui peaks korduma niisugune ajajärk, nagu oli enne 12. märtsi, kas arvate, et see nüüd läheks ilma verevalamiseta ja kergelt läbi?... Kui tahame ükskord kindlale alusele jõuda, siis kõige esimene, mis kokku peab tulema on meie uus Asutav Kogu. Ja ma usun, et siis valitsuse kaastegevusel luuakse meil uus Põhiseadus, mis ei ole mitte ära kirjutatud teiste riikide seaduste järele, vaid mis on veri meie verest ja ihu meie rahva ihust.”⁶⁶

Riigivanem ütles ka, et kui tema on sunnitud olnud muutunud olukordades kõrvale kalduma nendest omavalitsuse põhimõtetest, mis maksivad olnud varemalt, siis pole ta seda teinud mitte hea meelega. Ühtlasi tahtvat ta loota, et varsti ajad tagasi tulevad, kus kõik omavalitsused end jälle korraldada võivad sajandeid kestnud traditsioonide kohaselt.

Kindral J. Laidoner oma kõnes märkis, et ta ei tahaks olla suure riigi kodanik, kus valitseb korralgedus ja segadus.

1935. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu Majade nummerdamise sundmääruse, Uulide, platside, kraavide ja ojade puhastamise määruse, Sundmääruse Puude maharaiumise kohta tervishoidliku kaitse alla arvatud metsades ja parkides, Määruse Piima ja piimasaaduste müügi kohta jne.

⁶⁶ Tallinna Linnavalitsuse eestlaste ... *op. cit* lk-d 23-26

Huvitav on märkida, et alles 1935. aasta 16. oktoobril võttis Tallinna Linnavolikogu vastu ja 1935. aasta 23. oktoobril siseminister kinnitas otsuse mõnede vananenud ja otstarbetuks muutunud sundmääruste äramuutmise kohta, mis sisaldas:

„Muuta ära järgnevad vananenud ning otstarbetuks muutunud sundmäärused:

1. Sundmäärus hobuste nõlehaiguste eest hoidmise ja ärakaotamise abinõude kohta, mis vastu võetud linnavolikogult 28. augustil 1896 ühes muudatustega 19./27. jaanuarist 1911 ning avaldatud Eestimaa Kubermangu Lehes 39–1896 ja 10–1911.
2. Sundmäärus uulitsatel kalade pesemise keelu kohta, mis vastu võetud linnavolikogult 20. augustil 1893 ja avaldatud Eestimaa Kubermangu Lehes 33–1893.
3. Sundmäärus kohtade üle Tallinnas, milledes õllepoodide avamine mitte lubatud ei ole, mis vastu võetud linnavolikogult 30. juunil 1909 ühes täienduste ja muudatustega 10. veebruarist 1910, 9. veebruarist 1911, 8./13. juunist 1911 ja avaldatud Eestimaa Kubermangu Lehes 38–1911.
4. Sundmäärus alkohoolsete jookide väljaviimise müügiõigusega kaupluste kohta, mis vastu võetud linnavolikogult 29. mail 1929 ja avaldatud Riigi Teatajas 66–1929.”

1935. aastal väljaantud 30. aastapäeva juubelikogumikus märgitakse, et selle aja jooksul oli Tallinnas 13 linnapead, neist A. Uesson üksi ligi 15 aastat, mõni aga ainult nädalaid. Samas tuuakse näide linna arengu iseloomustamiseks, et kui 1911. aastal olid linna eelarvest kulutused ühe linnaelaniku kohta olnud 11,3 rbl. (s.o. ligi 23 krooni), siis 1930. aastate keskel oli see arv 72 krooni. Veel lisatakse, et linna võlad samal ajal kahanesid. Täiendavad tulud saadi muuhulgas linna ettevõtete asutamisega neil aladel, kus linn võis olla monopolistiks. Esimesi samme sel alal olevat olnud gaasivabriku laiendamine, mis asutati 1906. aastal. Elektrijaama ehitamine otsustati 1910. aastal ja sellest peale suurenes voolutarvitajate hulk pidevalt ja see kujunes linnale tähtsaks tuluallikaks. Elektrijaama tõttu olevat tänavavalgustus muutunud kohati eeskujulikuks. Linnapank alustas tegevust 1912. aastal, linna pandimaja 1907. a. Tõsiseks saavutuseks linna arengus hinnati filterveevärgi ehitamist 1925. a., mis andis endise saviseguse vee asemel puhta vee linnale.

1935. aastal märgiti kokkuvõtlikult: „Tulemuseks aga on, et **Tallinn oma näo ja korralduse poolest võib häbenematult seista Euroopa väravas**”.

Aruandeaastal pidas linnavolikogu 12 korralist ja 2 erakorralist koosolekut.⁶⁷

Linnavalitsuse tähtsamate ettepanekute hulgas linnavolikogule on nimetatud naiskutsekooli ehitamise lubamist Tõnismäe ja Tui tänava nurgale, Juurdeveo tänavale koolimaja ehitamist lubamist (kuna Tallinna IV linnajagu oli viimasel ajal jõudsalt kasvanud), linna avalike algkoolide võrgu uue kava kinnitamist, Prantsuse Lütseumi ehituskrundi määramist. 16. oktoobril 1935. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse, millega Tallinna Linnavalitsusele tehti ülesandeks astuda samme Vabariigi Valitsuse ees, et lähemal ajal toimuks Tartu Ülikooli Tehnikafakulteedi ületoomine Tallinna.

29. jaanuaril 1936. aastal arutati linnavolikogus Toompeale töstetooli ehitamise ja finantseerimise küsimust. Vastavas eelnõus on kirjutatud: „Toompea töstetooli ehitamise küsimust on juba mõnda aega kaalutud ja arutatud. Töstetooli ehitamisest on huvitatud Toompea elanikud, samuti Toompeal asuvate asutiste ametnikud. Juba kauemat aega on linnavalitsusele esinetud eraettevõtjate poolt ettepanekutega, anda neile välja kontsessioon

⁶⁷ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1935/36, X aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk (kokku 151 lk)

Toompeale tõstetooli ehitamiseks ja kasutamiseks. Tõstetooli kasutamisevõimaluste kohta on Tallinna Linna Statistikabüroo korraldanud liiklemisvaatlust Toompeale viivail teedel. Saadud andmete alusel näib olevat Toompea tõstetooli kasutamine majanduslikult tasuv. Seepärast koostas Tallinna Linnavalitsuse Ehitusosakond tõstetooli projekti.

Tõstetooli asukohaks tuleb osakonna arvates valida Toompea nõlvak Pika ja Nunne tänava nurgal. Tõstetooli hoone tuleks ehitada vastu Toompea nõlvakut asuvale erakrundile.

Juurdepääs tõstetooli hoonesse toimuks maa-alust käiku mööda Nunne tänaval asuvalt linnale kuuluvalt väikeselt platsilt (kitse-platsilt). Toompeal tuleb tõstetoolile juurdepääsuks luua Kohtu tänavalt ühendus läbi erakrundi, kinnisvara krundi nr 34 õue Liikumisoenduse andmeil võib tõstetooli kasutajaks arvata ca 1000 isikut ööpäevas (Pika jala ja Patkuli trepi kasutajad). Liiklemise suurem tihedus võib ulatuda kuni 300 inimesele tunnis üles-alla.

Tõstetooli ehitamiseks ja kasutamiseks on kavatsus anda eraettevõtjale kontsessioon 24 aastaks. Pärast seda tähtaega jääb tõstetool tasuta linnale. ...

Volikogu kiitis heaks linnavalitsuse ettepaneku.”

Huvitav on lisada, et sama teema oli arutusel Kesklinna Halduskogus 28. oktoobril 1994. aastal.⁶⁸

Linnavalitsuse koosseisu kuulusid aruandeaastal linnapea Jaan Soots, linnapea abi Anton Uesson, linnanõunikud Johannes Taimsalu, Peeter Sisask, Jakob Kents ja Georg Rebane. Linnasekretär oli Jüri Pinding.

Mõningate sündmustena võib märkida, et linnapea avas 22. septembril 1935. aastal Liiva kalmistu ja 20. veebruaril 1936. aastal Pärnu maantee elektritrammi liini. Tallinna Raekoda külastasid 12. mail 1935. aastal Emadepäevaks üle riigi Tallinna kokku sõitnud lasterikkamad pereemad, 28. septembril Rahvusvahelise Linnade Liidu Büroo direktor-peasekretär Belgia senaator E. Vinck jt.

1936. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu Avalikkude kohtade heakorra sundmääruse, Suhkrujäätise valmistamise ja müügi määruse, Supelrandade ja supelmajade sundmääruse, Toornahkadega kauplemise sundmääruse, Turgudel kauplemise sundmääruse, otsused Uulide ümbernimetamise kohta tänavateks, Filtritud vee tariifid, Registreerimismaksu võtmise kohta jne.

Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaates 1936/37 märgitakse⁶⁹, et aruandeaastal pidas linnavolikogu 12 korralist ja 1 erakorralise koosoleku. Linnavalitsuse tähtsamate ettepanekutena volikogule on nimetatud juhatuskirja linna eelarve krediitide ja linna muude varade käsutamise kohta, linna rendimaade korraldamist, linna Keskhaigla laiendamist, krediidi määramist gaasitorustiku pikendamiseks ja kogukonnamaksu määramist. Kogukonnamaksu otsustati võtta 20–60 aasta vanustelt kodanikelt, kelle alaline elukoht oli Tallinna administratiivpiires ja maksukohuslased liigitati jõukuse järgi seitsmesse rühma. Kõige jõukamad, kes maksid tulumaksu üle 150 krooni, pidid kogukonnamaksu maksma 20 krooni ning tulumaksuvabad kodanikud 4 krooni. Aastane kogukonnamaksu plaan oli 360 000 krooni, samas olid linna eelarve kogutulud 12,2 mln krooni.

⁶⁸ Sulev Mäeltsemees. Tallinna Kesklinna Halduskogu. Tallinna Kesklinna Valitsus. 1993-1996. Tallinn 1996, lk 41

⁶⁹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1936/37, XI aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk (kokku 141 lk)

1937. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu Jalgrataste registreerimise sundmääruse, Jäävõtmise ja kunstjää valmistamise sundmääruse, Toiduainetekaupluste sundmääruse, Vööri sundmääruse, otsused Avalikkude haljasalade heakorra kohta, Sõidu- ja veovoorimeeste taksid, Juhuveo sõiduautode taksid, Raamatute väljaandmise kohta Tallinna Keskraamatukogust väljaspool Tallinna piirisid asuvatele kodanikkudele jne.

1938. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsused Sõidu- ja veoriistade seisukohad, Tallinna Metsakalmistu ja Tallinna Liiva kalmistu maksunormid, Turu platsimaksu määrad, maksu tähtpäevad ja platside andmise kord, Elektriijaama elektriandmise tingimused, kinnitas Jakob Gonsiori nimelise sihtasutuse põhikirja jne. 1938. aasta 9. veebruaril käsitles Tallinna Linnavolikogu A. H. Tammsaare 60. sünnipäeva tähistamist ning otsustas määrata kirjanikule 500-kroonine autasu nii, nagu selle oli eelmisel aastal saanud kirjanik O. Luts oma 50. sünnipäeva puhul.

1938. aasta 1. aprilliks oli Tallinna Linnavolikogu juhataja Rudolph Paabo ning juhataja abid August Gustavson ja Johannes Mürk, kes olid samal ametikohal ka aasta hiljem.

Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaates 1937/38 märgitakse⁷⁰, et aruandeaastal pidas linnavolikogu 12 korralist ja 3 erakorralist koosolekut. Linnavalitsuse tähtsamad ettepanekud volikogule olid linna gümnaasiumide võrgu ümberkorraldamine, linna III Tütarlaste Keskkooli avamine, Tallinna Linna Ajaloolise Muuseumi asutamine.

Tallinna Linnavalitsusse kuulusid aruandeaastal linnapea Jaan Soots, linnapea abi Anton Uesson, linnanõunikud Peeter Sisask, Jakob Kents, Georg Rebane ja Johannes Taimsalu. Viimane vabastati ametist omal soovil 1. oktoobrist 1937 ja tema asemele määrati Vabariigi Valitsuse poolt samast kuupäevast Ernst Schiffer. Linnasekretär oli Jüri Pinding.

Ühe tähtsama sündmusena külastas 21. augustil 1937. aastal Tallinna Rahvasteliidu peasekretär J. Avenol saatjaskonnaga ja 14. märtsil 1938. aastal Tallinna aukodanik, endine USA president Herbert Hoover.

1. jaanuaril 1938. a jõustus Rahvuskogu poolt vastu võetud ja riigivanema poolt välja kuulutatud Eesti Vabariigi uus Põhiseadus (RT 1937, 71, 590). Selles oli omavalitsustele pühendatud eraldi 12. peatükk, mille 1. jagu (paragrahvid 122–125) reguleeris kohalikke omavalitsusi ja 2. jagu kutsealaseid omavalitsusi. Kuna Põhiseaduse § 1 sätestas, et Eesti on iseseisev ja sõltumatu vabariik, kus rahvas on kõrgeima riigivõimu kandja, siis tähendas see rahva suveräänsuse ja rahvavalitsusliku riigikorra põhimõtte rõhutamist ning eeldust, et kohalikule omavalitsusele on antud võrdlemisi laiaulatuslikud võimupiirid ja rahval on kaasarääkimisõigus kohaliku omavalitsuse organite moodustamisel. Sissejuhatav norm (§ 122) sätestas, et kohaliku valitsemisala korraldamine ja kohalikkude elualade arendamine toimub seaduse alusel kohalikkude omavalitsuste kaudu. Rahvuskogu asus pärast tõsiseid vaidlusi seisukohale, et kohaliku omavalitsuse liike pole põhiseaduses otstarbekas loendada, kuna teatud omavalitsusliigid võivad peatselt kaduda ja siis tuleks muuta Põhiseadust.

⁷⁰ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1937/38, XI aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk (kokku 123 lk)

1938. aasta Põhiseaduse XII peatüki „Omavalitsused” esimene jagu oli „Kohalikud omavalitsused”:

„ § 122. Kohaliku valitsemisala korraldamine ja kohalikkude elualade arendamine toimub seaduse alusel kohalikkude omavalitsuste kaudu.

§ 123. Kohaliku omavalitsuse korraldavaks organiks on esinduskogu, kes valitakse üldisel, otsesel, ühetaolisel ja salajasel hääletamisel. Valijaiks on kohaliku omavalitsuse piirkonda kuuluvad hääleõiguslikud kodanikud, kes omavalitsuse piirkonnas omavad püsivat elukohta või töökohta. Teise astme omavalitsuste korraldus ja nende esinduskogude kujundamise alused määratakse seadusega. Seaduse alusel võidakse korraldada omavalitsuste liite ja omavalitsuste ühisasutisi.

§ 124. Kohalikel omavalitsustel on õigus oma piirkonna kohtu seaduse alusel ja piires anda määrusi. Neil on õigus seaduse alusel oma ülesannete täitmiseks võtta makse ning peale panna koormatise.

§ 125. Kohalikkude omavalitsuste lähem korraldus ja järelevalve nende üle määratakse seadusega.”

Paragrahvis 124 sätestatud määruste andmise õigus ja maksustamis- ning koormatiste kehtestamise õigus olid kohaliku omavalitsuse jaoks väga olulised võimuinstrumentid. Määruste andmise õigus vabastas ühelt poolt seadusandja kohalike küsimustega üksikasjaliku tegelemise vajadusest ja teiselt poolt tagas kohalikele omavalitsusele selle autonoomia. Stabiilsete tulude olemasolu, milles maksudel on määrav roll, võimaldas aga kohalikul omavalitsusel sisuliselt oma funktsioone täita.⁷¹

1938. aastal vastu võetud Linnaseadus (RT 1938, 43, 404) jagas meie linnad nelja kategooriasse – pealinn ja veel kolme astme (üle 50 tuh, 10 kuni 50 tuh ja alla 10 tuh elanikuga) linnad.

Seadus sätestas, et linna administratiivpiires kohaliku valitsemisala korraldamist ja kohalike elualade arendamist teostab linnaomavalitsus, kuivõrd seadusega selleks ei ole loodud eriasutusi. Linnaseaduse alusel moodustasid linnaomavalitsuse linnavolikogu, linnavalitsus, linnapea ja revisjonikomisjon.

Linnaomavalitsuse võimkonda kuuluvate ülesannete seas olid näiteks:

- linna ehitusplaani ja selle hilisemate muudatuste määramine, linna korrastamine vastavalt ehitusplaanile ja järelevalve teostamine hoonestamise üle linnas;
- linna tänavate, avalike väljakute, parkide ja aedade ning muude üldiseks kasutamiseks määratud paikade korraldamine;
- sildade, kraavide, tiikide ja linna muude veekogude korraldamine;
- üldkasutatavate hoonete ja ehitiste ehitamine;
- kaevude, vesivarustusseadmete ja kanalisatsioonide ehitamine;
- elektri- ja gaasijaamade ja muude valgustus- ja jõuallikate asutamine;
- korteriolude eest hoolitsemine, elumajade ehitamine ja nende ehitamise soodustamine, linna elanike kütteinete varustamise korraldamine jne.

⁷¹ Vallo Olle (2001). Sissejuhatus munitsipaalõigusesse. Tartu: Juridicum, lk 8

Koormatiste seast võis eraldada need linna korrastamise alased, mis lasusid linna administratiivpiires asuvate maade ja hoonete valdajatel:

- sõiduteede korrashoid ja puhastamine;
- kõnniteede ehitamine, korrashoid ja puhastamine;
- korstnate pühkimine;
- tulikahjude hädaohu ärahoidmiseks öövahtide pidamine;
- mustuse ja prügi väljavedu linnast;
- mustuse ja sademete ning roiskvete linna kanalisatsioonide kaudu ärajuhtimine.

Seadus nägi ette järgmised linnaomavalitsuse tuluallikad:

- 1) tulud kapitalidest, varadest ja ettevõttest;
- 2) maksud;
- 3) toetused;
- 4) kingid, pärandid ja muud juhuslikud tulud.

Seaduse § 174 sätestas, et linnaomavalitsus valitseb oma varasid ja kapitale linnavolikogu poolt iseseisvalt, kuivõrd seadus ei määra teisiti. Varasid, mis ei ole määratud äratarvitamiseks või jooksvateks kuludeks ja ülesanneteks, eriti aga linnaomavalitsuse päralt olevaid kinnisvarasid, valitsetakse järgmiste eeskirjade alusel:

- neid varasid võib võõrandada ainult varade väärtusele vastava tasu eest; nende eest saadud väärtused arvatakse vastavatesse erikapitalidesse, mida võib tarvitada uute varade soetamiseks;
- tulusid nimetatud varade kasutamisest, kuivõrd neid ei liideta varade juurde, võib tarvitada linnaomavalitsuse kulude katmiseks, misjuures võimalust mööda eraldatakse teatav protsent varade kustutamiseks;
- linnaomavalitsuse kohustuste jooksvateks täitmisteks ei või nimetatud varasid tarvitada;
- kohustuste erakorralisteks täitmisteks võib tarvitada neid varasid ainult tingimusel, et võetud või vara võõrandamisest saadud summad paigutatakse tagasi nimetatud varadesse jooksvatest tuludest teatava aja jooksul iga-aastase osade kaupa; kui vastav vara on hangitud laenu abil, võib tarvitada nimetatud vara ka selle laenu erakorraliseks kustutamiseks.

Linnavolinikud valiti viieks aastaks ja seaduse alusel pidi linnavolinike kohuste täitmine toimuma tasuta. Üle 100 000 elanikuga linnades, st Tallinnas pidi linnavolikogu olema 60-liikmeline.

Tallinna ülemlinnapea määras ametisse Vabariigi President kuueks aastaks „juhtimisvõimetega isikute hulgast, kes on vähemalt 30 aastat vanad, omavad kõrgemat haridust ning tarvilikku oskust ja vilumust valitsemise alal.” Ülemlinnapea ettepanekul valis linnavolikogu linnanõunike hulgast abilinnapea, kes kandis linnapea nimetust. Linnanõunikud (3–5, nende hulgas ka linnapea) ja ülemlinnapea moodustasid linnavalitsuse. Ülemlinnapea juhatas nii linnavolikogu kui ka linnavalitsuse koosolekuid.

Linnavalitsuse pädevusse kuulunud erinevaid valdkondi juhtisid linnavalitsuse vastavad osakonnad, mille juhatajaiks võisid olla ülemlinnapea, linnapea või linnanõunikud. Linnavalitsuse juures tegutses kaheksa nõuandvat komisjoni, mille esimeesteks olid samuti linnavalitsuse liikmed, sh ka linnapea ja ülemlinnapea. Esimene neist juhtis rahandus- ja majanduskomisjoni, teine juriidilist ja määrustekomisjoni.

Pealinna ülemlinnapea ettepanekul kinnitas siseminister ametisse määramata ajaks kõrgema juriidilise haridusega linnasekretäri. Sekretäri peamiseks ülesanneteks oli linnapea, linnavalitsuse ja linnavolikogu? Kantselei ja asjaajamise juhtimine ja korraldamine ning linnavolikogu ja linnavalitsuse koosolekute protokollide pidamine. Linnavolikogu valis endi hulgast vähemalt kolmeliikmelise revisjonikomisjoni, kelle ülesandeks oli linnavalitsuse majandusliku tegevuse ja linnaomavalitsuse eelarve täitmise kontroll. 1938. aasta linnaseaduse alusel loeti linnakodanikuks iga vähemalt 18-aastane Eesti kodanik, kes oli vähemalt kaks aastat püsivalt linnas elanud või töötanud.

Viimases Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaates 1938/39 märgitakse,⁷² et aruandeaastal olid linnavalitsuse tähtsamad ettepanekud volikogule Keskraamatukogu Noorteraamatukogu kasutamise kord, kinnisvara ümberhindamise ja kinnisvaramaksu võtmise kord Tallinnas, Linna Pangale uue pangahoone ehitamine (uue Raekoja väljaku äärde Vana-Viru tänava ja Mere puistee ristumiskohta), linna uue gaasivabriku ehitamine.

1939. aastal, s.o. viimasel Eesti Vabariigi sõjaeelsel aastal, pidas Tallinna Linnavolikogu 13 koosolekut, millest võttis osa 27 kuni 39 linnavolinikku ning kokku otsustati 333 küsimust, neist paljud pikaajalise sihitusega. 25. jaanuaril 1939 otsustas Tallinna Linnavolikogu kiita heaks Tallinna Linna Pangale uue hoone ehitamise, mis pidanuks tulema uue raekoja väljaku äärde, osaliselt pritsimaja asemele, sulgedes muuhulgas ehitusega Vana-Viru tänava ja Merepuistee ühenduse. 22. veebruaril otsustas Tallinna Linnavolikogu linna uue gaasivabriku ehitamise Kalasadamast edela poole. 1939. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu veel Tallinna linna lõbustusmaksu määruse, Tallinna linna sõiduteede korrashoiu erimaksu määruse, Tallinna linna koolikohustuslike laste registreerimise määruse jne.

Omapärane oli Tallinna Linnavolikogu 22. veebruari 1939. aasta otsus loosimise tulemuse kinnitamisest. Selle taustaks võib öelda, et Vabariigi Presidendi ettepanekul oli Tallinna Linnavolikogu otsustanud Õismäe rabas kolme krundi põlisele rendile andmise ning kaks krunti neist olid eraldatud vastavalt August Mälgule ja Herbert Grabbile. Kolmas krunt otsustati välja loosida suurepereliste riigiteenijate vahel ning 26. novembril 1938. aastal toimunud loosimise, kus osales 77 perekonda, võitis Johannes Kask ja Tallinna Linnavolikogu kinnitas selle tulemuse.

Viimased sõjaeelsed Tallinna Linnavolikogu valimised toimusid 15. ja 16. oktoobril 1939. aastal, mis kinnitati siseministri poolt 11. novembril 1939. aastal. Valimistulemuste nimekirjale olid alla kirjutanud ülemlinnapea J. Soots ja linnasekretär J. Pinding. (RTL 1939, II, lk. 2940). Vabariigi Presidendi käskkirjaga nr. 128, 11. detsembril 1939. a. määrati Tallinna ülemlinnapeaks Aleksander Tõnisson.

Tallinna Linnavalitsuse koosseisu kuulusid 1938/39 aruandeaastal linnapea Jaan Soots, linnapea abi Anton Uesson, linnanõunikud Peeter Sisask, Jakob Kents, Georg Rebane ja Ernst Siffer. Viimane muutis aruandeaastal oma nime, võttes eesnimeks Enn ja perekonnanimeks Sihvre. Linnasekretär oli Jüri Pinding.

⁷² Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaates 1938/39, XIII aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk (kokku 187 lk)

Linnavolikogus olid moodustatud üheksa komisjoni: rahandus-, ehitus-, haridus-, sotsiaal-, tervishoiu-, majandus-, ettevõtete-, juriidiline ja määrustekomisjon. 1938. aastal võeti vastu Tallinna linna kinnisvarade korrastamise seadus (RT 1938, 34, 283), mis nägi muuhulgas ette, et ehitised, plangud ja tarad peavad Tallinna linnas olema sellises korras, et need ei kanna kehtvalt pooleli olemise, korratuse või hävimise ilmet.

Linna tähtsaimaks maksuks oli endiselt kinnisvaramaks, mida laekus aruandeaastal 1,7 mln krooni, mis moodustas 28% linna korralistest üldtuludest. Teiseks tähtsaimaks tuluallikaks oli 1. juunist 1936 kehtestatud kogukonnamaks, mida laekus 450 tuhat krooni. Kogukonnamaksu sisseviimine tõi kaasa rohkeid proteste maksu määramise vastu või palveid selle vähendamiseks. 1936/37. aastal esitati 5569 sellist protesti või palvet, millest rahuldati 4809, 1937/38. aastal esitati 6082 protesti või palvet, millest rahuldati 5106 ning 1938/39. aastal 5758 protesti või palvet, millest rahuldati 4717.

1940. aasta esimesel poolaastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu Tallinna linna väikekorterite üürihindade ja nende rakendamise määruse, kinnitas Tallinna linna Kesk- ja haruraamatukogude kasutamise korra jne.

Esimesel iseseisvusajal kujunes Tallinna Linnavolikogu viimaseks vabaks otsuseks (vähemalt neist, mis avaldati Riigi Teatajas) 22. mail 1940. aastal vastu võetud ja siseministri pool 14. juunil 1940 kinnitatud Tallinna turgudel kauplemise sundmääruse muutmise määrus [RT 1940, 54, 489].

Tallinna Linnavolikogu võttis oma viimase Riigi Teatajas avaldatud õigusakti Tallinna kauplemisaja sundmääruse muutmise määruse vastu 19. juunil 1940 ja siseminister kinnitas selle 28. juunil 1940, kuid see toimus juba alanud nõukogude okupatsiooni tingimustes.

II. Aastad 1940-1990

Ajaloo võimalikult terviklikuks mõistmiseks peame lühidalt iseloomustama Tallinna juhtimises ka ajavahemikku 1940-1990. Muuhulgas on see vajalik selleks, et mõista, kuidas erineb demokraatliku ja turumajandusliku ühiskonna kohalik omavalitsus tsentraalse juhtimisega ja plaanimajandusega ühiskonna kohalikest nõukogudest, mida aeg-ajalt ekslikult nimetatakse ka kohalikuks omavalitsuseks. Autori arvates teatakse ja mõistetakse seda kohalike nõukogude perioodi väga tagasihoidlikult, kuigi see hõlmas ajavahemikku üks-kaks inimpõlve tagasi, mida vanemad inimesed muidugi mäletavad. Ülivähe teatakse saksa ajast, eriti seondult kohaliku omavalitsusega, mida järgnevalt eelkõige Tallinnaga seondult üksnes põgusalt käsitletakse. Muuhulgas Tallinna Linnaarhiivi näituse kataloogis ((Tallinna linnavalitsus läbi aegade. Näitus ... op. cit, lk 14) väidetakse, et nii 1940.-41. aasta Nõukogude kui ka 1941.-44. aasta Saksa võimu aegsete Tallinna omavalitsuste dokumendid on suuremalt jaolt hävinenud.

Käesolev raamat on seotud peaaesjalikult Tallinna Linnavolikoguga, aga nõukogude võimu perioodil tegutses linnavolikogu asemel kohalik nõukogu, kellel oli tsentraalse riikliku juhtimise süsteemis veelgi vähem õigusi kui täidesaatval organil – täitevkomiteel. Seetõttu käsitletakse järgnevas nõukogude võimu perioodi osas täitevkomiteesid ebaproportsionaalselt mõnevõrra pikemana võrreldes nõukoguga. Kuna eriti nooremale põlvkonnale on see periood oma sisult vähetuntud, siis iseloomustatakse lühidalt ka üldist õiguslikku tausta alates konstitutsioonidest.

15. Esimene nõukogude võimu periood

Peale esimese Nõukogude okupatsiooni algust 16. juunil 1940. aastal tekkis Tallinna linnaomavalitsuse tegevuses paus, kuigi mõistetena jäid nt linnavolikogu, linnavalitsus ja linnapea veel lühikeseks ajaks kasutusele. Aga see polnud sisult enam kohalik omavalitsus nagu ei olnud kohaliku omavalitsuse üksused 1950. aasta septembrini kasutusel olnud vald ja maakond. Need ei olnud enam kohaliku omavalitsuse üksused. Sellest „hääletu alistumise“ (nagu mõnikord nimetatakse) päevadest pärineb viimane Tallinna Linnavalitsuse koosoleku protokoll 18. juunist 1940 ja Tallinna Linnavolikogu koosoleku protokoll päev hilisemast ajast – 19. juunist.

21. juunil 1940 korraldati Eestis riigipööre (nn juunipööre), mille tulemusel astus ametisse Johannes Varesse „rahvavalitsus“.

Pärast seda, kui 14.-15. juulil 1940 oli võõrvõim ka varasemaid kohaliku omavalitsuse juhte kasutades läbi viinud „parlamendi valimised“, andis 25. juulil 1940 "peaminister Vabariigi Presidendi ülesannetes" Johannes Vares dekreedina välja Maa-, linna-, linnaosa- ja vallavolikogude tegevuse lõpetamise seaduse. Sellega lõpetati maa-, linna-, linnaosa- ja vallavolikogude, samuti nende poolt valitud alaliste komisjonide ja esindajate tegevus ning nende ülesanded pandi vastavalt maa-, linna-, linnaosa- ja vallavalitsuste peale. Samal päeval lõpetati Tallinna Linnavolikogu tegevus.

Seda, kuidas uus võim kasutas enne valimisi ära rahva hulgas tuntud endisi kohaliku omavalitsuse juhte, näitab üks arhiivist leitud dokument (Eesti Linnade Liit 1920-1995. Eesti Linnade Liit, Eesti Haldusjuhtimise Instituut. Koostanud Sulev Mäeltsemees, Sulev Lääne, Tiit Kirss, lk. 107), mis ilmestab ka 1940. aasta suve olukorra hindamise keerukust. „Eesti Linnade Liidu juhatus, kogunenud Tallinna raekotta 4. juulil 1940 oma töökoosolekule, palub Teid härra Peaminister, vastu võtta siiraimaid tervitusi ja õnnitlusi. Avaldades Teile ja Vabariigi Valitsusele oma tõsist lugupidamist ja poolehoidu, soovides Vabariigi Valitsusele õnne ja jõudu deklaratsioonis ülesseatud sihtide järjekindlaks läbiviimiseks me kodumaa ja eriti töötava rahva kasuks ning hüvanguks. Eesti Linnade Liidu juhatus, kelle liikmed evivad pikaajalisi teadmusi linnaomavalitsuse tegevuse alal ja seisavad lähedal linnade elulistele hädadele ning vajadustele, töötab oma poolt kõigiti kaasa aidata Vabariigi Valitsusele tema vastutusrikkas tegevuses, lootes, et Teie poolt juhitud Vabariigi Valitsus osutab Eesti Linnade Liidu kaastööle heatahtlikku poolehoidu.“

Dokumendile on alla kirjutanud üheksa linnapead, teiste hulgas Anton Uesson (Tallinna linnapea ja Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees 1920-1940, August Maramaa (Viljandi linnapea 1919-1921 ja 1927-1939), Jaan Luts (Narva linnapea aastail 1924-1927 ja seejärel abilinnapea ning Narva linnapea aastail 1930-1936, seejärel abilinnapea). Ilma vähimagi kahtluseta olid nad väga isamaalised inimesed. Kas nad kirjutasid sellisele tekstile alla illusioonide kütkes või olid „näpud sahtli vahel“, seda ei saa enam teada, sest kõigi nende elutee katkes Siberis. Üksnes oletada võib mõlema teguri mõju.

27. juulil 1940 vabastas J. Vares Aleksander Tõnissoni "tema omal soovil" Tallinna ülemlinnapea kohalt ning määras samast päevast Aleksander Viidelmaa Tallinna linnapeaks (sisuliselt täitevkomitee esimeheks).

Raamatu algul viidatud J. Umblia artikkel lõppes tähelepanuväärsete sõnadega: "*Ajaloolised linna võtmed, Tallinna võtmed, ühtlasi ka Eesti muistse Lindanisa võtmed langesid 1905. aastal tagasi eestlaste kätte juba jäädavalt...*" Kahjuks ei osanud autor ette näha, et seekord veel siiski mitte jäädavalt. Kulus veel pool sajandit ja kuigi ajaloo kordumist iseloomustatakse mõnikord farsina, siis kohaliku omavalitsusega seondult võib kohata hämmastavat sarnasust Eesti Vabariigi loomise ja taastamise etapil. Seda on tõdenud ka 1992. aasta Põhiseaduse kommenteeritud väljaande autorid. „Eesti rahvas saavutas omariikluse 1918. aastal suuresti tänu väljakujunenud omavalitsustraditsioonidele. Seega sai riik toimiva kohaliku omavalitsuse näol juba iseseisvuse kehtestamisest alates endale tõhusa toe ühiskonnaelu demokraatlikul korraldamisel. 1980. aastate lõpus alanud kohaliku omavalitsuse taasloomine andis olulise panuse taastatava Eesti omariikluse demokraatliku aluse kujundamisse. (<http://www.pohiseadus.ee/ptk-14>)

25. augustil 1940. aastal võeti vastu Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi (ENSV) Konstitutsioon, mis oli NSV Liidu 1936. aasta stalinliku konstitutsiooni koopia ja sätestas muuhulgas:

“§2. ENSV poliitiliseks aluseks on töötava rahva saadikute Nõukogud (TRSN), mis on kindlustatud kapitalistide ja suurmaamajade võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtimapaneku tagajärjel.

§3. Kõik võim ENSV-s kuulub linna ja maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute Nõukogude kaudu.”

Sellelaikvideeriti sisuliselt kohalik omavalitsus. TRSNd olid riigivõimu organid. Konstitutsiooni kohaselt:

“§52. Riigivõimu-organiteks maakondades, linnades, valdades ja alevites on töötava rahva saadikute Nõukogud.

§53. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogud valitakse vastava maakonna, linna, valla või alevi töötava rahva poolt kaheks aastaks.”

Nii selle Konstitutsiooni alusel kui hiljem kogu nõukogude võimu perioodil oli kõrgema astme TRSN-il õigus tühistada madalama astme TRSN ja nende täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi. 1940. aasta Konstitutsiooniga sätestatud põhimõtted kehtisid Nõukogude perioodi lõpuni. Seadusandlusse toodi hiljem sisse üks täiendav tingimus, et alama astme otsuseid saab tühistada vaid juhul, kui need ei vasta seadustele. Selleks ajaks oli aga võim juba niivõrd tugeva tsentraliseeritud kontrolli all, et tühistamist vajavaid otsuseid lihtsalt vastu ei võetudki.

Huvitav on märkida, et need TRSNd pidid arvukate muude ülesannete kõrval kindlustama riigikorra kaitset ja aitama kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele. TRSNd moodustasid igapäevase tegevuse juhtimiseks täitevkomiteed, millel linnades olid vastavalt Konstitutsioonile (§69) järgmised osakonnad: Rahanduse; Kommunaalmajanduse; Kaubanduse; Tervishoiu; Töö; Rahvahariduse; Sotsiaalkindlustuse; Üld; Plaanikomisjon. Nende kõrval pidi olema Kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures, ja peale selle, vastavalt linna tööstuse, linna- ja äärelinnamajanduse omapärase kohaliku tööstuse ja Maa osakond.

Tallinna (nagu ka teiste tolleaegsete vabariikliku alluvusega linnade Tartu, Narva ja Pärnu) TRSNde osakonnad allusid oma tegevuses nii oma linna TRSNle ja tema täitevkomiteele kui ka vahetult ENSV vastavale Rahvakomisariaadile (tänapäeva mõistes ministeeriumile).

Kuna 1990. aastate algul tekitas probleeme Eesti Vabariigi pealinna teema, mida käsitleme hiljem vastava ajaperioodi iseloomustuses, siis märgime siinkohal, et tolleaegse Konstitutsiooni §118 sätestas, et ENSV pealinn on Tallinn.

Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi 17. jaanuari 1941 otsusega moodustati maakondades, linnades ja valdades töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed (ENSV Teataja 1941, 10, 108). Samal päeval kinnitati ka Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee 8-liikmeline nimeline koosseis, sh esimees Kristjan Seaver, esimehe asetäitja A. Kiidelmaa ja sekretär L. Hammer. Tegelikult juhtis linna EKP Tallinna Linnakomitee, kes omakorda oli Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee kaudu NLKP Keskkomitee ja selle Poliitbüroo ripats.

Sisulised muutused olid seega läbi viidud. Vaid poole aastaga oli võim kõigis senistes demokraatlikes kohaliku omavalitsuse üksustes täielikult range riikliku kontrolli alla saadud.

16. Saksa aeg

1941. aasta 28. augustil jõudsid Tallinna Saksa väed. Järgnevat õigusruumi aastail 1941-1944 reguleeriti kahe järjestikuse Eestis kehtiva õiguse määrusega (*Verordnung über das in Estland geltende Recht*). Esimese määruse andis Eesti Omavalitsuse kohtudirektor Oskar Angelus 14. oktoobril 1941. aastal ja teise peaaegu samasisulise määruse kindralkomissar Karl-Siegmund Litzmann oma ametisseastumise puhul 5. detsembril 1941. aastal.

Esimese määrusega sätestati (§1), et Eestis kehtivad seadused ja määrused, mis olid kehtivusel kuni 21. juunini 1940 (nn juunipöördeni), kuivõrd nad ei ole vastuolus kehtiva korraga või kuivõrd neid ei muudeta erimäärustega. Teises määruses oli see säte sõnastatud järgmiselt: § 1. Eestis kehtivad seadused ja määrused edasi, mis 21. juunil 1940 olid jõus, kuivõrd nad ei ole vastuolus Saksa riigi poolt seatud uue korraga. Suurim põhimõtteline erinevus kahe määruse vahel oli see, et teise määrusega sätestati, et õigusaktide kehtivuse otsustab kindralkomissar (§ 3. Kui tekib kahtlus, kas § 1 järgi kehtivat Eesti seadust või määrust võib pidada kehtivaks õiguseks, siis otsustab selle Kindralkomissar Tallinnas).

Uue võimu kandjaks Eestis oli algul sõjaväevalitsus – Põhja-Tagala Sõjavägede Juhataja (*Befehlshaber des rückwärtigen Heeres-Gebietes Nord*), alates 5. detsembrist aga tsiviilvalitsus (*Zivilverwaltung*). Pärast pikki vaidlusi Okupeeritud Idaalade Riigiministeeriumi ja sõjaväelaste vahel läks Eesti territoorium Adolf Hitleri korralduse alusel *Ostland*’i riigikomissariaadi omaette kindralkomissariaadina Saksa tsiviilvalitsuse alla. Viimane koosnes kindralkomissari ja piirkonnakomissaride ametitest.

Vastne kindralkomissar K.-S. Litzmann kohustas oma ametisse nimetamise päeval 5. detsembril 1941. aastal juba ametis olevaid maavanemaid ja linnapäid jätkama oma ülesannete täitmist. 9. detsembril 1941 andis ta välja dokumendi “Tsiviilvalitsuse sisseseadmine Eestis”, milles teatatakse: “Füüreri käsul võtsin mina 5. 12. 1941 endise Eesti Vabariigi maa-ala kindralkomissarina üle tsiviilvalitsuse”. Kohaliku võimu teostamiseks jagati Eesti seitsmeks piirkonnakomissariaadiks (neist üks Tallinna piirkonnakomissariaat), mille eesotsas olid sakslastest piirkonnakomissarid. Tallinna linnas (*Reval-Stadt*) kinnitas K.-S. Litzmann piirkonnakomissariks *Bürgermeister* Walter Menzel’i. Tallinna linnapeaks kinnitati Artur Terras. Eestlastest maavanematele (11) ja linnapeadele (7) tehti ülesandeks „täita edasi komissaarselt oma endisi ülesandeid Eesti kindralkomissari piirkonna maakondades ja linnades.“

Tuleb märkida, et 13. sajandist kuni 1880. aastani ning ka Teise maailmasõja ajal oli kasutusel nimi Reval. Sõjaaegne saksa diktator alustas raadiosaateid sõnadega „*Hier Landessender Reval*“ (Vana Tallinn VII (XII). Tallinna Linnavalitsus. Estopol, Tallinn, 1998. Väljaandja Raimo Pullat, lk 227) Venekeelne nimekuju *Ревель* kehtis 1880. kuni 1917. aastani.

Tallinna linn moodustas omaette piirkonna (*Reval-Stadt*). Siinset piirkonnakomissari nimetati tavaliselt linnakomissariks (*Stadtkommissar*). Eestlasest linnapea nimetati ametisse juba sõjaväevalitsuse ajal (algul oli taas kasutusel ametinimetus ülemlinnapea, aga detsembrist 1941 nimetati ta ümber I linnapeaks). Linnavalitsuse struktuur oli põhijoontes sama, mis Eesti Vabariigi aastatel.

1942. aasta 13. juunil korraldati Tallinna Raekojas 33 Tallinna majaomanikule nende majade pidulik tagastamine „*valitsemiseks ja kasutamiseks*“. Siiski oli see aktsioon rohkem propagandakära, sest reprivatiseerimise aktsioon vaibus.

1941. aasta 6. septembrist kuni sama aasta 2. detsembrini ilmus Tallinnas „Linna Teataja“, mis seejärel sai nimeks „Eesti Sõna“ ja lõpetas oma ilmumise Berliinis 11. aprillil 1945. aastal.

Kuigi Eestis kehtiva õiguse määrusega taastati paljuski 1940. aasta 21. juuni eelne õiguskord, siis tegelikkuses ei ole võimalik rääkida eestiaegsete kohaliku omavalitsuse üksuste tegevuse taastamisest. Valla-, linna- ja maakonna kohalikud institutsioonid täitsid osaliselt kohalikku elu korraldavaid tsiviilülesandeid (näiteks 1942. aasta 21. aprillil anti välja vallavanemate võimupiiride laiendamise määrus), kuid tegemist oli selgelt saksa okupatsioonivõimule allumisega.

1941. aasta detsembris allkirjastatud Eestis kehtiva õiguse teine määrus tühistati 1. märtsil 1944. aastal. Peagi, 9. märtsi õhtul tegi Nõukogude lennuvägi Tallinnale kaks suurt õhurünnakut, mille tagajärjel hävis suur osa kesklinnast, „Estonia“ teater ja hulk elamuid. 17. septembril 1944 lõpetasid tegevuse Saksa tsiviilvalitsus Eestis ja Eesti Omavalitsus. 22. septembril 1944 kella 10 ajal sisenes Punaarmee sakslaste poolt maha jäetud Tallinna.

17. Teine nõukogude võimu periood

Järgnenud uuel nõukogude võimu perioodil kaotati needki kohaliku omavalitsuse riismed, mis saksa võimu ajal oli taastatud. Lisaks 1940.-41. aasta praktika jätkamisele viidi läbi ka mitmed haldusterritoriaalsed muudatused. Need lõhkusid seniseid ajaloolisi kogukondliku halduse territoriaalseid aluseid ning traditsioone (aastail 1952-53 moodustati 3 oblastit; loodi uusi rajoone ja siis jälle liideti neid; 1970. aastate keskpaigas tunnistati mitteperspektiivseteks tuhandeid külasid; rajati monofunktsionaalseid asulaid jms). Oluliselt laiendati Tallinna linna halduspiire ning muudeti linna siseseid territoriaalseid struktuure.

Rinde taandumisel Eesti alalt anti 7. septembril 1944. aastal välja ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee määrus, millega taasjõustati kõik aastatel 1940-41 kehtestatud ENSV seadused, seadlused, määrused ja otsused. 1940. aasta suvel oli nõukogude võim linnavolikogude ülesanded Eestis pannud nn linnavalitsustele. Niinimetatud (nn) on siin seetõttu, et tegelikult tulnuks neid juba siis nimetada täitevkomiteedeks nagu pool aastat hiljem (17. jaanuarist 1941) tegema hakatigi. Vahemärkusena – esimese 45-liikmelise täitevkomitee Tallinnas oli 3. märtsil 1917. aastal valinud Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu.

Pärast Saksa võimu kukutamist alustas Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee tegevust 23. septembril 1944. Täitevkomitee esimene istung toimus 2. oktoobril 1944. ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 18. jaanuarist 1945 määrati vabariikliku alluvusega linnade täitevkomitee koosseis kuni 11-liikmeline. Esimesed TRSNde valimised toimusid ENSVs 18. jaanuaril 1948 ning alles peale seda hakkas TRSN kinnitama täitevkomitee koosseisu, mida nägi ette 1940. aasta Konstitutsioon.

Demokraatia näitamiseks pidi ka Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee nagu iga täitevkomitee aru andma nii linnanõukogule (vähemalt korra aastas) kui ka kõrgemalseisvale täitvale ja korraldavale organile – ENSV Ministrite Nõukogule. Valijaile anti aru ka töökollektiivides ja elukohtades korraldatud koosolekutel. Linna elu korraldamiseks olid täitevkomiteel valitsused, osakonnad jm allüksused. Funktsionaalsed osakonnad allusid ainult täitevkomiteele, aga harukondlikud valitsused ja osakonnad kuulusid ühtlasi asjaomase ministeeriumi või riikliku komitee alluvusse.

23. septembril 1944, päeval pärast seda kui Nõukogude väed olid vallutanud Tallinna, alustasid uuesti tööd Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee ja tema osakonnad: üldosakond, plaanikomisjon, statistikavalitsus, rahandusosakond, kommunaalmajanduse osakond, arhitektuuriosakond, kohaliku tööstuse osakond, haridus-, tervishoiu- ja kultuuriosakond, sotsiaalkindlustuse osakond, sõjaväelaste perekondade riikliku hooldamise ja heaolu osakond (tegutses 1946. aastani), kaubastute valitsus. Hiljem lisandus uusi osakondi – 1957. aastal kapitaalehituse osakond, 1962. aastal elamispinna arvestuse ja jaotamise osakond, 1968. aastal transpordiosakond. Aastatel 1945–63 eksisteeris isegi põllumajanduse osakond. 1971–80 tegutses olümpiamängude purjeregati ettevalmistuse osakond. Linna täitevkomiteele allunud linnarajoonide täitevkomiteede struktuur oli linna omaga võrdlemisi sarnane.

5. novembril 1944 võttis Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee vastu otsuse, mille kohaselt pidid kõik Tallinna elanikud end miilitsajaoskonnas registreerima. Väljaspool Tallinna elavatel inimestel oli täitevkomitee loata keelatud linna asuda. Loa said need, kellele mõni asutus või ettevõtte andis elamispinna. Sama aasta 1. detsembril keelustas Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee vedada mööblit linnas ja linnast välja täitevkomitee sellekohase loata ning samal päeval kehtestati ka linnaelanikele kohustuslik õhukaitseteenistus.

EK(b)P büroo 14. veebruari 1945 otsuse alusel kinnitati 16. veebruaril ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee esimeheks Ado Kurvits. Juba sama aasta 17. septembril otsustas EK(b)P KK büroo nimetada Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee esimeheks Aleksander Hendriksoni, mida järgmisel päeval ka ENSV Ülemnõukogu Presiidium tegi.

Juba 1940. aasta 29. juulil oli Tallinnaga liidetud Nõmme linn (iseseisev linn 1926. aastast). ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi 18. mai 1945. aasta seadlusega „Tallinna linna rajoneerimise kohta“ jagati linn 4 rajooniks (Kesklinna, Kopli, Mere- ja Nõmme rajoon), otsustati luua linnarajoonide TRSNd ja kinnitati nende linnarajoonide piirid (ENSV Teataja 1945, 22, 317). Eelnevalt oli ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi 2. märtsi 1945. aasta seadlusega laiendatud Tallinna piire Merivälja, Pirita, Iru ja Kose küla võrra (ENSV Teataja 1945, 15, 226). 1. juulist 1945 nimetati Kopli rajoon Kalinini rajooniks. 16. juunist 1956 liideti Nõmme Keskrajooniga. Tallinnas elas siis alla 300 000 inimese (tabel 2).

Tabel 2

Tallinna elanike arv (tuh in) aastatel 1939-2017^x

1939	145,0	1970	362,5	2001	399,7
1945	127,1	1976	408,5	2005	396,0
1950	189,7	1979 ^x	428,5	2011 ^x	392,3
1956	267,0	1985	464,0	2015	434,4
1959 ^x	279,9	1989 ^x	479,0		
1966	335,4	1995	434,8		

^x Märkus: tärniga tähistatud aastail toimus rahvaloendus

Nõukogude võimu ajal kehtis linnasiseses juhtimises põhimõte, et iga 100 000 elaniku kohta võis moodustada ühe linnarajooni.

Linna tulevikuperspektiive arvestades liideti ENSV Ülemnõukogu otsusega 29. märtsist 1958 Tallinna linnasarasega suured maa-alad Muugal, Mõigus, Pääskülas, Kadaka külas, Haaberstis, Mustjões ja Õismäel. ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi 21. detsembri 1962. aasta seadlusega allutati administratiivselt Tallinna Linna Mererajooni TRSN Täitevkomiteele Maardu ja Kallavere tööstus- ja elamuasulad. 1975. aastal liideti Tallinnaga Kakumäe poolsaar ja Tiskre ümbrus, mida peeti silmas uute tähtsate puhkealadena (tabel 3). (Eesti Nõukogude Entsüklopeedia 7. kd, Tallinn 1975, lk 447)

Tabel 3

Tallinna pindala (km²-tes) muutumine ajavahemikus 1850-1975 (Tallinn. Lühientsüklopeedia ... op. cit, lk 12)

	Muudatuse koht ja liik	Muudatuse suurus (km ²)	Linna pindala (km ²) pärast muudatust
1. X 1930	+ Ülemiste järve lõuna- ja idaosa ning järvetagune kaitsevöönd	+ 8,615	66,865
27. II 1940	+ Liiva	+ 4,079	70,944
21. VII 1940	+ Nõmme linn	+ 16,423	87,367
2. III 1945	+ Pirita, Merivälja, Iru-Lepiku, Kose	+ 14,370	101,737
15. IV 1946	+ Iru vanadekodu ala	+ 0,603	102,340
29. III 1958	+ alad Pärnamäe teest kirdes, Mõigus, Männikul ja linna läänepiiril Pääskülast Rocca al Mareni	+ 25,795	128,135
21. V 1960	+ Saue aedlinn, Topi, Pikaliiva	+ 14,265	142,400
21. XII 1962	+ Maardu alev (Mereraj. alluvusse)	+ 3,784	146,184
24. XI 1967	+ Muuga aedlinn	+ 2,940	149,124
27. XII 1968	+ Pärnamäe kalmistu piirkond, Laagri, Väike-Õismäe	+ 4,480	
	– alasid Mähe ja Saue aedlinna ümbruses ja Topi	- 8,354	145,250
11. IV 1973	+ Saue endine mõisakeskus	+ 0,630	145,881
31. I 1975	+ Kakumäe, Tiskre ja Fišmeisteri piirkond, Harku järv, Kadaka (lääneosa), alasid Laagril ja Raudalus, Vao, Iru, Tarasoo ja Kärnu piirkond ning Aegna saar	+ 30,373	
	– alad Ülemiste järvest kagus	- 0,881	175,373

Peale seda kui Tallinn oli ületanud 400 000 elaniku piiri moodustati 3. jaanuaril 1974 taas neli linnarajooni (Kalinini ja Mererajoon ning Keskrajooni baasil Lenini ja Oktoobri rajoon) (ENSV Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja 1974, 3, 17). Administratiivselt kuulusid Tallinnas Lenini rajooni koosseisu Saue alev (1973-1993 ja linnana 1994) ning Mererajooni koosseisu Maardu alev ja linn (aastail 1963-1991), mis 1990. aastate alguse haldusreformi (kohaliku omavalitsuse taastamise) käigus eraldusid Tallinnast iseseisvate linnadena. Kõigil linnarajoonidel ning Tallinna koosseisus Saue ja Maardul olid oma TRSNd ja nende täitevkomiteed.

Nõukogude võimu sellesse perioodi langeb Tallinna pindala enam kui kahekordne suurenemine. 1850. aastatest püsis linna pindala 58,250 km² kuni 1930. aastani. Linna elanike arvu kasv tõi kaasa ka territooriumi laiendamise. Ajavahemikus 1930-1975 suurenes linna pindala 110 km² võrra. 1980. aastal liideti Muuga aedlinn ja mõned ümberkaudsed alad Maardu linna koosseisu, aga need piirkonnad olid veel kümme aastat Tallinna koosseisus. Tallinna pindala vähenes siis, kui iseseisvateks kohaliku omavalitsuse üksusteks said 1991. aastal Maardu (22,76 km²) ja 1994. aastal Saue (3,49

km²). 2017. aastal oli Tallinna pindala 159,2km², mis on peaaegu 25 km² vähem kui oli linna pindala nõ tippajal, Eesti omariikluse taastamise algul (nõukogude võimu lõpus).

1979. aastal määrati Tallinna ümbrusest 39,8 km² hajaalasid linna lähitsooniks ja 914,8 km² haljasvööndiks (põhimaakasutajate maast neid alasid siiski maha ei arvatud). Linna rahvaarv suurenes kiiresti eriti nõukogude ajal. Selle perioodi viimastel kümnenditel kasvas linna rahvaarv tavaliselt 6-8 tuhat inimese võrra aastas, mis oli sihikindla migratsiooni poliitika tulemus (tabel 2). Sissevoolav tööjõud ei pärinenud valdavalt enam Pihkva või Novgorodi oblastist, mis olid nõ „tühjaks imetud“ vaid Nõukogude Liidu kaugematest piirkondadest, sageli Kesk-Aasia liiduvabariikidest.

Tallinna sees toimus teede, tänavate ja väljakute sagedasi ümbernimetamisi ja seda enamasti poliitilistel kaalutlustel (Aleksander Kivi. Tallinna tänavad. Tallinn, Kirjastus „Valgus“, 1972, 201 lk). Olgu siinkohal märgitud, et Teise maailmasõja ajal kandis Narva maantee nimetust Adolf Hitler-Strasse. 12. juunil 1945 nimetati Vabaduse väljak ümber Vabastajate väljakuks ja 13. juulil 1948 Võidu väljakuks. 1925. aastal Viru väljakuks nimetatud varasem Vene turg nimetati pärast sõda tolaaegse NLKP KK esimese sekretäri ja NSVL Ministrite Nõukogu esimehe auks J. Stalini väljakuks. Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee otsusega 5. novembrist 1960 nimetati see ümber Keskväljakuks ning 4. septembrist 1970 taastati nimetus – Viru väljak.

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 26. oktoobril 1947 määrati ENSV maakondade, linnade, linnarajoonide, valdade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude valimised 18. jaanuarile 1948 (ENSV Teataja 1947, 27, 226) ning 29. oktoobri 1947. aasta seadlusega kinnitas ENSV Ülemnõukogu Presiidium nende valimiste määrustiku (ENSV Teataja 1947, 33, 272).

Mõnikord nimetatakse 1948. aasta 18. jaanuari valimisi esimesteks sõjajärgseteks Eesti NSV kohalike nõukogude valimisteks (Eesti ja maailm. XX sajandi kroonika. II osa, Eesti Entsüklopeediakirjastus 2004, lk 267), kuid täpsuse huvides tasub teada, et tegelikult olid need üldse esimesed kohalike nõukogude valimised Eesti NSV-s. Esimesel nõukogude võimu perioodil, 1940. ja 1941. aastal mingeid kohalikke valimisi ei toimunud. Küll aga toimusid 14. ja 15. juulil 1940 Riigivolikogu valimised, mis olid muuhulgas vajalikud, et rahvusvaheliselt näidata ENSV vabatahtlikku astumist NSV Liitu.

25. augustil 1940. aastal vastu võetud ENSV Konstitutsioon järgi pidi valitud TRSN moodustama täitevkomitee. Enne 1948. aasta 18. jaanuari kohalikke valimisi moodustas Tallinna TRSN TK hoopis ENSV Ülemnõukogu Presiidium.

1948. aasta 4. jaanuaril ütles EKP I sekretär Nikolai Karotamm oma kõnes Tallinna linnanõukogu 118. valimisringkonna valijate koosolekul:

“Valimised kohalikesse nõukogudesse peavad aitama ja aitavad kaasa selleks, et nõukogude võim Eestis veelgi tugevneb. Nad peavad aitama ja aitavad kaasa võitlusele viisaastaku täitmise eest nelja aastaga. Nad peavad aitama ja aitavad kõvendada võitlust kapitalistlike klassivaenulike olluste vastu nii linnas kui maal, kulakute ja spekulantide vastu. Kohalike nõukogude valimised peavad aitama kaasa uue, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise kiirendamisele. Nad aitavad kaasa töörahva veelgi laiemate hulkade tõmbamisele aktiivsele osavõtule kogu meie tööst ja ühiskondlikust elust.” (Sirp ja Vasar, 10. jaanuar 1948)

1953. aasta 22. veebruaril toimusid nõukogude võimu aegsed kolmandad kohalike nõukogude valimised. 1940. aasta Konstitutsiooni järgi pidid TRSNde valimised toimuma iga kahe aasta järel. 1953. aastal toimusid need aga erandkorras kolmandal aastal. Põhjuseks oli ilmselt asjaolu (?), et 1953. aastal tuli esimest (ja viimast!) korda Eestis valida ka kolme oblasti TRSNde saadikuid.

Järgnevalt paar näidet, millist „ajupesu“ tol ajal kasutati.

Eelkõige loomingulisele intelligentsile mõeldud ajaleht „Sirp ja Vasar“ kirjutas 23. jaanuaril 1953. aastal pealkirja „Jossif Vissarionovitš registreeriti Tallinna Oblasti Tööräha Saadikute Nõukogu saadikukandidaadiks“ all järgmist:

„Unustamatuid päevi elavad üle valimisringkonna nr.1 töötajad. Esitanud suure vaimustusega suure Stalini Tallinna Oblasti Tööräha Saadikute Nõukogu saadikukandidaadiks, on nad suurendanud oma panust ülesehitustöösse kodumaa edasise õitsengu nimel. Iga päeva, iga tundi on siin tähistatud uute saavutustega, uute rekorditega. Pidevalt suurendada edusamme teel kommunismile, mille poole viib meie rahvast seltsimees Stalin, - sellele on suunatud kõik ringkonna töötajate, nagu kõigi nõukogu inimeste, mõtted ja teod.

Seltsimees Stalin andis oma nõusoleku kandideerida Tallinna oblastinõukogusse!

See rõõmusõnum levis 21. jaanuaril välkkiirelt kõigi ringkonna valijate hulgas. Täitus nende kõige palavam soov. ...“

Kümme päeva hiljem, 30. jaanuaril levis uus „rõõmusõnum“, et suur Stalin on andnud nõusoleku kandideerida ka Tallinna Linna TRSN saadikuks. Võib märkida, et vastavalt tollasele tavale tuli nõukogudesse (eriti liiduvabariikide pealinnades) valida ka kõrgeid riigi- ja parteitegelasi. Juba esimesteks kohalike nõukogude valimisteks olid 4. jaanuaril 1948. aastal Tallinna Kalinini rajooni töötajad esitanud ENSV Ülemnõukogu saadikukandidaadiks J. Stalini, aga siis „suur juht ütles ära“. Koos Staliniga soovisid seekord Tallinna Linna TRSNi kandideerida veel teisedki Moskva seltsimehed: Malenkov, Beria, Molotov, Bulganin, Vorošilov, Hruštšov ja Kaganovits. Muidugi tuleb teada, et kes juba kandidaadiks oli nimetatud, võiski ennast juba saadikuna tunda.

Nt valimisringkonnas nr 42 oli valimisnimekirjas 672 valijat. Hääletamisest osavõtnud valijaid oli 672. Kandidaadile Stalin, Jossif Vissarionovitš anti 670 häält. „Valimissedeleid millel oli maha kriipsutatud kõik kandidaadid“ (kusjuures kõik ringkonnad olid ühemandaadilised) oli 2 (TLA, f R-28, n 1, s 543). Tähelepanuväärne on Stalinile antud kaks vastuhäält, aga ilmselt kuulus see valimiste „usaldusväärsuse“ tõstmise juurde. Kui keegi hääletas vastu, siis oli vähe usutav, et ta leiab kellegi teise vastuhääletaja, aga isegi selleks oli tolaegne propagandatalitus mõelnud. Saadikuid, kes said 1-3 vastuhäält, oli nendel valimistel väga vähe.

Kas Stalinit ja teisi Moskva tegelasi võiks pidada tänapäeva mõistes peibutuspartideks? Ei! Peibutuspart tänapäeval ei kasuta valimisvõidu korral saadud mandaati, vaid laseb enda asemel valitud kogusse asendusliikme. Stalin, Beria, Molotov jne olid aga asendamatud. Kuigi neist ilmselt keegi kunagi Tallinnasse ei sattunud, ei seganud neid miski kuulumast Tallinna Linna Tööräha Saadikute Nõukogusse.

Tallinna Linna Tööräha Saadikute nõukogu uue, III koosseisu esimene istung 12. märtsil 1953 algas leinaseisakuga. Nimelt oli linna esimene saadik 7 päeva varem surnud. Mälestus- ja ülistuskõned ei tahtnud lõppeda ning muud päevakorrapunktid kippusid sel esimesel istungil ununema.

Nõukogude võimu teisest perioodist võib Tallinna arengus nimetada järgmisi fakte või poliitilisi sündmusi (sh neid, mis mõjutasid oluliselt kogu Eesti arengut) (Nõukogude Eesti. Entsüklopeediline teatmeteos, teine täiendatud trükk. Tallinn, Valgus, 1978):

- 1. märtsil 1947 avas 1. autotranspordibaas Tallinna hipodroomi ja Stalini väljaku (1970. aastast taas Viru väljaku) vahel ühistranspordi ühenduse. Kuna baasil polnud piisavalt autobusse, siis pandi Tallinna esimesele linnasisesele liinile esialgu sõitma kaks veoautot. Sõidukid hakkasid liinil liikuma vastavalt vajadusele. Sama aasta 18. aprillil algas regulaarne rongiühendus (kahe vaguniga mootorrong) Balti jaama ja Kopli vahel. Aprillis algas Tallinnas ka ulatuslik tänavate asfalteerimine.
- 23. mail 1950 hakkas Tallinna ja Moskva vahel sõitma otserong.
- 16. jaanuaril 1951 otsustas Tallinna Linna TRSN TK likvideerida Kopli kalmistu ja rajada sellele alale töötajate kultuuri- ja puhkepargi.
- 6. oktoobril 1951 hakkas Balti jaama – Kopli liinil sõitma senise sisepõlemismootoriga trammi asemel elektritramm.
- 3. mail 1952 andis ENSV Ülemnõukogu Presiidium seadluse Tallinna, Tartu ja Pärnu oblasti moodustamise kohta (oblastid likvideeriti 25. aprillil 1953). Moodustati oblastite partei- ja

täitevkomiteed. . 6.-7. detsembril 1952 toimus Tallinna oblasti esimene komsomolikonverents. 22. veebruaril 1953 korraldati oblastinõukogude valimised, kus kandideeris ka nt seltsimees Stalin.

- 12. veebruaril 1953 kell 17.30 alustati Kohtla-Järvel torujuhtme kaudu gaasi saatmist Tallinna. Gaas ise jõudis Tallinna järgmise päeva hommikul. 14. veebruaril kell 18 peeti Tallinnas Stalini väljakul (nüüd Viru väljakul) selle sündmuse puhul ülelinnaline miiting.
- 20. juulil 1955 avati regulaarne trammiliiklus Tõnismäe ja Lasnamäe vahel.
- 22. veebruaril 1953 toimusid ENSV-s kohalike nõukogude valimised ning „valimisaktiivsuseks“ näidati Tallinnas 99,74%.
- 20. augustil 1958 keelati Eesti NSV-s linnades individuaalloomapidamine.
- 15. novembril 1959 sõitis Tallinna esimene sõjajärgne Soome turismigrupp. Seni oli Tallinn olnud välismaalastele suletud.
- 2. veebruaril 1961 avalikustati Tallinna tolleaegse ümbruse, nn Suur-Tallinna planeerimise kava esimene järk, millega määrati linna ja selle ümbruse lähemate aastate arengusuunad. Uute elamurajoonidena nähti selles ette Lasnamäe, Õismäe ja Männiku. Aasta algul oli tegevust alustanud Tallinna Elamuehituskombinaat, mis oli esimene samm suurpaneelalamute tootmiseks. Lasnamäel Pae tänavas valmis esimene suurpaneelilammut seeriast I-464. Alustati ka Mustamäe ehitamist.
- 1965 suvel valmis Tallinna sadamas klaasseintega reisijatepaviljon, mis hakkas teenindama avatavat reisilaevaliini Tallinn – Helsingi. 7. juuli varahommikul avas selle pidulikult EKP Tallinna Linnakomitee I sekretär Vaino Väljas. Esimesele reisile lumivalge reisilaevaga “Vanemuine” läks riikliku delegatsiooni koosseisus mitmeid Eesti partei-, nõukogude ja kultuuritegelasi. Eestlasi võeti Helsingis pidulikult vastu. Soome pool saatis Helsingi – Tallinn liinile sõjaeelsetest aastatest pärineva reisilaeva Wellamo. Pea samal ajal avati Tallinnas esimene trollibussiliin, mis viis Estonia teatrimaja juurest hipodroomile ehk nagu seda rahva hulgas hakati nimetama „Teaduste Akadeemiast hullumajani“. Käesoleva sajandi teisel kümnendil hakati trollibussiliine asendama bussidega. 2012. aastal asendati bussidega trollibussiliin Mustamäe-Estonia. Hübriidbussidega asendati 2016. aastal Väike-Õismäe-Kaubamaja ja Väike-Õismäe-Balti jaam ning 2017. aastal Keskuse-Kopli.
- 1968 Praha kevade aastal toimuvatele üliõpilaspäevadele järgnesid ülekuulamised ja läbiotsimised. Tihenesid sidemed Soomega. Alates 1. maist pandi Helsingi liinile reisilaev Tallinn, mis võttis peale 400 reisijat, kelle käsutuses oli muusikasalong, restoran, kaks baari. Sõiduaeg üle lahe oli kolm ja pool tundi. 17. augustil valmis EKP Keskkomitee uus hoone Tallinnas, kus praegu on Välisministeerium.
- 1972 suvel valmis Tallinna esimene kõrghoone – Soome ehitajate abiga püstitatud ja põhiliselt Soome turistidele mõeldud Viru hotell.
- 1973 algas Väike – Õismäe linnaosa ehitamine. See jõuti lõpule viia viie aastaga. Plaanis oli ka Suur – Õismäe, kuid see jäi siiski paberile. 29. detsembril külastas Eestit NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liige Juri Andropov, kes andis Eesti NSV-le üle Rahvaste Sõpruse ordeni ja Tallinna linnale Lenini ordeni.
- 23. oktoobril 1974 otsustas ROK oma 75. istungjärgul Viinis anda 1980. aasta olümpiamängude korraldamise Moskvale, mis tõi kaasa olümpiaregati korraldamise Tallinnas. Selle tulemusel kerkis Pirita jõe suudmesse varasemate väikeste jahtklubide asemele suur purjespordikompleks, mis suutis vastu võtta kuni 500 alust. Kompleksi kuulus veel olümpiaküla, hotell 600 külalisele, restoran jne. Kesklinnast Piritale viiv tee muudeti Russalkast alates kuuerealiseks. Üle Pirita jõe ehitati uus sild. Südalinna kerkisid peapostkontori uus hoone, ametiühingute maja ja Olümpia hotell. Paljud vanad majad lammutati, eelkõige Poola ehitajate abiga rekonstrueeriti Tallinna vanalinna, Niguliste kirikust sai kunstimuuseum ja kontserdisaal kammeransamblite esinemiseks.
- 1977. aastal võeti vastu NSV Liidu uus Konstitutsioon (varem kehtis 1936. aasta Konstitutsioon).
- 1979 jaanuaris toimunud rahvaloenduse kohaselt oli eestlaste osatähtsus Tallinnas langenud peaaegu poolele, aga järgmisel rahvaloendusel 1989. aastal oligi see juba alla 50 protsendi (tabel 4).

Tabel 4

Tallinna suuremate rahvusrühmade osatähtsus Tallinnas rahvaloenduste andmeil aastatel 1959-2011
(https://et.wikipedia.org/wiki/Tallinna_rahvastik)

	1959	1970	1979	1989	2000	2011
Eestlased	60,24	55,67	51,86	47,44	53,73	55,34
Venelased	32,16	35,04	37,97	41,17	36,52	36,80

Ukrainlased	2,58	3,67	4,09	4,77	3,67	2,94
Valgevene- lased	1,31	1,97	2,39	2,61	1,98	1,58
Soomlased	0,59	0,79	0,70	0,68	0,61	0,52
Juudid	1,32	1,03	0,87	0,76	0,40	0,37

- 4. märtsil 1982 pandi nurgakivi Tallinna Uussadamale. Rahvuslikult meelestatud julgemad inimesed avaldasid kartust, et uue suure kaubasadama rajamine tähendab ka suure hulga võõrtööjõu sissetoomist Eestisse. Selles nähti uut sammu Eesti venestamise teel. Liikusid jutud, et Rakvere külje alla planeeritakse uut tööstuslinna, kuhu Venemaalt tuuakse 40 000 elanikku. (Juttudel oli tööpõhi all ja mure täiesti põhjendatud.) (Lauri Vahtre. Eesti ajalugu gümnaasiumile. AS Kirjastus Ilo, 2004, lk 295)

13. oktoobril hävitas kahjutuli vastsest renoveeritud Niguliste kiriku tornikiivri ja kabelid.
- 1983 valmis üheksakorruselise 400 voodikohaga Tallinna Keskhaigla. Analoogiline haiglahoone sai püstitatud veel Võrru ning hiljem samasugune Keilasse. Taoliste suurte hajutatud haiglate varjatud ülesanne oli tuumasõja korral tagada meditsiiniabi eelkõige Leningradist (St Peterburist) evakueeritud abivajajatele. Juuni lõpus – juuli alguses olid Tallinnas esimesed vanalinnapäevad. Peeti loenguid, korraldati ekskursioone jne - teadvustamaks, et Tallinn on Euroopas väheseid linnu, kus keskaegset arhitektuuri on säilinud veel ehedal kujul. Detsembris tõstis hiidkraana paika Niguliste kiriku uue tornikonstruktsiooni – tipu kõrgus maapinnast on täpselt 105,052 meetrit. 30. septembril avati taas Niguliste muuseum – kontserdisaal.

-1986. aastal algatas NLKP peasekretär Mihhail Gorbatšov uutmise (*perestroika*) ja avalikustamise (*glasnost*), kes järgmisel aastal külastas ka Tallinna (Tuntud ja tundmatud. 50 Tallinnaga seotud isikut läbi ajaloo. Autor: Küllo Arjakas, Tallinn 2017, lk. 72-73).

Eesti Päevaleht kirjutas tollest visiidist 21. septembril 1999: Kui Raissa Gorbatšova oli Tallinnas külas 1987. aasta veebruaris, siis külastas ta ka Raekoda. Kui Elviira Holmström – Liiver hakkas Raekojas tagumises saalis tutvustama seinal pilte ja alustas kuulsast Vene tsarinnast Katariina teisest, kes samuti on Tallinna külastanud, siis oli NLiidu esidaam ägestunud. “Mida tema siin teeb!” ning nõudnud ajaloolasest perenaiselt, kas see ikka Moskvast Relvapalatis on käinud ja kas ta seal Leninit nägi. Elviira oli seal käinud, kuid tunnistanud, et Leninit ei mäleta sealt. “Raissa Gorbatšova suust tuli sõnu nagu kuulipildujast ning ta ütles mulle, kas ma ei tea, et kultuur algab Leninist. Vastasin, et vabandust, meie kultuur küll Leniniga ei alanud”, rääkis Eesti Päevalehele Norras elav Raekoja endine perenaine, kes oleks tollal pea töökoha kaotanud. Katariina Teise portree aga viidi pärast visiiti Raekoja minema ja seda pole siiani tagasi toodud.

Konstitutsioone oli ENSV 50aastase ajaloo jooksul kaks: 1940. ja 1978. aasta oma. 1977. aastal võeti vastu NSV Liidu uus Konstitutsioon varasema 1936. aasta nn stalinliku Konstitutsiooni asemel. 1936. aasta Konstitutsiooni kohta kirjutas 1945. aasta 5. detsembri „Postimees“, et seda on nimetatud ka „maailma südametunnistuseks“. Põhimõttelisi erinevusi neil kahel konstitutsioonil peaaegu ei olnud. 1977. aasta Konstitutsiooni vastuvõtmise eel ja järel rõhutati, et „töörahasaadikute“ asemel kasutatakse ligi 100 protsendilise tööhõive juures terminit „rahvasaadikute“.

NLKP Keskkomitee 1977. aasta maipleenumil põhjendati termini muutmist järgmiselt.

„NSV Liidus on loodud arenenud sotsialistlik ühiskond ja Nõukogude riigi kõrgeim eesmärk on üles ehitada kommunism. Meie riik on üldrahvalik riik ning väljendab meie maa tööliklassi, talurahva ja haritlaskonna, kõigi rahvaste ja rahvusrühmade tahet ja huve. Seoses sellega tehakse ettepanek nimetada meie töörahasaadikute nõukogud rahvasaadikute nõukogudeks.“ (T. Käbin. Rahvasaadiku käsiraamat. Tallinn, Eesti Raamat, 1984, lk 12)

Kahe konstitutsiooni vaheline erinevus oli ka see, et kohalike nõukogude valimisperiood pikendati kahelt aastalt 2,5 aastale. Kodanik ei võinud üldjuhul olla valitud rohkem kui kahte rahvasaadikute nõukokku, kuigi arusaamatu oli, kas ja siis millisel erandjuhul võis üks isik olla valitud ka kolme rahvasaadikute nõukokku?

Arusaadavalt vajati seejärel ka uut Eesti NSV Konstitutsiooni, mis võeti vastu Eesti NSV Ülemnõukogu üheksanda koosseisu erakorralisel istungjärgul 13. aprillil 1978. Sisulised erinevused NSV Liidu Konstitutsiooniga ilmnesid üksnes IX peatükis „Eesti NSV vapp, lipp, hümn ja pealinn“. Selle peatüki §169 sätestas ka, et ENSV pealinn on Tallinn.

Ära ootamata ENSV Konstitutsiooni kinnitamist, nimetati Tallinna Linna Töörahasaadikute Nõukogu juba 1977. aastal ümber Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukoguks (RSN).

Vastavalt Konstitutsioonile teostas rahvas riigivõimu RSNde kaudu, mis pidid moodustama NSV Liidu poliitilise aluse. Kõik teised riigiorganid pidid olema RSNde kontrolli all ja andma neile aru. Rahvasaadikute nõukogude tegevuse alus pidi olema küsimuste kollektiivne, vaba ja asjalik arutamine ning otsustamine; avalikkus; täitvate ja korraldavate organite ning nõukogude poolt moodustavate teiste organite regulaarne aruandlus nõukogudele ja elanikele ning kodanike laialdane kaasamine. Kohalike rahvasaadikute nõukogude istungjärgud tuli nende täitevkomiteede poolt kokku kutsuda vähemalt neli korda aastas.

Nii nagu TRSNd valiti ka RSNd ühemandaadilistes ringkondades. Kui inimene ei saanud või ei tahtnud kodukohas valida, siis võis ta võtta välja hääletussedeli ja hääletada igas Nõukogude Liidu paigas sealse kandidaadi poolt (teoreetiliselt muidugi ka vastu). Seadused sätestasid valimisringkondade minimaalse ja maksimaalse arvu iga kohaliku RSN territooriumil ja seega ka RSN suuruse piirid. 1980. aastatel oli Tallinna linna RSNs 300 saadikut, linnarajoonide RSNdes igauhes 150 saadikut ning Maardus ja Sauel kummaski 25 saadikut.

Iseseisvuse kohalike RSNde tegevuses välistas kuulumine NSVL ühtsesse eelarvesüsteemi ja normatiivselt ette nähtud rahalised vahendid. Nt külanõukogude RSNde eelarved olid ette nähtud peaaesjalikult halduskulude katteks (külanõukogu esimehe ja sekretäri palk, natuke ka pesupulbri ja seebi ostmiseks). Rajoonides ja vabariikliku alluvusega linnades (sh Tallinnas) nähti siiski ette ka mõningate sotsiaalmajanduslike ülesannete täitmist, mis ilmneb viimase Tallinna Linna RSN poolt kinnitatud linna eelarvest (tabel 5).

Tabel 5

Tallinna linna 1989. aasta eelarve täitmise aruanne

TULUD

Tululiik	Tuh. rbl	%des
I. Käibemaks	72 645,0	35,9
II. Kasumimaksed	53 664,1	26,5
2.1. Liiduline ja vabariiklik	31 837,9	15,7
- kasumieraldised	23 554,5	11,6
-tööjõuressursimaks	7 019,4	3,5
-majanditevahelised ettevõtted	190,2	0,1
-kindlustuseraldised	1 073,8	0,5
2.2. Kohalik	21 826,2	10,8
-elamu- ja kommunaalmajandus	1 811,3	0,9
-kaubandus	19 233,4	9,5
-teenindus	264,9	0,1
-kino	355,9	0,2
-muud	160,7	0,1
III. Ettevõtete tulumaks	13 165,0	6,5
-kolhoos „Majakas“	587,0	0,3
-ETKVL	5 129,0	2,5
-ühiskondlikud organisatsioonid	1 299,0	0,6
-väikekooperatiivid	6 150,0	3,1
IV. Elanikkonna maksud	29 497,0	14,5
-riiklike ettevõtete töötajate tulumaks	11 028,0	5,4

-individuaal- ja kooperatiivtöötajate tulumaks	12 966,0	6,4
-lastetusmaks	5 468,0	2,7
-põllumajandusmaks	35,0	0,0
V. Kohalikud maksud	7 315,0	3,6
-riigilõiv	5 867,0	2,9
-hoonete ja maamaks	820,0	0,4
-kinomaks	628,0	0,3
VI. Mittemaksulised tulud	5 330,1	2,6
-riigivarade realiseerimine	215,3	0,1
-laekumised kokkuleppehindadest	4 582,1	2,2
-muud tulud	532,7	0,3
VII. Raha- ja asjade loterii	609,9	0,3
VIII. Uudistoodangu hinnalisand	5 100,1	2,5
IX. Muud	49,0	0,0
X. Suunatud vaba jääk	15 433,0	7,6
KOKKU	202 808,2	

KULUD

Kuluartikkel	Tuh. rbl	%des
I. Rahvamajandus	65 781,0	39,8
-arhitektuur	670,0	0,4
-kaubandus	792,0	0,5
-elamu- ja kommunaalmajandus	62 225,0	37,7
-põllumajandus	65,0	0,0
-kinofikatsioon	353,0	0,2
-teenindus	467,0	0,3
-muud	1 200,0	0,7
II. Sotsiaal-kultuurilised üritused	92 410,0	56,0
-haridus	44 435,0	27,0
-kultuur	11 080,0	6,7
-tervishoid	34 228,0	20,7
-kehakultuur	682,0	0,4
-sotsiaalhooldus	1 985,0	1,2
III. Haldusorganite ülalpidamine	1 835,0	1,1
IV. Muud kulud	5 139,0	3,1
KOKKU	165 165,0	100,0

Tänapäeval on kindlasti raske mõista kohalike nõukogude eelarvetes üksikute tululiikide sisu ja vähemal määral võib-olla ka kuluartikleid (nt põllumajandus linnas vms). Aga siinkohal ei iseloomusta me detailsemalt nende eelarvete üksikute tululiikide ega ka kuluartiklite sisu, sest see oleks liiga mahukas ja ei ole ka käesoleva raamatu eesmärke. Üksnes mõned selgitavad märkused. Nt lastetusmaksust räägitakse ka tänapäeval kui võimalikust loomuliku iibe tõstmise vahendist. NSVL-s maksid lastetusmaksu (kuni 6 protsenti palgast) lasteta inimesed alates 20. eluaastast. Maksust olid vabastatud vallalised või abielu lahutanud naised javeel mõned kategooriad (kuni 25 aastased üliõpilased jne). Maksimine lõppes, kui naised said 45 ja mehed 50 aastaseks. Elanikele kehtis ka põllumajandusmaks, mida võeti põllumajanduslikult kasutatud maa pealt. Maksust olid vabastatud õpetajad, arstid, agronoomid ja teised maaharitlased. Tööjõuressursside maks viidi NSV Liidus sisse muuhulgas ka selleks, et veidi kärpida ettevõtete soovi tootmismahutu täiendava tööjõu abil suurendada ning sellega piirata teatud piirkondadest, eelkõige maaregioonidest tööjõu kiiret migratsiooni linnadesse.

Nõukogude perioodile oli iseloomulik järjest uute õigusaktide vastuvõtmine, mille eesmärgiks väideti olevat nõukogude (sh ka kohalike nõukogude) võimu tugevdamine. Tegelikult kujunes aga vastupidiseks ning üheparteisüsteemis domineeris ühiskonnas täielikult kommunistlik partei.

Käsitledes nõukogude perioodi viimast paarikümnet aastat võib alustada NLKP Keskkomitee otsusest 12. märtsist 1971 „Rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude töö edasise parandamise abinõudest“. See otsus sai linna- ja rajooninõukogude kohta käivate seaduste väljatöötamise aluseks. Otsuses rõhutati, et kommunistlik ülesehitustöö esitab uusi, kõrgemaid nõudeid rajoonide ja linnade nõukogudele, s.o riigiorganite keskele lülile, kes tagavad partei ja riigi poliitika praktilise elluviimise kohtadel. Selle otsuse alusel vastuvõetud 19. märtsi 1971 NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse „Rajooni tööraha saadikute nõukogude põhiõiguste ja –kohustuste kohta“ ning „Linnade ja linnarajoonide tööraha saadikute nõukogude põhiõiguste ja –kohustuste kohta“, samuti vastavate üleliiduliste tüüpõhimaaruste alusel võttis Eesti NSV Ülemnõukogu 14. juulil 1971 vastu seadused rajooninõukogu ning linna- ja linnarajooninõukogu kohta.

Pärast uuest Konstitutsioonist tulenenud muudatuste ja täienduste sisseviimist kinnitati 20. detsembril 1979 Eesti NSV Ülemnõukogus uues redaktsioonis seadused „Eesti NSV rajooni rahvasaadikute nõukogu kohta“ ja „Eesti NSV linna ja linnarajooni rahvasaadikute nõukogu kohta“.

Linna ja linnarajooni RSN kui riigivõimuorgan pidi linnas ja linnarajoonis otsustama kõiki kohaliku tähtsusega küsimusi, lähtudes üldriiklikest ja nõukogu territooriumil elavate kodanike huvidest ning viima ellu kõrgemalseisvate riigiorganite otsuseid, juhtima alamalseisvate rahvasaadikute nõukogude tegevust, võtma osa vabariikliku ja üleliidulise tähtsusega küsimuste arutamisest ning esitama nendes küsimustes oma ettepanekuid.

Linna ja linnarajooni rahvasaadikute nõukogu saadik pidi vastutama valijate ees ja andma neile aru. Ka tänapäeval on aeg-ajalt tõstatud saadiku tagasikutsumine, mis nõukogude võimu ajal oli seaduses sätestatud järgmiselt. „Linna- või linnarajooninõukogu saadikut, kes ei ole õigustanud valijate usaldust, või on toime pannud tegusid, mis ei ole saadiku kõrge nime väärilised, võidakse igal ajal seadusega kehtestatud korras valijate enamiku otsusel tagasi kutsuda.“

1980. aastate lõpul püüti just kohalike nõukogude abil päästa nõukogude impeeriumi. Juba 60 aastat oli selles riigis kasutatud loosungit „kogu võim nõukogudele!“ Paljude sotsiaalsete ja majanduslike probleemide põhjuseks toodigi sageli, et rahvasaadikute nõukogud on loovutanud oma võimu parteikomiteedele. See võim tulevat nüüd tagasi võtta. Seepärast pole ka üllatav, et 1988. aasta 12.-14. detsembril kutsuti Moskvasse NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi hoonesse töögrupp (igast liiduvabariigist üks esindaja), et alustada NSV Liidu kohaliku omavalitsuse ja kohaliku majanduse seaduse (*закон о местном самоуправлении и местном хозяйстве*) väljatöötamist. Eesti esindaja oli käesoleva raamatu autor, kes siis oli Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi teadusdirektor. Valmis üks seaduseelnõu redaktsioon ja see saadeti liiduvabariikidele arutamiseks. Eestis olid aga poliitilised protsessid ja arusaamad demokraatlikust turumajanduslikust ühiskonnakorraldusest arenenud nii kaugelt, et elnõu tunnistati kõlbmatuks, mis ainult põlistab sotsialistlikku korda.

1987. aastal algas Eestis fosforiidisõda, kus protesteeriti Virumaal (Toolses ja Kabalas) kavandatavate fosforiidikaevanduste vastu. Kiirelt arenes muinsuskaitseliikumine. Juulis 1987 taastati Tallinnas vanu tänavanimed, mis vallandas samasuguse protsessi ka mujal linnades. 23. augustil 1987 toimus Hirvepargis Molotov-Ribbentropi pakti aastapäeval meelevaeldus, kus erinevail hinnaguil osales 2000-5000 inimest. 26. septembril 1987 avaldati ajalehes „Edasi“ (nüüd „Postimees“) nelja mehe (Siim Kallas, Tiit Made, Edgar Savisaar ja Mikk Titma) ettepanek viia Eesti NSV üle täielikule isemajandamisele, mis sai peagi nimeks IME (IseMajandav Eesti). 1.-2. aprillil 1988 toimus Toompeal loomeliitude ühispleenum ja kaks nädalat hiljem – 13. aprillil moodustati Rahvarinne. 20. augustil 1988 asutati Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei. 16. novembril 1988 võttis ENSV Ülemnõukogu vastu Suveräänsusdeklaratsiooni. 1989.-1990. aastal loodi kodanikualgatuse korras Eesti kodanike komiteed. Need olid parteiülised poliitilised ühendused, mille eesmärk oli Eesti Vabariigi taastamiseks õigusliku järjepidevuse alusel pädevate võimustruktuuride moodustamine

ettevalmistamine. Selleks viidi läbi Eesti Vabariigi õigusjärgsete kodanike registreerimine, korraldati Eesti Kongressi valimised (24. veebruaril 1990) ning kutsuti kokku Eesti Kongress (11. märtsil 1990). 24. veebruaril 1989 heisati Pika Hermannini torni sini-must-valge lipp ja asutati Eesti Vabariigi kodanike komiteede liikumine. 23. augustil 1989 toimus Molotov-Ribbentropi pakti 50. aastapäeval Balti kett.

Aastail 1988.-89 töötati meil välja ja võeti ENSV Ülemnõukogus vastu Kohaliku omavalitsuse aluste seadus.

IV osa

**Kohaliku omavalitsemisega
Tallinn**

1989-2017

Kohaliku omavalitsuse taastamine aastatel 1989-1993

1989. aasta 18. mail võttis ENSV Ülemnõukogu vastu seaduse Eesti NSV isemajandamise alused (ÜN ja VT, 1989, 18, 223). Samal päeval kiitis Ülemnõukogu oma otsusega Eesti NSV üleminekust isemajandamisele heaks Eesti NSV isemajandamise koondkontseptsiooni ja selle alusel välja töötatud NSV Liidu seaduse projekti «Eesti NSV ülemineku kohta vabariiklikule isemajandamisele (majanduslikule iseseisvusele)» ning kohustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esitama see Eesti NSV seadusandliku algatusena NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressile (ÜN ja VT, 1989, 18, 224).

Need olid poole sajandi järel ilmselt esimesed meie Ülemnõukogu õigusaktid, mis ei olnud tõlgitud vene keelest. Igal juhul olid need esimesed õigusaktid, kus pärast enam kui neljakümne aastast vaheaega kasutati taas terminit „kohalik omavalitsus“. Isemajandamise aluste seaduse § 11 kohaselt on kohaliku omavalitsuse võimuorganiteks kohalikud rahvasaadikute nõukogud, kelle pädevus sätestatakse Eesti NSV seadusandlusega kohaliku omavalitsuse kohta, millega piiritletakse ka kohalike täitev-korraldavate organite moodustamise kord ja funktsioonid.

8. augustil 1989 võttis ENSV Ülemnõukogu vastu põhimõttelise tähendusega otsuse “Haldusreformi läbiviimisest Eesti NSV-s” (ÜN ja VT, 1989, 26, 348). Lähtudes IME koondkontseptsioonist ja seadusest Eesti NSV isemajandamise alused ning vajadusest tagada üleminek kehtivalt haldussüsteemilt omavalitsuslikule haldussüsteemile, nähti selle otsusega ette viia vabariigis 1990-1994. aastatel läbi haldusreform, mis pidi hõlmama:

- 1) rahvavõimu vabariigisisese detsentraliseerimise omavalitsuslikele juhtimistasanditele ning riikliku ja omavalitsusliku juhtimise kindlapiirilise eristamise;
- 2) territoriaalse haldusstruktuuri reorganiseerimise.

Haldusreformi alustamise tähtajaks seati 1. jaanuar 1990. Otsusega kehtestati, et haldusreformiga luuakse kahetasandiline haldusstruktuur. Esmase haldustasandi pidid moodustama omavalitsuslikud vallad, alevid ja linnad, teise tasandi, mis pidi üheaegselt olema nii omavalitsuslikuks kui ka riikliku juhtimise regionaalseks tasandiks, maakonnad ja vabariiklikud linnad (Tallinn, Tartu, Kohtla-Järve, Narva, Pärnu ja Sillamäe), milliste puhul kasutati siis mõistet „vabariikliku alluvusega linnad“. Viimased pidid täitma samaaegselt ka esmatasandi kohaliku omavalitsuse funktsioone.

Oluline on rõhutada, et vastavalt sellele otsusele pidid haldusreformi läbiviimise kohtadel tagama kohaliku omavalitsuse esindusorganitena tegutsema hakkavad volikogud. Need polnud veel valitud, kuid pidid saama valitud samal päeval vastu võetud Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse alusel. Just märksõna „volikogud“ on siinkohal oluline rõhutada, sest aeg-ajalt võib kahetsusväärset lageda-kuulda, et kohaliku omavalitsuse volikogudest saame sel perioodil rääkida alles 1993. aasta kohalikest valimistest.

Eriti mõistetamatu on see seisukoht maakondade ja vabariiklike linnade kohta, sest märgitud haldusreformi otsuse p.3 kohaselt „maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade volikogud asuvad tegevusse 1. jaanuarist 1990“. Esmatasandi kohaliku omavalitsuse esindusorganid pidid alles haldusüksusele omavalitsusliku staatuse kinnitamise hetkest tegutsema volikogudena. Seega juba selle 8. augusti 1989. aasta otsuse vastuvõtmise ajaks oli põhimõtteliselt kindlaks määratud haldusreformi läbiviimine nii, et esmatasandi haldusüksustele omistatakse eraldi protseduuriga omavalitsuslik staatus. Viimane selgitus on siinkohal vajalik Tallinna koosseisu kuulunud Maardu ja Saue linna kohta, mis (nagu eespool märgitud) said 1990. aastate algul iseseisvateks kohaliku omavalitsuse üksusteks.

Ülemnõukogu Presiidiumi 6. detsembri 1989. aasta seadlus „Omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest“ (ÜN ja VT, 1989, 40, 614) sätestas selle protseduuri täpsemalt. Seadluse kohaselt: „Valla, alevi ja linna omavalitsusliku staatuse tunnustamiseks on nõutavad vastava rahvasaadikute nõukogu poolt väljatöötatava vastava omavalitsusliku valla, alevi ja linna sotsiaalmajandusliku arengu kava ja põhimääruse olemasolu, mille vastavust Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kehtestavatele

nõuetele hindab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi moodustatav ekspertkomisjon. Ekspertkomisjoni arvamusele tuginedes kinnitab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium valla, alevi või linna omavalitsusliku staatuse. Ülemnõukogu Presiidiumi fikseeritud tähtajast alates astub vald, alev või linna omavalitsusliku haldusüksuse õigustesse.“

Väga oluline on märkida, et seadluse p. 12 kohaselt pidi valla, alevi (Saue alev 25. augustist 1991) või linna (Maardu linn 7. novembrist 1991) omavalitsusliku staatuse kinnitamise hetkest vastav rahvasaadikute nõukogu volikoguna täitma omavalitsuslikke funktsioone täies mahus. Sellega kordas seadlus Ülemnõukogu 8. augusti 1989. aasta otsuses märgitud põhimõtet ja peaks veelkord kinnitama eksitust, justkui volikogud oleksid meil iseseisvuse taastamise järgselt alles 1993. aastast.

Muuhulgas võib kohaliku omavalitsuse alast terminoloogiat leida ka teistest tol ajal vastu võetud seadustest. Nt 15. detsembril 1989 võeti vastu Looduskeskkonna ja –varade kasutamise korra kohta (ÜN ja VT, 1989, 40, 619), mille § 1 lg 2 sätestas, et see seadus reguleerib suhteid, mis tekivad looduskeskkonna ja –varade kasutusse andmisel ning kasutamisel kasutaja ja vastava riigiorgani või kohaliku omavalitsuse organi vahel. Viimase all ei mõeldud tol ajal küll rahvasaadikute nõukogu või tema täitevkomiteed. Taolisi näiteid võiks tuua kümneid. Siinkohal veel ainult üks näide. 17. novembril 1989 võeti vastu Ettevõtteseadus (ÜN ja VT 1989, 36, 551), mille § 6 kohaselt võib ettevõtte asutajaks olla kas riigiorgan, kohaliku omavalitsuse organ, ettevõtte, ühiskondlik organisatsioon või ühiskondlik liikumine, muu organisatsioon, isikute grupp või üksikisik.

8. august 1989 oli veel mitme teisegi õigusakti vastuvõtmise seisukohalt ülioluline päev. Ülemnõukogu sama päeva otsusega (ÜN ja VT, 1989, 26, 351) määrati kohalike rahvasaadikute nõukogude valimised 10. detsembrile. Just nende valimiste järgselt algas meil kohaliku omavalitsuse sisuline taastamine.

8. augustil võttis ENSV Ülemnõukogu vastu Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse (ÜN ja VT, 1989, 26, 346), mis nagu paljud olulised tolle perioodi õigusaktid avaldati Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja kõrval ka massitiraažis (antud juhul 20 000 eks). (Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadus. Tallinn, Eesti Raamat, 1989. 32 lk). Kahetsusväärset eksitakse selles, meie ajaloo kahtlemata peateoses (Eesti ajalugu VI osa, Tartu 2005, lk 382-383), kui märgitakse, et valimisseadus võeti vastu päev hiljem. See on aga suhteliselt väike faktiviga. Hoopis olulisem on, et põhimõtteliselt ei saa nõustuda samas toodud ajaloolaste tagasihoidliku hinnanguga, et see valimisseadus oli kõigest sammuks edasi demokraatlike valimiste kehtestamisel.

2009. aasta 29. novembril ütles tolleaegne Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Heiki Sibul konverentsil „Valimised ja valitsemine infoühiskonnas“: „Sellel aastal tähistame üht olulist tähtpäeva – demokraatlike valimisi on Eestis järjepidevalt korraldatud juba 20 aastat. ... 10. detsembril 1989. aastal toimunud valimistel seati Tallinnas 80 kohale üles 350 kandidaati ning valimistest võttis osa üle 10 partei ja valimisliidu. Seega võib neid valimisi pidada vabadeks. Tõsi, neist võtsid osa Nõukogude sõjaväelased, kellele oli reserveeritud üks mandaat igas valimisringkonnas, kus paiknes väeosa. ...“
<https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/02/Eesti-valimiskorralduse-v%3a4lajakutsed-Heiki-Sibul.pdf>.

Võrreldes eelneva poole sajandi jooksul korraldatud hääletamistega oli 8. augusti Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadus radikaalne muudatus valimiskorralduses. Muuhulgas leevendas see märgatavalt poliitilisi pingeid kolm kuud hiljem (17. novembril 1989) Eesti NSV Ülemnõukogu valimisseaduse vastu võtmisel (RT 1989, 36, 552).

Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduses tehti oluline piirang nii aktiivset kui ka passiivset valimisõigust omavate isikute elamise aja kohta. Varem olid teiste liiduvabariikide elanikel võrdsed valimisõigused Eesti elanikega. Nüüd sätestati, et õigus valida (aktiivne valimisõigus) on Eesti NSV kodanikel, kes on elanud valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil vähemalt 2 viimast või Eesti NSV-s kokku 5 aastat. Tõsi küll, Interrinde jt taoliste poliitiliste jõudude surve

loobuti Ülemnõukogu 5. oktoobri 1989 otsuses “Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse mõningate sätete rakendamise kohta” sellest paiksustsensusest eelolevatel 10. detsembri kohalike rahvasaadikute nõukogude valimistel (ÜN ja VT, 1989, 31, 448). Kuid see asjaolu ei saa vähendada 8. augusti valimisseaduse läbimurdelist tähendust demokraatlikele valimistele üleminekuks Eestis.

Liiatigi nähti samas otsuses ette viia pärast Eesti NSV kodakondsuse seaduse vastuvõtmist sellega vastavusse ka kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadus. Valimisseaduse alusel lubati ka Eesti elanikel valida ainult oma elukohajärgses valimisringkonnas.

Eelnevalt kehtinud valimisseaduse alusel moodustati näiteks isegi suurtes raudteejaamades valimisjaoskonnad ning tuli tagada niihästi jaamades kui ka kaugreisirongides olevate valijate hääletamine. Võib ainult oletada, mis sellise õiguse säilimine võinuks kaasa tuua nt Tallinnas. Moskva-meelsed jõud oleksid ilmselt isegi erirongid Venemaalt pannud käima? Passiivset valimisõigust siiski piirati ja see anti Eesti NSV kodanikele, kes olid valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil elanud vähemalt 5 viimast või Eestis kokku 10 aastat.

Üks olulisemaid uuendusi oli selles valimisseaduses juba märgitud asjaolu, et väeosade territooriumil elavatel sõjaväelastel ja nende perekonnaliikmetel lubati valida ainult üks rahvasaadik selle rajooni või vabariikliku linna nõukogusse, mille territooriumil nad elavad, väeosades moodustatava valimisringkonna kaudu, kui selle moodustamiseks on küllaldaselt valijaid. 1989. aasta valimisi võime tagantjärele nimetada esimesteks peaaegu demokraatlikeks valimisteks kahe asjaolu tõttu:

- 1) ei olnud määratletud kodanikkond,
- 2) valimistel osalesid ka naaberriigi sõjaväelased.

Viimaste passiivse valimisõiguse järsku piiramist (ka Tallinna Linnavolikogusse valiti 1989. aasta 10. detsembril ainult üks saadik!) tuleb tolleaegsetes poliitilistes oludes lugeda suurepäraseks saavutuseks. See oli üks piiranguid, mille vastu olid impeeriumimeelsed isikud tol ajal väga tugevalt.

Esmakordselt nõukogude võimu ajal nähti ette, et valimised võivad toimuda ka mitmemandaadilistes valimisringkondades, kuigi jäi alles ka ühemandaadiliste valimisringkondade moodustamise võimalus. Näiteks veel eelmises samasuguses valimisseaduses, mis oli vastu võetud 26. märtsil 1987 sätestati §-s 7, et igast valimisringkonnast valitakse ainult üks saadik. Uue seaduse § 29 kohaselt pidi saadikukandidaate olema valimisringkonnas üles seatud vähemalt ühe võrra rohkem kui oli valimisringkonnas mandaate. Mandaatide arvu piirsuurustena kehtestati rajooni tasandil 30-50 saadikut, vabariiklikus linnas 20-50 saadikut, Tallinnas 80 saadikut ning rajoonilise alluvusega linnades, alevites ja külanõukogudes 5-30 saadikut.

Ülemnõukogu Presiidiumi 6. detsembri 1989. aasta seadluse „Omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest“ p. 7 kohaselt jätkavad Tallinnas linnarajoonid tegevust kuni küsimuse täiendava reguleerimiseni Eesti NSV seadusandlusega. Linnarajoonide ja teiste Tallinna omavalitsuslike üksuste organite pädevuse piiritleb Tallinna Linnavolikogu. Tallinna linnarajoonide täitevorganite moodustamisel lähtutakse Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse paragrahvi 6 lg. 8 ja paragrahvist 12. See seadus võeti vastu 10. novembril 1989. aastal ja seda käsitletakse allpool.

Huvitav on meenutada valimisagitatsiooni piiranguid. Eelneva, 26. märtsi 1987. aasta valimisseadusega ei olnud valimiste päeval agitatsioon lubatud ainult hääletamisruumis. Kaks aastat hiljem vastu võetud valimisseaduses keelustati agitatsioon valimiste päeval, välja arvatud varem ülespandud trükised väljaspool hääletamisruumi.

Praegusest erinev oli saadikukandidaatide ülesseadmine. See õigus oli Eestimaa Kommunistlikul Parteil, ametiühingutel, kooperatiivsetel organisatsioonidel, Eestimaa Leninlikul Kommunistlikul Noorsooühingul, naisteühendustel, sõja- ja tööveteranide ning teadustöötajate ühendustel ja loomingulistel liitudel, töökollektiividel, samuti seadusega ettenähtud korras registreeritud ühiskondlikel organisatsioonidel ja ühiskondlikel liikumistel, nende moodustatud

valimisliitudel, valijate elukohajärgsetel koosolekutel ning kodanikualgatuse korras saadikukandidaatide ülesseadmiseks liitunud valijatel.

Rajoonide ja vabariiklike linnade rahvasaadikute nõukogude valimistel võisid saadikukandidaate üles seada vastava rajooni või vabariikliku linna territooriumil asuvate töökollektiivide koosolekud, millest pidi osa võtma vähemalt 100 töötajat. Väikesed töökollektiivid võisid saadikukandidaate üles seada ühiselt. Saadikukandidaat loeti ülesseatuks, kui tema ülesseadmise poolt hääletas üle poole koosolekust osavõtjatest. Vormikohasele esildisele pidi saadikukandidaat saama rajoonides ja vabariiklikes linnades 50 toetusallkirja.

Valimistulemused tehti valimisringkonnas kindlaks üksiku ülekantava hääle meetodil. Selleks märkis valija valimissedeli täitmisel kandidaatide nimede juures olevatesse tühjadesse lahtritesse numbrid järgmiselt: number „1” oma esimese eeliskandidaadi juurde, number „2”-, „3”-, „4”-ga jne võis ta märkida ka nende kandidaatide nimed, kellele ta oli nõus oma hääle üle kandma tingimusel, kui mandaatide jaotamisel oleks tekkinud vajadus hääle ülekandmiseks.

Üks isik võis olla üheaegselt mitte rohkem kui kahe nõukogu saadik. Seega näiteks isik, kes oli Eesti NSV või NSV Liidu Ülemnõukogu saadik, võis kandideerida veel ainult ühte kohalikku rahvasaadikute nõukokku. Isik, kes ei olnud kummaski eelnimetatud kogus võis aga kandideerida korraga nii rajooni kui ka külanõukogu, alevi või rajoonilise linna rahvasaadikute nõukogusse.

Kuna valimisseadus sätestas radikaalsed muudatused tolleaegses õigusruumis, siis muudeti samal päeval ka Eesti NSV Konstitutsiooni ja Ülemnõukogu võttis vastu seaduse „Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV konstitutsioonis (põhiseaduses)” (ÜN ja VT, 1989, 26, 347).

Uue valimisseaduse alusel tuli saadikud varasema 2,5-aastase perioodi asemel valida viieks aastaks. 10. detsembril 1989. aastal valitud rahvasaadikute tegelik tööperiood kujunes aga umbes aasta võrra lühemaks, sest rahvahääletusel 28. juunil 1992 vastu võetud Põhiseadus sätestas kohaliku omavalitsuse volikogude valimisperioodi pikkuseks ainult kolm aastat ning 17. oktoobril 1993 toimusidki uued valimised. Sedapuhku juba täiesti demokraatlikud valimised, kus olid kõrvaldatud ka eelnimetatud puudused.

Sügisel 1989 lõppes Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse ettevalmistus. Tolleaegse Vabariikliku Poliitharidusmaja (Sakala Keskuse) saalis toimunud Eesti NSV Ülemnõukogu XI koosseisu 13. istungjärgul 10. novembril (eelmine päev oli langenud Berliini müür!) oli päevakorra teiseks punktiks „Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse eelnõu teine lugemine”. Vahepealne rahvaarutelu oli toonud üle 70 ettepaneku ja märkuse 17 ettevõttelt, asutuselt või mitmesugustelt ametlikelt nõupidamistelt ning 11 kodanikult. Järgnevalt mõned huvitavamad ettepanekud, mis kas puudutasid ka teise tasandi kohaliku omavalitsuse üksusi (st ka Tallinna) või käsitlesid ainult teise tasandi üksusi.

Nagu Ülemnõukogu haldusreformi ettevalmistamise komisjoni esimehe rahvasaadik R. Kirsil ettekandest selgus („Rahva Hääli”, 12. november 1989), oli muuhulgas tehtud ettepanek, et volikogu esimees ei tohiks ei esmatasandil ega ka teisel tasandil olla ühegi valitseva partei ega liikumise juht. Seda piirangut komisjon ei aktsepteerinud. „Üpris palju poleemikat tekitas küsimus, kas maavanem või vabariikliku linna linnapea tohib olla volikogu liige või mitte. Näiteks otsustas rajooninõukogude täitevkomiteede esimeeste Paide nõupidamine häälteenamusega toetada varianti, mille kohaselt maavanem või linnapea ei või olla volikogu liige. Samas leiti ka, et võib, ent ei pea olema volikogu liige. Ilmselt on see ka õige, kuna ta igal juhul ju nimetatakse volikogu poolt. Las siis see ise otsustab, keda ta soovib. Probleemi aitaks üheselt lahendada maavanema ja linnapea (ka vallavanema) otsevalimine. Sellist varianti pakkusid paljud ettepanekute tegijad. Kuna aga valimisküsimused on sätestatud valimisseaduses, ja seda teisiti, siis ei saa meiegi esialgu teistmoodi.” Üksikuid vastuväiteid oli eelnõu rahvaarutelu pälvinud ka selles osas, kus sätestati maavanema või vabariikliku linna linnapea kinnitamine Ülemnõukogu poolt. Eelnõu autorid arvestasid poliitilisi ohte kolmes Ida-Virumaa vabariiklikus linnas, kus nn internatside võimule saamine oleks ainult võimendanud separatismi (Transnistria mudeli rakendamist Eestis). Ettekandja märkis selles küsimuses: ”Kuivõrd

nimetatud ametiisik on üheaegselt nii kohaliku omavalitsuse täitevorgani juht kui ka riigivõimu kõrgeim esindaja kohapeal, siis tema staatuse garanteerimiseks olekski vaja parlamendi kinnitust”. Tol keerulisel ajal võis siiski üsna kindlalt eeldada, et Ülemnõukogu menetluses juba olnud ja mõned päevad hiljem vastu võetud ENSV Ülemnõukogu valimisseadus tagab eestimeelse parlamendi valimise, kes blokeerib internatsist linnapea kinnitamise, isegi kui linnavolikogu sellise isiku valib. Hilisem areng kinnitas sellise ettevaatuse ja ettenägelikkuse põhjendatust.

17. novembril 1989 võeti vastu Ettevõtteseadus (ÜN ja VT 1989, 36, 551), mis muuhulgas sätestas (§ 9, lg 1), et” ettevõtte asutamisloa annab esmatasandi kohaliku omavalitsuse organ, kelle territooriumil ettevõtte asutatakse.” Paraku oli neid organeid tol ajal neli – volikogu, täitevorgan ja selle juht ning volikogu revisjonikomisjon. Õnneks oli viimase seaduse §-s 8 märgitud, et ettevõtte asutamisloa annab volikogu. Suurte linnade jaoks oli see aga siiski ka problemaatiline, sest näiteks Tallinna Linnavolikogu oli sunnitud pärast seda kui mõnel volikogu istungil oli antud sajale või enamale uuele ettevõttele asutamisluba, delegeerima selle küsimusega tegelemise Tallinna Linnavalitsusele. Kuid Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse järgi oli see volikogu ainupädevusse kuulunud otsustus.

17. oktoobri 1989. a “Noorte Hääles” avaldati **Eestimaa Rahvarinde valimisplatvorm**, mis algas hingesööbinud sõnadega 1918. aasta Manifestist kõigile Eestimaa rahvastele: “**Eesti, sa seisad lootusrikka tuleviku lävel.**” Muuhulgas märgiti valimisplatvormi sissejuhatuses: “Kogu Ida-Euroopa on jõudmas suurimate muudatuste ajajärku pärast Teist maailmasõda... Meie rahvale on antud veel üks šanss, mis kohustab meid maksimaalselt kasutama avanenud võimalusi ning andma oma panus Ida-Euroopa uuestisündi... on möödapääsmatu Eesti kõigi rahvaliidumiste uus poliitiline enesemääratlus. Oluliseks etapiks selles enesemääratluses ongi eelseisvad valimised. Oleme jõudnud mitmeparteilise poliitilise süsteemi künnisele...”

Juba 25. septembril olid Eesti Ülemnõukogu Presiidiumi poolt moodustatud Eestis 1940. a sündmuste ajaloolis-õigusliku hinnangu väljatöötamise komisjoni liikmed allkirjastanud oma otsuse (Noorte Hääl, 6. oktoober 1989). Otsus võeti Ülemnõukogu poolt vastu 12. novembril (ÜN ja VT 1989, 34, 519) ja sellega tunnistati “Riigivolikogu 1940. aasta 22. juuli otsus “Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu” õigustühiseks, kuna see ei olnud Eesti rahva vaba tahteavaldus”. Samas taotleti Eesti taastamist rahvusvahelise õiguse subjektina. Enne seda oli Ülemnõukogu 12. novembril 1989. aastal võtnud vastu erakordselt tähtsa otsuse ajaloolis-õiguslikust hinnangust Eestis 1940. aastal toimunud sündmuste kohta, kus muuhulgas tehti “Ülemnõukogu Presiidiumile ülesandeks vaadata läbi 1940. aasta suvel Eesti Vabariigi presidendi poolt ja 1940. aasta 21. juunil kujundatud Eesti Vabariigi valitsuse poolt stalinliku režiimi esindajate survele välja antud normatiivaktid ning esitada vastavad järeldused kinnitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogule.”

Valimiste eelselt avaldati erinevate poliitiliste jõudude platvorme ning sõlmiti ka kokkuleppeid. Esimese grupi materjalide hulgas võib nimetada Tallinna Mererajooni parteiorganisatsiooni platvormi kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisteks (“Õhtuleht”, 3. oktoober 1989). Selles märgiti muuhulgas, et “Praegusel ajal ei ole rajooninõukogudel küllaldest võimu, nad ei ole oma territooriumi peremehed ning nad pole valmis võtma endale täit vastutust olukorra eest rajoonis... valitava Mererajooni Rahvasaadikute Nõukogul kui Tallinna infrastruktuuri lahutamatul osal tuleb iseseisvalt lahendada järgmisi küsimusi: rajooni ning iga töökollektiivi majanduslik ja sotsiaalne arendamine isemajandamise, rendi ja kooperaerimise alusel; hariduse ja kultuuri edendamine; tervishoid; kaubanduse ja teeninduse arendamine; avaliku korra kaitse; keskkonna kaitse ning selle seisundi kontrollimine; rajooni heakorrastamine.” Ilmselt ei mõistatud, et Tallinnas rajooninõukogusid enam ei valitudki ning üksnes soovi korral käisid peale Tallinna Linnavolikogu valimisi tolleaegsete linnarajoonide piirides valitud saadikud koos. Linnasisesed juhtimisstruktuurid moodustati uuesti alles 1993. aastal, kui Tallinn jagati kaheksaks linnaosaks.

Harvaesinenud koostöövalmiduse näide oli EKP Mererajooni Komitee, Mererajooni Täitevkomitee, ELKNÜ Mererajooni Komitee, Mererajooni Rahvakontrollikomitee, Linna Töökollektiivide Ühendnõukogu, Linna Töökollektiivide Liidu, Interliikumise, Mererajooni Rahvarinde, Linna sõja- ja tööveteranide nõukogu, Mererajooni naistenõukogu ja Mererajooni parteiveteranide sektsiooni poolt

alla kirjutatud “Mererajooni ühiskondlike organisatsioonide ja liikumiste ühishõupidamisest osavõtnute pöördumine” Ülemnõukogu Presiidiumi poole. Selles pöördumises (Õhtuleht, 13. oktoober 1989) esitati tungiv palve “juba kõige lähemal ajal selgitada Eesti NSV kohalike nõukogude rahvasaadikute valimisseaduse paragrahv 41 1. lõiget, mis käsitleb hääle kokkulugemise metoodikat hääletamistulemuste põhjal, ning palume täpsemalt määratleda, kes kandidaatidest lõpuks loetakse valituks. Meie arvates aitaks selline täpsustus ära hoida nimetatud sätte mitmetimõistmist, ühtlasi paraneks teatud osa linlaste suhtumine kogu valimisseadusesse.” Mõne nädala pärast, 3. novembril 1989. aastal kinnitas Ülemnõukogu Presiidium üksiku ülekantava hääle meetodi kasutamise juhendi.

11. novembril 1989 moodustati Eesti Vabariigi Kodanike Peakomitee (Noorte Hääle, 12. november 1989). Peakomitee valimiskoosolek toimus Tallinnas Ametiühingute Majas. Kodanike komiteede liikumine, mis oli alanud 24. veebruaril 1989, oli sellega jõudnud uude etappi. Nagu valimiskoosolekul märgiti, oli “kaheksa ja poole kuu jooksul Eestis loodud 114 kihelkondlikku või linnaosa kodanike komiteed, registreeritud ühtekokku 320 000 Eesti Vabariigi kodanikku või kodakondsuse taotlejat... Registreerunute hulgas oli kodakondsuse taotlejaid 12 200 ehk 3,8 protsenti... Tunne Kelam tegi lühikese analüüsi poliitilisest olukorrast Eestis ja maailmas. Ta arvas, et II maailmasõda ei saa lugeda rahuldavalt lõppenuks, kuni kolm Balti riiki ei saa tagasi oma ennesõjaegset staatust... Eesti Muinsuskaitse Seltsi esimees Trivimi Velliste ütles, et kodanike komiteede eesmärgiks on taastada Eestis seaduslik riigivõim. Ainult Eesti kodakondsed peavad ja saavad taastada seaduslikku riigivõimu ja demokraatia...”

Hääletelugemisel kasutati siis (erinevalt 1992. aastast kasutatavast) d`Hondt`i (modifitseeritud d`Hondt`i) meetodist **üksiku ülekantava hääle meetodit**. 14. detsembri “Rahva Hääle” kirjutab, et “valdavalt pandi eestikeelsetele bulletinidele kirja just nii palju eelistusi, kui palju oli ringkonnas mandaate, venekeelsetel sedelitel piirduti seevastu sageli vaid ühe-kahe eelistusega. Eks mõjutas seegi valimistulemusi – paljud sedelid langesid lihtsalt varakult mängust välja.” Ülemnõukogu Presiidium kinnitas 3. novembril 1989 juhendi üksiku ülekantava hääle meetodi kasutamise kohta eelseisvatel valimistel.“

ENSV Töötajate Interliikumise Koordinatsiooninõukogu häälekandja “Eesti Interliikumine” 8. numbris oktoobris 1989, mida Jevgeni Kogan oli NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgul levitanud oli ka “Pöördumine NSV Liidu Ülemnõukogu poole”. Selles konstanteeriti: „Kujunenud olukorras pidada võimatuks osavõttu kohalike võimuorganite valimistest kehtiva Eesti NSV seaduse alusel. Asuda organiseerima ja läbi viima alternatiivseid kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisi, lähtudes Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu konstitutsiooni sätetest“. 1. detsembri 1999. a “Eesti Päevalehest” saime eeltoodud teksti levitaja (kes 17. oktoobril samal aastal oli valitud Tallinna Linnavolikogu liikmeks ja seal oma volitused peatanud) enda sulest teada, et kogu tolleaegne suhtumine olevat olnud üksnes kättemaks holokausti eest ning “kui ta (s.o J. Kogan – S. M.) oleks olnud teadlik, et Eesti iseseisvust taotlevad inimesed ei ole fašistide poolehoidjad, poleks interliikumist kui niisugust olnud.”

Tolleaegse poliitilise demagoogia näitena võib tuua ka EKP Mererajooni Komitee ühelt pleenumilt rajoonikomitee I sekretäri Aleksandr Gussevi ettekande, kus öeldi (Õhtuleht, 21. oktoober 1989): “Näiteks mulle helistatakse ja soovitatakse oma kandidatuur valimistel üles seada. Mina küsin vastuseks: millistel valimistel? ... valimistulemuste kindlakstegemise metoodika kohta pole midagi selge. Ajalehte ilmus kirjutis allkirjaga “G. Jänes. ETA”. Aga kes see Jänes on? Kes teda volitas? Alternatiivvalimiste ideoloogid ütlevad: tahame näha valimistulemuste kindlakstegemise instruksiooni selle idee autorite allkirjadega. On aeg lahendada asju mitte hääletamisega, vaid veenmisega”. Kahtlemata on isegi tänapäeval kummaline lugeda, et Kommunistliku Partei Tallinna ühe rajoonikomitee sekretär ei teadnud, kes oli Ülemnõukogu Presiidiumi nõukogude töö osakonna kauaaegne juhataja asetäitja.

Pea iga tallinlase postkasti jõudsid sellised lendlehed, kus Eesti NSV töötajate interliikumine põhjendas, miks on vaja boikoteerida eelseisvaid valimisi. Muuhulgas olid seal sellised fraasid nagu: *“Нам не по пути с обманщиками и преступниками, ... нам не по пути с политическими*

жуликами, ... нам не по пути с организаторами фарса вместо выборов..” („meil pole ühist teed petiste ja kurjategijatega, ... meil pole ühist teed poliitiliste sulidega, ... meil pole ühist teed valimiste asemel farsi organiseerijatega...“).

Valimisreklaami iseloomustati tabavalt 5. detsembri 1989. a “Rahva Hääles”. “Lähed enne õhtut korraks majast välja ja viskad eeskojas pilgu postkasti – tühi. Tuled vähekeese aja pärast tagasi – oo! paberiservad valendavad. Kes muu kui intrid jälle 10. detsembri valimisi meelde tuletamas. ... lõpus pidulik üleskutse: “Las valimisjaoskonnad jäävad tühjaks!” ... kästakse moodustada “ustavatest inimestest” grupid, kes “üldsuse esindajatena” (tühjades?) valimisjaoskondades valvaksid. Tuletatakse meelde, mida muidu võidakse kasutamata sedelitega teha: 99,9 protsenti valijatest käis hääletamas, neist 99,9 protsenti hääletas poolt...”

Hoolimata teatud poliitiliste jõudude tugevast survest valimisi boikoteerima, oli valimisosalus tol päeval Eesti keskmisena 72 %. ETA avaldas 22. detsembril 1989 sama päeva seisuga kokkuvõtte toimunud kohalike nõukogude rahvasaadikute valimisest.

Valimisringkondades, kus hääletamisest võttis osa alla 50 protsendi valijatest, tunnistati valimised mittetoimunuks. Selliseid ringkondi oli Tallinnas 4, kus tuli valida kokku 13 saadikut (nagu juba märgitud tuli Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogusse valida 80 saadikut). Tallinna territooriumil asuvas Maardu linnas tunnistati valimised mittetoimunuks 3 valimisringkonnas, kus tuli valida kokku 7 saadikut (Maardu Linna Rahvasaadikute Nõukogusse kuulus valimisele 15 saadikut). Valimisringkondades, kus valimised tunnistati mittetoimunuks, tuli 45 päeva jooksul viia läbi kordusvalimised.

12. detsembril 1989 oli Jevgeni Kogan NSV Liidu Ülemnõukogu istungi kõnetoolis teatanud rahvasaadikutele ja televisiooni vahendusel üle NSV Liidu, et (Rahva Häälel, 14. detsember 1989) “Tallinna 190 000 vene keelt rääkivast valijast ei võtnud pühapäevastest valimistest osa 160 000. Põhjus – igakülgne diskrimineerimine. Mida neist arvudest arvata? Linna valimisiskomisjoni sekretär Mihkel Pilving ning täitevkomitee organiseerimis-juriidilise osakonna juhataja Taavi Torgo kinnitasid, et Tallinnas ei käinud valimas ühtekokku 141 587 inimest, nende hulgas on nii eestlasi kui ka teistest rahvustest elanikke. Valimistest osavõtu protsent oli 62,68. Kui arvestada, et tavaliselt ei käi valimas 20 protsenti elanikest, jääb boikoti arvele kõigest 18-20 protsenti elanikest, s.o. 60 000 - 70 000 inimest. Seega on Kogan tegelikule arvule 100 000 otsa kirjutanud. ...”

Võib veelkord rõhutada, et oluline valimisseaduse säte, mis hiljem kujundas ka Tallinna Linnavolikogu suuruse, oli see, et valimised tunnistati valimisringkonnas mittetoimunuks, kui hääletamisest võttis osa alla poole valijate nimekirjadesse kantud valijatest. Valimisseaduse järgi oli Tallinna Linnavolikogu suuruseks 80 liiget.

Kokku moodustati Tallinnas 27 valimisringkonda: nr. 1 (Keldrimäe), nr. 2 (Tõnismäe), nr. 3 (Järve), nr. 4 (Nõmme I), nr. 5 (Nõmme II), nr. 6 (Saue), nr. 7 (Kopli), nr. 8 (Karjamaa), nr. 9 (Pelgulinna), nr. 10 (Kalamaja), nr. 11 (Õismäe lõunaosa), nr. 12 (Õismäe põhjaosa), nr. 13 (Kadrioru), nr. 14 (Ülemiste), nr. 15 (Uus-Pae), nr. 16 (Lindakivi), nr. 17 (Seli), nr. 18 (Priisle), nr. 19 (Pirita), nr. 20 (Maardu), nr. 21 (Vanalinna), nr. 22 (Lilleküla), nr. 23 (Sütiste), nr. 24 (Vilde), nr. 25 (Tammsaare), nr. 26 (Akadeemia) ja nr. 28 (N.Liidu sõjaväe) valimisringkonnad. Neljas valimisringkonnas: nr. 7 (Kopli), nr. 14 (Ülemiste), nr. 15 (Uus-Pae) ja nr. 20 (Maardu) valimisi 20. detsembril 1989. aastal ei toimunud, kuna hääletamisest võttis osa alla 50% valijate nimekirjadesse kantud valijatest. Oluline mõju sellele oli nn. Interliikumise tegelastel, kes levitasid eelmärgitud lendlehti üleskutsega mitte osaleda valimistel.

Valimistel oma nimekirjadega osalenud Rahvarinne, Töökollektiivide Liit, Muinsuskaitse Selts, Arstide Liit, Naisliit, Kristlik-Demokraatlik Liit, Demokraatlik Tööerakond, Sõltumatu Infokeskus, Rahvuste Ühendus, „Res Publica”, Roheline Partei ja „Memento” moodustasid Tallinna Valimisliidu, mille nimekirjas oli 64 kandidaati, kellest hiljem osutusid valituks 32 inimest.

14. detsembril 1989 kuulutas Tallinna Linna Valimiskomisjon välja kordusvalimised nendes Tallinna ja Maardu valimisringkondades, kus 10. detsembri valimised loeti vähese osavõtu tõttu mittetoimunuks. 27. jaanuaril 1990 nähti ette valimiste läbiviimine Tallinnas Kopli valimisringkonnas nr 7, Ülemiste valimisringkonnas nr 14, Uus-Pae valimisringkonnas nr 15 ja Maardu valimisringkonnas nr 20 ning Maardus Ringi valimisringkonnas nr 1, Iru valimisringkonnas nr 4 ja Kallasmaa valimisringkonnas nr 5. Kordusvalimised olid tulemuslikud üksnes valimisringkonnas nr 20 (Lisa).

Esimene muudatus linnavolikogu eeltoodud koosseisus toimus 30. jaanuaril 1990, mil linnavolikogu otsusega kinnitati Oktoobri Rajoonivalitsuse esimeheks M. Arro, sest vastavalt Kohaliku omavalitsuse aluste seadusele linnavalitsuse liige ei võinud olla linnavolikogu liige.

18. märtsil 1990 toimusid 21. valimisringkonnas asendusvalimised ja linnavolikogu liikmeks valiti Rein Veidemann, sünd. 17.10.46 eestlane, kõrgem haridus.

Edasised muudatused linnavolikogu koosseisus olid järgmised:

26. septembril 1991 lõpetati P. Liivi saadikuvolitused tagasiastumiseks esitatud isikliku avalduse põhjal;

26. märtsil 1992 lõpetati J. Dergunovi saadikuvolitused tagasiastumiseks esitatud isikliku avalduse põhjal;

23. aprillil 1992 kinnitati linnavalitsuse liikmeks (keskkonnanõunikuks) R. Ratas ja tema saadikuvolitused lõpetati;

18. märtsil 1993 loeti isikliku avalduse alusel lõppenuks V. Saatpalu linnavolikogu liikme volitused;

26. augustil 1993 peatati A. Koppeli linnavolikogu liikme volitused seoses tema kinnitamisega linnavalitsuse liikmeks.

Pärast neid muudatusi jäi Tallinna Linnavolikogusse 64 liiget, sest asendusliikmeid tolleaegne kohaliku omavalitsuse õigusruum ette ei näinud.

Tallinna Linnavolikogu (õigupoolest esialgu veel Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu) esimene istung algas 22. detsembril 1989 kell 10 Raekojas. Raekoja platsi ennast kaunistas meeliülendavalt tuledes jõulukuusk. Eelneva poole sajandi jooksul tohtis alles pärast jõulusid üles seada näärikuuske. Kohal oli 61 linnavolinikku. Kõigepealt otsustati tunnustada 23-st valimisringkonnast valitud 64 saadiku volitusi. Tallinna Linna Valimiskomisjoni esimehe M. Palu juhatamisel alanud istung kulges ägedates vaidlustes ja vastuoluliselt. Nn. sõltumatute linnavolinike avalduses tehti ettepanek volikogu esimeest veel mitte valida või siis valida ta kuni üheks aastaks. Teisalt väideti, et volikogu esimehel peab olema kindlus oma tööks. Ühehäälselt nimetati senine rahvasaadikute nõukogu ümber linnavolikoguks ning senine täitevkomitee linnavalitsuseks. Moodustatud komisjon töötas välja linnavolikogu esimehe ajutise statuudi, kus muuhulgas nähti ette, et häälte võrdsuse korral on otsustav linnavolikogu esimehe hää. Vastavalt statuudile pidi aga linnavolikogu esimees hääletama viimasena. Volikogu esimehe kuupalgaks kinnitati 600 rubla + 50% lisatasu.

Linnavolikogu esimehe kandidaatideks esitati A. Kork, R. Ratas (tegi enesetaanduse) ja M. Arro. **Hääletamisel sai A. Kork 42** ja M. Arro 19 häält. Kell 15.32 asus A. Kork juhtima linnavolikogu istungit. Seejärel valiti linnavolikogu aseesimeheks V.-R. Villik (41 häälega).

Enne Tallinna Linnavolikogu esimese istungi (22. 12. 1989) töö katkestamist võeti vastu veel pöördumine Tallinna kodanike poole järgmise tekstiga: (Õhtuleht, 23. detsember 1989) *“Meie linna tuhandeaastases ajaloos on olnud kaks väarikat ajastut – XIV-XV sajand, mil Tallinn õitses vaba hansalinnana Ida-Lääne kaubateel, ning meie sajandi 20.-30. aastad, mil Tallinn arenes iseseisva Eesti riigi pealinnana. Mõlemal ajajärgul on üks oluline ühisjoon – Tallinna valitsesid tema kodanikud. See tingimus on taas täitumas. Tänaest päevast kuulub kõrgeim võim Tallinnas tema kodanike valitud Volikogule.*

Volikogu alustab tööd trööstitu pärandiga. Tee jõuka, turvalise ning inimsõbraliku euroopaliku pealinnani on pikk ja raske. Alustada tuleb edasilükkamatutest otsustest, mis loovad eeldused olukorra parandamiseks.

Korruptsiooni vältimiseks peatab Volikogu igasugused tehingud linna maa ja kinnisvaradega nende võtmiseni Volikogu järelevalve alla. Linna palgaliste juhtide ametikohad täidetakse konkursi alusel. Et juurida välja organiseeritud kuritegevus ja kindlustada avalik kord, loome töhusa korrakaitse. Volikogu tagab poliitilise pluralismi, võimaldades Tallinnas tegevusvabaduse kõigile demokraatlikele liikumistele, organisatsioonidele ja parteidele. Linnavolikogu vajab oma häälekandjate. Volikogu annab rohelise tee eri omandivormidel rajanevale, linna tingimustes nii majanduslikult kui ökoloogiliselt sobiva ettevõtluse arengule. Austades Tallinna traditsioone, valib Volikogu oma asukohaks Raekoja. Volikogu väljendab oma otsusekindlust lahendada ülesandeid, mis on lahendatavad täna, meeleskindlust töötada nende ülesannete kallal, mis on lahendatavad homme, ning usku, et igal Tallinna kodanikul jätkub tarkust nende vahel vahet teha. Jõulurahu teile kõigile.“

Midagi sisulist ei suutnud linnavolikogu ette võtta Tallinna 1990. a eelarvega. Ühelt poolt oli enamuse linnavolikogu liikmete jaoks linna eelarve veel tundmatu arvuderägakstik. Teisest küljest oli eelarve ainult 28 leheküljel, millest poole moodustas venekeelne tekst. Lisaks moodustasid ilma tiitelleheta tosina leheküljelisest eelarvest a`2 lehekülge 1988. ja 1989. a eelarve täitmise aruanded (linna 1989. aasta eelarve täitmise aruande koondtabeli tööme eelmises osas). 9 leheküljeline Tallinna 1990. a eelarve oli tõepoolest ”läbipaistev”, aga seda puhtfüüsilises mõttes (lehti vastu valgust vaadates paistsid need peaaegu läbi). Aga eelarve sisulisest läbipaistvusest ei saanud muidugi üldse rääkida. Tänapäeva seisukohalt, kus valdadel ja linnadel on põhiseadusliku tagatisena eelarveline iseseisvus võib märkida, et Tallinna eraldised vabariiklikule eelarvele olid 1988. aastal 24 767 tuhat rubla (17% antud aasta linna eelarve kuludest) ja 1989. aastal 18 469,5 tuhat rubla (11% antud aasta linna eelarve kuludest). Igal juhul kujunes olukord selliseks, et Tallinna linna 1990. a eelarve kinnitas Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee (!) 21. detsembril 1989 otsusega nr 362 ja Tallinna Linnavolikogu võttis üksnes selle informatsiooni teadmiseks.

9. jaanuaril 1990 oli linnavolikogu istungi päevakorras Tallinna linnapea nimetamine. Kandidateerisid Hardo Aasmäe, Madis Aruoja, Lembit Linnupõld, Enno Pere, Voldemar Promet ja Vello Saatpalu. Esimeses hääletusvoorus, kus igal linnavolinikul oli kaks häält, said H. Aasmäe ja L. Linnupõld võrdselt 29 häält. Teises hääletusvoorus sai H. Aasmäe 29 ja L. Linnupõld 28 häält, aga see oli vähem kui nõutav 50% + 1 häälest. Alles **16. jaanuaril 1990 valiti Tallinna linnapeaks H. Aasmäe** 38 häälega (L. Linnupõld sai 20 häält). Linnapea palgaks määrati samuti nagu linnavolikogu esimehele 600 rubla + 50% lisatasu.

Kooskõlas Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse § 12 lõikega 2 otsustas Ülemnõukogu 26. jaanuaril 1990. aastal kinnitada Hardo Aasmäe Tallinna linnapeaks (ÜN ja VT, 1990, 3, 57).

30. jaanuaril 1990 kinnitas linnavolikogu linnavalitsuse esialgse struktuuri: linnapea, 3 abilinnapead ja 10 linnanõunikku. Lisaks kuulusid ametikoha järgi linnavalitsuse koosseisu linnasekretär ja linnarajoonide valitsuste esimehed. Sama otsusega kinnitati abilinnapeaks Svetlana Tšuklova ning Lenini Rajoonivalitsuse esimeheks Arvo Teder ja Oktoobri Rajoonivalitsuse esimeheks Mati Arro. 30. jaanuari istungil tunnustas linnavolikogu ka 13. valimisringkonnast valitud 3 saadiku volitusi. Ühtlasi tehti taotlus Ülemnõukogu Presiidiumile seoses valijate passiivsusest tingitud valimiste korduva ebaõnnestumisega valimisringkondades nr. 7, 14 ja 15 kordusvalimisi enam mitte korraldada ning kinnitada aastatel 1989-1994 Tallinna Linnavolikogu arvuliseks koosseisuks 69 saadikut.

Tallinna Linnavolikogu järgneva tegevuse üheks põhiteljeks sai võitlus linna senise suure mehaanilise iibe vastu. 30. jaanuari istungil otsustati peatada väljastpoolt Tallinna saabuvate kodanike sissekirjutamine Tallinnas paiknevatesse ühiselamutesse ning väljastpoolt Eestit saabuvate kodanike alaline sissekirjutamine Tallinnasse. Erandite läbivaatamine oli linna vastava komisjoni ülesanne. Migratsiooni reguleerivaid otsuseid tegi Tallinna Linnavolikogu ka hiljem, aga neid käsitleme kronoloogilises järjekorras allpool.

Linnavolikogu 13. veebruari 1990 istungil otsustati tunnustada 27. jaanuaril linnavolikogusse 20. valimisringkonnast valitud 2 saadiku volitusi. Samal istungil kinnitati abilinnapeaks linna peaarhitekt Irina Raud, majandusnõunikuks Vello Ervin, rahandusnõunikuks Heino Tonsiver, keskkonnakaitse nõunikuks Rein Ratas ja Kalinini Rajoonivalitsuse esimeheks Ivan Kappanen.

22. jaanuaril 1990 võeti vastu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus kohaliku omavalitsuse juhtivtöötajate staatuse kohta. Selles sätestati volikogu esimehe ülesanded, aga samuti kohaliku omavalitsuse täitevorganite töökorralduse alused, mis oli eriti oluline teise tasandi (s.h vabariiklike linnade) suhtes.

Aeg nõudis õigusloomes suurt kiirust, mis tõi kaasa ka „näpukaid“. Näiteks oli selles seadluses säte (punkt 7), et umbusaldusavaldus volikogu esimehele, aseesimehele, täitevorgani juhile (linnapeale jne) või selle liikmele loetakse vastuvõetuks, kui nimelisel või salajasel hääletamisel hääletab selle poolt vähemalt kolm neljandikku volikogu valitud liikmetest, kuigi Kohaliku omavalitsuse aluste seadus oli (§ 20, lg 4) ette näinud volikogu otsuste vastuvõtmiseks maksimaalselt kahekolmandikulise koosseisu poolthääle nõude. Ühest küljest seadlus oli madalam õigusakt kui seadus, kuid vastu võetud hiljem. Tagantjärele tarkusena võiks muidugi väita, et seadluse säte oli vastuvõtmise hetkest õigustühine, sest ta oli vastuolus seadusega, kuid omal ajal tekitas see vastuolu probleeme Tallinnas kui tõusetus linnapea umbusaldamine. Alles enam kui aasta hiljem, 11. aprillil 1991 tegi Ülemnõukogu Presiidium vigade paranduse ja otsustas asendada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. a. 22. jaanuari seadluse "Kohaliku omavalitsuse juhtivtöötajate staatuse kohta" paragrahv 7 tekstis sõnad "kolm neljandikku" sõnadega "kaks kolmandikku" (RT 1991, 14, 189).

Tallinna Linnavolikogu esimest tööperioodi aastatel 1989-1993 iseloomustab muuhulgas see, et enamuse regulatsioonidega tuli demokraatlikule ja turumajanduslikule ühiskonnale üleminekul alustada nõ nullist (nt teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamine, riigivara munitsipaliseerimine jms). Seetõttu iseloomustatakse käesolevas raamatus seda perioodi detailsemalt kui arengut alates sajandivahetusest, veelgi enam riigi liitumisest Euroopa Liiduga. Liiatigi on linnavolikogu tegevus (vastuvõetud õigusaktid) alates sajandivahetusest kergesti kättesaadavad ka veebil (<https://aktal.tallinnlv.ee/>).

Kuna Tallinna Linnavolikogu 1989. a valimised toimusid eelkõige isikuvalimise printsiibil, siis fraktsioonide tegevus kujunes aastatel 1989-93 tagasihoidlikuks. 19. juuli 1990 linnavolikogu istungiks esitati avaldus, kus oma ühinemisest teavitas linnavolikogu rajoonidevaheline saadikugrupp, kes muuhulgas võttis endale ka nende Tallinna valimisringkondade elanike huvide esindamise, kel pole oma saadikuid linnavolikogus. Samaks ajaks teatasid „Linna arengu“ saadikuterühma moodustamisest ja sinna kuulumisest üheksa linnavolinikku, kes esitasid ka oma saadikuterühma platvormi.

Linnavolikogu 8. oktoobri 1992 istungil kinnitatud linnavolikogu reglemendis sätestati, et linnavolinikud võivad ühineda rühmadeks, kusjuures vähemalt 5-liikmeline rühm võib registreerida end linnavolikogu fraktsioonina. Reglemendi kohaselt pidi fraktsioon teatama linnavolikogule oma koosseisu ja kõik muudatused selles. 15. oktoobriks 1992 olid seda teinud: Elukaitse fraktsioon ja Vabariiklaste fraktsioon.

Väga oluline on ka märkida, et **kohaliku omavalitsuse poliitikud**, eriti Tallinnas, täitsid sel perioodil erandlikult neile otseselt mitteomaseid ülesandeid, **andes oma panuse Eesti riigi taastamisse**. Samamoodi, kuigi vastupidiselt võib öelda Kohtla-Järve, Narva ja Sillamäe linnavolikogude ja – valitsuste paljude liikmete kohta, kes andsid oma panuse Eesti iseseisvuse taastamise vastasesse tegevusse. Kuigi nagu kinnitab järgnev näide, võivad viimased nüüd ennast ka vaata et „vabadusvõitlejatena“ esitleda.

Näiteks 1990. aastate alguse pöördelistel aegadel oli kogu Eestis üks aktiivsemaid ja tuntumaid Interrinde esindajaid Vladimir Tšuihin, kes oli Narva Linnavolikogu esimees aastatel 1989-1993. 2017. aasta märtsi algul pöördus ta Narva Linnavalitsusse, et saada toetust, mida linnavolikogu oli otsustanud 1993. aastal hakata maksma endistele linnapeadele (kui neid polnud umbusaldusega maha

võetud). Toetus moodustab linnapea palgast 15 protsenti ja oli 2017. aastal 450 eurot kuus. Ajaleht „Põhjarannik“ kirjutas 8. märtsil 2017 (<http://pr.pohjarannik.ee/?p=21039>), et Vladimir Tšukin seostatakse kõige rohkem 1993. aasta suvel Narvas toimunud autonoomiareferendumiga ning vastasusega Eesti iseseisvumisele pöördelistel aegadel. Siinkohal tahame aga tuua V. Tšukini enda üllatava (?) seisukoha, et ta polevatki Eesti iseseisvusele vastu olnud. Referendumist kõneldes ütles ta sama „Põhjaranniku“ artiklis, et eesmärk ei olnud Narvat Eesti küljest lahti rebida, vaid piirkonnale sooviti eristaatust Eesti koosseisus. „Me ei tahtnud referendumiga midagi halba,“ kinnitas ta ajakirjanikule ja lisas, et eesmärk oli panna praegune Vaivara vald, Narva ja Narva-Jõesuu toimima ühise majandusmehhanismina. ... „Meie tahtsime vaid seda, et Narvas oleks sama hea elu nagu mujal Eestis või paremgi.“

Viide vabariiklikele linnadele sai siinkohal tehtud ka seetõttu, et 1990. aastate algul korraldati Tallinna Linnavolikogu initsiatiivil nende linnade juhtidega mitmeid kohtumisi, kus arutasime suuremate linnade kohaliku omavalitsuse toimimist ja vajadusi paremaks seadusandlikuks reguleerimiseks. 1990. aastal oma tegevuse taastanud Eesti Linnade Liidus oli tol ajal aktuaalne oma liikmete omavalitsusliku staatuse taotlemine, mis vabariiklike linnade jaoks teatavasti ei olnud probleem, sest teise tasandi üksustena (nagu maakonnadki) hakkasid nad vastavalt seadusele 1. jaanuarist 1990 täitma omavalitsuslikke funktsioone.

2. veebruaril 1990. aastal arutas Tallinna Linnahalli kogunenud Eesti kõigi tasandi rahvasaadikute täiskogu Eesti riigi staatuse küsimust. Vastvõetud Deklaratsioonis märgiti: „... Täiskogu pöördub: NSV Liidu Ülemnõukogu poole ettepanekuga alustada Eesti rahva seaduslike esindajatega läbirääkimisi Eesti riigi iseseisvuse taastamiseks. Täiskogu kuulutab: Iseseisva Eesti Vabariigi taastamise eesmärgil ja lähtudes Tartu rahulepingu kehtivusest alustab Eesti oma esindajate kaudu konstruktiivseid läbirääkimisi kõigi osapooltega, kellest oleneb iseseisva Eesti Vabariigi taastamine *de facto*.“ Professor Eerik-Juhan Truuväli (Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise järgne esimene Õiguskantsler) on seda Deklaratsiooni nimetanud sisuliselt rahvaasemike referendumiks iseseisvuse küsimuses. (A. Rüütel. Tuleviku taassünd. Kirjastus Ilo, Tallinn 2001, lk 100) Linnahallis viibinud 3090-st rahvasaadikust (NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi liikmed, Ülemnõukogu saadikud ning 10. detsembril 1989. aastal kahel tasandil valitud kohalikud saadikud) oli Deklaratsiooni vastu ainult 101 ja erapooletuid 16. See oli eriti jõuline rahvusvaheline signaal, sest oli ju teada, et aastakümneid NSV Liidus „valitud“ rahvasaadikud olid pigem impeeriumimeelsed kui vastupidi.

Ka mitmetel teistel juhtudel olid kohaliku omavalitsuse üksuste ja nende liitude esindajad aktiivsed osalejad Eesti riikliku iseseisvuse tagamiseks vajalike riigiõiguslike ning ka sise- ja välispoliitiliste küsimuste lahendamisel (vt näiteks S. Lääne, S. Mäeltsemees. Euroopalikku omavalitsust taastamas. Rmt-s „A. Rüütel. Tuleviku taassünd. Kirjastus Ilo, Tallinn 2001“, lk 105-112).

Paljud Tallinna linnavolinikud olid valimiste eel lubanud võidelda korrakaitse ja elanike turvalisuse tagamise eest. 13. veebruaril 1990 võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse, kus tehti siseministrile ettepanek vabastada ametist Tallinna Siseasjade Valitsuse mitmed juhid ning ühtlasi kaotada poliitosakonnad, kui korrakaitsele mittevajalikud üksused selles süsteemis.

Linnavolikogu 2. märtsi 1990 otsusega piirati oluliselt elanike erigruppide kaubanduslikku eelisteendimist, va. I grupi invaliidid, nägemis- ja lapsinvaliidid ning paljulapselised perekonnad. Samal istungil kinnitati linnavalitsuse ehitusnõunikuks Kalev Kallo.

14. märtsi 1990 otsusega „Kinnisvaratehingute kord Tallinnas“ jäeti linnavolikogu ainupädevusse maaeraldused ja rentimised üle 5 ha, kinnisvarade (ehitised, rajatised) võõrandamine juriidilisele isikule ja ametkondlikus bilansis olevate sotsiaalsfääri objektide sihituse muutmine. Linnavolikogu kohustas linnavalitsust kooskõlastama kõik kinnisvaratehingud volikogu kinnisvarakomisjoniga, va. väljaspool arhitektuurilisi kaitsetsoone ning mälestisi paiknevate mitteeluruumide rentimine suurusega alla 50 ruutmeetri, maaeraldused ja rentimised alla 0,5 ha, samuti eluruumide rentimine ja müük elanikele.

Linnavolikogu 29. märtsi 1990 otsusega kinnitati abilinnapeaks Eino Tamm. Samal istungil kinnitati linnavolikogu eestseisus koosseisus:

V. Ilmoja	– tervishoiukomisjoni esimees
J. Karu	– revisjonikomisjoni esimees
A. Kikas	– hariduskomisjoni esimees
A. Kollist	– migratsioonikomisjoni esimees
M. Kornet	– haldusreformikomisjoni esimees
S. Mäeltsemees	– finants- ja majanduskomisjoni esimees
E. Pere	– ehituskomisjoni esimees
R. Saart	– korrakaitsekomisjoni esimees
Ü. Tärno	– arengukomisjoni esimees
A. Vaimel	– tööteenistuskomisjoni esimees
I. Viilmann	– kinnisvarakomisjoni esimees
E. Väärtnõu	– keskkonnakaitse komisjoni esimees

Eestseisuse liikmeteks määrati ka tolleaegsed Ülemnõukogu saadikud, linnavolinikud R. Veidemann ja R. Tamme.

10. aprillil 1990 sai esmakordselt kinnitatud linnavolikogu töö reglement (ajutine). Samal istungil kinnitati linnavalitsuse liikmeteks sotsiaalnõunik Kalev Karu ja kaubandusnõunik Ants Vasar. Oluline linna ülemääraselt kasvanud elanike arvu vähendamisele suunatud otsus sätestas, et isikutele, kes kasutasid Tallinnas kohaliku omavalitsuse elamufondi majades eluruume ning lahkusid Eestist, asudes elama teistesse tolleaegsetesse liiduvabariikidesse, hakati maksma kompensatsiooni eluruumide vabastamise eest.

10. aprill 1990 on oluline daatum Tallinna Linnavolikogu istungite asukohana. Esimene sõjajärgse Tallinna Linnavolikogu istung nagu eelnevalt juba märgitud toimus Raekojas. Järgnevatel kuudel toimusid istungid iga nädal ja eri päevadel ning üldjuhul algusega kell 10, kusjuures lõppesid 16-17 paiku, aga vahel ka hilisõhtul. Istungid toimusid mitmes kohas (Matkamajas, Kentmanni tänavas kompartei saalis, Harju tänaval ühingu „Teadus“ saalis, Eesti Projekti saalis, kus muuhulgas valiti ka esimene sõjajärgne Tallinna linnapea), enne kui 10. aprillil 1990. aastal jõuti nüüdseks kodusesse Vana-Viru tn 12 majja, tõsi küll II korrusele ja mitte veel sellele hiljem juurdeehitatud III korrusele.

Linnavolikogu üks põhiülesandeid on kahtlemata linnamajanduse üldarengut puudutavate strateegiliste otsustuste tegemine. Esimeseks sellelaadseks otsuseks sai 4. mail 1990 linnavolikogus vastu võetud veevarustuse arengu põhisuunad Tallinnas. Samal istungil eraldati linna eelarvest 4,5 miljonit rubla Siseasjade Valitsusele materiaalse olukorra parandamiseks ja töötajate stimuleerimiseks.

Tallinna linnajuhtide (eeskätt linnapea Anton Uessoni) initsiatiivil asutati 1920. aastal Eesti Linnade Liit, mis likvideeriti 1940. aasta augustis. Vabariigi Valitsuse 1. märtsi 1990. aasta otsusega tunnistati J. Varese valitsuse 17. augusti 1940 otsus Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu likvideerimise kohta ebaseaduslikuks ning seega oli tagatud nende liitude tegevuse taastamine õigusjärgluse alusel. (Eesti Linnade Liit 1920 – 1995. Koostajad Sulev Mäeltsemees, Sulev Lääne ja Tiit Kirss, 224 lk) 1990. aasta mais taastati Eesti Linnade Liidu tegevus ning mitmed Tallinna Linnavolikogu liikmed osalesid aktiivselt nii liidu taastamise ettevalmistamisel kui taastatud liidu tegevustes. Nt V. Saatpalust sai esimene taastatud Eesti Linnade Liidu büroo direktor jne. S. Mäeltsemehe mitmekülgset tegevust Eesti Linnade Liidu taastamisel märgiti 2005. aastal. liidu teeneteplaadiga. Etteruttavalt võib öelda, et 2017 .aasta sügisel oli meil kaks üleriigilist kohaliku omavalitsuse üksuste liitu (lisaks Eesti Linnade Liidule veel Eesti Maaomavalitsuste Liit) ning igas maakonnas maakondlik liit (nt Harjumaa Omavalitsuste Liit jne). Üsna palju on neid valdu või linnu, kes on otsustanud ühest või teisest liidust lahkuda, sh väitega, et liidu kasutegur olevat neile väike. Autor väidab, et sisulisest seisukohast (nt õigusabi jms) on Tallinnal meie valdadest ja linnadest kõige vähem vaja kuuluda kohaliku omavalitsuse üksuste liitu, aga ometi on pealinn seda alati teinud. Hoolimata suurimast liikmemaksust ei saa Tallinn sealt mingeid privileege. Aga Tallinna juhid on

mõistnud nt kohaliku omavalitsuse üksuste solidaarsuse vajadust suhetes riigi kesktasandiga jne. Alates 2010. aasta veebruarist on Eesti Linnade Liidu juhatuse esimeheks olnud valitud Taavi Aas.

Tallinna Linnavolikogu 9. mai 1990 istungil valiti taastatud Eesti Linnade Liidu esindajate kogu (Linnade Päeva) delegaatideks A. Kork, I. Saul, S. Mäeltsemees, B. Popov ja V. Saatpalu. Nõmmelt valitud linnavolikogu liikmed esitasid hiljem Nõmme kui endise (enne 1940. aastat) Eesti Linnade Liidu esindajateks A. Eiche ja A. Kikase.

14. mai 1990 istungil kinnitati linnavalitsuse liikmeteks elamunõunik Toomas Sepp (1992. aastast linnasekretär) ja kommunaalnõunik Andres Monvelt. Samal istungil otsustati, et linnavolikogu pädevusse kuulub kõigi hoonestusprojektide ja ideekavandite suurusega üle 5 ha kinnitamine. Asuti piirama N. Liidu sõjaväelaste ja nende perekonnaliikmete sissekirjutamist Tallinnasse. Linnavolikogu otsuse kohaselt võis neid sisse kirjutada neile seoses sõjaväeteenistusega antud elamispinnale ajutiselt teenistuse kestvuse ajaks, kuid mitte kauemaks kui viieks aastaks.

Tallinna linna detsentraliseerimine on kahe sajandi vanune. Nagu eespool juba nägime, kasutati siin linnaosadeks jagamist juba siis, kui linn oli veel Tsaari-Venemaa koosseisus ja tänasest mitukümmend korda väiksema rahvaarvuga. Kui 1989. aasta detsembris valitud linnavolikogu oma tegevust alustas, siis oli linn 1974. aastast jagatud neljaks linnarajooniks, mis kandsid ajastule omaselt poliitiliselt "korrektseid" nimesid (v.a. Mererajoon). Linnarajoonide moodustamisel nõukogude võimu ajal ei järgitud aga linnasiseseid suuri erinevusi ajaloolises arengus, linnaehituses, elanike elulaadis jne. Linnarajoonide täitevkomiteed paiknesid kõik südalinnas ja nt kolme linnarajooni (Mere, Kalinini ja Lenini rajooni) piirid said kokku Raekoja platsi taga Maiasmoka kohviku ees. Seetõttu saigi 1980. aastate lõpul alanud ühiskonna demokratiseerimise protsessides Tallinnas oluliseks otstarbekate piiridega, põhjendatud ülesannetega ja piisava rahastusega linnaosade moodustamine. Juba 1980. aastate lõpul algasid nii rahvakoosolekutel kui linna struktuurides (nt Oktoobri rajooni täitevkomitees esimees Mati Arro initsiatiivil) arutelud, kuidas linna juhtimist detsentraliseerida.

Ägedad vaidlused jätkusid pärast Tallinna Linnavolikogu 10. detsembri 1989. aasta valimisi, sest neil valimistel polnud vist ühtegi kandidaati, kelle valimisplatvormis polnuks nõudmist likvideerida senised kunstlikud linnarajoonid ning moodustada linnaosad. Juba kuu aega varem, 1989. aasta 10. novembril vastu võetud Kohaliku omavalitsuse aluste seadus sätestas (§ 10), et haldusüksuse elanike initsiatiivil võib valla-, alevi- ja linnavolikogu moodustada haldusterritooriumil omavalitsuslike allüksustena valla-, alevi- ja linnaosi. Volikogu võis delegeerida oma volitusi teatud küsimuste lahendamiseks vastava allüksuse eestseisusele või vanemale, kelle staatus ja volitused tulnuks kindlaks määrata seadusega.

Tuge saime ka 1985. aastal Euroopa Nõukogus heaks kiidetud Euroopa kohaliku omavalitsuse hartast, mille artikkel 6 võimaldab kohalikel võimuorganitel seaduses lubatud piires oma sisemised juhtimisorganid ise kindlaks määrata, et kohandada need vastavalt kohalikele oludele ja tagada efektiivne juhtimine (RT II 1994, 26, 95).

Teema olulisust kinnitab ka asjaolu, et Vabariigi Valitsus tegi oma 16. juuli 1991. aasta määruses "Vabariiklike ministeeriumide, riiklike ametite ja kohaliku omavalitsuse organite töö kohta haldusreformi läbiviimisel" p 15 alusel Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks esitada kooskõlastatult Tallinna Linnavolikoguga 1. detsembriks 1991 Vabariigi Valitsusele ettepanekud linna territoriaalse jaotuse ning võimu detsentraliseerimise küsimuste kohta (RT 1991, 26, 322).

Ainuüksi territoriaalse jaotuse küsimuse keerulisust kinnitab see, et pakuti ettepanekuid jagada pealinn kümnekonnast kuni ligi saja linnaosani. Tallinna Linnavalitsuses kiideti heaks projekt linna 84 asumiga ja linnavalitsuse otsusega 26. oktoobrist 1990 pandi „Tallinna territoriaalne alus“ rahvaarutelule (Sepp, Toomas; Lõhmus, Mikk (2005). Managing the city of Tallinn - opportunities and challenges. "4th International City Administration Conference ""Capital City Administration: Opportunities and Challenges"" : Tallinn, 22-24 September 2004". Tallinn: Infotruk OÜ, lk 103–133). Skeem avaldati ajalehes "Õhtuleht" sama aasta oktoobri lõpus ning nägi ette linna jagamise

minimaalselt 9 linnaosaks. Need olid Väike-Õismäe, Kakumäe, Pirita, Lasnamäe (koos Mõiguga), Kristiine (koos Mustjõe, Kitseküla ja Luite asumitega), Kesklinn (koos Kalamajaga), Kopli, Nõmme ja Mustamäe.

Põhiküsimus selles valdkonnas oli aga kahtlemata linnaosade õiguslik sisustamine. Noore demokraatia tingimustes tekkis siis ka Tallinnas palju seltse ja kodanikeühendusi. Mitmete seltside (Nõmme Heakorra Selts, Nõmme Linna Taastav Kogu, Kadrioru Selts, Kalamaja Selts, Merivälja Majaomanike Selts, Pelgulinna Selts jpt) eesmärgiks oli oma asumi või linnaosa ajaloolise staatuse taastamine või suuremate õiguste taotlemine, samuti ka rahuolematuse seniste kunstlike ja linna sisestruktuuri arengut eiravate linnarajoonide tegevusega.

Ühest küljest oleks suure arvu linnaosade moodustamine jätnudki nad nõ seltsi õigustesse, kellele oleks küll jõukohane kohalik kultuurielu, kuid mitte teede ja tänavate hooldus (nt lumekoristus), rääkimata haridusest, sotsiaalhooletandest või muudest sellistest ülesannetest. Teisest küljest ja mitte vähem tähtsana oli suur osa linnast (eelkõige uusrajoonid nagu Lasnamäe) taoliste kodanikeühenduste poolt täielikult katmata. Tallinna Linnavolikogus ja Linnavalitsuses kujunes valdav seisukoht (mitte veel otsusena), et haldussuutlike linnaosade arv peaks jääma alla tosina, kes suudaksid täita kohalikke sotsiaalseid ja majanduslikke ülesandeid.

Kindlasti taheti aga kiiresti muuta linnarajoonide nimesid. Leiti, et võiks kasutada ilmakaari, kuigi linnarajoonide asend looduses ei vastanud päris hästi talle pakutud põhiilmakaare nimele. Lähtuti aga sellest, et peagi nende rajoonide arv ja piirid nagunii muudetakse. Seetõttu eriti suurt loomungulisust otsustamisel ei ilmutatud. Kahju oli küll loobuda Mererajooni nimest, aga ohvreid pidi tooma. Ilmakaarte kasutamist püüti naeruvääristada ettepanekuga võtta neljase jaotuse puhul aluseks kaardimastid (risti, poti, ärtu ja ruutu). See ettepanek sai 7 toetushäält.

Tallinna Linnavolikogu 24. mai 1990 istungil tehti Ülemnõukogu Presiidiumile ettepanek Tallinna linnarajoonide ümbernimetamiseks:

Kalinini rajoon → Põhja-Tallinn

Oktoobri rajoon → Lääne-Tallinn

Lenini rajoon → Lõuna-Tallinn

Mererajoon → Ida-Tallinn

11. aprillil 1991. aastal otsustas Ülemnõukogu Presiidium oma seadlusega muuta Tallinna linnarajoonide nimetused ja nimetada Kalinini rajoon Põhjarajooniks, Oktoobri rajoon Läänerajooniks, Lenini rajoon Lõunarajooniks ning Mererajoon Idarajooniks (RT 1991, 14, 188).

Linnasisese juhtimise korrastamise kõrval tegeldi ka nõukogude ajal Tallinna haldusalasse toodud asulatega. Linnavolikogu 28. veebruari 1991 otsusega toetati Saue alevile (nüüd linnale) ning 10. oktoobri 1991 otsusega Maardu linnale omavalitsusliku staatuse andmist. Ülemnõukogu Presiidium kinnitas omavalitsusliku staatuse Saele 6. juunil 1991 ja Maardule 20. novembril 1991.

1. juuni 1990 linnavolikogu otsusega lubati Tallinnas avada katseliselt tööstuskaupade kommertskauplusi, mis koos varem töötanud alkoholi kommertskauplustega kujunesid tolleaegse Taarabaasi direktori ja linnavolikogu majanduskomisjoni liikme Priit Raigi ettepanekul linna kommertstulude fondi aluseks. Selle fondi vahendeid kasutati fondinõukogu otsusel operatiivselt paljude linna sotsiaal- ja majandusküsimuste lahendamisel.

7. juunil 1990 otsustati linnavolikogu liikmetele hakata maksma kompensatsiooni töö eest volikogu komisjonides. Järgnevatel aastatel arutati linnavolikogus, eelkõige komisjonides ja ka kuluaarides sageli, kuidas hüvitamisega tagada linnavolinike töö stimuleerimine ja efektiivistamine. Leiti, et võiks lähtuda põhimõttest, kus komisjoni ja halduskogu esimees saaksid kindla kuluhüvitise, aga lihtliige saaks tasustatud igal istungil/koosolekul osalemise eest. Lihtliikmed (eriti pensionärid) võivad olla huvitatud pikematest istungitest/koosolekutest, aga kuna esimehe tasu sellest ei sõltu, siis ta ei ole ka huvitatud põhjendamatust istungite/koosolekute arvu ja pikkuse suurendamisest. 12. detsembril 1997.

aastal kinnitas Tallinna Linnavalikogu linnavalikogu ülesannete täitmise eest hüvitise maksmise määrad ja korra. Selle kohaselt hakati maksuma linnavalikogu liikmele linnavalikogu istungist ja halduskogu liikmele halduskogu koosolekust osavõtul hüvitist 25 krooni tunni eest. Linnavalikogu komisjoni esimehele ja halduskogu esimehele hakati maksuma hüvitist 1500 krooni kuus. Linnavalikogu aseesimehele hakati maksuma hüvitist 3000 krooni kuus. Juhul kui linnavalikogu esimees ei töötanud linnavalikogu esimehe palgalisel ametikohal, siis tuli talle maksta hüvitist 50% linnavalikogu esimehe ametipalgast.

16. augustil 1990 otsustas linnavalikogu piirata eluruumi saamist Tallinnas, millest hiljem kujunes impeeriumimeelsete poliitiliste jõudude poolt üks enim kritiseeritud linnavalikogu otsuseid (kuni protestimiseni Ülemnõukogus). Selle otsusega lubati Tallinnas võtta moodustatavate elamukooperatiivide liikmeks, samuti kooperatiivi liikmeks vabanenud kooperatiivkorterile või liikmeks seoses väljamakstud kooperatiivkorterile üleandmisega, üksnes isikuid, kes on Eestis pidevalt elanud ja alaliselt eluruumi sissekirjutatud vähemalt viimased 15 aastat või sünnist alates, sh. Tallinnas vähemalt viimased 10 aastat. Samad piirangud kehtestati korterierade väljaandmiseks ka teistele eluruumidele, sh. ühiselamutele ja teenistustele eluruumidele.

Kuna see otsus tekitas ühiskonnas ja meedias tugevat vastukaja, siis pöördus Tallinna Linnavalikogu Ülemnõukogu Presiidiumi poole palvega seda otsust aktsepteerida, kuigi linnavalikogu oli lähtunud teadmisest, et otsus on kooskõlas vabariigi asjakohaste õigusaktidega, eelkõige Ministrite Nõukogu ja Ametiühingute Nõukogu 8. juuni 1988. aasta määrusega.

16. oktoobril 1990 võttis Ülemnõukogu Presiidium vastu seadluse "Tallinna Linnavalikogu 1990. a. 16. augusti otsuse "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas" kohta" (RT 1990, 15, 163). Seadlus selgitab ja põhjendab Tallinna Linnavalikogu vastavat otsust järgmiselt: "Seades eesmärgiks leevendada aastakümnete jooksul Tallinnas kehtinud ebavõrdsust põlistallinlastele elamispinna jaotamisel ning lähtudes Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu 1988. aasta 31. märtsi otsusest "Tallinnas elamuprobleemi lahendamine 2000. aastaks" ja selle alusel vastuvõetud Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu 1988. a. 8. juuni määrusest nr. 286 "Eksperimendi läbiviimise kohta Tallinnas elamistingimuste parandamist vajavate kodanike arvestusel ja eluruumide andmisel", võttis Tallinna Linnavalikogu 1990. a. 16. augustil vastu otsuse "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas", mis ei ole vastuolus nimetatud eksperimendi põhimõtetega." Ülemnõukogu Presiidium otsustas, et Tallinna Linnavalikogu 1990. a. 16. augusti otsus "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas" on kooskõlas Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu 1988. a. 8. juuni määrusega nr. 286 "Eksperimendi läbiviimise kohta Tallinnas elamistingimuste parandamist vajavate kodanike arvestusel ja eluruumide andmisel" kehtestatud põhimõtetega." Samas tegi Ülemnõukogu Presiidium Tallinna Linnavalikogule siiski ka ettepaneku teha oma 16. augusti 1989. aasta otsuse kohta täpsustused, mis välistaksid üksikute sätete erineva tõlgendamise võimaluse.

Selline Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus ei rahuldanud Interrinde tegelasi ja ia nende esindus Ülemnõukogus, saadikute rühm "Võrdsete õiguste eest" tegi ettepaneku Ülemnõukogul kui kõrgemal rahvasaadikute nõukogul tunnistada kehtetuks Tallinna Linnavalikogu vastav otsus (https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/03/1990_22_25_oktoober.pdf). Eriti rõhutasid otsuse tühistamise pooldajad, et eluruumi piirangud olevat vastuolus rahvusvaheliste inimõigustega, kuigi Tallinna Linnavalikogu otsuse eesmärk oli rahvusest sõltumatult põliselanike kaitse migrantide voolu ja just nõukogude aegse migrantide eelistamise eest. Pärast diskussiooni otsustas Ülemnõukogu 22. oktoobril 1990. aastal selge hääleteenamusega (poolt 63 ja vastu 12 saadikut) toetada Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust ja sellega ka Tallinna Linnavalikogu vastavat otsust (RT 1990, 15, 165).

Pärast Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist otsustas Tallinna Linnavalikogu 22. veebruaril 1994. aastal tunnistada kehtetuks linnavalikogu 16. augusti 1990. aasta otsus "Piirangutest eluruumi saamisel Tallinnas" ning Ülemnõukogu Presiidiumi poolt 16. oktoobril 1990. aastal tehtud

ettekirjutuse täitmiseks vastu võetud otsus "Piirangutest eluruumi saamisel Tallinnas" tõlgendamine ja rakendamine.

6. septembri 1990 istungil vabastati V.-R. Villik linnavolikogu aseesimehe kohustest. Samal istungil delegeeriti ettevõtetele asutamislubade andmine linnavalitsuse pädevusse, sest igal nädalal registreerus Tallinnas kümneid kuni sadu uusi ettevõtteid. Nagu eespool märgiti, oli see ülesanne vastavalt Kohaliku omavalitsuse aluste seadusele (§ 8, lg 5) linnavolikogu ainupädevuses.

13. septembril 1990 otsustati linnavolikogule valida kaks aseesimeest. Kandidaatideks seati B. Julegin, S. Mäeltsemees, I. Saul ja E. Väärtnõu. Aseesimeesteks valiti B. Julegin (50 häälega) ja S. Mäeltsemees (33 häälega). 27. septembri 1990 linnavolikogu istungil kinnitati linnavalitsuse liikmeks humanitaarnõunik Rein Kiis, samuti kinnitati linnavolikogu töö reglement.

Kogu enam kui poolteiseaastasel perioodil linnavolikogu töö algusest kuni 1991. aasta hilissuveni (Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamiseni) tuli linnavolikogul palju tegelda üldpoliitiliste küsimustega. Selle üheks näiteks võib tuua linnavolikogu otsuse 8. novembrist 1990, millega peatati N. Liidu relvajõudude Tallinnas viibimisega seotud jooksvate küsimuste lahendamine kuni Tallinna linnavõimude tunnustamiseni Tallinna Garnisoni poolt, sest 7. novembril oli Tallinna Garnison korraldanud linnavalitsuse poolt sanktsioneerimata sõjaväeparaadi Vabaduse väljakul.

Linnavolikogu 22. novembri 1990 istungil võeti vastu otsus Pikaliiva elurajooni ehitamisest ning kehtestati linnas haljastuse taastamismaks. Samal istungil kinnitati Ida Rajoonivalitsuse esimeheks Vladimir Ivanov ning kiideti heaks „Sõidutaksode teeninduslubade väljaandmise kord Tallinnas ja Harju maakonnas” ning „Taksosõidu eeskirjad Tallinnas ja Harju maakonnas”. Vabariigi Ülemnõukogu poole pöördui ettepanekuga suurendada paljude administratiivõigusrikkumiste eest määratavaid rahatrahve 10 korda.

Linnavolikogu 28. detsembri 1990 istungil otsustati jätkata Tallinnas veel 1991. aastal tselluloosi tootmist, mis oli suur keskkonna saastaja ning Ülemiste järve puhastusseadmed läbinud vee tarbija. Tartu maantee ääres asunud Tallinna tselluloosi- ja paberivabrik vajas oma suurima tootmismahuga aastatel kuni veerandi (kuni 60 000 m³ ööpäevas) linna summaarsest veevajadusest. Samal linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna 1991. aasta eelarve. See oli esimene linna eelarve, millega linnavolikogu juba ka sisuliselt tegeles.

17. jaanuari 1991 istungil tunnistati kehtetuks K. Karu kinnitamine linna sotsiaalnõunikuks ning vabastati A. Vasar kaubandusnõuniku ametikohalt. Uuteks linnavalitsuse liikmeteks kinnitati sotsiaalnõunik Vahur Keldrimaa ja kaubandusnõunik Ülo Mallene.

Linnavolikogu 14. veebruari 1991 istungil võeti vastu otsus „Referendumi ettevalmistamise ja läbiviimise kohta Eesti Vabariigi iseseisvumise taastamise küsimuses”. Samal istungil moodustati linnavolikogu eetikakomisjon koosseisus: J. Dergunov, A. Kikas, K. Kilvet, A. Kollist, J. Moks ja A. Vaimel.

14. märtsi 1991 istungil kehtestati Tallinnas kohaliku maksuna etendusmaks, sest sel ajal oli kohalikul omavalitsusel suhteliselt suur vabadus erinevate kohalike maksude kehtestamiseks. Nimelt andis Vabariigi Valitsuse 1990. aasta 22. juuni määrus nr 129 "Esmatasandi omavalitsusliku haldussüsteemi loomise kohta" p. 5 lisaks Maksukorralduse seaduses ettenähtud maksudele kohalikele volikogudele õiguse kehtestada täiendavaid kohalikke makse, kusjuures nende piirmäära pidi kinnitama Rahandusministeerium (RT 1990, 3, 43). Seevastu 1992. aastal vastu võetud Põhiseaduse kohaselt võib kohalikke makse kehtestada üksnes seaduse alusel. Kohalike maksude seadus võeti vastu 1994. aastal (RT I 1994, 68, 1169). Tallinna Linnavolikogu tunnistas etendusmaksu kehtetuks juba 26. märtsil 1992.

Samal 14. märtsi linnavolikogu istungil kinnitati „Tallinna turgudel, tänavatel ja teistes üldkasutatavates kohtades kauplemise eeskirjad” ning „Tallinna heakorra ja avaliku korra kaitse

eeskirjad”. Kohaliku omavalitsuse ülesandeks peetakse sageli ekslikult üksnes teenuste osutamist, kuid selle kõrval on väga oluline tagada ka avaliku korra kaitse, seda ka näiteks kauplemise eeskirjade jms abil.

28. märtsi 1991 istungil kinnitati Harku järve-äärse Pikaliiva elurajooni detailplaneerimise projekt ning kinnitati linna välissuhete kontseptsioon.

Viimase küsimuse arutelul kujunes oluliseks teemaks Tallinna sõprussidemete arendamine teiste riikide pealinnadega, kuigi Eesti polnud selleks ajaks veel oma rahvusvaheliselt tunnustatud iseseisvust taastanud. Nõukogude ajal olid Tallinna sõpruslinnad eelkõige teiste sotsialismimaade linnad (Schwerin, Szolnok). Erandina oli Moskva juba 1955. aastal lubanud Tallinnal arendada sõprussidemeid Kotkaga. Helsinki oli siis välistatud, sest ühe (seda enam kapitalistliku!) riigi pealinn ei saanud olla ühe ”provintsi pealinn” jaoks partner. Edukas koostöö Kotkaga jätkus Tallinnal ka iseseisvuse taastanud riigi pealinnana. Tallinna Linnavolikogu 4. juuni 1992 istungil kiideti heaks Kotka ja Tallinna vahel 7. mail 1992 Tallinnas sõlmitud koostöölepe.

1980. aastate olümpiamängude eel lubati Tallinnal arendada koostööd Kieliga, sest seal toimus 1972. aasta Müncheni olümpiamängudel purjeregatt. Hiljem oleme võinud näha, et Pirta Purjespordikeskuse hoonestus sarnaneb arhitektuuriliselt Kieli purjeregati sadama Schilkseega. Ametlik partnerlus- ja koostöölepe Tallinna ja Kieli vahel kirjutati alla aga alles 1986. aastal.

26. märtsi 1992. aasta istungil kiideti heaks Kieli ja Tallinna vahel 25. jaanuaril 1992 Tallinnas sõlmitud koostöölepe. Tallinna Linnavolikogu 2. juuli 1992 istungil kiideti heaks Dartfordi ja Tallinna vahel 27. mail 1992 Tallinnas alla kirjutatud koostöölepe. Linnavolikogu 23. septembri 1993 istungil kinnitati Schwerini ja Tallinna vahel 11. augustil 1993. a. Schwerinis sõlmitud koostöölepe. 4. juuli 1991. aasta istungil võeti vastu otsus sõprussidemetest Torontoga. 1997. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu uue otsuse koostöö kohta Torontoga. 22. detsembril 1997 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna ja Toronto linna korporatsiooni vahelise koostöölepingu, mis oli alla kirjutatud Tallinna linnapea Ivi Eenmaa poolt Torontos 4. detsembril 1997. 22. detsembril 1998 kinnitati Tallinna ja Pekingi linnade vahelise sõbraliku koostöö lepingu, mis oli alla kirjutatud Tallinna linnapea Ivi Eenmaa poolt Pekingis 30. novembril 1998.

Olulised otsustused tehti suhete arendamiseks ka endise Nõukogude Liidu linnadega. Juhindudes Tallinna Linnavolikogu 26. septembri 1996. aasta otsusega nr 93 kinnitatud Sankt-Peterburgi Seadusandliku Kogu (*Законодательное собрание*) ja Tallinna Linnavolikogu vahelisest koostöölepingust, otsustas Tallinna Linnavolikogu 16. oktoobril teha Sankt-Peterburgi Seadusandlikule Kogule ettepanek moodustada ühine töörühm koostöölepingu elluviimiseks ning kinnitas Tallinna poolse töörühma koosseisu. 27. detsembril 1996 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Moskva Linna Duuma (*Городская Дума*) ja Tallinna Linnavolikogu vahelise koostöökokkuleppe, mis oli alla kirjutatud Tallinna Linnavolikogu esimehe Koit Kaaristu poolt Moskvast 21. oktoobril 1996. Juhindudes sellest 27. detsembri 1996. aasta otsusest nr 158, kinnitas linnavolikogu 16. oktoobril 1997 Tallinna esindajad loodava ühise Tallinna Linnavolikogu ja Moskva Linna Duuma töörühma koosseisu. 27. novembril 1997 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna ja Odessa vahelise sõpruse ja koostöö lepingu, mis oli alla kirjutatud Tallinna linnapea Ivi Eenmaa poolt Odessas 14. oktoobril 1997.

11. aprilli 1991 istungil kehtestati Tallinnas kauplemisluba ning kinnitati „Kauplemislubade rakendamise kord”.

Linnavolikogu 25. aprilli 1991 istungil oli päevakorras umbusaldushääletus linnapea H. Aasmäele. Hääletamisel osales 59 linnavolinikku, kellest 29 hääletasid umbusalduse avaldamise poolt ja 29 umbusalduse avaldamise vastu. Umbusaldus kukkus seega läbi.

Linnavolikogu 9. mai 1991 istungil kiideti heaks Tallinna elamupoliitika põhisuunad ning võeti vastu esimene põhimõttelise tähtsusega otsus riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erasta-

mise kohta. Sellega kinnitati nende ettevõtete erastamise ettevalmistamise ja läbiviimise kord Tallinnas. Ühtlasi moodustati linnavolikogu erastamiskomisjon koosseisus: esimees – volikogu esimees või aseesimees, liikmed – majandus-, ettevõtlus- ja kinnisvarakomisjonide esimehed, kaks esindajat linnavalitsusest üks esindaja Eesti Vabariigi Kinnisvarade Ametist.

23. mai 1991 istungil kinnitati linna 1990. a eelarve täitmise aruanne. Kinnitati ka Tallinna ajalooliste vappide ja lipu standardid ning kasutamise kord. Samal istungil kiideti heaks esimene nimekiri riiklike teenindusobjektide erastamiseks. 6. juuni 1991 istungil kinnitati „Teede ja tänavate ajutise sulgemise eeskirjad Tallinnas”.

4. juuli 1991 otsusega kinnitati „Teeninduslubade rakendamise kord Tallinnas” ja Tallinna Valuutafondi põhikiri (linna valuutafond oli otsustatud moodustada 28. veebruaril 1991). Omandireformi aluste seaduse täitmise tagamiseks otsustas linnavolikogu peatada Tallinnas ajutiselt hoonete lammutamised ja igasugune muu tegevus, sealhulgas maaeraldused, mis on vastuolus Eesti Vabariigi Omandireformi aluste seaduse ja selle rakendamise otsusega, kusjuures erandeid selles osas lubati teha ainult volikogu otsusega. See otsus avaldati „Õhtulehes”, kuid ainult pooliku tekstiga „Peatada Tallinnas ajutiselt hoonete lammutamised ja igasugune muu tegevus.” Piltlikult öeldes ei oleks linnavolikogu esimees tohtinud isegi telefoni võtta (ikkagi tegevus!), et helistada ja nõuda ajalehelt vea parandamist. Sai arutatud, kas see oli eksitus või tahtlik linnavolikogu tegevuse arvustamine, kuid selgus jäi saamata.

15. augusti 1991 otsusega moodustati Tallinna Linnavolikogu tarbijakaitsekomisjon, mis eriti tolleaegsetes oludes oleks pidanud ilmselt palju varem olema moodustatud. Samal istungil otsustati linna eelarvest maksta ühekordset rahalist toetust kolme- ja enamalapselistele perekondadele.

Linnavolikogu 5. septembri 1991 otsusega kinnitati ühepere- ja ridaelamute ning korterite ostmise kord Pikaliiva elurajoonis. Samal istungil tegi linnavolikogu oma esimese otsuse Eesti Vabariigi Valitsuselt vara (enam kui 300 objekti) munitsipaalomandisse üleandmise taotlemiseks. 24. oktoobri 1991 otsusega kinnitati Merivälja ja Mähe vahelise elamurajooni (150 ha) planeerimiskava.

7. novembril 1991 kinnitati munitsipaalvara erastamise kord Tallinnas. Linnavolikogu pöördus samal istungil Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ja Valitsuse poole seoses kuritegevuse järsu kasvuga nii Tallinnas kui kogu Eestis, kus muuhulgas peeti vajalikuks seadusega sätestada Eesti Vabariigis ebaseaduslikult viibivate isikute väljasaatmise kord ning kehtestada kodanike isiklike kaitsevahendite soetamise, hoidmise, käsutamise ja võõrandamise kord.

Linnavolikogu 5. detsembri 1991 otsusega nõustuti Kunstimuuseumi uue hoone ehitamisega Lasnamäe klindile Kadrioru piirkonda. Seda otsust asuti teatavasti realiseerima alles kümme aastat hiljem – 21. sajandil.

12. detsembril 1991 avaldati Eesti Komitee seisukoht omandi tagastamisest Tallinna vanalinnas (Eesti Kongress: siis ja praegu. 430 lk):

“Tallinna Linnavalitsus on väljendanud kindlat seisukohta, et Tallinna vanalinn tuleb säilitada munitsipaalomandina, et seejärel rentida vanalinna hooned pikaajaliselt jõukatele firmadele ja ettevõtetele, kes suutvat hooneid hooldada. Seaduslikud omanikud ei omavat vahendeid oma omandi eest hoolitsemiseks.

Tallinna linnapea Hardo Aasmäe on mööda minnes Tallinna Linnavolikogust esitanud EV valitsuse kaudu Eesti Vabariigi Ülemnõukogule eelnõu, millega tahetakse lõpetada omandi tagastamine seaduslikele omanikele Tallinna vanalinnas.

Eesti Komitee:

1. näeb Tallinna linnapea Hardo Aasmäe soovi jätkata sotsialistlikke traditsioone võõra omandi käsutamisel ja jaotamisel;

2. on veendunud, et ei Tallinna Linnavalitsusel ega EV Ülemnõukogul ei ole õigust rikkuda eraomandi puutumatuse püha printsiipi.

Ülaltoodust lähtudes peab Eesti Komitee vajalikuks Tallinna linnapea Hardo Aasmäe ametist tagandamist.”

19. detsembri 1991 otsusega taotleti õigusvastaselt võõrandatud ning Tallinna linna munitsipaalomandisse enne 16. juunit 1940 kuulunud vara tagastamist või kompenseerimist.

16. jaanuari 1992 istungil otsustati vabastada Ivan Kappanen Põhja Rajoonivalitsuse esimehe ja linnavalitsuse liikme kohustest ning tema asemele kinnitati Olev Kallas. Samal istungil otsustati varasemate suurte vaidluste järel eraldada maa-alad aktsiaseltsile „Eesti Statoil” bensiinijaamade ehitamiseks Tallinna Linnahalli ning Tartu mnt.–Järvevana tee ristmiku piirkonda. Eelkõige vaieldi nende objektide keskkonnoahtlikkuse üle.

30. jaanuari 1992 istungil otsustati jätkata partnersuhteid seniste sõpruslinnadega, ühtlasi tehti ettepanek Põhjamaade Nõukogusse kuuluvate riikide pealinnadele (Helsinki, Kopenhagen, Oslo, Stockholm, Reikjavik) partnersuhete sisseseadmiseks.

Linna detsentraliseerimise teema takerdus linnavolikogu vaidlustesse ning initsiatiivi näitas linnavalitsus. Esimese Tallinna linnaosana määratles Tallinna Linnavalitsus 31. jaanuaril 1992. aastal Haabersti linnaosa staatuse, kinnitas Haabersti Ajutise Haldusnõukogu (nüüd teatavasti halduskogu) koosseisu ja põhikirja. Vastavalt põhikirjale oli Haabersti Halduskeskus Tallinna linna Haabersti linnaosa kohaliku omavalitsuse organ. Kuna linnaosa ülesanded (õigused, kohustused ja vastutus) tekitasid siis ja tekitavad tänapäevani palju vaidlusi, siis on otstarbekas siinkohal tuua ka Haabersti Halduskeskuse tolleaegsed ülesanded:

- 1) haridus (koolikohustuse täitmise kontroll, haridusasutuste finantseerimine, haridusasutuste kinnisvara korrashoid ja hooldus);
- 2) elamumajanduse koordineerimine, sh eluruumide üürile andmise korraldamine vastavalt kehtestatud korrale;
- 3) sotsiaalhooldus;
- 4) mitteiluruumide rentimine ja haldamine;
- 5) linnaosa eelarve kava koostamine;
- 6) Harku järve ja Kakumäe ranna hooldamine;
- 7) elanike registri tegevuse korraldamine;
- 8) heakorra, keskkonnakaitse, avaliku korra, side, transpordi jms tegevusvaldkondade arengule kaasaaitamine linnaosas;
- 9) notariaaltoimingute teostamine pädevuse piirides.

Halduskeskust juhtis haldusnõukogu, mille liikmeteks võisid olla Haabersti linnaosast linnavolikokku valitud isikud ja teised Haabersti linnaosas elavad isikud. Haldusnõukogu esimehe valis haldusnõukogu oma liikmete hulgast. Halduskeskuse direktori valis haldusnõukogu. Linnavolikogu kinnitas Haabersti linnaosa piirid ja haldusnõukogu koosseisu poolteist kuud hiljem – 12. märtsil.

Linnavolikogu 13. veebruari 1992 istungil otsustati kõigepealt avaldada linnapeale Hardo Aasmäele umbusaldust ja paluda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu (kes tol ajal kinnitas vabariikliku linna linnapea) vabastada H. Aasmäe Tallinna linnapea ametist. Seejärel, võttes aluseks H. Aasmäe isikliku avalduse, otsustati lugeda H. Aasmäe tagasi astunuks Tallinna linnapea ametikohalt. Seoses Tallinna Linnavolikogu esimehe A. Korgi kinnitamisega tervishoiuministriks ning võttes aluseks A. Korgi isikliku avalduse, otsustati lugeda A. Kork tagasi astunuks Tallinna Linnavolikogu esimehe kohalt. Järgnesid **Tallinna Linnavolikogu esimehe valimised**, kus teises hääletusvoorus **osutus valituks 35 häälega S. Mäeltsemees** (A. Vaimel sai 15 häält).

Linnavolikogu 27. veebruari 1992 istungil otsustati, et ka ühiselamutes elavate isikutega sõlmitakse üürilepingud, lubati Tallinna Politseiprefektuuril läbi viia kodanike isikut tõendavate dokumentide kontrolliaktisioonid tänavatel, avalikes kohtades, hotellides ja ühiselamutes ning kinnitati linna bensiinijaamade paigutuse skeem.

12. märtsi 1992 istungil valiti linnavolikogu aseesimeheks Ü. Laanoja (22 häälega). Teine kandidaat A. Vaimel sai 19 häält. Samal istungil kehtestati kord üürikorterite taotlemiseks ja eraldamiseks Tallinna Linnavalitsuse halduses olevast elamufondist ja alustati linnasisese juhtimise detsentraliseerimist Haabersti linnaosa piiride ning tema halduskogu kinnitamisega. Kaks ja pool kuud pärast eelarveaasta algust kinnitas linnavolikogu linna 1992. aasta eelarve. Oluline mõju oli ülikõrgel inflatsioonil (1077% 1992. aastal). Kuid kindlasti venitas linnapea umbusaldamisele eelnenud poliitiline võitlus ka linna juhtimise, sh finantsjuhtimise sisuliste probleemide lahendamist.

Nüüd järgnes tugev konkurents linnapea vabanenud koha täitmiseks. 26. märtsil 1992 otsustas linnavolikogu lugeda Tallinna linnapea kohale ülesseatuks järgmised kandidaadid: Aivar Kala, Kalev Kallo, Tõnu Karu, Tõnis Kull, Aadu Luukas, Urmas Sannik, Jaak Tamm, Rein Tamme ja Ivar Vigla.

Linnavolikogu 9. aprilli 1992 istungil oli päevakorras Tallinna linnapea valimine. Linnapea kandidaadid T. Kull ja T. Karu olid teinud avalduse, millega astusid kandideerimisest tagasi J. Tamme kasuks. Esimeses hääletusvoorus sai I. Vigla 9 häält, U. Sannik 9 häält, K. Kallo 15 häält, A. Luukas 16 häält, R. Tamme 18 häält, A. Kala 16 häält ja J. Tamm 28 häält. Teises hääletusvoorus sai J. Tamm 31 häält ja R. Tamme 20 häält (6 linnavolinikku jäid erapooletuks). **J. Tamm nimetati Tallinna linnapeaks.**

1992. a aprilli lõpus külastas Eestit Rootsi kuningas Carl XVI Gustav koos kuninganna Silviaga ning sama aasta juuli lõpus Taani kuninganna Margarethe II koos abikaasa prints Henrikuga. Kuninglikke kõrgusi võtsid Tallinna Raekojas vastu linnavolikogu esimees ja linnapea.

23. aprilli 1992 istungil kinnitati Tallinna Linnavalitsuse ajutine struktuur (14 liiget): linnapea, 5 abilinnapead, neli rajoonivalitsuse esimeest, 3 nõunikku, linnasekretär. Samal istungil kinnitati abilinnapeadeks Eino Tamm, Tõnis Kull ja Viktor Andrejev ning nõunikeks Tõnu Karu, Aivar Ild ja Rein Ratas.

Linnavolikogu 7. mai 1992 istungil kinnitati linna 1991. a eelarve täitmise aruanne ning 14. mai 1992 erakorralisel istungil kinnitati abilinnapeaks Kalju Leppik. Linnavolikogu 21. mai 1992 istungil kinnitati abilinnapeaks Ivar Lindpere ning otsustati rajada Tallinnas kaabeltelevisiooni võrk liisinglepingute alusel.

Linnavolikogu esimese aasta-kahe jooksul moodustati järgmised komisjonid (kokku 20):

majanduskomisjon,
erastamiskomisjon,
ettevõtluskomisjon,
tööteenistuskomisjon,
haridus- ja kultuurikomisjon,
spordi- ja kehakultuurikomisjon,
tervishoiukomisjon,
keskkonnakaitsekomisjon,
tarbijakaitsekomisjon,
ehituskomisjon,
arengukomisjon,
kinnisvarakomisjon,
migratsioonikomisjon,
haldusreformikomisjon,
õiguskorra kaitse komisjon,
elamureformikomisjon,
Nõmme komisjon,
väliskomisjon ja
kommertstulude fondinõukogu.

1992. a kevadeks, kui olid toimunud muudatused linnavolikogu esimehe ja linnapea osas sai selgeks, et aja jooksul oli moodustatud liiga palju volikogu komisjone. Sageli oli linnavolikogu uut komisjoni moodustades lähtunud põhimõttest, kui linnavolinik tahab mingis linnaelu valdkonnas komisjoni moodustada ja selle tööd juhtida, siis peab tal selleks olema ka õigus. Kahjuks kujunes aga komisjonide töö resultatiivsus äärmiselt erinevaks. Lisaks sellele (aga võib-olla eelkõige) ei toiminud ahel: linnavalitsus – linnavolikogu komisjon – linnavolikogu. Lähtudes linnavolikogu eestseisuse ja linnavalitsuse ettepanekutest linnaelu juhtimise ning linna omavalitsusorganite koostöö parandamiseks sõlmisid Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus 4. juunil 1992 kokkuleppe linna alaliste komisjonide (linnavolikogu ja linnavalitsuse ühiskomisjonide) moodustamise kohta. Kokkuleppe alusel nähti ette moodustada 11 alalist komisjoni ning fikseeriti komisjonide töö põhimõtted.

Komisjonide tegevus pidi toimuma volikogu poolt kinnitatud komisjoni põhimääruse alusel. Komisjoni esimehe ja ühe tema asetäitja, kes asendas esimeest tema äraolekul, pidi valima oma liikmete hulgast linnavolikogu, teise aseesimehe pidi määrama linnavalitsus. Komisjonide koosseis tuli komplekteerida komisjoni esimehe ja aseesimeeste ettepanekul ning kinnitati linnavolikogu otsusega, kusjuures oli soovitatav, et pooled komisjoni liikmed oluksid linnavolinikud.

Linnavolikogu 4. juuni 1992 istungil otsustati pöörduda Vabariigi Valitsuse poole taotlusega anda Tallinna Linnavolikogu liikmetele O. Golovtsovile, I. Gnezdilovile, A. Iljinile, O. Stalnovile, V. Tarassovile, B. Popovile, A. Kanajevile ja B. Juleginile Eesti kodakondsus Kodakondsusseaduse §7 p. 2 alusel.

Samal istungil otsustas linnavolikogu seoses värviliste metallide, sh. värvilistest metallidest valmistatud kultuuriväärtuste erakordse ulatuse saavutanud vargustega keelata Tallinna linnas elanikelt värviliste metallide kokkuost kuni vastava korra väljatöötamiseni Vabariigi Valitsuse poolt ning kohustati linnavalitsust tagama linnas kultuuriväärtuste kaitse.

Eriti Nõmmelt valitud linnavolikogu liikmete eestvedamisel otsustas Tallinna Linnavolikogu samal 4. juuni 1992. aasta istungil Nõmme Linna Taastava Kogu ettepanekul moodustada Nõmme linnaosa. Otsusega kinnitati Nõmme Haldusnõukogu 22-liikmeline koosseis, kuhu kuulusid Nõmme Linna Taastava Kogu juhatuse liikmed, Nõmme linnast valitud Tallinna Linnavolikogu liikmed ja teised Nõmme elanike esindajad. Otsusega tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks moodustada Nõmme Halduskeskus, kinnitada selle põhikiri ja piirid. Eraldi väärrib märkimist nimetatud otsuse punkt 2, mille alusel pidi Tallinna linn pöörduma Ülemnõukogu poole taotlusega moodustada Tallinna halduspiirkonnas Nõmme linn ja ühtlasi lubada koos Riigikogu valimistega viia läbi Nõmme Linnavolikogu valimised. Ka haldusnõukogu moodustati selle otsuse alusel ajutiselt “kuni Nõmme Volikogu valimiseni.”

Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse (§ 18, lg 2) kohaselt pidi uute haldusüksuste loomisel ja haldusüksuste likvideerimisel Ülemnõukogu Presiidium arvestama vastavate territooriumide elanike ja volikogude arvamust. Nõmme linnaosa elanike arvamus otsustati rahvaküsitlusega selgitada 1993. aasta 17. oktoobri kohalike volikogude valimistel. Kuna me oma raamatus käsitleme sündmusei valdavalt kronoloogilises järjekorras, siis etteruttavalt märgime, et vastav rahvaküsitlus lõppes tulemusega 45:55 Nõmme iseseisvumise kahjuks. Küsitlusest võtsid osa ligi pooled Nõmme valijad, mis paljude hilisemate haldusterritoriaalse reformi, enamasti mõneprotsendilise osavõtuga küsitluste kohta oli väga hea ja elanike tahet iseloomustav näitaja. Kui aga küsitlus Nõmmel oleks andnud vastupidise tulemuse, siis oleks tulnud ka ülejäänud tallinlaste arvamus välja selgitada, sest viidatud Kohaliku omavalitsuse aluste seadus nägi ette, et Ülemnõukogu Presiidium peab arvestama vastavate territooriumide (mitmuses!) elanike arvamust.

Linnavolikogu 18. juuni 1992 istungil otsustati Elamuseaduse rakendamiseks kehtestada „Eluruume mitteomavate ja elamistingimuste parandamisel abi vajavate isikute arvestuse ning neile üürikorterite andmise eeskirjad” ning „Eluruumide andmise ja vahetamise registreerimise kord”.

Tallinna Linnavolikogu 2. juuli 1992 istungil otsustati keelata seadusevastaselt Eesti Vabariigis viibivate Venemaa jurisdiktsiooni all olevate piirivalve- ja sõjaväeüksuste rea- ning nooremjuhtivkoosseisu, sõjatehnika- ja transpordivahendite liikumine ja parkimine Tallinna linnas väljaspool vastava väeosa dislotseerumise territooriumi. Erandid olid lubatud Tallinna Linnavalitsuse igakordsel loal päeval kella 9-16. Tühjade hoonete säilitamiseks otsustas linnavolikogu, et linnavalitsusel tuleb anda tühjad hooned (kokku 46 hoonet), mille tagastamiseks on esitatud taotlus, endistele omanikele või nende pärijatele vastutavale hoiule. Hoiule võtmisest keeldumisel lubati anda need hooned rendile konkursi korras, soovijate puudumisel taotleda Vabariigi Valitsuselt luba nende lammutamiseks. Samal istungil otsustati esitada Tallinna Diagnostikakeskuse ehitamise küsimus uueks läbivaatamiseks Ülemnõukogule, kinnitati „Tallinna linnavarade valdamise, käsutamise ja käsutamise eeskirjad” ning taotleti Vabariigi Valitsuselt enam kui saja haridus-, kultuuri-, kommunaalmajanduse jne. objekti üleandmist linna munitsipaalomandisse.

Väga olulise sündmusena algasid 11. juunil **1992 Tallinnas XII rahvusvahelised hansapäevad**. Tosin aastat varem, 1980. aastal taastasid paljud endised Lääne-Euroopa hansalinnad Zwolles (Hollandis) kaasaegsete hansapäevade traditsiooni. Igal suvel kogunevad selle võrgustikuga liitunud linnad 3-4 päevaks, kus kultuuri-ja kaubanduse kõrval on oluline koht ka linnade koostöö-alastel aruteludel. 2017. aastal ühendas see maailma suurimaid vabatahtlikke linnade ühendusi maailmas 187 linna 16 riigist. Eriti esialgu oli linnadel suur soov neid hansapäevi enda juures korraldada, mistõttu ajagraafik oli koostatud pea paarkümmend aastat ette. Tallinnale oli suur au, et alles demokraatlike linnade perre tagasijõudnuna sai linn kohe võimaluse neid hansapäevi korraldada. Vastavat taotlust esitades ei kujutanud Tallinna juhid ette, et see suur (Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise algaastatel ilmselt suurim!) rahvusvaheline üritus langeb aega, kus kümne päeva pärast on riigis rahareform.

Linnavolikogu 13. augusti 1992 istungil võeti vastu otsus linna administratiivpiiride täpsustamiseks ja selleks tehti linnavalitsusele ülesandeks valmistada ette materjalid linna maismaapiiriga külgnevate Kopli, Tallinna ja Muuga lahe all olevate maade küsimuses. Linnavolikogu 10. septembri 1992 istungil kinnitati Tallinna eluruumide erastamist korraldava komisjoni koosseis. Järgmisel, 24. septembri istungil kinnitati „Eluruumide erastamise kord Tallinnas” ning eluruumide erastamise tsoonikoefitsiendid.

18. oktoobri 1992 istungil kinnitati Tallinna Linnavolikogu uus töö reglement. Vabariigi Valitsuselt taotleti ligi paarikümne objekti, sh. sadamate üleandmist linna munitsipaalomandisse. Eriti kohtumistel meie mereäärsete sõpruslinnadega (Kiel, Kotka) kuulsime, et neil on endastmõistetavalt linna omandis ka sadamaid. Mitmed meie mereäärsed vallad korraldasid nõupidamisi jms üritusi oma sadamate munitsipaliseerimise küsimustes (initsiatiivikas oli nt Harju Maavalitsus, kes siis oli teise tasandi kohaliku omavalitsuse organ). Paraku kohalikele omavalitsustele ei tulnud Vabariigi Valitsus selles küsimuses vastu, küll aga anti kohaliku omavalitsuse üksustele meelsasti üle suurte majanduslike probleemidega (amortiseerunud jne) riiklik elamufond, mida siis kohaliku omavalitsuse üksused pidid erastama. 22. jaanuaril 1998. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu linnavalitsusele ettepaneku välja töötada Tallinna sadamate ja rannaalade kasutamise kontseptsioon, mis arvestaks nii Tallinna majanduslikke, sotsiaalpoliitilisi kui ka keskkonnavalaseid nõudeid ja mis vastaks Tallinna arengusuundadele.

Linnavolikogu pöördus võrdlemisi sageli Vabariigi Valitsuse poole mingi objekti või maatüki munitsipaliseerimiseks. Aga oli ka erilaadseid pöördumisi. Nt 1999. aasta 21. jaanuaril otsustas linnavolikogu pöörduda Vabariigi Valitsuse poole taotlusega ümber vaadata kõik Tallinna kultuurimälestiste nimekirjad koostöös Tallinna linna esindajatega, lähtudes vajadusest viia Tallinna kultuurimälestiste nimekirjad vastavusse kaasaja nõuetega ning Euroopa Arhitektuuripärandi konventsiooniga ning parandada neis esinevad vead, kordused ja ebatäpsused.

Linnavolikogu 18. oktoobri 1992. aasta istungil kinnitati „Vara erastamise kord Tallinnas” ja „Turgudel, tänavatel ja teistes üldkasutatavates kohtades kauplemise eeskirjad”.

22. oktoobri 1992 istungil võeti vastu otsus „Tallinna Heitveepuhastusjaama väljaehitamise finantseerimisest” ning kiideti heaks Lasnamäe, Narva mnt. ja Mäe tn. vahelise ala (40 ha) maakasutusplaan. Samal istungil võeti vastu ka otsus kinnisvarade vääristamisest ja nendega opereerimisest. Linnavolikogu otsusega tehti muudatus linnavolikogu töö reglementi, mille kohaselt linnavolikogu pidi oma töö koordineerimiseks moodustama eestseisuse, kuhu kuulusid volikogu esimees, asetäitjad ja komisjonide esimehed. Nii kuulusid Tallinna Linnavolikogu eestseisusesse: S. Mäeltsemees, Ü. Tärno, Ü. Laanoja, E. Pere, B. Julegin, A. Bogovski, I. Viilman, J. Vihmand, E. Väärtnõu, A. Kikas, A. Vaimel, M. Tarum ja A. Kollist.

Meie kohaliku omavalitsuse majandusruumis pöördelise tähtsusega otsuses kinnitati 22. oktoobri istungil **kohaliku omavalitsuse töötajate töötasustamise põhimõtted Tallinnas** koos linnavolikogu ja tema kantselei, linnavalitsuse ja linnarajoonivalitsuse töötajate palgaastmestikuga. Eelnevalt oli Vabariigi Valitsus kehtestanud igal aastal analoogiliselt riigiametnikele ka kohaliku omavalitsuse ametnike palgamäärad, diferentseerides viimaseid gruppidesse sõltuvalt kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arvust. Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse § 12 lg 6 kohaselt „maavanem ja vabariikliku linna linnapea ning maakonna- ja vabariikliku linna linnavalitsuse liikmed, selle kantselei töötajad saavad palka maakonna- või linnaeelarvest Eesti NSV valitsuse kehtestatud piirmäärade ulatuses.“ Esmakordselt kinnitati need piirmäärad Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. oktoobri 1989. aasta määrusega nr 335.

Ametiasutustele, eriti Tallinna linnale kehtestatud palgamäärad ei olnud tööturul kvaliteetsema tööjõu värbamiseks konkurentsivõimelised ja väga olulise tegurina – 28. juunil 1992 vastu võetud Põhiseadus tagas kohalikule omavalitsusele iseseisva eelarve. Seega ka oma eelarve iseseisva kasutamise õiguse. Eelneval perioodil võis riigi kesktasand „sirutada käe“ kohaliku omavalitsuse rahakotti ja nt Tallinna 1989. aasta eelarves olid ette nähtud eraldised riigieelarvesse mahus 18,5 mln rubla, mis moodustas 11 % selle aasta linna eelarve kuludest. See kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia seisukohalt nüüdseks endastmõistetav otsus pälvis tookord Rahandusministeeriumi tugeva vastuseisu, kusjuures peljati ka teiste valdade ja eelkõige linnade järgnemist. Vaidluste tulemusel tehti kompromiss, et need vallad ja linnad (tegelikkuses alla 20, st kümnendik meie kohaliku omavalitsuse üksustest), mis ei saa toetust riigieelarvest, võivad iseseisvalt oma ametnike palgamäärad kehtestada. Veel 1993. aasta 2. juunil vastu võetud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lg 18 kohaselt oli valla- või linnavolikogu ainupädevuses valitsuse liikmetele töötasu määramine Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud piirmäärades (RT I 1993, 37, 558). Areng viis aga selleni, et 1. jaanuarist 1996 jõustunud Avaliku teenistuse seadus (RT I 1995, 16, 228) andis selle õiguse kõigile valla- või linnavolikogudele ilma keskvalitsuse poolsete piiranguteta (§ 11, lg 2 alusel kohaliku omavalitsuse ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu ning palgamäärad kinnitab kohaliku omavalitsuse volikogu).

Linnavolikogu 5. novembri 1992 istungil kinnitati linnavalitsuse nõunikuks Neeme Jõgi, võeti vastu otsus, millega kinnitati haldusõigusrikkumiste protokolli koostama ja haldusõigusrikkumiste asja arutama volitatud isikute ametikohtade loetelu, samuti kiideti heaks uued taksoteeniniduse eeskirjad, tunnistades kehtetuks linnavolikogu 22. novembri 1990 otsuse „Taksosõidu eeskirjad Tallinnas ja Harju maakonnas”.

Linnavolikogu 19. novembri 1992 istungil otsustati Tallinna Veevarustuse ja Kanalisatsiooni Tootmisvalitsus reorganiseerida munitsipaalettevõtteks „Tallinna Veevarustus ja Kanalisatsioon” ning vabastati R. Ratas linnavalitsuse nõuniku kohustest. Sellest istungist alates hakkasid linnavolikogu istungid toimuma igal neljapäeval alates kella 16.00-st.

26. novembri 1992 istungil kinnitati „Tallinna nime ja linna visuaalsete sümbolite kasutamise kord” ning kooskõlastati Ralf Palo kandidatuur Tallinna politseiprefekti ametikohale. 3. detsembri istungil kinnitati linnavalitsuse nõunikuks Andres Levald ning tehti linnavalitsusele ülesandeks esitada linnavolikogule Tallinna sadamate arengu põhimõtted.

10. detsembri 1992 istungil võeti vastu põhimõtteline otsus elamuekspluatatsioonivalitsuste reorganiseerimisest, millega peeti vajalikuks nende haldusfunktsioonide üleandmist vastavate

linnaosade omavalitsustele. See tähendas ka moodustatud ja moodustatavate linnaosade tegevuse täiendavat õiguslikku sisustamist. Samal istungil kinnitati kolmanda linnaosana Pirita linnaosa staatus, piirid, põhikiri ja haldusnõukogu.

Kuna eriti Kesklinnas kujunes tol ajal isegi veel teadmata piirides linnaosa moodustamine ja selle juhtimisorganite valimine väga konfliktseks (eri aegadel ja eri kohtades toimusid mitmed rahvakoosolekud jne, millest on kirjutanud S. Mäeltsemees. Tallinna Kesklinna Halduskogu, Tallinna Kesklinna Valitsus 1993 – 1996. Tallinn, Eesti Haldusjuhtimise Instituut, 1996, 94 lk), siis 17. detsembril 1992 otsustas Tallinna Linnavolikogu kinnitada omavalitsusreformi jätkamise põhisuundadena Tallinnas:

1. Kohaliku omavalitsuse volikogude järgmistel valimistel tuli Tallinna linnale valida üks volikogu.
2. Kesklinna asumitest tuli moodustada üks linnaosa.

Samal 17. detsembri istungil otsustati seoses linna 1993. a eelarve kinnitamise viibimisega (Riigikogu polnud veel kinnitanud 1993. a riigieelarvet) lubada linnavalitsusel avada finantseerimine arvestusega üks kuuendik linna 1992. a eelarve teise poolaasta kuludest. Otsustati reorganiseerida Tallinna l Toidukaubastu munitsipaalettevõtteks.

1993. a 7. jaanuari istungil taotleti Vabariigi Valitsuselt luba SOS-Lasteküla ehitamiseks ja selleks Mähel 2,2 ha suuruse krundi tähtsajatuks käsutamisele andmiseks Austria firma *SOS-Kinderdorf International* esindusele Eesti Vabariigis. Kahjuks see projekt ei realiseerunud. Samal istungil kinnitati 12 objektist koosnev nimekiri vanalinnas paiknevatest ja pikaajalisele hooldusrendile andmiseks sobivatest majadest.

Alates 1990. aastate algusest on Tallinna Linnavolikogu korduvalt teinud ettepanekuid mõne seaduse vastuvõtmiseks või muutmiseks. Kuni 1993. aastani andis Kohaliku omavalitsuse aluste seadus kohalikule volikogule seadusandliku initsiatiivi õiguse, st õiguse otse pöörduda Riigikogu poole. Aga alates 1993. aastast saab vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele kohaliku omavalitsuse volikogu teha ettepaneku seaduse vastuvõtmiseks või muutmiseks üksnes Vabariigi Valitsuse kaudu. Enamasti on Tallinna ettepanekud tulenenud asjaolust, et linn on võrreldes ülejäänud valdade ja linnadega väga suur ning nõuab eri regulatsioone, aga ei saa jätta märkimata, et Tallinna Linnavolikogu on lokaalsete (pealinna) eesmärkide kõrval soovinud ka meie kohaliku omavalitsuse terviklikku õigusruumi arendada. Ilmekas näide on Tallinna Linnavolikogu 30. detsembri 1993. aasta istungi otsus teha Vabariigi Valitsusele ettepanek algatada Maareformi seaduse muutmine nii, et tagastatakse maa ka linnadele ja valdadele, kelle omandis see oli enne 16. juunit 1940.

Üks väheseid erinevusi meie kohaliku omavalitsuse muidu ühesuguses õigusruumis on seondunud Tallinna Linnavolikogu valimisega. Linnavolikogu 21. jaanuari 1993 istungil pöörduti Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses sätestada Tallinna spetsiifika nii, et valimisringkondade piirid Tallinnas langeksid kokku piiratud omavalitsuslikke õigusi omavate linnaosade piiridega ning et pool linnavolikogu mandaatide arvust jagatakse kõigi linnaosade vahel rahvaarvust sõltumatult võrdselt (põhjendusega, et mitmed omavalitsuslikud ülesanded (nagu teede hooldus, veevarustus ja kanalisatsioon jms sõltuvad peamiselt territooriumi suurusest), teine pool jagatakse aga proportsionaalselt valijate arvule. 19. mail 1993. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (RT I 1993, 29, 505) § 5 lg 4 sätestaski, et Tallinnas moodustatakse valimisringkonnad piiratud kohaliku omavalitsusega linnaosade kaupa. Pooled mandaatidest jaotatakse kõigi Tallinna linnaosade vahel võrdselt, ülejäänud mandaadid jaotatakse lihtkvoodi ja suuremate jääkide põhimõttel, lähtudes linnaosas elavate valijate arvust.

Konkreetsete arvudega ilmestades jagati pool Tallinna Linnavolikogu kohtadest (tol ajal 64:2=32 kohta) 8 linnaosa vahel nii, et suurim linnaosa (Lasnamäe) ja väikseim linnaosa (Pirita) said võrdselt 4 mandaati. Teine pool linnavolikogust jagati vastavalt linnaosa valijate arvule ja Lasnamäe sai sellega 8 mandaati, Pirita aga ühe mandaadi. Kokku said 1993. aasta valimistel Tallinna Linnavolikogus Lasnamäe 12 ja Pirita 5 kohta. Tallinna Linnavolikogus ühe koha võitmiseks vajati Pirita linnaosas neli korda vähem hääli kui naaberlinnaosas Lasnamäel. Tagantjärele saab aga kinnitada, et see mudel

tagas veel vägagi keerulisel poliitilisel ajal 1993. aasta oktoobris toimunud kohalikel valimistel eestimeelsete jõudude võimule jäämise pealinnas. Kinnitust saame sellele ka raamatu järgmises osas.

4. veebruari 1993 istungil otsustati määrata munitsipaalomandis oleva Tallinna Linna Spetsialiseeritud Autotranspordibaasi ettevõtlusvormiks munitsipaalettevõtte ja nimetada see munitsipaalettevõtteks „Eriautobaas”. Iseseisvad ettevõtted nähti ette moodustada vedude organiseerimise ja linnapuhastuse ning rannapuhastuse baasil, sanitaarpuhastuse teenistuse baasil ning olemasoleva prügimäe baasil. Samal istungil otsustati lubada linnavalitsusel erandina lahendada vabanevate eluruumide arvel kriisipiirkondadest saabunud eestlaste perekondadele elamispinna andmine vastavalt Eesti Migratsiooni ameti ettepanekutele.

11. veebruari 1993 istungil otsustati Tallinna kesklinna liikluskoormuse vähendamiseks ning parkimiskorra parandamiseks kinnitada „Sõidukite tasulise parkimise eeskirjad Tallinnas”, kusjuures parkimistasu käibest suunati 15% jalgrattateede projekteerimiseks ja ehitamiseks. Jalgrattateed (nii nende pikkus kui kvaliteet) on järgneval perioodil olnud sagedaseks aruteluteemaks (eelkõige linna eelarve kinnitamisel).

18. veebruari 1993 istungil vabastati E. Tamm abilinnapea kohustustest ning kinnitati Jaak Saarniit abilinnapeaks. Samal istungil moodustati Tallinna Ravikindlustuskomisjon koosseisus: esimees: M. Tarum; liikmed: K. Karu, H. Künnap, H.-A. Merzin ja Ü. Keskküla. Samal istungil taotleti Vabariigi Valitsuselt linna munitsipaalomandisse üle 100 riigi omandis oleva ametkondliku hoone ning kinnitati linnavara pikaajalisele rendile andmise põhimõtted.

4. märtsil 1993. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse, millega loeti otstarbekaks ja majanduslikult põhjendatuks Tallinna linna jagamine 8 piiratud omavalitsusega linnaosaks. Need olid:

Haabersti,
Kesklinn,
Lasnamäe,
Lilleküla (praegu Kristiine),
Mustamäe,
Nõmme,
Pirita ja
Põhja-Tallinn.

Eriti suured vaidlused olid Põhja-Tallinna linnaosaga seonduvalt, kus muuhulgas sooviti eraldi Kalamaja, Pelguranna, Pelguranna ja Kopli linnaosasid.

Tallinna 1993. aasta eelarve kinnitati alles 11. märtsi 1993 linnavolikogu istungil. Etteruttavalt märgime, et aasta hiljem katsetatigi kohaliku omavalitsuse eelarve aasta algust 1. aprillist. Aga see jäi üheaastaseks eksperimendiks. 18. märtsi 1993 istungil vabastati A. Ild linnavalitsuse nõuniku ametikohalt ning kinnitati Vello Ervin nõuniku ametikohale. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses volikogu ainupädevuse § 22 lg 12 kohaselt määrab volikogu liikmete arvu volikogu eelmine koosseis Kuna sügisesed volikogu valimised lähenesid, siis võeti vastu otsus, et järgmine Tallinna Linnavolikogu peaks olema 64-liikmeline.

Linnavolikogu 25. märtsi 1993 istungil otsustati tühistada Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu 7. juuni 1985. aasta otsus „Tallinna linna aukodaniku nimetuse omistamise põhimääruse kinnitamine”. Hiljem on hakatud Tallinnas linnapoolse tunnustusena andma vapimärki, teenetemärki ja raemedalit.

1. aprilli 1993 istungil kinnitati „Heakorra ja avaliku korra eeskirjad” ning kinnitati ka Maarjamäe rekonstrueeritava elamukvartali detailplaneerimise projekt. 15. aprilli istungil pöörduti Tallinna elanike ohutuse tagamiseks Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga võtta kasutusele vajalikud meetmed Astangu lõhkeaine-ladude likvideerimiseks 1993. aasta lõpuks. Samal istungil otsustati Vabariigi Valitsuselt taotleda Tallinna linnale kuni 16. juunini 1940. a. kuulunud maa andmist munitsipaalomandisse. Hiljem on seda taotlust linnavolikogu poolt ka muudetud. Nt 2007. aasta aprillis otsustati seda taotlust muuta eesmärgiga, et Tallinna linna huvid ei oleks vastuolus üldriiklike

huvidega ning ei taodelda tagasi Tallinna linna endisele kinnistule K-346 jäävaid maatükke (Suur-Sõjamäe tn 58, Kesk-Sõjamäe tn 22b ja Kanali tee 50), sest need on vajalikud Tallinna lennujaama arendamiseks ja laiendamiseks.

Linnavolikogu 22. aprilli 1993 istungil kinnitati Tallinna 1992. aasta eelarve täitmise aruanne ning kuulati ara linnavalitsuse 1992. aasta tööaruanne. Linnavolikogu 6. mai 1993 istungil otsustati linna arendamisel võtta aluseks linnavalitsuse esitatud transpordikontseptsiooni põhimõtted. Tulenevalt volikogu ainupädevusse antud ülesandest valiti sellel istungil Tallinna Linnakohtu 937 kaasistujat. 30. aprillil 1998. aastal valiti Tallinna Linnakohtu 512 kohtukaasistujat. Numbrid peaksid ilmestama linnavolikogule antud ülesande (nagu nt Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses olnud ettevõtetele asutamislubade andmine) sisulise (kvaliteetse) täitmise ebareaalsust. Kuidas hinnata vastava koguse inimeste sobivust? Esimese otsuste tegemisel arutati isegi selliseid täitmatuid eesmärke (isikuandmete salastatus!) nagu Psühhoneuroloogia haiglaga nimekirjade kontrolli.

Linnavolikogu 13. mai 1993 istungil lubati linnavalitsusel võtta pikaajalist laenu Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangalt soojussõlmede rekonstrueerimiseks ning lubati linnavalitsusel osaleda Revalia Panga aktsiate ostmisel tingimusel, et linnavalitsus omandab vähemalt 51 % aktsiakapitalist ja häälest. 20. mai 1993 istungil kehtestati kohustused õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamisel.

27. mai 1993 istungil taotleti Vabariigi Valitsuselt linna munitsipaalomandisse Mere pst., Ahtri tn., Hobujaama tn., Narva mnt. ja Viru väljaku vahelise kvartali maa (6,6 ha) vastavalt Maareformi seaduse §23 (6); Samal istungil kehtestati 16-le Tallinna vanalinnas paiknevale hoonele kohustused seoses nende tagastamisega endistele omanikele.

27. mai 1993. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil võeti vastu põhimõtteline otsus „Omavalitsuse põhiülesanded linnaosas“, kus nähti ette:

1. Linnaosa arengu kindlustamiseks ja infrastruktuuri normaalse funktsioneerimise tagamiseks lähtudes linna kui terviku ühtsetest huvidest ja ülesannetest ning arvestades linnaosa eripära, linnaosa halduskogu ja linnaosa valitsus:

- 1.1. Kooskõlastab territoriaal- ja detailplaneerimise projektide ning tehnovõrkude arenguskeemide lähteülesanded ja projektid, avalikustab ja informeerib nendest vastavate kinnisvarade valdajaid;
- 1.2. Annab linna ehitusmääruses sätestatud korras ehituslubasid ja teostab üldist järelevalvet hoonete ümberehituse, kõrghaljastuse ja krundil paiknevate rajatiste muutmise ning infoviitade paigutuse osas;
- 1.3. Kogub ja üldistab informatsiooni linnaosa ja tema infrastruktuuri arengu prognoosimiseks;
- 1.4. Esitab lähteandmed linna arengukava ja eelarve koostamiseks ja korraldab linna eelarves linnaosale ettenähtud vahendite kasutamist.

2. Linnaosa elanikele sotsiaal- ja kommunaalteenuste osutamiseks või vahendamiseks linnaosa halduskogu ja linnaosavalitsus:

- 2.1. Peab sotsiaalabi vajavate isikute arvestust ja korraldab neile riikliku sotsiaalabi ning linnaosale eraldatud sotsiaalabi vahendite kättesaamist;
- 2.2. Peab linnaosa territooriumil elavate sotsiaalset rehabilitatsiooni vajavate töövõimeliste isikute arvestust ja rakendab meetmeid nende töölerakendamiseks ja abistamiseks;
- 2.3. Peab elamistingimuste parandamisel abi vajavate, sealhulgas ebaseaduslikult võõrandatud ja tagastamisele kuuluvates majades elavate ning üürilepingu uuendamisest keeldumise tõttu eluruumi kaotavate perekondade arvestust ning rakendab meetmeid nende abistamiseks;
- 2.4. Organiseerib elukohajärgselt kultuuri-, hariduse ja spordialast ning laste koolivälist tegevust;
- 2.5. Osutab või vahendab linnaosa elanikele kommunaalteenuseid linna omavalitsusorganite poolt määratud või lepingutega reguleeritud ulatuses ja korras;
- 2.6. Annab välja kauplemis- ja teeninduslubasid ning alkoholi müügilitsentse, korraldab tänavakaubandust.

3. Linnaosa territooriumil asuva ja linnavalitsuse määruse alusel linnaosa valdusesse antud linnavara valdamiseks, kasutamiseks ja käsutamiseks linnaosa halduskogu ja linnaosavalitsus:

- 3.1. Teostab linna kinnisvara, ehitiste ja rajatiste suhtes kõiki omaniku õigusi ja kohustusi, välja arvatud võõrandamise ja ebaseaduslikult võõrandatud hoonete endistele omanikele tagasiandmise otsustamine. Linna omavalitsusorganid võivad kehtestada piiranguid linnavara rendile andmise osas;
- 3.2. Teostab kõiki omaniku õigusi ja kohustusi teede, tänavate, väljakute, haljasalade ning muude kommunaalobjektide ja rajatiste osas;
- 3.3. Teostab kõiki omaniku õigusi ja kohustusi koolieelsete lasteasutuste, koolide, kooliväliste lasteasutuste ja polikliinikute, spordi- ja kultuuriasutuste ning sotsiaalhoolekandenasutuste hoonete ja rajatiste osas;
- 3.4. Teostab kõiki omaniku õigusi ja kohustusi käesoleva punkti 1., 2. ja 3. alapunktis nimetatud objektide haldamiseks neile üle antud või nende poolt soetatud vahendite osas.
4. Linnaosa elanike poolt arendatava ja neid teenindava ettevõtluse toetamiseks linnaosa halduskogu ja linnaosavalitsus:
 - 4.1. Sõlmib nende pädevusse antud ülesannete täitmiseks lepinguid vastavalt tegevusluba omavate juriidiliste ja üksikisikutega;
 - 4.2. Selgitab välja linnaosa arenguks ja seal elavate isikute teenindamiseks vajalikud ettevõtluse vormid ja loob soodustingimusi nende tegevuseks.
5. Koostöö korraldamiseks riigi ja linna omavalitsuse kohahaldusorganitega, arvestuse ja kontrolli ning infobaasi korralduse osas linnaosa valitsus:
 - 5.1. Peab isikuregistrit ning koostab selle alusel alamregistreid (valijate nimekiri, koolikohustuslike laste kutsealuste ja reservväelaste nimekiri jne.) ja täidab muid isikuregistri pidajaile õigusaktidega pandud kohustusi;
 - 5.2. Annab kehtestatud korras välja eluruumi asustamise lubasid ning teostab isikute sisse- ja väljaregistreerimist;
 - 5.3. Registreerib kehtestatud korras linnaosa haldusterritooriumil asutatud kodanike ühenduste põhikirjad ning annab asutamisloa mittetulundusühistutele, kooskõlastab tegutsema asuvate juriidiliste ja üksikisikute tegevusloa;
 - 5.4. Kontrollib Linnavolikogu poolt kehtestatud üldkohustuslike eeskirjade täitmist ning koostab protokolle õiguserikkumiste kohta;
 - 5.5. Arendab koostööd politsei, maksuameti ja teiste riigi ja linna kohahaldusorganitega, täidab järelevalvet ja kontrolli alal teisi neile õigusaktidega pandud ülesandeid.

1993. aasta 2. juunil võeti vastu Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (RT I, 21.06.2016, 4), mille VIII peatükk on "Osavalla ja linnaosa moodustamine ning töökorraldus", kus järgneva 15-aastase perioodi jooksul, mil seadust ennast on muudetud üle 80 korra, on sisse viidud ainult üks muudatus (1995. aastal), mille kohaselt linnaosa vanem sai üksikakti andmise õiguse. Muudatuse vajadus tulenes sellest, et linnaosade pädevusse oli antud mitteleuruumide rendilepingute sõlmimine, millele kirjutas alla linnaosa vanem.

Väga oluline on seonduvalt linnaosadega märkida, et Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses on selle aja jooksul tehtud siiski veel kaks korda muudatusi, kusjuures teise muudatusega taastati esialgne olukord. Muudatused puudutasid linnavolikogu liikmeks olekut ja seega §-i 19. Riigikogu otsustas 25. märtsil 1997. aastal, et volikogu liikme volitused peatuvad nimetamisega linnaosa vanemaks ka siis, kui linnaosa vanem ei ole linnavalitsuse liige [RT I 1997, 29, 449]. Juba sama aasta 10. septembril taastati aga Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 19 punkt 1 endises sõnastuses, mille kohaselt volikogu liikme volitused peatuvad kinnitamisega valla- või linnavalitsuse liikmeks [RT I 1997, 69, 1113], aga see ei hõlmanud neid linnaosa vanemaid, kes ei olnud linnavalitsuse liikmed.

Linnavolikogu 3. juuni 1993 otsusega likvideeriti Tallinna Valuutafond ja Tallinna Kommertstulude Fond ning võeti vastu otsus Vene Föderatsiooni relvajõudude tegev-, reserv- ja erusõjaväelaste käsutuses oleva elamispinna arvestuse korrastamisest.

Linnavolikogu 17. juuni 1993 istungil kinnitati Tallinna põhimäärus, mida parandati ja täiendati juba linnavolikogu sama aasta 19. augusti istungil. Linnavolikogu 1. juuli 1993 istungil kinnitati „Tallinna ajutine ehitusmäärus” ja „Maa maksustamishinnad Tallinnas 1993. aastaks ning vabastati N. Jõgi linnavalitsuse nõuniku ametikohalt, kinnitades ta abilinnapea ametikohale.

Linnavolikogu 19. augusti 1993 istungil muudeti oluliselt linnavalitsuse koosseisu. Tuginedes Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele ning Tallinna põhimäärusele ja linnaosade moodustamisele vabastas linnavolikogu linnavalitsuse koosseisust 4 linnarajoonivalitsuse esimeest ning nõunikud, ühtlasi kinnitas täiendavalt linnavalitsuse koosseisu alates 1. septembrist 1993 linnaosade vanemad:

Haabersti – August Koppel
 Kesklinn – Jüri Ott
 Kristiine – Peeter Lepp
 Lasnamäe – Vladimir Ivanov
 Mustamäe – Ain Lillepalu
 Nõmme – Jüri Jõgeva
 Pirita – Tõnis Müller
 Põhja-Tallinn – Olev Kallas.

26. augusti 1993 istungil võeti vastu otsus elamumajanduse korraldamisest linnaosades, millega linnaosade valitsustel kohustati võtma oma haldusse nende haldusterritooriumil asuvad munitsipaalomandis oleva elamufondi koosseisu kuuluvad hooned, ehitised ja rajatised hiljemalt 1. oktoobriks 1993, samuti kinnitati ettepanekud 12 tööstuspiirkonna senise maakasutuse funktsiooni muutmiseks ning taotleti Riigi Maa-ametilt Harju maakonnas Saku vallas kalmistuks maa-ala (68 ha) Tallinna munitsipaalomandisse. Samal istungil kinnitati „Tallinna linna vapimärgi statuut” ja „Tallinna linna teenetemärgi statuut”.

Linnavolikogu 9. septembri 1993 otsusega kinnitati „Vara erastamise kord Tallinnas” ning põhimõtteliselt uue suunana linna ettevõtluses otsustati reorganiseerida munitsipaalomandisse antud RAS „Tallinna Autobussikoondis” Tallinna Autobussikoondise AS-ks, mille 100% aktsiaid kuulub Tallinna linnale. Seose vajadusega tõhustada Tallinna Linnavolikogu ja linnaosade haldusnõukogude liikmete ning linna omavalitsuse süsteemi töötajate täienduskoolitust otsustati senine Tallinna Väikeettevõtluse Arendusbüroo reorganiseerida Tallinna Linnavalitsuse Koolituskeskuseks.

Esimest korda moodustati linnaosade halduskogud 1993. aasta oktoobris Tallinna Linnavolikogu valimiste tulemusel. Enne valimisi kinnitas Tallinna Linnavolikogu oma 9. septembri 1993. aasta istungil halduskogude suuruseks:

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
15	27	15	24	21	21	15	16

Kuna aja jooksul on halduskogude liikmeks saamise põhimõtted muutunud, siis on otstarbekas tolaeagset reeglistikku ka iseloomustada. 1993. aasta 16. septembril otsustas linnavolikogu, et linnaosa halduskogu liikmeks võivad olla ainult selles linnaosas alaliselt elavad ja selles linnaosas linnavolikokku kandideerinud kodanikud. Halduskogu moodustamisel võisid tema liikmeks saada esimese eelistusena eelnimetatud tingimustele vastavad linnavolikogu liikmed. Teise eelistusena said halduskogu liikmeks selles linnaosas kandideerinud kodanikud personaalselt saadud hääle arvu järjekorras, kusjuures halduskogu moodustamisel ei kehtinud erinevalt linnavolikogu valimistest, viie protsendi nõue.

Tallinna Linnavolikogu 23. septembri 1993 istungil otsustati Maarjamäe memoriaalkompleksi lähedale paekaldale planeeritud Lahekalda korterelamute hoonestusprojekt ja maa rendile andmine.

Linnavolikogu 30. septembri 1993 istung jäi pretsedenditu seigana kvoorumi puudumise tõttu ära, sest reglemendi kohaselt oli vajalik istungi alustamiseks esimese tunni jooksul registreeritud kvoorum.

Tallinna Linnavolikogu 7. oktoobri 1993 istungil otsustati Tallinna linna osalemine Rocca-al-Mare Vaba Aja Keskuse rajamisel. Sellise otsusega oli teatud mõttes meeldiv lõpetada linnavolikogu

tegutsemisperioodi, kus algajad poliitikud pidid tegema vastutusrikkaid, ka Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisega seotud otsustusi.

1993 sügis kuni 1996 sügis

17. oktoobril 1993. aastal toimunud Tallinna Linnavolikogu valimistel osales 151 210 valijat ja kehtivaks tunnistati 148 366 valimissedelit.

1993. aastal said erakonnad või valimisliidud Tallinna Linnavolikogus kohti järgmiselt:

Koonderakond	18	Valimisliit Tallinna Raeklubi	9
Vene Demokraatlik Liikumine	17	Eesti Keskerakond	5
Valimisliit Vene Nimekiri Revel	10	Rahvuslik Koonderakond Isamaa	5

Tolleaegse Tallinna poliitilise struktuuri mõningaseks ilmestamiseks toome ka need erakonnad või valimisliidud, kes ei ületanud 5 protsendi künnist: Eesti Ettevõtjate Erakond; Valimisliit Kuningriiklaste Nimekiri; Valimisliit Tallinna Taassünd; Eesti Sotsiaaldemokraatlik Partei; Eesti Demokraatlik Tööpartei; Valimisliit Tallinna Asumite Ühenduse Oma Kodu Nimekiri; Valimisliit Tallinna Arenguklubi; Valimisliit Nõmme Linnaks; Valimisliit Hingerahu.

<http://www.vvk.ee/varasemad/k93/tulemus/124000000.html>

<http://poliitika.postimees.ee/2567308/ulevaade-kohalike-valimiste-tulemustest-tallinnas-1993-2009>

1993. aasta Tallinna Linnavolikogu valimistel said linnaosad kohti järgmiselt:

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
7	9	6	12	10	7	5	8

Tallinna Linnavolikogu valimisi on analüüsinud politoloog Rein Toomla, kes on toonud ühe mandaadi võitmiseks vajalik häälte hulga linnaosades (<https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/02/Proportsionaalsuse-probleem-Tallinnas-kohalikel-valimistel-Rein-Toomla.pdf>). Tõsi küll, need arvud on 2009. aasta Tallinna Linnavolikogu valimiste kohta, kuid veerand sajandiga on kasvanud just Nõmme ja eriti Pirita linnaosa elanike arv. Pirita linnaosas koguni üle kahe korra.

Tallinna Linnavolikogus ühe mandaadi võitmiseks vajalik häälte arv linnaosades 2009. aastal:

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
3627	3867	2943	5820	4783	3348	1899	4435

Vastvalitud Tallinna Linnavolikogu esimene istung toimus 28. oktoobril 1993. aastal ja tavapäraselt Raekojas. Sellest võttis osa 59 linnavolikogu liiget. Erinevalt Tallinna Linnavolikogu eelmisest koosseisust oli see koosseis juba algusest peale selge poliitilise struktuuriga. Juba esimese istungi algul esitati informatsioon, et on moodustatud järgmised fraktsioonid:

Koonderakonna fraktsioon – esimees Andrus Öövel

Fraktsioon „Meie Valik“ – esimees Aleksei Semjonov

„Reveli“ fraktsioon – esimees Aleksei Zõbin

Raeklubi fraktsioon – esimees Andres Kork

Eesti Keskerakonna fraktsioon – esimees Toivo Tootsen

Isamaa fraktsioon – esimees Jaan Karu

„Reveli“ fraktsioon – esimees Aleksei Zõbin.

Koonderakonna fraktsioon kui suurim fraktsioon tegi ettepaneku valida **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Tiit Vähi**, kelle kandidatuuri toetasid ka Raeklubi fraktsioon ja fraktsioon „Meie Valik“. Salajasel hääletamisel sai Tiit Vähi 53 poolt- ja 4 vastuhäält. Fraktsiooni „Meie Valik“ nimel tehti ettepanek valida Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks Victor Polyakoff, kelle kandidatuuri toetasid Koonderakonna ja Raeklubi fraktsioon. Salajasel hääletamisel anti Victor Polyakoffi poolt 43 ja vastu 13 häält.

Vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 29 lõikele 2 esitas linnapea Jaak Tamm Tallinna Linnavalitsuse lahkumispalve, mis võeti vastu 54 poolthäälega. Raeklubi fraktsioon tegi ettepaneku valida linnapeaks Jaak Tamm, keda toetasid Koonderakonna fraktsioon ja fraktsioon „Meie Valik“. Salajasel hääletamisel sai Jaak Tamm 55 häält.

Linnapea Jaak Tamm tegi ettepaneku kinnitada Tallinna Linnavalitsuse liikmeteks ja abilinnapeadeks Viktor Andrejev, Neeme Jõgi, Tõnis Kull, Kalju Leppik, Ivar Lindpere ja Jaak Saarniit, kusjuures Tallinna Linna Valimiskomisjonile tehti ettepanek linnavolikogu liikme Kalju Leppiku volituste peatamiseks ja see otsus võeti vastu 53 poolthäälega.

Tallinna Linnavolikogu 4. novembri 1993 istungil otsustati moodustada linnavolikogus 11 komisjoni: revisjonikomisjon (seadusega ette nähtud kohustuslik komisjon), rahanduskomisjon, linnamajanduskomisjon, keskkonnakomisjon, korrakaitsekomisjon, tarbijakaitsekomisjon, kultuurikomisjon, sotsiaalkomisjon, tervishoiu- ja hoolekandekomisjon, linnavarakomisjon, väliskomisjon, mis 13. jaanuari 1994. aasta istungil otsustati nimetada omavalitsuste koostöö komisjoniks, kelle ülesanne oleks ka kohaliku omavalitsuse üksuste siseriikliku koostöö arendamine.

Linnavolikogu esimees tegi ettekande linnavolikogu komisjonide esimeeste ja aseesimeeste valimise kohta. „Reveli“ fraktsioon pani ette komplekteerida komisjonide esimeeste kohad proportsionaalselt mandaatidega, mis ei leidnud volikogu toetust.

Komisjonide esimehed ja aseesimehed valiti alljärgnevalt:
revisjonikomisjon – esimees Andres Kork,
rahanduskomisjon – esimees Tiit Vähi, aseesimehed Sulev Mäeltsemees ja Tatjana Muravjova,
linnamajanduskomisjon – esimees Arvi Hamburg, aseesimees Valentin Gnezdilov,
keskkonnakomisjon – esimees Jaan Karu, aseesimees Dmitri Kubõskin,
korrakaitsekomisjon – esimees Andrus Öövel, aseesimees Sergei Kozlov
tarbijakaitsekomisjon – esimees Arvo Haug, aseesimees Sergei Kuznetsov,
kultuurikomisjon – Arnold Rüütel, aseesimees Sergei Ivanov,
tervishoiu- ja hoolekandekomisjon – esimees Arvo Kuddo,
linnavarakomisjon – esimees Koit Kaaristu, aseesimehed Endel Lippmaa ja Leonid Mihhailov,
sotsiaalkomisjon – esimees Victor Polyakoff.

Linnavolikogu esimehe vastava ettekande järel võeti vastu **linnavolikogu otsus „Linnaosade halduskogude koosseisude kinnitamine“**.

Tallinna Linnavolikogu 18. novembri 1993. aasta istungil võeti teadmiseks informatsioon, et linnaosade halduskogud on oma esimeesteks valinud:

Haabersti – Sirje Endre,
Kesklinn – Sulev Mäeltsemees,
Kristiine – Andres Kork,

Lasnamäe – Leonid Mihhailov,
Mustamäe – Ülo Tärno,
Nõmme – Ülo Kotkas,
Pirita – Jaan Karu,
Põhja- Tallinn – Sergei Tšernov.

Tallinna Linnavolikogu 18. novembri 1993. aasta istungil kuulati Tallinna politseiprefekti Ralf Palo ettekannet kuritegevuse vastu võitlemise abinõudest ning võeti vastu linnavolikogu otsus „Abinõudest korrakaitse tagamisel Tallinnas“. Linnavolikogu korrakaitsekomisjonile koos Tallinna Linnavalitsuse ja Tallinna Politseiprefektuuriga tehti ülesandeks välja töötada ja esitada linnavolikogule 2. detsembriks 1993 konkreetseid ettepanekud korrakaitse tagamiseks Tallinnas.

Linnapea Jaak Tamm tegi ettekande linnaosade vanemate kinnitamise kohta, kes vastavalt Tallinna linna põhimäärusele olid linnaosade halduskogude poolt kooskõlastatud. See fakt sai siinkohal toodud ka seetõttu, et aja jooksul on linnapeade seisukoht olnud erinev linnaosavanemate kooskõlastamise vajaduse kohta halduskogude poolt. Võeti vastu linnavolikogu otsus „Muudatus Tallinna Linnavalitsuse koosseis ja uute linnavalitsuse liikmete kinnitamine“, millega Neeme Jõgi vabastati Tallinna abilinnapea ametikohalt seoses kinnitamisega linnaosa vanemaks. Linnaosade vanemateks kinnitati:

Haabersti – Neeme Jõgi,
Kesklinn – Jüri Ott,
Kristiine – Peeter Lepp,
Lasnamäe – Vladimir Ivanov (kelle volitused linnavolikogu liikmena peatati),
Mustamäe – Jevgeni Tomberg,
Nõmme – Ago Naarits,
Pirita – Kalle Sepp,
Põhja- Tallinn – Olev Kallas.

Samal 18. novembri 1993. aasta istungil võeti vastu määrus „Tallinna kohaliku omavalitsuse töötajate töötasustamine“, mille eesmärk oli Tallinna kohaliku omavalitsuse ametiasutuste kindlustamine kvalifitseeritud personaliga, tema säilitamine ja valikuvõimaluste laiendamine. Tallinna Linnavolikogu määrus tugines Vabariigi Valitsuse 22. jaanuari 1993. aasta määruse nr 22 „Eelarveliste asutuste töötajate töötasustamise kohta“ lisale 2 (RT 1993, 6, 99). Võeti vastu Tallinna Linnavolikogu otsus, määrata Tallinna Linnavolikogu esimehe ametipalgaks 4000 krooni kuus ning maksta talle lisatasu 70 protsenti ametipalgast kuus. Samasugune otsus võeti vastu Tallinna linnapea töötasu kohta, kusjuures linnapeale anti õigus määrata linnavalitsuse liikmete lisatasu suurus.

Tallinna Linnavolikogu 2. detsembri 1993. aasta istungil võeti vastu otsus „Tallinna linna 1994. aasta kolme kuu eelarve läbivaatamise korraldamine“, sest 16. juunil 1993 Riigikogus vastu võetud Valla- ja linnaeelarve seadus sätestas, et valla- ja linnaeelarveaasta algab 1. aprillil (senise 1. jaanuari asemel) ning lõpeb 31. märtsil (senise 31. detsembri asemel). Muudatus oli kantud heast tahtest, et valdadel ja linnadel oleks selgus, kuipalju saavad nad riigieelarvest toetust ka siis, kui riigieelarve võetakse vastu enne jõulusid või halvimal juhul koguni pärast uut aastat. Tallinna linna eelarve koostamist see ei takistanud (toetust riigieelarvest ei saadud), aga seadus kehtis arusaadavalt kõigi kohaliku omavalitsuse üksuste jaoks. Valla ja linna eelarve pidi olema vastu võetud kolme kuu jooksul arvates eelarveaasta algusest. Vastasel korral tähendas see Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 52 kohaselt volikogu tegutsemisvõimetust, millega kaasnes kõigi tema liikmete volituste ennetähtaegne lõppemine. Nende asemele astusid asendusliikmed kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses sätestatud korras. Omaette küsimus oli ja on muidugi see, kuidas asendusliikmed (volikogu teine või isegi kolmas koosseis) saab teha valla või linna eelarve seisukohalt nõ targemaid otsuseid kui esimene koosseis?

9. veebruaril 1995. aastal muudeti Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust nii, et kui riigieelarvet ei olnud vastu võetud eelarveaasta alguseks, siis volikogu muutus tegutsemisvõimetuks alles kolme kuu jooksul arvates riigieelarve vastuvõtmisest (RT I 1995, 17, 237).

Nagu eelnevalt sai märgitud, kehtis see kohaliku eelarve aasta muudatus ainult ühe aasta, sest viimases kvartalis sai selgeks, et järgnevas kolmeks kuuks oli riigieelarveline toetus (tasandusfond jne) täiesti teadmata. 1994. aastal pidid vallad ja linnad koostama üheksa kuu (aprillist-detsembrini) eelarve ja alates 1995. aastast ühitati riigieelarveaasta ja kohaliku eelarve aasta taas astronoomilise aastaga.

Tallinna Linnavolikogu 2. detsembri 1993. aasta istungil võeti vastu otsus linnavolikogu komisjonide töö korraldamise põhimõtete kohta, kus muuhulgas sätestati, et komisjonide tegevus toimub linnavolikogu poolt kinnitatud komisjoni põhikirja alusel. Üle poole komisjoni liikmetest (kogu revisjonikomisjon) peavad olema linnavolikogu liikmed. Komisjoni otsustused on linnavolikogu otsustuste aluseks ning need viiakse ellu linnavolikogu määruste või otsustega või linnavalitsuse määruste või linnapea korraldustega. Otsustati, et komisjoni esimehel ja aseesimehel on õigus osa võtta linnavalitsuse istungitest, sest Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 49 lõige 8 alusel olid ja on linnavalitsuse istungid kinnised, kui linnavalitsus ei otsusta teisiti.

Otsustati moodustada 20-liikmeline Tallinna Linnavolikogu eestseisus järgmises koosseisus: Tiit Vähi, Victor Polyakoff, Andres Kork, Arvi Hamburg, Jaan Karu, Andrus Öövel, Arvo Haug, Arnold Rüütel, Koit Kaaristu, Arvo Kuddo, Aleksei Semjonov, Toivo Tootsen, Aleksei Zöbin, Sirje Endre, Sulev Mäeltsemees, Leonid Mihhailov, Sergei Tšernov, Ülo Tärno, Ülo Kotkas, väliskomisjoni esimees. Viimane ei olnud selleks ajaks veel valitud, aga nagu juba märgitud, nimetati see 13. jaanuaril 1994. aastal ümber omavalitsuste koostöökomisjoniks. Komisjoni esimeheks valiti S. Mäeltsemees.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus nägi ette maakonna tasandil **maakogu** kui kohaliku omavalitsuse üksuste kohustusliku ühistegevuse institutsiooni. Kuna teise tasandi kohalik omavalitsus kaotati, siis Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 11 kohaselt moodustati ülemaakonnaliste küsimuste kooskõlastamiseks maavanema juurde nõuandva organina maakogu. Sinna pidid kuuluma kõigi antud maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste esindajad. Tallinna Linnavolikogu valis Harju Maakogusse Mari Pedaku. Maakogu kiireloomuliseks ülesandeks sai siis maavanema kui riigiametniku kandidatuuri kooskõlastamine. Kui maakogu oli maavanema kandidatuurile vastu nagu nt juhtus Harju maakonnas, siis pidi Vabariigi Valitsus esitama uue maavanema kandidaadi. Maakogud olid aga ambitsioonikad ja soovisid endale suuremat otsustusõigust. Paralleelselt seadusega ette nähtud maakogudele hakkasid kohaliku omavalitsuse üksused moodustama vabatahtlikke maakondlikke liite (Harjumaa Omavalitsuste Liit moodustati 1. aprillil 1992) ja kujunes selge rivaliteet vabatahtliku koostöövormi – liidu ja kohustusliku maakogu vahel. „Kaotajaks“ jäi maakogu ning kõigest peale aastast eksisteerimist maakogud likvideeriti. 23. novembril 1994 võeti vastu Maakonna valitsemiskorralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seadus (RT I 1994, 84, 1475), mille § 3 kohaselt Vabariigi Valitsus kooskõlastab maavanemakandidaadi selleks kokku kutsutud antud maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste esindajatega, kelle hulka kuuluvad igast maakonnavallast ja linnast üks volikogu esindaja ning vallavanem või linnapea. Kooskõlastuseks peab esitatud maavanemakandidaati toetama vähemalt pool kohal olnud esindajatest. 2006. aasta 8. märtsil muudeti Vabariigi Valitsuse seadust (RT I 2006, 14, 111), mille kohaselt regionaalminister üksnes tutvustab maavanemakandidaati maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste liidu üldkoosolekule ning kuulab ära üldkoosoleku arvamuse.

Tallinna Linnavolikogu istungil 16. detsembril 1993 linnavolikogu ei toetanud Lagle Pareki kandidatuuri Harju maavanema kohale (teda ei toetanud hiljem ka Harju Maakogu). Samal istungil võeti vastu otsus „Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna staatuse seaduse kohta“. Ka selle otsusega püüdis Tallinna Linnavolikogu kujundada riiklikku poliitikat, sest pealinna on ju eelkõige vaja riiklike funktsioonide täitmiseks. Kohaliku omavalitsuse õigusruumis ei anna (ei tohiks anda) pealinna staatus mingeid eeliseid, küll aga toob kaasa täiendavaid kohustusi.

Kuna Pealinna staatuse teema on järgneval perioodil korduvalt kerkinud päevakorda, siis käsitleme seda siinkohal detailsemalt. Tallinna Linnavolikogu nimetatud otsusega arvestati, et üheski kehtivas seaduses ei olnud sel ajal fikseeritud pealinna. See oli Eesti Vabariigi 1938. aasta Linnaseaduses (RT 1938, 43, 404) ja viimati Eesti NSV Konstitutsioonis nagu eelnevalt märkisime. Võrdluseks Euroopa

kõigi postsotsialistlike riikide põhiseadustes on pealinn märgitud ja ainult kaudselt on seda tehtud Läti Põhiseaduses (§15 “Saeima asukoht on Riia”).

Tallinna Linnavolikogu otsustas 16. detsembril 1993:

1. Pidada vajalikuks Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna staatust reguleeriva seaduse vastuvõtmist.
2. Tallinna Linnavolikogu esimehel T.Vähil ja linnapeal J.Tammel esitada 30.detsembriks 1993. volikogule kinnitamiseks töögrupi koosseis, kelle ülesandeks on volikogu seisukoha väljatöötamine ja seaduse kontseptuaalsete lähtekohtade osas ettepanekute tegemine.
3. Töögrupil esitada vastavad ettepanekud 31.jaanuariks 1994.
4. Teha Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks töögrupilt saadud ettepanekute alusel välja töötada Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna staatust käsitlev seaduseelnõu.

Riigi kesktasandil hakati pealinna teemaga sisuliselt tegelema alles viis aastat hiljem kui Vabariigi Valitsus moodustas 11. augustil 1998. aastal oma korraldusega nr 799-k asjatundjate komisjoni Tallinna õigusliku staatuse sätestamiseks.

Küll aga põhjustas Põhiseaduses pealinna (eelkõige tema asukoha) puudumine mitmel aastal rohkeid diskussioone, sh ka lausa iroonilisi arvamusi. Pealinna asukohana pakuti Kesk-Eestit ja nt Mäo ristmikku, aga kindlasti omapäraseim oli ühe Riigikogu liikme poolt 1994. aasta 17. jaanuaril Riigikogu menetlusse esitatud Presidendi, Valitsuse, Riigikogu ja rahva Presidendi eest kaitsmise seaduse eelnõu (407 SE I). Eelnõu esimene paragrahv oli, et Eesti Vabariigi pealinn on Ruhnū. Need vaidlused lõpetas aasta hiljem, 1995. aasta veebruaris Riigikogus vastu võetud Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus, mille § 5 kohaselt on Eesti Vabariigi pealinn Tallinn.

Tallinna Linnavolikogu eesmärk oli aga pealinna sisuliste õiguslike, juhtimisalaste ja majanduslike probleemide lahendamine. **22. veebruaril 1994. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu oma otsusega nr 31 ettepaneku Vabariigi Valitsusele võtta vastu Pealinnaseadus.** Olulist inspiratsiooni saadi Saksamaa Liitvabariigi tolleaegse pealinna Bonni ja Nord-Rhein Westfaleni liidumaa vahelise koostöö seadusest. Meie Pealinnaseaduse eelnõu kahes ministeeriumis (Justiits- ja Siseministeeriumis) toetust ei leidnud, mistõttu ka selle menetlemist parlamendis ei järgnenud.

Edasise arengu kohta märgime, et Tallinna linnapea Edgar Savisaar moodustas 20. augustil 1997. aastal oma käskkirjaga nr 209 töögrupi Tallinna staatust reguleeriva seaduse väljatöötamiseks. 15. jaanuaril 1998. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu selle töögrupi ettepanekul vastu otsuse nr 5, millega tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek Tallinna staatuse seaduse vastuvõtmiseks Riigikogus. Vabariigi Valitsus nõustus Siseministeeriumi ettepanekuga mitte toetada seda eelnõu, kuid pidas seejuures vajalikuks Tallinna kui riigi suurima kohaliku omavalitsuse ja pealinna õigusliku seisundi eristamise vajalikkust teiste kohaliku omavalitsuse üksuste õiguslikust seisundist. Igas mõttes (nii territoriaalses kui ka sisulises mõttes) Tallinna piire ületavate keeruliste probleemide lahendamiseks moodustas Vabariigi Valitsus nagu eelnevalt märgitud 11. augustil 1998. aastal asjatundjate komisjoni (regionaalminister Peep Aru juhtimisel) Tallinna õigusliku staatuse sätestamiseks. Selle eelnõu sisuline ettevalmistus ja arutelu katkes 1999. aasta märtsis toimunud Riigikogu valimistega.

2002. aasta sügisel esitasid kaks Riigikogu fraktsiooni (Keskerakonna fraktsioon ja Reformierakonna fraktsioon) Riigikogu menetlusse uue Tallinna staatust puudutava eelnõu, mida menetleti, kuid tulemusteta kuni 2003. aasta märtsis toimunud parlamendivalimisteni.

2006. aasta märtsis esitas Tallinna Linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Riigieelarve seaduse muutmiseks. Sellega oleks kõigepealt antud Tallinna linna ametiasutuste pädevusse mõningate ülesannete lahendamine, mis teistes valdades ja linnades on vastava volikogu ainupädevuses. Samuti nähti eelnõuga ette, et Tallinna linna eelarve osas toimuvad läbirääkimised Vabariigi Valitsusega otse, ilma Harju maavanema vahendusega või tasandusfondi osas ilma Omavalitsusliitude Koostöökogu vahendusega. (nt säte “Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna ülesannete täitmise ja finantseerimise kord ja ulatus määratakse Vabariigi Valitsuse

ja Tallinna linna vahelise lepinguga ja vastavad vahendid nähakse ette riigieelarves eraldi reana.”
Need ettepanekud ei leidnud Siseministeeriumis toetust.

Pealinna teistest valdadest ja linnadest erinevat õiguslikku reguleerimist on meil pidanud vajalikuks ka Euroopa Nõukogu Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongress (CLRAE) ning OECD.

CLRAE 2000. aasta Soovitustes nr 81 (2000) „Kohaliku demokraatia olukorrast Eestis“ märgiti „26. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmisel peaksid nii seadusandja kui Vabariigi Valitsus kaaluma Tallinna linnale eristaatuse andmise võimalust, tunnustades sel viisil pealinna tähtsat rolli riigis. Vastavalt tuleks ka üle vaadata praegu eksisteeriv ülesannete ja funktsioonide jaotus Tallinna ja vastava maavalitsuse vahel.” Põhimõtteliselt korrati seda CLRAE 2010. aasta Soovitustes nr 294 (2010) „Kohalik demokraatia Eestis“, kus märgiti „6.a. Omistada Tallinnale eristaatus Kongressi soovituste 219 (2007)¹ alusel, nähes ette eraldi juriidilised seisukohad, arvestades pealinna erilist kohta võrreldes teiste kohaliku omavalitsuse üksustega.“

OECD 2011. aasta hindamisdokumendis “Eesti. Ühtsena valitsemise poole. Hindamisdokument ja soovitused“ märgiti „... Eesti keskvalitsus on määranud täieliku loendi avalikke hüvesid ja teenuseid, mida kõik omavalitsusüksused peavad pakkuma või millele juurdepääsu nad peavad kodanikele võimaldama. Võib-olla oleks riigil otstarbekas ümber hinnata, kuidas omavalitsusi ja kodanike vajadusi mõistetakse. Näiteks võib olla, et Tallinn ja selle ümbruskond saaks teenuste osutamisega paremini hakkama kui Tallinn liigitataks pealinna- või suurlinnapiirkonnaks, mitte ei paigutataks samasse kategooriasse omavalitsusüksustega, kus on palju väiksem elanikkond. Ehkki võrdne juurdepääs on oluline, võib olla veelgi olulisem, et kättesaadavad teenused oleksid kvaliteetsed ja rahuldaksid selle piirkonna kodanike ning ettevõtete vajadusi. Keskvalitsus peab olema piisavalt paindlik, et toetada omavalitsusüksuste võimekust teenuseid pakutuna pakkuda, kombineerida ja kohandada, kui vaja...“

Tallinna Linnavolikogu istungil 30. detsembril 1993 valiti Tallinna esindajateks Eesti Linnade Liitu Tiit Vähi, Jaak Tamm, Toomas Sepp, Sulev Mäeltsemees, Leonid Mihhailov, Jaan Karu ja Andres Kork.

Väga suured vaidlused olid neil aastatel seonduvalt omandireformiga, sh linna taotlusega mitte tagastada endistele omanikele neid objekte, mis on vajalikud linna üldistes huvides. 30. detsembri 1993. aasta istungil esitati Vabariigi Valitsusele taotlus arvata nende objektide hulka, mille tagastamine kahjustab Tallinna linna huve, Tallinna Muusikakool (Narva mnt 28), Malemaja (Vene 29), Tallinna Linnamuseum (Vene 17/Pühavaimu 13/15), Nõmme Noortemaja (Nurme 40) ja Lauluväljaku majandushoone (Pirita tee 18).

1994. aasta 13. jaanuari Tallinna Linnavolikogu istungil võeti vastu määrus „Elamute ja nende juurde kuuluvate kommunikatsioonide ning rajatiste munitsipaalomandisse ülevõtmine“, milles märgiti, et sageli annab riik elamuid ning nende juurde kuuluvaid kommunikatsioone ja rajatisi (katlamajad, soojustrassid, vee- ja kanalisatsioonitrassid jne) munitsipaalomandisse halvas tehnilises seisukorras ning nende normaalse eksploatatsiooni tagamiseks vajalike rahaliste ressurssideta. Sellest lähtudes linnavolikogu määras muuhulgas:

- 1) kehtestada, et riigi omandis olevate elamute ülevõtmine võib toimuda ainult peale elamu tulevase tiitlipärase valdajaga sõlmitud kirjalikku kokkulepet tingimusel, et elamute juurde kuuluvate kommunikatsioonide ja rajatiste kuuluvuse ja eksploateerimise küsimused lahendatakse enne elamu ülevõtmise kokkuleppe sõlmimist;
- 2) keelata võtta linna munitsipaalomandisse elamuid, millel lasuvad üüri- ja kommunaalteenuste võlgnevused jne.

27. jaanuari 1994. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil tehti põhimõttelise tähtsusega otsus riiklike funktsioonide võimalikust täitmisest kohaliku omavalitsuse poolt halduslepingu alusel seonduvalt keskkonnakaitsega. Otsuses märgiti, et arvestades Tallinna suurt osatähtsust loodusliku keskkonna reostuskoormuse kujunemisel Eestis, samuti keskkonnakaitse materiaalse baasi ja vastava personali

olemasolu Tallinna linnal ning võttes aluseks 29. juunil 1993. aastal vastu võetud Maakonna valitsemiskorralduse seadusega (RT I 1993, 51, 696) sätestatud korda, Tallinna Linnavalitsusel lähtuda Keskkonnaministeeriumi ja Harju Maavalitsusega sõlmitavas kokkuleppes põhimõttest, et maakonnatasandi riiklikke keskkonnakaitsefunktsioone Tallinna haldusterritooriumil täidab Tallinna linn, taotledes selleks ühtlasi vastavate riigieelarveliste vahendite eraldamist.

Hiljem on veel korduvalt erinevates valdkondades sõlmitud halduslepinguid riiklike ülesannete täitmiseks. Nt 1997. a 23. jaanuaril volitas Tallinna Linnavolikogu linnapead alla kirjutama Harju maavanema ja Tallinna linna vahel sõlmitavale halduslepingule Harju maavanemale või Harju Maavalitsusele pandud perekonnaseisualaste riiklike kohustuste täitmiseks Tallinna linna poolt. Tallinna suuruselt tulenevat eripära arvestades tehti linnavolikogu 15. augusti 1996. aasta istungil Harju maavanemale ettepanek Tallinna linnale volituste andmiseks linna haldusterritooriumil riigi nimel maa ostueesõigusega erastamise korraldamiseks. 29. oktoobril 1998 volitas Tallinna Linnavolikogu linnapead alla kirjutama Harju maavanema ja Tallinna linna vahel sõlmitavale halduslepingule Harju maavanemale või Harju Maavalitsusele pandud õigusvastaselt võõrandatud maade tagastamisest tulenevate riiklike kohustuste täitmiseks Tallinna linna poolt. 8. aprillil 1989 volitas Tallinna Linnavolikogu linnapead alla kirjutama Tallinna Linnavolikogu ja Muinsuskaitseinspektsiooni vahel sõlmitavale halduslepingule muinsuskaitsealaste riiklike ülesannete ja õiguste osalise delegeerimise kohta Tallinna linnale.

27. jaanuari 1994. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil otsustati lubada Tallinna Linnavalitsusel võtta aastatel 1994-1996 Maailmapangalt pikaajalist laenu mahus 224 miljonit krooni Tallinna kaugkütte rekonstrueerimiseks.

Tallinna Linnavolikogu 10. märtsi 1994. aasta istungil kinnitati Tallinna munitsipaalvara erastamise eeskiri. Kinnitati „Eluruume mitteomavate ja elamistingimuste parandamisel abi vajavate isikute arvestuse ning neile üürikorterite andmise eeskiri“ ning veel mitmed õigusaktid seonduvalt eluruumide kasutamisega.

Arvestades endiste Tallinna linnapeade (täitevkomitee esimeeste) Ivar Kallioni, Albert Noraku ja Harri Lumi panust Tallinna linnaelu korraldamisel ja juhtimisel ning võttes aluseks nende avaldused, otsustas Tallinna Linnavolikogu 10. märtsil 1994 määrata neile mittetöötamise korral linna eelarvest igakuist toetust suurusega 60 protsenti linnapea astmejärgsest ametipalgast.

Tallinna Linnavolikogu 24. märtsi 1994. aasta istungil otsustati taotleda Vabariigi Valitsuselt linna munitsipaalomandisse spordiojekte (sh Kadrioru staadion, Kadrioru välisujula, Kadrioru jäähall, Kadrioru tennisehall, Tallinna velodroom, RAS Tallinna Purjespordikeskus jne), samuti elumaju koos sinna juurde kuuluva maaga ning teisi riigi omandis olnud objekte (sh apteeke, haridusasutusi, aga ka Miinisadam, Vesilennukite sadam, Kalasadam, Autobussijaam, Aegna saarel asuvate ettevõtete puhkebaase jm). Võeti vastu otsus „Haljasmaade kasutusotstarbe määramine ja maa munitsipaalomandisse taotlemine“, kus määratleti maa-alad, mis tuleb säilitada üldkasutatavate puhkeotstarbeliste haljasaladena (teiste hulgas Pirita kloostri kaitseala, Kose park, Stroomi rand, Kanuti aed, Toompark ja Toompea nõlvad jt). Neid maa-alasid (kogupindalaga 629, 63 ha) taotleti ühtlasi munitsipaalomandisse. Linnavolikogu otsusega „Veekogude ja veekogude aluse maa munitsipaalomandisse taotlemine“ taotleti linna omandisse Tallinna linnas asuvad veekogud ja nende alune maa (kokku 1227,2 ha), teiste hulgas Ülemiste järv, Ülemiste polder, Harku järv, Öismäe tiik jm).

4. märtsi 1994 linnavolikogu istungil võeti vastu otsus „Suurpuhastuse korraldamisest Tallinnas“, millega kohustati Tallinna Linnavalitsust korraldama aprilli jooksul linnas suurpuhastuse talgud ja võeti vastu asjakohane pöördumine kõigi tallinlaste poole. Samal istungil kinnitati Tallinna abilinnapeaks Tiit Järve.

Tallinna Linnavolikogu istungil 31. märtsil 1994 võeti vastu otsus „Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse majanduspoliitika rakendamise tagajärgedest Tallinnas“. Peamine tegur olukorra komplitseerumisel

oli, et kohalikku eelarvesse hakkas varasema 100 protsendi asemel laekuma 52 protsenti. Taustaks oli Põhiseaduses kohaliku omavalitsuse eelarve autonoomia garantii. Enam ei saanud suurema tuluga valdadelt ja linnadelt võtta eraldi riigieelarvesse. Lahendusena leiti, et ei lastagi tekkida liiga suure tuluga valdu või linnu. Linnavolikogu märkis oma otsuses, et Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poliitika kohalike omavalitsuste eelarvete osas sunnib meid linnale eluliselt vajalike struktuuride (transpordi jms) ülalpidamiseks panema täiendava finantsilise koormuse linnakodanike õlgadele. Sellest tulenevalt pidas Tallinna Linnavolikogu ebaõigeks riigieelarve tulude suurendamist kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetulude arvel. Samuti tehti linnavalitsusele ülesandeks esineda vastava avaldusega Tallinna elanike ees selgitamaks ebapopulaarsete otsuste vastuvõtmise põhjusi. Tulenevalt 1994. aasta riigieelarvest, kus Tallinna linna ühistranspordi finantseerimiseks nähti ette 2,85 korda vähem raha kui eelmisel aastal, võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse tõsta ühistranspordi piletihindu.

Samal istungil kinnitati Tallinna linna 1994./1995. aasta eelarve kogumahus 887,8 miljonit krooni, millest linnaosade omatulude eelarvete maht oli 251,8 miljonit krooni.

Linnaeelarve tuludest moodustas:

üksikisiku tulumaks (millest 52 protsenti laekus kohalikku eelarvesse) 80,5%,
maamaks 3,9%,
trahvid (60 protsenti laekus kohalikku eelarvesse) 1,1%,
renditulu 5,8%,
tulud parkimisest 0,8%, maksed kasumist 1,3% ja
muud tulud 6,6%.

Kuludest planeeriti:

sotsiaalsfäärile 49,6% (seejuures haridusele 42,6%),
heakorrale 18,0%,
transpordile 11,8%,
kapitaalmahutusteks (investeeringuteks) 5,4%,
halduskuludeks 9,2%,
reservfondi 4,8% jne.
Linnaosade vahel jagunes suurem osa (92,3%) hariduskuludest ja peaaegu pool (44,0%) halduskuludest.

Tallinna Linnavolikogu 7. aprilli 1994. aasta istungil võeti vastu otsus „Mustjõe asumi detailplaneeringu kehtestamine“, mis tulenes Haabersti linnaosas asuva Mustjõe asumi eelnevast vähesest ja korratust kasutamisest ning sellele 100-hektarilisele maa-alale kui linnaosale äärmiselt olulisele piirkonnale sihtotstarbelise funktsiooni leidmise eesmärgist.

Pretsedenditult kulges Tallinna Linnavolikogu 1994. aasta 21. aprilliks välja kuulutatud korraline istung, mis lõppes enne päevakorra kinnitamist, kuigi kvoorum oli istungi alguseks olemas. Fraktsioon „Meie Valik“ tegi ettepaneku võtta erandkorras päevakorda küsimus välismaalastele elamislubade andmise kohta ning vastava seaduse muutmiseks, mida toetas ka fraktsioon „Revel“. Mõlemad lubasid linnavolikogu istungite saalist lahkuda, kui seda eelnõu, mis muuhulgas oli linnavalitsusega kooskõlastamata, päevakorda ei võeta. Pärast seda, kui Tallinna Linnavolikogu esimees Tiit Vähi tegi ettepaneku asuda päevakorra kinnitamisele ilma selle punktita, lahkusid nimetatud kahe fraktsiooni liikmed saalist ning kvoorum puudumise tõttu (kohale jäi 28 linnavolikogu liiget) kuulutati linnavolikogu istung lõppenuks. See fakt sai siinkohal toodud ka selleks, et kinnitada Tallinna Linnavolikogu eelmises osas nimetatud ettepanekut sätestada Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses Tallinna valimismudel nii, et tagada vägagi keerulisel poliitilisel ajal 1993. aasta oktoobris toimuvatel kohalikel valimistel eestimeelsete jõudude võimule jäämine pealinnas.

Tallinna Linnavolikogu istungil 5. mail 1994 kinnitati Tallinna arengukava aastateks 1994-1997. Linnavolikogu kinnitas maa maksustamishinnad Tallinnas 1994. aastaks, kus sõltuvalt hinnatsoonist ja maakasutuse sihtotstarbest nähti ette maa ruutmeetri maksustamishinna varieerumine nt ärimaadel

vahemikus 50-2700 krooni, elamute aluse maa puhul vahemikus 50-900 krooni jne. Samal istungil kinnitas linnavolikogu esimese erastamisele mittekuuluvate elamute nimekirja. Linnavolikogu kinnitas linna eelarve tulude nomenklatuuri ja eelarve täitmise aruandluse mahu, kusjuures tulude nomenklatuur tuli kasutusele võtta alates 1995./1996. aasta linnaeelarve koostamisest ning aruanded alates 1. juulist 1994. Fraktsioon "Meie Valik" teatas Victor Polyakoffi väljaarvamisest fraktsioonist.

Tallinna Linnavolikogu istungil 19. mail 1994 otsustati kuulumispuuetega laste koolituse ümberkorraldamiseks ning nendele päevase gümnaasiumi hariduse omandamise ja kõrgkooli astumise võimaldamiseks reorganiseerida lasteaed-alkool "Pääsupesa" (Ehte tn 7), moodustades kuulumispuuetega laste lasteaiarühmade ja kooliklasside baasil nende jaoks põhikooli ning säilitades kuuljate laste rühmade ja kooliklassi baasil lasteaed-alkooli "Pääsupesa". Võeti vastu määrus Tallinna vappide ja lipu standardi ning kasutamise korra kohta. Linnavolikogu võttis vastu otsuse, mis käsitles eluruumide erastamist Tallinnas. Otsusega kinnitati kõigepealt eluruumide erastamise tsoonikoefitsiendid, mille kohaselt koefitsient oli maksimaalsena Vanalinnas 1,3 ja minimaalsena Kopli ja Paljassaare asumis 0,7. Ühtlasi nähti ette, mis näitab ka linnaosade halduskogude ülesandeid, et linnaosade halduskogud peavad kinnitama linnaosas eluruumide erastamise komisjonide koosseisud, et Tallinna Linnavalitsusel tuleb kooskõlastatult linnaosade halduskogudega esitada erastamisele mittekuuluvate elamute nimekiri kinnitamiseks Tallinna Linnavolikogule ning et erastatavate eluruumide hinna alandamist otsustavad linnaosade halduskogud.

Tallinna Linnavolikogu istungil 16. juunil 1994. aastal võeti teadmiseks linnavalitsuse informatsioon Tallinnasse mittesobivate ausammaste likvideerimisest. Juhindudes Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest, mille kohaselt munitsipaalkooli hoolekogusse kuuluvad kohaliku omavalitsuse volikogu esindajad, võttis linnavolikogu vastu määruse, millega delegeeris Tallinna munitsipaalkoolide hoolekogudesse esindajate esitamise linnaosade halduskogudele.

Tallinna Linnavolikogu 30. juuni 1994. aasta istung toimus enne volikogu suvepuhkust suhteliselt erandliku väljasõiduistungina (Pärnu maakonnas Valgerannas). Kehtestati Tallinnas avaliku kauplemise ja teenindamise tegevusluba, kinnitati nende tegevuslubade rakendamise eeskiri ning nende teenindusalade nimekiri (klassifikaator), mille puhul tegevusluba on kohustuslik. Kinnitati tegevusalade nimekirjad, mille puhul tegevusloa väljaandmiseks on nõutav kas Tallinna Tervisekaitsetalituse või Tallinna Keskkonnaameti kooskõlastus.

Korduvalt arutas Tallinna Linnavolikogu taksoteenindust ja selle võimalikku paremat korraldamist linnas. Taksoteenindusega tegeles linnavolikogu veel 20 aastat hiljemgi. Nt 15. oktoobril 2015 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna taksoveonõuded. Kitsama näitena suleti 1. oktoobrist 2015 Karja tänaval kahe kohaga taksopeatas, millest taksojuhid ei pidanud kinni ja väikesele platsile Korstnapühkija kuju juurde tekitati õhtuti ja öisel ajal taksode ummistus. 1990. aastate algul püüti kuulata taksojuhtide alles kujunenud ühenduste seisukohti. Paraku oli need siis *laissez faire* kapitalismi taotlejad, mida linnavolikogu ka kujunevas turumajanduses arvas olevat põhjendatud. Aga kui peagi hakkasid toimuma taksojuhtide vahelised kähmlused „kuumades kohtades“ (nt hotell „Viru“ ees või sadamas jm), siis vastupidi – hakati nõudma linnavolikogu jõulist sekkumist ja reguleeritud turumajandust. Tallinna Linnavolikogu 8. septembri 1994 istungil muudeti taksoteeninduse eeskirja. Lähtudes vajadusest ajakohastada taksoteenindusalane tegevus, otsustati, et tasumine takso kasutamise eest toimub Tallinna Taksokeskuses registreeritud hindade alusel, kusjuures registreeritud tariif peab asuma taksos esiklaasi all ning olema kliendile loetav enne taksosse sisenemist. Tallinna Linnavolikogu 26. septembri 1995 istungil võeti vastu Tallinna taksoteeninduse korrastamise otsus, millega kinnitati taksoteeninduse eeskiri ning tehti linnavalitsusele ülesandeks kehtestada 15. oktoobriks 1996 tegutsemis- ja taksolubade väljaandmise kord ning kehtestada tegutsemisloa ja taksoloa väljaandmise ja registreerimise tasu, samuti linnavalitsusel lahendada taksopeatuste tähistamise küsimus. 26. septembri 1995 istungil otsustati lõpetada Tallinna Taksokeskuse tegevus ja ja taksondusega seonduvate küsimuste lahendamine pandi alates 1. jaanuarist 1997 Tallinna Transpordiametile.

Tallinna Linnavolikogu 20. oktoobri 1994 istungil otsustati Tondi-Järve sõjaväelinnaku hoonete säilimise tagamiseks ning selle haldajate kiireks leidmiseks, nõustuda põhimõtteliselt linnavalitsuse poolt esitatud selle maa-ala tsoneerimisettepanekuga. Tallinna Linnavolikogu 3. novembri 1994 istungil otsustati Tallinna Lauluväljaku ratsionaalsema majandamise eesmärgil, arvestades linnavalitsuse seisukohta, nõustuda 100%lise linna osalusega aktsiaseltsi Tallinna Lauluväljak asutamisega. Tulenevalt Teede- ja Sideministeeriumi taotlusest, otsustas linnavolikogu anda munitsipaalomandis olev hoone Viru tn 9 üle riigi omandisse tingimusel, et hoones säilitatakse elamispiind olemasolevas mahus. Teise taolise näitena võib tuua linnavolikogu 6. aprilli 1995. aasta istungi, kus otsustati tulenevalt Kultuuri- ja Haridusministeeriumi ning Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse taotlustest, anda munitsipaalomandis hoone Väike-Ilmari tn 12 üle riigi omandisse.

Tallinna Linnavolikogu 20. oktoobri 1994 istungil kinnitati õigusvastaselt võõrandatud vara nimekiri, mille tagastamine kahjustab Tallinna linna huve. Samal istungil tehti kohe ka Vabariigi Valitsusele ettepanek arvata konkreetset Pelgulinna Rahvamaja (Telliskivi 56) hoone nende objektide hulka, mis ei kuulu tagastamisele Omandireformi aluste seaduse alusel. Nüüd Pelgulinna Loomelinnaku (Telliskivi 60A) pea naabruses asuv hoone kuulus 1931. aastast Seitsmenda Päeva Advendistidele ja kasutati palvelana, mille 1940. aastal nõukogude võimu natsionaliseeris. Vabariigi Valitsus rahaldas Tallinna Linnavolikogu ettepaneku ja otsustas oma korraldusega nr 497k 19. maist 1995 Telliskivi 56 asuvat õigusvastaselt võõrandatud vara õigusjärgsele omanikule mitte tagastada. 1996. aastal otsustas ka Riigikohus lugeda see hoone tagastamisele mittekuuluvaks. Siinkohal sai detailsemalt toodud vaid üks näide, et ilmestada omandireformi keerulist (täis vastuolusid) arengut. Veelgi konfliktsemaks ja avalikkuses suurt tähelepanu pälvinud omandireformi objektiks kujunes aastaid hiljem Tallinna Mustpeade Maja, kus Vabariigi Valitsus asus Tallinna Linnavolikogust ja Linnavalitsusest erinevale seisukohale.

Iseloomustame siinkohal lühidalt seda aastaid kestnud ja siinse raamatu autori arvates kogu meie omandireformi alal üht printsiipiaalsemat mingi konkreetse objekti suhtes vaidlust, mis näitas muuhulgas Tallinna kohaliku omavalitsuse organite (linnavolikogu ja linnavalitsuse) tugevust. Tallinna Mustpeade Vennaskond (Mustpeade Vennaskond) oli Tallinna Linnakohtu 4. mai 1999. aasta otsusega tunnistatud omandireformi õigustatud subjektiks **Mustpeade Maja** suhtes. Tallinna Linnavolikogu 5. oktoobri 2006. aasta otsusega tehti ettepanek õigusvastaselt võõrandatud Mustpeade Maja mittetagastamise kohta ja 26. jaanuari 2006. aasta otsusega esitati Vabariigi Valitsusele taotlus hoonetekompleksi (Pikk tn 24, Pühavaimu tn 9 ja Pikk tn 26) tasuta üleandmiseks Tallinna linna omandisse. Seda põhjendati maja erilise tähtsusega linna ajaloo ja kultuurile. Mustpeade Maja osaline või täielik üleandmine eraomanikule ei loo kindlust hoone edaspidiseks kasutamiseks senisel otstarbel, nagu see on kohane UNESCO maailmapärandi nimekirja kuuluvas Tallinna vanalinnas. Otsuses märgiti, et hoonetekompleksi omanikuks saamisel kavatseb Tallinna linn esitada Vabariigi Valitsusele ettepaneku mitte tagastada õigusvastaselt võõrandatud Mustpeade Maja kui kultuuriobjekti ja riikliku kaitse all olevat arhitektuurimälestist. Tallinna Linnavolikogu pidas oluliseks hoida ka tulevikus Mustpeade Maja avalikes huvides avatuna kõigile eestimaalastele ja Tallinna külalistele ning tagada selle kasutamine avaliku kultuuriobjektina kooskõlas Tallinna arengudokumentidega.

Riigikogu majanduskomisjoni 13. veebruari 2006 otsusega anti Haridus- ja Teadusministeeriumile luba tasuta võõrandada Tallinna linnale kohaliku omavalitsuse funktsioonide täitmiseks ministeeriumi valitsemisel olev Mustpeade Maja hoonetekompleks. Eesti Vabariigi nimel andis Haridus- ja Teadusministeerium 27. mail 2006 Mustpeade Maja tasuta võõrandamise lepinguga üle Tallinna linnale. Vabariigi Valitsuse 11. juuli 2008. aasta korraldusega nr 319 jäeti rahuldamata Tallinna Linnavolikogu märgitud 5. oktoobri 2006. aasta otsusega tehtud ettepanek õigusvastaselt võõrandatud Mustpeade Maja mittetagastamise kohta. Tallinna linn esitas seejärel Tallinna Halduskohtule kaebuse, milles taotles Vabariigi Valitsuse nimetatud korralduse tühistamist. Tallinna Halduskohtu 22. jaanuari 2009. aasta otsusega jäeti aga Tallinna linna kaebus rahuldamata. Seepeale esitas Tallinna linn apellatsioonkaebuse Tallinna Ringkonnakohtule, milles paluti halduskohtu otsus tühistada ja saata asi samale kohtule uueks läbivaatamiseks või teha uus otsus, millega Tallinna linna kaebus rahuldada. Tallinna Ringkonnakohtu 28. mai 2010. aasta otsusega rahuldati Tallinna linna apellatsioonkaebus,

tühistati halduskohtu otsus ja tehti uus otsus, millega Tallinna linna kaebus rahuldati ning tühistati Vabariigi Valitsuse korraldus. Vabariigi Valitsus (Rahandusministeeriumi kaudu) esitas seejärel Riigikohtule kassatsioonkaebuse, milles palus ringkonnakohtu otsuse tühistada ja teha uus otsus, millega jätta Tallinna linna kaebus rahuldamata. Riigikohtu Halduskolleegium otsustas 27. jaanuaril 2011. aastal (otsus 3-3-1-81-10), et Vabariigi Valitsuse kassatsioonkaebus tuleb jätta rahuldamata ja Tallinna Ringkonnakohtu 28. mai 2010 otsus muutmata. 23. augustil 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas Mustpeade Maja Tallinna linna omandis oleva avaliku kultuuriobjektina säilitamise küsimuses selgitada välja avalik arvamus.

Tallinna Linnavolikogu istungil 15. detsembril 1994 võeti vastu määrus, millega kehtestati **maa maksustamishinnad** Tallinnas 1995. aastaks. 1993. aastal vastu võetud Maamaksuseaduse (RT I 1993, 24, 428) alusel oli riikliku maamaksu määr 0,5 protsenti ja kohaliku maamaksu määr 0,3-0,7 protsenti maa maksustamishinnast aastas. Etteruttavalt märgime, et hiljem on korduvalt laiendatud kohaliku omavalitsuse volikogude otsustamisvabadust maamaksu määra kehtestamisel (2017. aastal oli see 0,1-2,5% maa maksustamishinnast aastas). 1996. aastast hakkas maamaks 100%liselt laekuma kohalikku eelarvesse. Viimasest asjaolust tulenevalt nimetatakse maamaksu aegajalt kohalikuks maksuks, aga ekslikult, sest maamaks on riiklikult kehtestatud maks, mida tuleb rakendada igas vallas ja linnas. Kohaliku maksu võib iga valla- või linnavolikogu otsustada rakendada või ka mitte. Nt Kohalike maksude seaduses (RT I, 07.06.2013, 5) on loomapidamismaks või etendusmaks, mida autori teada ei kasuta ükski meie kohaliku omavalitsuse üksus. Tallinna Linnavolikogu kehtestas 15. detsembri 1994. aasta istungil kohaliku maamaksu määraks kohaliku omavalitsuse volikogule lubatud otsustamisvabaduse vahemikust keskmise – 0,5 protsenti maa maksustamishinnast aastas. Sõltuvalt hinnatsoonist ja maakasutuse sihtotstarbest varieerus maa maksustamishind Tallinnas nt ärimaade puhul 75 kroonist m² kuni 4050 kroonini m² kohta, korruselamute puhul 50 kroonist m² kuni 900 kroonini m² kohta jne.

Tallinna Linnavolikogu 1994. aasta viimane istung 29. detsembri oli selle koosseisu kolmeaastase tööperioodi lühim – algas kell 16.15 ja lõppes kell 16.20. Otsustati lubada linnavalitsusel võtta protsendita laenu Uus-Sadama tn 16 elamu rekonstrueerimiseks vanurite majaks. Võrdluseks Tallinna Linnavolikogu 8. veebruari 1996. aasta istung oli selle koosseisu pikim, mis algas kell 16.00 ja lõppes 21.40. 2000. aastate teisel kümnendil tuntuks saanud Õoistungid olid siis veel tundmatud.

Tallinna Linnavolikogu 12. jaanuari 1995. aasta istungil kinnitati Mere pst, Narva mnt, Kadrioru pargi ja Kesklinna sadama vahelise maa-ala arengukava ning pidas vajalikuks see arengukava võtta aluseks üksikute kvartalite detailplaneeringute koostamisel. Kinnitati Stockholmi kommuuni, Harju maakonna ja Tallinna linna vahel 24. novembril 1994 sõlmitud leping, mis nägi ette pooltevahelise koostöö regionaalse ja kohaliku arengu, planeerimise ja juhtimise ning demokraatliku otsustamise valdkonnas.

Tallinna Linnavolikogu 9. veebruari 1995. aasta istungil vabastati ametist abilinnapea Ivar Lindpere. Üliharva kasutatud kinnisel istungil otsustati salajasel hääletamisel välja anda Tallinna linna esimesed teenetemärgid. Kinniseks kuulutati linnavolikogu istungi selle punkti arutelu, et mitte tekitada meedias liigset tähelepanu, kui linnavolikogu ühele või teisele väärikale linnakodanikule ei toeta salajasel hääletamisel teenetemärgi omistamist. Linnavolikogu võttis vastu otsuse esitada Vabariigi Valitsusele ettepanek tunnistada Tallinna Botaanikaaed kultuuriobjektiks, mille tagastamine kahjustab riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse huve, samuti taotleda munitsipaalomandisse Tallinna Botaanikaaia valduses olevad hooned, rajatised ja nende teenindamiseks vajalik maa.

Aastate jooksul on Tallinna Linnavolikogu teinud mitmeid olulisi otsustusi linna tervishoiuvõrgu arendamisel. 25. märtsil 1989 otsustati lõpetada Tallinna Lasnamäe Polikliiniku tegevus. Linnavolikogu otsustas taotleda Vabariigi Valitsuselt Tallinna linna omandisse 19. mail 1994 Meremeeste Haigla, 9. märtsil 1995 Järve Haigla ja 4. mail 1995 Mustamäe Haigla.

23. veebruari 1995. aasta istungil otsustati kehtestada Ahtri tänava, Mere puiestee ja raudtee vahelise ala detailplaneering. 9. märtsi 1995 istungil kehtestati Vabaõhmuuseumi tee, Paldiski mnt ja Rannamõisa tee vahelise ala detailplaneering. Linnavalitsusel lubati seada hoonestusõigus ilma

konkursita Rocca al Mare vaba aja keskuse ehitamiseks aadressil Paldiski mnt 100 (krundile suurusega 5,6 ha) ja kaubanduskeskuse ehitamiseks aadressile Paldiski mnt 102 (krundile suurusega 9,3 ha). Võib öelda, et juhatati sisse endiste juurvilja- (porgandi-, kapsa- jms) põldude hoonestamine suureks kaubandus-, spordi- ja vaba aja piirkonnaks.

Tallinna Linnavolikogu 23. märtsi 1995. aasta istungil otsustati lubada linnavalitsusel müüa endise sõjaväelinnaku, Tondi tn 51/57 vara ja seada hoonestusõigus ning kinnitati vastavad põhimõtted, mida tuli seejuures järgida. Võeti vastu määrus, millega sätestati nõusoleku andmine maa ostueesõigusega erastamiseks ja tehinguteks Tallinna linnale enne 16. juunit 1940 kuulunud maaga. Vabastati ametist abilinnapea Viktor Andrejev seoses tema valimisega Riigikogu liikmeks ja abilinnapeaks kinnitati Rein Loik.

1995. aasta 5. märtsil toimunud Riigikogu valimised tõid olulisi muudatusi Tallinna Linnavolikogu juhtimisse. Arnold Rüütel loobus pärast Riigikogusse valimist kultuuri- ja hariduskomisjoni esimehe kohast, aga jätkas komisjoni liikmena. Tol ajal võis kohaliku omavalitsuse volikogu liige samaaegselt olla ka parlamendi liige. See õigus kaotati 27. märtsil 2002. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusega (RT I 2002, 36, 220) 2005. aasta oktoobris toimunud kohaliku omavalitsuse volikogu valimistest. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse paragrahvi 72 muudeti Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahvi 19 nii, et valla- ja linnavolikogu liikme volitused peatuvad Riigikogu liikme volituste täitmise ajaks kuni Riigikogu liikme volituste lõppemiseni. 7. juunil 2016. aastal muudeti Riigikogu liikme staatuse seadust ja Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust ning sätestati Riigikogu liikme õigus kuuluda kohaliku omavalitsuse volikogusse ja täita volikogu liikme ülesandeid alates 15. oktoobri 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistest. Käesoleva raamatu 25. osas käsitleme seda teemat täiendavalt.

Tallinna Linnavolikogu 6. aprilli 1995. aasta istungil vabastati T. Vähi Tallinna Linnavolikogu esimehe kohustustest seoses T. Vähile volituste andmisega Vabariigi Valitsuse moodustamiseks. Tallinna Linnavolikogu 20. aprilli 1995. aasta istungil esitas Koonderakonna fraktsioon linnavolikogu esimehe kandidaadiks Koit Kaaristu, kes valiti salajasel hääletamisel 38 poolthäälega Tallinna Linnavolikogu esimeheks. Tulenevalt Victor Polyakoffi isiklikust avaldusest vabastati ta linnavolikogu aseesimehe kohustustest.

Tulenevalt **Tallinna Linnavolikogu esimehe K. Kaaristu** ettepanekust otsustati linnavolikogule valida kaks aseesimeest, kusjuures linnavolikogu esimehe asendaja määrab linnavolikogu esimees. Linnavolikogu aseesimehe kohale esitas fraktsioon „Meie Valik“ Valeri Tšernõševi ja Raeklubi fraktsioon Sulev Mäeltsemehe kandidatuuri. Salajasel hääletamisel sai V. Tšernõšev 28 ja S. Mäeltsemees 29 häält ning kumbki ei osutunud valituks (vaja olnuks linnavolikogu koosseisu poolthäälteenamust ehk vähemalt 33 häält). Samal linnavolikogu istungil otsustati teha Tallinna Linna Valimiskomisjonile ettepanek peatada Endel Lippmaa ja Andrus Öövel linnavolikogu liikme volitused seoses nende nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeteks. Linnavolikogu vabastas ametist abilinnapea Uno veeringu seoses tema nimetamisega riigisekretäriks. Linnapea Jaak Tamm tegi ettepaneku kinnitada abilinnapeaks Ago Naarits, aga selle eelnõu lugemine katkestati.

Tallinna Linnavolikogu 4. mai 1995. aasta istungil seati linnavolikogu aseesimehe kohale kandidaadid Raeklubi fraktsiooni poolt Sulev Mäeltsemees, fraktsiooni „Meie Valik“ poolt Valeri Tšernõšev ja Keskerakonna poolt Arvo Haug. kandidatuuri. Salajasel hääletamisel sai V. Tšernõšev 41 häält, S. Mäeltsemees 37 häält ja A. Haug 22 häält. Tallinna Linnavolikogu aseesimeesteks valiti seega V. Tšernõšev ja S. Mäeltsemees. Linnavolikogu kinnitas Tallinna abilinnapeaks Ago Naaritsa ja vabastas ta Nõmme linnaosa vanema ametikohalt. Nõmme linnaosa vanemaks kinnitati Kalju Leppik, kes vabastati Tallinna abilinnapea ametikohalt. Linnavolikogu määras K. Kaaristu linnavolikogu esindajaks Eesti Linnade Liidu juhatusse. Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees oli eelnevalt Tallinna Linnavolikogu esimehe ametiajal olnud T. Vähi.

Tallinna Linnavolikogu 4. mai 1995. aasta istungil võeti vastu otsus esitada Vabariigi Valitsusele ettepanek arhitektuurimälestise Pirita klooster tunnistamiseks kultuuriobjektiks, mille tagastamine

kahjustab riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse huve. Samuti taotleti arhitektuurimälestise Pirita klooster teenindamiseks vajalik maa munitsipaalomandisse.

Tallinna Linnavolikogu 18. mai 1995. aasta istungil võeti vastu määrus „Linnavara rentimise ja tasuta käsutamiseks andmise põhimõtted“, kus sätestati, et rendile andmise viisi (konkurss, enampakkumine või otsustuskord), samuti rendilepingu tähtaja määrab rendile andmist otsustav organ (linnavolikogu, linnavalitsus, linna ametiasutus või munitsipaalettevõtte). Tol ajal oli eraldi ettevõtlusvorm munitsipaalettevõtte, mille põhimääruse oli kinnitanud Vabariigi Valitsus 1990. aastal (RT 1990, 3, 46) ja mis tegutsesid meil kuni 1. septembril 1995. aastal jõustunud Äriseadustiku (RT I, 1995, 26, 355) alusel tehtud muudatusteni.

Tallinna Linnavolikogu 15. juuni 1995. aasta istungil otsustati tulenevalt Riigikogu poolt 5. aprillil 1995 ratifitseeritud „Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioonist“, teha linnavalitsusele ettepanek esitada teistkordselt Tallinna Vanalinn UNESCO ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi nimistusse lülitamiseks. 1997. aastal lülitatigi Tallinna Vanalinn sellesse auväärsesse nimistusse.

Tallinna Linnavolikogu 15. juuni 1995. aasta istungil, mis toimus väljasõiduistungina Lohusalu Öppe- ja Puhkekeskuses, kinnitati linna 1994./1995. eelarveaasta täitmise aruanne. Linnavolikogu pidas põhimõtteliselt otstarbekaks kehtestada Tallinna linnas Kohalike maksude seadusest tulenevalt kohalike maksudena reklaami- ja kuulutusemaksu, teede ja tänavate sulgemise maksu, mootorsõidukimaksu, lõbustusmaksu ja loomapidamismaksu. 1995. aasta 1. augustist kehtestati Tallinnas esimese kohaliku maksuna pärast riigi iseseisvuse taastamist teede ja tänavate sulgemise maks ning tühistati linnavolikogu 6. juuni 1991. aasta otsus „Teede ja tänavate ajutine sulgemine“. Samal istungil otsustati lõpetada 27. jaanuaril 1994 linnavolikogu poolt moodustatud Tallinna Koolituskeskus ja liita see Tallinna Linnakantsleiga.

Tallinna Linnavolikogu 24. augusti 1995. aasta istungil nõustuti ligi sajakonna munitsipaalettevõtte või –asutuse või korrastamata ettevõtlusvormiga linna ettevõtte ümberkujundamisega äriühinguks või kohaliku omavalitsuse asutuseks (nt aktsiaseltsiks ME Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondis, ME Tallinna Raeapteek, osaühinguks Tallinna Linnauurimise Instituut, kohaliku omavalitsuse asutuseks Tallinna Õpetajate Maja, Huvikeskus „Kullo“, Tallinna Malekool jne).

Tallinna Linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil kinnitati Korruptsioonivastase seaduse rakendamise eeskiri ja moodustati majanduslike huvide deklaratsioonide hoidjaks komisjon, mille koosseisu kinnitab linnavolikogu.

Seoses täiendavate investeeringute vajadusega Tallinna tehnilise infrastruktuuri arendamiseks, eeskätt magistraalteede ja liiklussõlmede väljaehitamiseks, otsustas linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil lubada linnavalitsusel emiteerida 1996. aastal rahvusvahelisel kapitaliturul linna võlakirju mahuga 360 miljonit krooni tähtajaga kolm aastat, tagasimaksega 1998. ja 1999. aastal ning volitada märgitud emissiooni läbi viima väärtpaberifirmat *Nomura International PLCT* Tallinna Linnavolikogu 22. veebruaril 1996. aasta istungil arutati seda otsust uuesti ning leiti, et vajadus on magistraalteede ja liiklussõlmede kiirendatud väljaehitamiseks (sh nüüdseks ülivajalikuks osutunud Tammsaare tee pikendus Järvevana teele), mistõttu suurendati emiteeritavate võlakirjade summa 480 miljonile kroonile.

Tallinna Linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil kehtestati linnas kohaliku maksuna mootorsõidukimaks. Juba mootorsõidukimaksu eelnõu arutelul avaldati linnavolikogus arvamust, et see peaks olema üleriigiline maks, sest ainult ühes kohaliku omavalitsuse üksuses kehtestatuna toob ta kaasa mootorsõidukite registreerimise mõnes teises vallas või linnas vms. Õigupoolest oli Vabariigi Valitsuses 1990. aastate lõpus korduvalt arutusel mootorsõidukimaksu kehtestamine üleriigiliseks maksuks, aga see ei realiseerunud. Tallinna Linnavolikogu otsustas 2002. aastal tühistada mootorsõidukimaksu Tallinnas alates 1. jaanuarist 2003, sest maks ei täitnud oma eesmärki. Mootorsõidukimaksu kehtestamise oluline eesmärk oli laekuvate tulude alusel finantseerida Tallinna

teede ja tänavate remonti, aga need tulud ei olnud märkimisväärsed võrreldes Tallinna eelarvest teedehitusele eraldatud summadega. Liiatigi 1. jaanuarist 2003 kehtima hakanud üleriigiline raskeveokimaks kahandas neid summasid veelgi.

Tallinna Linnavolikogu 30. novembri 1995. aasta istungil otsustati 35 poolthäälega kehtestada kohaliku maksuna reklaami- ja kuulutusemaks, mis eelmisel, 19. novembri istungil oli (maksuvastaste poolt tekitatud?) kvoorum puudumise tõttu jäänud vastu võtmata. Nüüd otsustas linnavolikogu selle eelnõu hääletamisel rakendada nimelist hääletamist, kuigi seda hääletamise vormi, mis oli kuni 1993. aasta sügiseni kehtinud Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses (§ 20 lg 5 kohaselt oli nimelise hääletuse nõudmisel eesõigus salajase hääletuse nõudmise ees), ei olnud enam Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses. Reklaami- ja kuulutusemaksuga seonduvaid vastuolusid linnavolikogus iseloomustab see, et 25. jaanuari 1995. aasta linnavolikogu istungil taheti seda reklaami- ja kuulutusemaksu määrust muuta. Taheti keskmiselt veerandi võrra alandada reklaami ja kuulutuste maksumäärasid, kuid eelnõu poolt oli alla poole linnavolikogu koosseisust. Viitega hääle mittekorrektsele lugemisele nõuti eelnõu kordushääletamist, aga ka siis ei saadud vajalikku volikogu koosseisu poolthääle enamust ja need maksumäärad jäid muutmata. Kuid linnavolikogu 8. veebruari 1995. aasta istungil selle maksu vähendamist soovinud linnavolikogu liikmed leidsid piisava toetuse. Tallinna linna 2017. aasta eelarves moodustas reklaami- ja kuulutusemaks (3,74 miljoni eurot) alla ühe protsendi riiklikest maksudest (384, 5 miljonit eurot).

Tallinna Linnavolikogu töös ilmnenu pingete ilmestamiseks võib märkida, et linnavolikogu 14. detsembri 1995. aasta istungil esines avaldusega linnavolikogu revisjonikomisjoni töö kohta linnapea Jaak Tamm. Linnapea avaldusega seonduvalt esines seejärel avaldusega linnavolikogu revisjonikomisjoni esimees Andres Kork. 16. mai 1995. aasta linnavolikogu istungil esines A. Kork avaldusega tema nimel avaldatud kirja kohta ajalehes „Õhtuleht“ ja kuulas Kesklinna vanema Jüri Otti vastust A. Korgi arupärimisele. Linnavolikogu kehtestas 14. detsembri 1994. aasta istungil sõidukite parkimiskorra Tallinnas ning kohustas linnavalitsust koostama ja esitama linnavolikogule kinnitamiseks vanalinna sissesõidu ja vanalinnas parkimise eeskirja. Linnavalitsusele tehti ettepanek sõlmida liisingleping 15 bussi ostmiseks aktsiaseltsilt „Baltscania“.

Tallinna Linnavolikogu 28. detsembri 1995. aasta istungil kinnitati maa maksustamishinnad Tallinnas 1996. aastaks. Maamaksu määraks kinnitati 1,2 protsenti, välja arvatud põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel olev haritav maa ja looduslik rohumaa, mille maamaksu määraks kehtestati 0,5 protsenti maa maksustamishinnast aastas.

Tallinna Linnavolikogu 8. veebruari 1996. aasta istung oli nagu eelnevalt märgitud selle koosseisu pikim. Pikalt arutati võlakirjade emiteerimise eelnõu ja saadeti see teisele lugemisele. 34 poolthäälega võeti vastu reklaami- ja kuulutusemaksu määrase muutmise ja maksumäärasid alandati keskmiselt veerandi võrra. Taas nimelisel hääletamisel (poolt 21 vastu 10 linnavolikogu liiget) võttis linnavolikogu vastu määrase „Eluruumi tööandja eluruumi hulka arvamise otsustusõigus“, mis sätestas, et eluruumi tööandja eluruumi hulka arvamise otsustusõigus on linnaosa vanemal kooskõlastatult halduskoguga. Nimelisel hääletamisel ei toetatud (13 poolt, 21 vastu) ettepanekut, et eluruumi tööandja eluruumi hulka arvamise otsustamine toimuks linnavalitsuse poolt kooskõlastatult halduskoguga. Vastuvõetud määrus tõi hiljem kaasa väga suure meediatähelepanu paljude isikute suhtes.

Seoses vajadusega alustada 1996. aastal Tallinna uue prügila projekteerimist ning tuginedes Tallinna Linnavalitsuse ja Jõelähtme Vallavalitsuse kokkuleppele, otsustas Tallinna Linnavolikogu 8. veebruari 1996. aasta istungil rajada linna uue prügila Jõelähtme valla territooriumile Maardu ammendunud fosforiidikarjääri alale.

1996. aastast korraldati pea kümme aastat iga 2-3 aasta järel **linna juhtimise alane rahvusvaheline konverents**. Esimesel konverentsil Eesti Haldusjuhtimise Instituudis osalesid Berliini, Helsingi, Kopenhaageni, Oslo, Riia, Stockholmi ja Vilniuse esindajad. Konverentsil käsitleti linna detsentraliseerimist. Osalenud linnadest oli ilmselt radikaalseim Oslo kogemus, aga ka Tallinn oli

kõigest mõne aastaga saavutanud olulist edu nii linnaosade õigusliku sisustamisega kui toimimisega. (Juhtimise detsentraliseerimine suurlinnas. Rahvusvaheline konverents Friedrich Naumanni fondi toetusel. Tallinn, 9. – 10. veebruar 1996. Eesti Haldusjuhtimise Instituut, Tallinna Linnavalitsus. Tallinn, 1997. 88 lk). Ilmselt suurima rahvusvahelise haardega pealinna juhtimise konverents toimus meil 2004. aasta septembris (IV konverents „Pealinna juhtimine – väljakutse ja võimalused“). Selle korraldasid Tallinna Linnavalitsus, Eesti Linnade Liit ja Tallinna Tehnikaülikool ning seal osalesid üheksa pealinna (Amsterdam, Berliin, Bratislava, Helsingi, Oslo, Riia, Stockholm, Tallinn, Viin) esindajad.

Tallinna Linnavolikogu kehtestas oma määrusega 22. veebruaril 1996. aasta istungil Tallinna Vanalinna sissesõidu ja vanalinnas parkimise eeskirja alal, mis on piiritletud Toompuiestee – Kaarli puiestee – Vabaduse väljaku – Pärnu maantee – Viru väljaku – Mere puiestee – Rannamäe teega.

Tallinna Linnavolikogu 22. veebruari 1996. aasta istungil otsustati Vabariigi Valitsuselt taotleda Tallinna linna omandisse ehitisi ja maad, teiste hulgas hoone Pikk tn 68, sh Stoltingi torn koos piirnevate linnamüüri lõikudega, Neitsitorn, Tallitorn ja nendega seonduvad linnamüüri lõigud ja rajatised, Aegna saare sadama kai, Aegna saare piirivalvekordon jne.

Tallinna Linnavolikogu 18. aprilli 1996. aasta istungil avaldas Tatjana Muravjova fraktsioonide „Meie Valik“ ja „Revel“ nimel protesti Kohaliku omavalitsuse volikogude valimise seaduses (Vabariigi Presidendi poolt ei olnud veel välja kuulutatud) kehtestatud keelenõuete kohta ja tegi ettepaneku linnavolikogu liikmetele ühineda fraktsioonide sellekohase avaldusega.

2. mai 1996. aasta istungil otsustas Tallinna Linnavolikogu määrata 20. oktoobril 1996. aastal valitava Tallinna Linnavolikogu koosseisu suuruseks 64 liiget. 16. mai 1996. aasta linnavolikogu istungil sätestati peale 20. oktoobri 1996 valimisi linnaosade halduskogude moodustamise kord ja suurus Võrreldes eelmiste valimistega suurendati nüüd üksnes Põhja-Tallinna linnaosa halduskogu suurust 16 liikmelt 21 liikmele. Tulenevalt Kultuuri- ja Haridusministeeriumi taotlusest otsustas linnavolikogu samal 16. mai istungil nõustuda hoone J. Vilmsi 55 riigi omandisse üleandmisega ning sellega tunnistati ka kehtetuks linnavolikogu eelmine seda objekti puudutav otsus 10. veebruarist 1994.

Tallinna Linnavolikogu 30. mai 1996. aasta istungil tehti ettepanek Vabariigi Valitsusele muuta Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust osavalla või linnaosa (8. peatüki) õiguslike aluste osas. Tehti ettepanek senise linnaosa valitsuse asemel kasutada mõistet linnaosa kantselei, sest linnaosal ei olnud ja ei ole kollegiaalset organit valitsuse näol. Osavallale või linnaosale pandud ülesannete täitmist korraldab osavalla või linnaosa vanem, kellel ei ole õigustloova akti andmise õigust, kuid oma volituste piires ja ülesannete täitmiseks (nt linna omandis mitteeluruumide rendilepingud) võib ta anda üksikaktina korraldusi. Valla ja linna põhimääruses ja muudel volikogu poolt kindlaksmääratud juhtudel peab osavalla või linnaosa vanema korralduse vastuvõtmisele eelnema halduskogu kooskõlastus.

Seonduvalt linnaosadega on olnud omapärane Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse areng, kus tehtud muudatus on osutunud kõigest mõni kuu hiljem otstarbekaks kaotada. 25. märtsil 1997 otsustas Riigikogu, et volikogu liikme volitused peatuvad nimetamisega linnaosa vanemaks ka siis, kui linnaosa vanem ei ole linnavalitsuse liige (RT I 1997, 29, 449). Juba sama aasta 10. septembril taastati aga Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 19 punkt 1 endises sõnastuses, mille kohaselt volikogu liikme volitused peatuvad kinnitamisega valla- või linnavalitsuse liikmeks (RT I 1997, 69, 1113) ja see ei hõlma neid linnaosa vanemaid, kes ei olnud ja ei ole linnavalitsuse liikmed. Samas seaduses tehti aastate jooksul „uperpalle“ ka keelu või lubadusega ühitada valla- või linnavolikogu liikmelisus töötamisega mõne teise valla või linnavalitsuse ametnikuna.

Tallinna Linnavolikogu 13. juuni 1996. aasta istungil määrati linnaosade mandaatide arv eelseisvatel Tallinna Linnavolikogu valimistel. Võrreldes 1993. aasta valimistega sai Kesklinna linnaosa ühe mandaadi vähem ja Kristiine linnaosa ühe mandaadi enam.

Tallinna Linnavolikogu 27. juuni 1996. aasta istungil, mis toimus väljasõiduistungina Lohusalu Öppe- ja Puhkekeskuses otsustati kooskõlastada Aivar Toompere kandidatuur Tallinna politseiprefekti ametikohale. Lähtudes Nõmme linnaosa halduskogu ettepanekust kehtestati Nõmme linnaosas väikeelamute detailplaneeringutes kruntide minimaalsuuruseks 1200 m², erandkorras (hoonestatud krundi tükeldamisel 900 m²), mis on eelnevalt kooskõlastatud Nõmme linnaosa halduskoguga.

Kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö näitena Viimsi Vallavalitsuse taotlusel Tallinna Linnavolikogu kooskõlastas 27. juuni 1996. istungil Viimsi poolsaare üldplaneeringu tingimusel, et olmeheitvete kanaliseerimine toimub Tallinna linna kanalisatsiooni. Koostöö oli sedapuhku kohustuslik, sest kohaliku omavalitsuse naaberüksuste kooskõlastuse nõue tulenes Planeerimis- ja ehitusseadusest (§ 17, lg 2). Samal istungil otsustas linnavolikogu, arvestades Tallinna linna kui kohaliku omavalitsuse üksuse eripära, delegeerida Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 35 lg 2 järgi linnavolikogu pädevusse (kuid mitte ainupädevusse) antud kohaliku omavalitsuse asutuse (v.a ametiasutuse) põhimääruse kinnitamise õiguse linnavalitsusele.

1996. aasta augustis-septembris toimusid Vabariigi Presidendi valimised ja kuna Riigikogu ei suutnud kolmes voorus Vabariigi Presidenti valida, siis läks valimine valimiskogusse, kus Tallinna linnal oli ja on 10 esindajat. Tallinna Linnavolikogu 12. septembri 1996. aasta istungil esitati 21 kandidaati, kellest neli (S. Solovei, S. Zubkov, J. Küttis ja A. Kork) tegid enesetaanduse. Salajasel hääletamisel said esitatud kandidaadid hääli järgmiselt: A. Aru 10, T. Tootsen 20, N. Privalova 13, T. Muravjova 37, N. Vaino 42, L. Mihhailov 42, V. Tšernõsev 33, K. Kaaristu 41, S. Mäeltsemees 50, Ü. Kotkas 40, J. Karu 38, Ü. Pärnits 36, M. Tšernogorova 36, A. Kikas 6, M. Valk 17, S. Tšernov 5 ja M. Tarum 14 häält. Hääletamisel osales 50 linnavolikogu liiget ja Vabariigi Presidendi valimiskogusse valiti: N. Vaino, V. Tšernõsev, T. Muravjova, S. Mäeltsemees, J. Karu, M. Tšernogorova, L. Mihhailov, K. Kaaristu, Ü. Kotkas ja Ü. Pärnits.

Tallinna Linnavolikogu 26. septembri 1996. aasta istungil esines Arvo Haug avaldusega seonduvalt õiguskantsler Eerik-Juhan Truuvälja samal päeval Riigikogus toimunud ettekandega ning tegi ettepaneku Tallinna Linna Valimiskomisjonile kustutada Tallinna Linnavolikogu saadikukandidaatide nimekirjast kõik teise riigi kodanikud. Linnavolikogu otsustas sundvõõrandada AS Silikaadile kuuluvad soojusvõrgud ja katlamaja ning taotleda nende üleandmist munitsipaalomandisse, sest eraomanik nõudis soojuse eest oluliselt kõrgemat hinda kui Männiku piirkonna elanikud maksta jõudsid. Eesmärk oli linnaosade toimimise sisustamine ja nii nt otsustati 26. septembri 1996. aasta istungil moodustada Pirita Vaba Aja Keskus kui Pirita Linnaosa Valitsuse hallatav asutus.

Tallinna Linnavolikogu 3. oktoobri 1996. aasta erakorralisel istungil võeti vastu linna 1996. aasta teine lisaeelarve. Erakorralised istungid olid kaua aega väga harvad ja neil oli eesmärk suhteliselt kiireloomuliste sisuliste küsimuste arutelu-otsustamine. Käesoleva sajandi viimasel kümnendil on erakorraliste istungite sisuks sageli umbusaldushääletuse läbiviimine.

Tallinna Linnavolikogu 10. oktoobri 1996. aasta istungil võeti kolmandal lugemisel vastu Tallinna põhimääruse uus redaktsioon. Ainsa alternatiivina hääletati linnavalitsuse ettepanekut, et Tallinna Linnavalitsuse koosseisu kuulusid automaatselt (*ex officio*) kõik linnaosavanemad nagu oli 1993. aasta sügisest olnud. Linnavolikogu ei nõustunud selle seisukohaga ja järgnevalt on olnud perioode (1997-1999), kus 12-liikmelisse linnavalitsuse kuulusid pooled linnaosade vanemad kuni selleni (alates 1999. aastast), kus 7-liikmelisse linnavalitsusse ei kuulu enam ükski linnaosa vanem. Linnavolikogu otsustas kehtestada Haabersti linnaosas Vabaõhumuuseumi tee, Kakumäe sadama, Kopli lahe ja Vabaõhumuuseumi vahelise elamukvartali ning Harku järve idakalda, Mustjõe elurajooni ja Rocca al Mare elurajooni detailplaneeringud.

10. oktoobri 1996. aasta istungil linnavolikogu kooskõlastas Viimsi valla ettepanekul Naissaare üldplaneeringu. 11. märtsi 1998 istungil esitas Tallinna Linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku arvata Naissaar välja Viimsi valla koosseisust ja liita see Tallinna linna territooriumiga.

Tallinna Linnavolikogu selle koosseisu viimane istung toimus 17. oktoobril 1996. Linnavolikogu otsustas anda rendile hoone Raekoja plats 11/Apteegi tn 1/Saiakangi 2. Seda otsust muudeti 1. oktoobril 2009. aastal, seejuures asendati sõna „rent“ sõnaga „üür“. Tol ajal linnaelanike hulgas suuri vaidlusi tekitavalt arutati Keskтуру võimalikku erastamist, aga otsust ei suudetud langetada. Lõpuks arvati, et linnavolikogu järgmine koosseis võiks selle keerulise probleemiga tegeleda. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 32 lg 1 alusel on vähemalt ühel protsendil hääleõiguslikel valla- või linnaelanikel kuid mitte vähem kui viiel inimesel õigus algatada valla- või linnavolikogu või -valitsuse õigusakti vastuvõtmine. 1999. aasta kevadel koguti Tallinnas ca 4000 allkirja (hääleõiguslike elanike arvu arvestades piisanuks kaks korda väiksemast arvust) Keskтуру erastamise vastu (jätta turg munitsipaalomandisse). Tallinna Linnavolikogu otsustas Keskтуру siiski 1. juuli 2009. aasta erakorralisel istungil erastada.

1996 sügis kuni 1999 sügis

1996. aasta 20. oktoobri Tallinna Linnavolikogu valimistel oli hääletussedeli võtnud 122 540 valijat, neist kodanikke 97 522 ja välismaalasi 25 018. 52,2 protsendilise hääletamisaktiivsuse juures oli hääletanud kokku 122 382 inimest.

Tallinna Linnavolikogus said 1996. aasta valimistel kohti erakonnad või valimisliidud järgmiselt:

Eesti Reformierakond	14	Vene Erakond Eestis	11
Valimisliit Keskerakonna Liit (Eesti Keskerakond, Õigusliku Tasakaalu Erakond)	12	Valimisliit Paremerakonnad ja Mõõdukad (Eesti Talurahva Erakond, Erakond Mõõdukad, Isamaaliit, Vabariiklaste ja Konservatiivide Rahvapartei)	10
Valimisliit Tallinn	12	Eestimaa Ühendatud Rahvapartei	5

Valimiskünnist ei ületanud: Valimisliit Rahvuslik Koostöö; Valimisliit Kodumuru;

Valimisliit Õiglus-Spravedlivost; Valimisliit Vene Ühine Valimisliit; Eesti Demokraatlik Tööpartei.
<http://www.vvk.ee/varasemad/k96/tulemus/124000000.html>

Valimiste järgne kohaliku omavalitsuse volikogu esimene istung kulgeb pea alati ning kõigis valdades ja linnades tavapärase stsenaariumi järgi. Esmalt avab volikogu istungi valla või linna valimiskomisjoni esimees. Esimese punktina valitakse volikogu esimees, kes asub volikogu istungit juhatama ning eelmine valla- või linnavalitsus esitab tagasiastumispalve. Üldjuhul annab volikogu esimesel istungil veel salajasel hääletusel kellelegi volitused valla- või linnavalitsuse moodustamiseks. Kui valimised ei toonud suuremaid poliitilisi struktuurimuudatusi, siis kinnitab volikogu ka juba samal istungil valla- või linnavalitsuse koosseisu.

Tallinna Linnavolikogu 20. oktoobril 1996 toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste järgne esimene istung toimus 31. oktoobril ja kujunes ajaloos ilmselt omanäoliseimaks ja seda mitte ainult Tallinna seisukohalt. 31. oktoobri istungil valiti kõigepealt Tallinna Linnavolikogu esimeheks Priit Vilba (Willbach). Seejärel esitas Tallinna Linnavalitsus (linnapea Jaak Tamm) lahkumispalve. Tallinna Linnavolikogu otsus nr 123:

„1. Võtta vastu Tallinna linnapea ja linnavalitsuse liikmete lahkumispalve.

2. Tallinna Linnavalitsusel jätkata talle pandud ülesannete täitmist kuni uuele linnavalitsusele volituste andmiseni.“

64-liikmelises Tallinna Linnavolikogus võttis linnapeale linnavalitsuse moodustamiseks volituste andmiseks hääletusedeli välja 51 linnavolikogu liiget, millest 13 sedelit tunnistati kehtetuks. P. Vilbat toetas 38 linnavolinikku (nõutav oli vähemalt 33 linnavoliniku toetus). Ajakirjanduse („Postimees“ 1.11.1996) andmeil olid edutud Reformierakonna (P. Vilba oli Reformierakonna liige) katsed saada endaga ühtsesse valimisliitu ka Koonderakonna tüvel moodustatud 12 kohaga esindatud valimisliit Tallinn. Seega on P. Vilba olnud ajaloos lühima ajaga (pool tundi) Tallinna Linnavolikogu esimees.

Tallinna Linnavolikogu järgmise otsusega nr 125 peatati linnavolikogu liikme P. Vilba volitused seoses tema valimisega Tallinna linnapeaks ja linnavolikogu asendusliikmeks loeti Kalle Uibo. Tallinna Linnavolikogu otsusega nr 126, võttes aluseks ka P. Vilba avalduse vabastati ta Tallinna Linnavolikogu esimehe ametikohalt seoses tema volituste peatamisega Tallinna linnapeaks valimise tõttu. Tallinna Linnavolikogu otsusega nr 127 valiti seejärel Tallinna Linnavolikogu esimeheks Mart Laar.

Tallinna Linnavolikogu otsuste nr 125-127 vastu võtmise ajal juhatas linnavolikogu istungit Tallinna Linnavolikogu vanim liige Sergei Kuznetsov. See on ka ainus kord alates 1989. aasta linnavolikogu istungitest, kui istungit juhatas linnavolikogu vanim liige. 1938. aasta Linnaseaduses § 37 kohaselt oli ette nähtud, kui volikogu koosolekul (istungil) ei või osa võtta keegi asja arutamisest või otsustamisest seadusega ette nähtud isikutest, siis pidi volikogu valima linnavolinike seast koosoleku juhataja. Tallinna põhimääruse veel vahetult enne valimisi, 10. oktoobril 1996 kinnitatud uues redaktsioonis (<https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=36125>) ei olnud taolist varianti ette nähtud. Samas on volikogul oma sisemise töö korraldamiseks otsustusvabadus.

Tallinna Linnavolikogu kinnitas samal 31. oktoobri istungil oma otsusega nr 128 Tallinna linnaosade halduskogude koosseisud.

Äge poliitiline võitlus linna kahe tippjuhi ametikohale jätkus kahe nädala pärast. Tallinna Linnavolikogu 14. novembri istungil avaldati kõigepealt umbusaldust Tallinna Linnavolikogu esimehele Mart Laarile (linnavolikogu otsus nr 129). Järgmise otsusega nr 130 vabastati Priit Vilba Tallinna linnapea ametikohalt tulenevalt P. Vilba avaldusest ja taastati tema volitused linnavolikogu liikmena. Kui P. Vilba ei oleks ise tagasiastumise avaldust kirjutanud, siis oleks avaldatud talle umbusaldust, mille otsitud põhjendusena räägiti kuluaarides muuhulgas suutmatust linnavalitsust moodustada.

14. novembril 1996 valiti Tallinna Linnavolikogu esimeheks Edgar Savisaar, kes oli sellel ametikohal kuni järgmiste kohaliku omavalitsuse volikogude valimisteni 1999. aasta oktoobris. 14. novembri 1996. aasta istungil valiti Tallinna Linnavolikogu aseesimeesteks Merike Varvas, Nikolai Maspanov ja Leonid Mihhailov. 14. novembril valiti Tallinna Linnavolikogu otsusega nr 133 Tallinna linnapeaks Robert Lepikson, kes oli sellel ametikohal kuni maini 1997, mil ta nimetati siseministriks.

14. novembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu otsusega nr 134 linnavalitsuse arvuliseks koosseisuks 11 liiget: linnapea, viis abilinnapead, neli linnavalitsuse liiget ja linnasekretär (ametikoha järgi). Juba 12. detsembril otsustas Tallinna Linnavolikogu aga kinnitada linnavalitsuse arvuliseks koosseisuks 12 liiget ning suurendas linnavalitsuse liikmete arvu neljalt viiele.

14. novembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu linnapea ettepanekul Tallinna Linnavalitsuse koosseisus:

abilinnapead: Kalev Kallo, Peeter Kreitzberg, Sergei Kulakov, Mait Metsamaa;

linnavalitsuse liikmed (nelja linnaosa vanemad): Olev Kallas, August Koppel, Värner Lootsmann, Jüri Ott.

12. detsembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna abilinnapeaks Ants Leemetsa ja linnavalitsuse liikmeks Kalju Leppiku. Ühtlasi vabastati teenistustähtaja möödumise tõttu alates 15. novembrist 1996 ametist linnapea Jaak Tamm, abilinnapead Tõnis Kull, Rein Loik, Jaak Saarniit ja Tiit Järve; linnaosade vanemad Vladimir Ivanov (Lasnamäe linnaosa vanem), Neeme Jõgi (Haabersti linnaosa vanem), Peeter Lepp (Kristiine linnaosa vanem), Kalju Leppik (Nõmme linnaosa vanem), Kalle Sepp (Pirita linnaosa vanem), Jevgeni Tomberg (Mustamäe linnaosa vanem), Olev Kallas (Põhja-Tallinna vanem) ja Jüri Ott (Kesklinna vanem). 10. oktoobril 1996 Tallinna Linnavolikogu määrusega nr 27 kinnitatud Tallinna põhimääruse § 96 (3) kohaselt: „Linnaosa valitsust juhib linnaosa vanem, kelle kinnitab ametisse linnavalitsus linnapea ettepanekul.“ 2017. aastal kehtinud Tallinna põhimääruse § 104 lg 3 alusel linnaosa vanema kinnitab ametisse ja vabastab ametist linnavalitsus linnapea ettepanekul, kuulates ära linnaosa halduskogu arvamuse.

28. novembril 1996 otsustas Tallinna Linnavolikogu moodustada alljärgnevad linnavolikogu komisjonid:

1. Revisjonikomisjon
2. Rahanduskomisjon
3. Linnamajanduskomisjon
4. Linnavarakomisjon
5. Sotsiaalhoolekande- ja tervishoiukomisjon (sotsiaalkomisjon)
6. Haridus- ja kultuurikomisjon
7. Korrakaitsekomisjon
8. Tarbijakaitsekomisjon
9. Keskkonnakomisjon

12. detsembril valiti Tallinna Linnavolikogu poolt Tallinna esindajateks Eesti Linnade Liidu esindajate kogus Edgar Savisaar, Robert Lepikson, Mart Nutt, Toomas Sepp, Viktor Tarassov, Merike Varvas ja Rein Voog. 4. septembril 1997 otsustas Tallinna Linnavolikogu tühistada T. Sepa volitused ning valis Tallinna esindajaks Eesti Linnade Liidu esindajate kogusse Ants Leemetsa.

12. detsembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu maamaksu määraks Tallinnas 1997. aastaks 0,8% maa maksustamishinnast aastas, alandades seda eelmise aastaga võrreldes 0,4 protsendipunkti võrra. Põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määraks kehtestati 1997. aastaks 0,5% maa maksustamishinnast aastas.

1997. a 23. jaanuaril otsustas Tallinna Linnavolikogu linnapea ettepanekul vähendada Tallinna Linnavalitsuse arvulist koosseisu ühe liikme võrra ning vabastada Jüri Ott linnavalitsuse liikme kohustest.

Vabariigi Valitsusele tehti ettepanek Hinnaseaduse § 6 muutmiseks, sest Vabariigi Valitsuse poolt oli sätestamata monopolsete ettevõtete poolt pakutavate hindade kujundamise reeglid. Ettepaneku kohaselt: „§ 6 (1) Kohaliku omavalitsuse organil on õigus kehtestada ja kooskõlastada munitsipaalasutuste kaupade ja teenuste hindu.

(2) Kohaliku omavalitsuse organil on õigus kehtestada tema haldusterritooriumil müüdava soojus-, elektrienergia, gaasi ning veevarustuse- ja kanalisatsiooniteenuste hindu.“

3. aprillil 1997 otsustas Tallinna Linnavolikogu vabastada August Koppeli linnavalitsuse liikme kohustest ja kinnitas linnavalitsuse liikmeks Vladimir Panovi. 8. mail vabastas Tallinna Linnavolikogu Robert Lepiksoni Tallinna linnapea ametikohalt 2. maist 1997 seoses tema nimetamisega siseministriks. Samal istungil valis Tallinna Linnavolikogu salajasel hääletamisel Tallinna linnapeaks Ivi Eenmaa, kes vabastati 25. märtsil 1999 ametist seoses valimisega Riigikogu liikmeks.

15. mail kinnitas Tallinna Linnavolikogu linnavalitsuse arvuliseks suuruseks 12 liiget: linnapea, viis abilinnapead, viis linnavalitsuse liiget ja linnasekretär (ametikoha järgi). Tallinna Linnavalitsuse koosseisu kinnitati: abilinnapead: Kalev Kallo (vabastati ametist 25. märtsil 1999 seoses valimisega Riigikogu liikmeks), Peeter Kreitzberg (vabastati ametist 25. märtsil 1999 seoses valimisega

Riigikogu liikmeks), Sergei Kulakov, Ants Leemets (vabastati ametist 25. märtsil 1999) ja Mait Metsamaa (vabastati 30. aprillil 1998 isikliku avalduse alusel ametist ning teenistusest) ning linnavalitsuse liikmed: Olev Kallas, Värner Lootsmann (vabastati ametist 25. märtsil 1999 seoses valimisega Riigikogu liikmeks), Vladimir Panov, Kalju Leppik ja Hannes Kuhlbach (vabastati 1. oktoobril 1998 linnavalitsuse liikme kohustest). Tallinna Linnavolikogu poolt kinnitati 30. aprillil 1998 Tallinna abilinnapeaks Eve Fink ja 1. oktoobril 1998 linnavalitsuse liikmeks Elmar Sepp.

29. mail 1997 otsustas Tallinna Linnavolikogu taotleda Harju Maavalitsuse valitsemisel olevad Kopli 72 asuvad ehitised ja osa Harjumaa Liinid aktsiatest Harjumaa kohaliku omavalitsuse üksuste ühisomandisse, kusjuures üheks kaasomanikuks saab Tallinna linn. Tallinna Veevarustuse ja Kanalisatsiooni Munitsipaalettevõtte otsustati ümber kujundada aktsiaseltsiks Tallinna Vesi. 26. juunil otsustas Tallinna Linnavolikogu kujundada Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondise Munitsipaalettevõtte ümber Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondise

26. juunil Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna 1998. a eelarve koostamise põhimõtted, kus muuhulgas peeti otstarbekaks 1% müügitulu maksu kehtestamist alates 1. juulist 1998 vastavalt Kohalike maksude seadusele. Müügitulu maksu kehtestati Tallinnas alles 2010. aasta 1. juunist ja siis kehtis ka kõigest 2011. aasta lõpuni tulenevalt müügitulu maksu keelustamisest seaduses. 26. juunil 1997. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu Riigikogule ettepaneku turismimaksu kehtestamiseks kohaliku maksuna. Nõustuti seisukohaga, et linna eelarvest finantseeritakse investeringuid läbi ameti või linnaosa valitsuse. Otsustati suurendada linna eelarvest õpilaste toiduraha finantseerimist, viies selle 1998. aastal 20%-ni õpilaste arvust. 26. juunil kinnitas linnavolikogu Tallinna linna tegevusprogramm tagastatud majades elavate üürnike probleemide leevendamiseks.

26. juuni ning 14., 19. ja 21. augusti istungitel otsustas Tallinna Linnavolikogu kujundada ümber aktsiaseltsideks väga paljud senised munitsipaalettevõtted nagu Munitsipaalettevõtte Tallinna Tänavavalgustus, Munitsipaalettevõtte Tallinna Linnahall jne.

4. septembril 1997 otsustas Tallinna Linnavolikogu moodustada **ajutise töörühma kohaliku omavalitsust puudutavate eelnõude läbitöötamiseks** koosseisus: esimees: Edgar Savisaar liikmed: Ivi Eenmaa, Toomas Sepp, Merike Varvas, Ants Leemets, Hele Põld, Olev Kallas, Lembit Annus, Priit Vilba, Mart Nutt, Jaak Vihmand, Vladimir Ivanov, Kalle Sepp, Kalle Merusk, Sulev Mäeltsemees, Hilja-Anne Merzin ja Mihkel Pilving. Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Tallinna linnavara registri ja määras registri pidamise viisiks infotehnoloogilise andmebaasi. Võeti vastu otsus Tallinna ühistranspordist, kus muuhulgas tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks uurida võimalusi ühistranspordis sõidu eest tasumisel nn plastikraha üleminekuks.

Vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele pidi tol ajal vallal või linnal eelarve kinnitamiseks jms otsustusteks olema valla või linna arengukava vähemalt kolmeks aastaks (1999. aastast muudeti arengukava ajahorisont nii, et arengukava peab vallal ja linnal olema vähemalt kolmeks eelolevaks aastaks). 22. detsembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna arengukava aastateks 1998-2000, sest eelmine arengukava oli aastateks 1994-1997. Samas otsuses soovitati linnaosade halduskogudel 1. aprilliks 1998 töötada linna arengukava alusel välja detailiseeritud linnaosade arengukavad.

22. detsembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linna 1998. a eelarve kogumahuga 2 357 142 000 krooni, sellest põhieelarve 1 764 247 200 krooni, kapitalieelarve 627 760 000 krooni, fondide eelarved 26 080 000 krooni, elamumajanduse eelarve 224 944 000 krooni. Mõningate tuludena nähti ette nt üksikisiku tulumaksu 1 480 090 tuhat krooni, maamaksu 60 000 tuhat krooni, loodusvarade kasutustasu 3 000 tuhat krooni, kohalikke makse mahus 12 000 tuhat krooni, hasartmängumaksu 3 000 tuhat krooni, renditulusid 102 730,7 tuhat krooni, laekumist teistelt valdadelt 2 000 tuhat krooni jne.

1998. a 15. jaanuaril Tallinna Linnavolikogu kooskõlastas Aivar Toompere vabastamise Tallinna politseiprefekti ametikohalt ning Helmut Paabo kinnitamise politseipeadirektori asetäitja-Tallinna politseiprefekti ametikohale.

Eelmises osas juba märkisime, et 15. jaanuaril 1998. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse, millega tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek Tallinna staatuse seaduse eelnõu vastuvõtmiseks. Uus eelnõu nägi olulise eesmärgina ette, et Tallinna linn on ühtlasi maakonna staatuses ning omavalitsuslike ülesannete kõrval täidetakse siin ka maavanema riiklikke ülesandeid:

“§ 1. Tallinn Eesti Vabariigi pealinnana on kohaliku omavalitsuse üksus, mis täidab oma haldusterritooriumil maavanema funktsioone, kusjuures:

- 1) annab oma tegevusest aru Vabariigi Valitsusele maavanema funktsioonide täitmise osas;
- 2) annab arvamuse ministeeriumide ja teiste täidesaatva riigivõimu asutuste Tallinnas asuvate kohalike asutuste juhtide ametisse nimetamise ja ametist vabastamise kohta;
- 3) informeerib Vabariigi Valitsust regionaalpoliitika, samuti muudes täidesaatva riigivõimu ja kohalike omavalitsuste suhete küsimustes;
- 4) teeb Vabariigi Valitsusele ja ministeeriumidele ettepanekuid valitsusasutuste, kohalike ametiasutuste ning muude Tallinnas asuvate riigiasutuste töö korraldamiseks;
- 5) esitab Vabariigi Valitsusele Rahandusministeeriumi kaudu ettepanekuid Tallinna linna poolt maavanema riiklike funktsioonide täitmiseks vajalike riigieelarveliste vahendite kohta ning vastutab Tallinnale üleantud riigieelarveliste vahendite otstarbeka kasutamise eest;
- 6) täidab muid ülesandeid, mis on talle pandud seadusega.

§ 2. Käesoleva seaduse § 1 nimetatud funktsioone täidab Tallinnas linnapea. Käesoleva seaduse § 1 punktides 2 ja 5 nimetatud ettepanekud ja arvamused esitab linnapea linnavolikogu vastava otsuse alusel. Käesoleva seaduse § 1 punktis 4 nimetatud ettepaneku Vabariigi Valitsusele teeb linnapea kooskõlastatult linnavolikoguga.

§ 3. Käesoleva seaduse § 1 nimetatud funktsioonide täitmiseks annab linnapea üksikaktina korraldusi.

§ 4. Järelevalve Tallinna kui kohaliku omavalitsuse üksuse funktsioonide täitmise üle sätestab seadus.

§ 5. Järelevalvet Tallinna linna poolt maavanema riiklike funktsioonide täitmise üle teostatakse Vabariigi Valitsuse seaduses maavanema tegevuse üle järelevalve teostamise korras.

§ 6. Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna ülesannete täitmise ja finantseerimise kord ja ulatus määratakse Vabariigi Valitsuse ja Tallinna linna vahelise kokkuleppega ning vastavad vahendid nähakse ette riigi eelarves eraldi reana.

§ 7. Tallinna kui kohaliku omavalitsuse üksuse sisemiste struktuuriüksustena tegutsevad seaduse alusel linnavolikogu poolt moodustatud linnaosad. Linnaosa halduskogul on õigus linnaosa esindusorganina vastu võtta õigustrakendavate üksikaktidena otsuseid temale linnavolikogu poolt delegeeritud küsimustes. Linnaosa juhib linnaosa, kellel on õigus vastu võtta õigustrakendavate üksikaktidena korraldusi.“

Vabariigi Valitsus nõustus Siseministeeriumi ettepanekuga seda eelnõu mitte toetada.

15. jaanuaril 1998 otsustas Tallinna Linnavolikogu esitada Harju Maavalitsusele hoonestusõiguse seadmise avalduse Jõelähtme valla territooriumile Tallinna uue prügila ja sellele juurdepääsutee rajamiseks kahel kinnistul pindalaga vastavalt 66,8 ha ja 12,8 ha.

19. märtsil 1998 tegi Tallinna Linnavolikogu tulenevalt Kesklinna Halduskogu ettepanekust linnavalitsusele ettepaneku töötada välja Aegna saare arengukava 1998. aasta jooksul. Ühtlasi tehti ettepanek Harju maavanemale mitte algetada Aegna saarel ostueesõiguseta ja tagastamisaotluseta maade piiratud või avaliku enampakkumisega erastamist enne saare kaitseeskirjade arengukava ja detailplaneerimise kehtestamist. Keskkonnaministeeriumile tehti ettepanek kaaluda merepargi loomise võimalust Naissaare, Aegna, Kräsuli ja Rohuneeme tipu baasil. Samal 19. märtsi istungil tegi Tallinna Linnavolikogu tulenevalt Kesklinna Halduskogu ettepanekust linnavalitsusele ettepaneku töötada välja Kadrioru asumi arengukava ja tellida Kadrioru asumi detailplaneering 1998. aasta jooksul.

16. märtsil 1998 otsustati esitada taotlus Eesti Erastamisagentuurile ja Harju maavanemale, anda tasuta Tallinna linna omandisse Rahumäe, Nõmme, Hiiu, Kivimäe ja Laagri jaamahooned koos nende teenindamiseks vajaliku maaga. Samal 16. aprilli istungil otsustati kooskõlastada Tallinna vanalinna

muinsuskaitseala põhimäärus, kusjuures eelnevalt olid ära kuulatud Tallinna Kesklinna Halduskogu ettepanekud.

30. aprillil 1998 otsustati anda J. Poska tn 15 peahoone (üldpinnaga 839,0 m²) ja kõrvalhoone (üldpinnaga 314,7 m²) otsustuskorras sihtasutusele Eesti Heategevusfond tasuta kasutusse kuni 8. detsembrini 2024 ettenähtud tingimustel (sh tingimusel, et hooneid kasutatakse vanurite eneseabi- ja nõustamiskeskusena jne). 1990. aastate algul oli mõnda aega kasutult seisnud hoone vandaalide poolt rikutud, nt ilusa vanaaegse rohelise kamina kivid olid valdavalt varastatud jne. Tänu Saksamaa koostööpartneri Sozialwerk Berlin e. V. ja selle asutaja ning juhataja Käte Tresenreuteri abile suudeti hoone taastada 1996. aasta veebruariks.

Tallinna Linnavolikogu on võrdlemisi palju otsustanud müüa väljaspool linna haldusterritooriumi olevaid objekte. 28. mail 1998. aastal otsustati müüa Tallinna omandis Läänemaal Ridala vallas Tuuru (Alliku) külas asuvad Topu puhkebaasi hooned koos hoonete teenindamiseks vajaliku maaga avalikul suulisel enapakkumisel alghinnaga 140 000 krooni. Samal istungil otsustati müüa ka linna omandis Pärnumaal Varbla vallas Mereäärse külas asuvad taluhooned (puhkehoone, saun-garaaž jne) koos tähtajatu maakasutusega (2,1 ha) avalikul suulisel enapakkumisel alghinnaga 350 000 krooni. Tallinna Linnavolikogu 18. mai 2000 otsusega müüdi Harjumaal, Viimsi vallas, Muuga külas, Mustasauna tee 2 asuvad hooned (alghinnaga 50 000 krooni); 1. juuni 2000 otsusega Otepää linnas, Kolga tee 27 asuvad hooned (alghinnaga 240 000 krooni). Üks näide ka hilisemast ajast, kui 21. aprillil 2016 Tallinna Linnavolikogu otsustas müüa avalikul enampakkumisel Harju maakonnas Raasiku vallas Aruküla alevikus asuva Männiku tee 29 kinnistu. On ka olnud vara tasuta võõrandamist. Vastavalt Nissi Vallavolikogu taotlusele otsustas Tallinna Linnavolikogu anda oma 14. detsembri 2000. aasta otsusega tasuta üle Nissi valla omandisse elamu (endine koolimaja) Harjumaal, Nissi vallas, Tabara külas (bilansilise jääkmaksumusega 25 592 krooni).

28. mai 1998 Tallinna Linnavolikogu istungil otsustati asutada linna hallatava asutusena Paljassaare Sotsiaalmaja.

11. juunil 1998. aastal kiideti heaks **Tallinna juhtimise teesid** ja otsustati esitada need Siseministeriumile arvestamiseks Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse eelnõu väljatöötamisel. Tallinna Linnavolikogu oli 4. septembril 1997 moodustanud ajutise töörühma kohalikku omavalitsust puudutavate õigusaktide läbitöötamiseks, mille ülesandeks oli ettepanekute tegemine Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse uue redaktsiooni kohta. Töörühm oli aga jõudnud järeldusele, et enne konkreetsete ettepanekute, paranduste ja muudatuste tegemist on vajalik paika panna Tallinna sisemise juhtimise teesid kogumis.

„1. Tallinn jääb ühtseks kohaliku omavalitsuse üksuseks, mille siseselt tegutsevad seaduse alusel Tallinna Linnavolikogu (edaspidi: linnavolikogu) poolt moodustatud linnaosad.

2. Linna juhtimisstruktuuride moodustamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

2.1 linnavolikogu valitakse Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse alusel;

2.2 linnavolikogu valib volikogu esimehe, kes on ühtlasi ka linnapea;

2.3 linnavolikogu valib alatiste komisjonide esimehed, kes on ühtlasi abilinnapead. Linnavolikogu aseesimees (aseesimehed) valitakse abilinnapeade hulgast.

2. 4 linnavalitsuse moodustavad linnavolikogu esimees- linnapea ja linnavolikogu alatiste komisjonid esimehed-abilinnapead.

3. Linnavolikogu komisjonide otsused on soovitusliku iseloomuga linnavolikogu ja linnavalitsuse õigusaktide vastuvõtmisel, v.a otsused üksikküsimustes, milledes linnavolikogu on delegeerinud komisjonidele lõpliku otsustamise õiguse. Selliste küsimuste otsustamisel omavad komisjonis hääleõigust ainult need komisjoni liikmed, kes on linnavolikogu liikmed. Komisjoni otsusel nimetatud üksikküsimustes on õigustrakendava üksikakti staatus. Sellest tulenevalt:

3.1 sätestada komisjoni moodustamise protseduur põhimõttel, et komisjoni koosseis vastaks linnavolikogu poliitilisele struktuurile, kusjuures komisjoni koosseisu kuuluvad ka asjatundjad, kellel on piiratud hääleõigus tulenevalt punktist 3;

3.2 sätestada linnavolikogu liikmetest komisjoni liikmete asendamise kord;

- 3.3 sätestada komisjoni õigusaktid eelnõude esitamise, menetlemise ja avalikustamise ning õigusakti jõustumise kord;
- 3.4 komisjoni otsusega mittenõustumisel on linnavalitsusel ja linnavolikogu liikmel õigus esitada nimetatud otsus linnavolikogule lõplikuks otsustamiseks.
4. Linnavolikogu, tema komisjonide ja fraktsioonide asjaajamise korraldamise, organisatsioonilise ja tehnilise teenindamise ning linnavolikogu, tema komisjonide ja fraktsioonide töö tagab linnavolikogu kantselei, mis on linna ametiasutus.
5. Linnasekretär peab lisaks linnakantselei juhtimisele jääma vastutavaks linnavalitsuse õigusaktide õiguspädevuse eest ja koordineerima linnapea, abilinnapeade ja nende haldusalas olevate linna ametiasutuste vahelist koostööd.
6. Linnavalitsusel on ühtne linnavolikogu poolt kinnitatud eelarve, milles on linnaosadele eraldatud eelarvelised vahendid tegevusvaldkondade kaupa. Nimetatud vahendite jaotamise linnaosasiseselt otsustab linnaosa halduskogu linnavolikogu poolt sätestatud korras.
7. Linnaosa esindusorganina tegutseb linnaosa halduskogu. Linnaosa halduskogude moodustamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:
- 7.1 linnaosa halduskogu koosseisu kinnitab linnavolikogu valimistulemuste põhjal. Linnaosa halduskogu suurus on kahekordne linnaosa mandaatide arv.;
- 7.2 linnaosa halduskogu liikmeks võib olla kandidaatide registreerimiseks esitamisel linnaosa elanike registrisse kantud ning selles linnaosas linnavolikogusse valitud või kandideerinud isik, kes kandideeris nimekirjas või üksikkandidaadina ning milline nimekiri või üksikkandidaat sai vastavas linnaosas (valimisringkonnas) kokku vähemalt 5% kehtivatest häältest;
- 7.3 linnaosa halduskogu esimees peab olema linnavolikogu liige;
- 7.4 halduskogule delegeeritakse konkreetsed valdkonnad, milles halduskogu teeb lõpliku otsuse ja vastutab selle eest. Halduskogu otsus on linna õigustrakendav üksikakt. Halduskogu võib moodustada komisjone ja töörühmi, mille ülesandeks on halduskogus arutamisele tulevate küsimuste ettevalmistamine. Halduskogu komisjoni otsustus on halduskogule soovitusliku iseloomuga.
8. Linnaosa valitsus on linna ametiasutus, mida juhib linnaosa vanem. Linnaosa vanemal on õigus vastu võtta õigustrakendavate üksikaktidena korraldusi. Linnaosa valitsus täidab linna õigusaktidega pandud ülesandeid ja halduskogu otsuseid, mis on halduskogule delegeeritud lõplikuks otsustamiseks.
9. Pidada otstarbekaks moodustada linnavolikogust ja linnavalitsusest sõltumatu linnakontroll ning vajalikuks täpsustada revisjonikomisjoni pädevust ja töökorraldust. Kontrollimiste läbiviimisele kaasata audiitorfirmasid, kusjuures linnavolikogu sätestab audiitori määramise korra ja auditeerimise metoodika.
10. Teha ettepanek:
- 10.1 muuta Põhiseadust ja Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust põhimõttel, et kohaliku omavalitsuse volikogud valitakse neljaks aastaks ja valimised toimuvad kevadel;
- 10.2 töötada välja volikogu liikmetele personaalsete asendusliikmete määramise kord. “

Oluliseks erinevuseks võrreldes varemkehtinud korraga nähti ette, et linnaosa halduskogu suurus on kahekordne linnaosa mandaatide arv ning halduskogu liikmete suhtes kehtib ka valimiskünnis, mille kohaselt vastav nimekiri või üksikkandidaat peab saama vähemalt 5% linnaosa kehtivatest häältest. Nimetatud ettepanekutest realiseeriti valla- või linnavolikogu valimisperioodi pikendamine neljale aastale ja selleks muudeti 2003. aasta veebruaris ka Põhiseadust. Valla- ja linnavolikogu personaalsete asendusliikmete kord aga jäi realiseerimata ning see on mõju avaldanud hilisematele poliitilistele protsessidele (nt 2004. aasta oktoobris Tallinna Linnavolikogus toimunud umbusaldamisele, kui ametist vabastati Edgar Savisaar ja samal istungil valiti Tallinna linnapeaks Tõnis Palts).

18. juunil 1998 kiideti heaks Tallinna linna 1999. a eelarve koostamise põhimõtted. Kehtestati maamaksu määr 1998. a tasemel (0,8%) ning otsustati, et: linnaosades laekuv reklaami- ja kuulutusemaks kantakse linnaosade eelarvesse; ühiskondlik bussitransport korraldatakse liinide rahvusvahelise vähempakkumise teel; AS Tallinna Vesi aktsiate osalise müügi ja sellest saadava tulu kasutamise kohta tehakse eraldi otsus; alustatakse munitsipaalalamufondi arendamist; põhieelarve prioriteediks planeeritaks ehariduskulud ning nähti ette haridustöötajate palgatõusu ennakkasv võrreldes riigieelarvest finantseeritavate haridustöötajatega jne.

2. juunil otsustati Tallinna linna osalemine asutajana aktsiaseltsis Rocca al Mare (Saku) Suurhall. 3. septembril 1998 otsustati Tallinna astumine organisatsiooni „Eurocities“ liikmeks. Samal 3. septembri istungil 1998 muudeti Tallinna põhimäärust ja linnaosade põhikirju. Muuhulgas sätestati põhimõte, et linnaosa vanema volituste tähtaeg ei tohi ületada linnavolikogu volituste tähtaega. Riigikogu kaotas Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses 16. juunil 1998 volikogus salajase hääletamise nõude umbusalduse avaldamisel (RT I 1998, 61, 984) ning sellest alates otsustatakse volikogus ainult isikuvalimised salajasel hääletamisel.

Vahemärkusena peab tõdema, et muudatused kohaliku omavalitsuse seadustes on sageli olnud Tallinna initsiatiivil ja mis salata – kantud ka poliitilistest eesmärkidest. Näiteks oli seda umbusalduse avaldamise hääletamise vormi eelmärgitud muutmine. Lisaks tuleb öelda, et Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus on üldse olnud üks enim muudetud seadusi. Eelnevalt juba märgiti linnaosa vanema ja samaaegselt linnavolikogu liikmeks oleku seost. Muudatusi tehti küsimuse osas, kas lubada või keelustada valla- või linnavolikogu liikmelisus töötamisega mõne teise valla või linna ametiasutuses. Seejuures on kahtlemata kaotanud seaduse terviklikkuse ning tekkinud vastuolud ka teiste seadustega.

29. oktoobril 1998 kiitis Tallinna Linnavolikogu heaks Tallinna energetikakontseptsiooni. 26. novembril 1998 tehti linnavalitsusele ülesandeks esitada linnavolikogule 15. veebruariks 1999 Tallinna elamumajandust ja elamusuhteid käsitleva arengukava eelnõu.

11. veebruaril 1999 Tallinna Linnavolikogu istungil võeti vastu Tallinna üldplaneering aastani 2010 ning linnavalitsusele tehti ülesandeks korraldada Tallinna üldplaneeringu avalik väljapanek. Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna üldplaneeringu 11. jaanuaril 2001. aastal.

1. Üldplaneering on linna territoriaalset arengut suunav ja koordineeriv dokument, mis määrab linna üldise arengu huvidele vastava maakasutuse põhimõtted, annab teavet maakasutuses ja ehituses avanevate võimaluste kohta ning aitab investeerimisriske maandades kaasa Tallinna kiirele arengule ja konkurentsivõime suurendamisele.

2. Planeering toetab linna kompaktset arengut ja olemasoleva infrastruktuuri efektiivset kasutamist kooskõlas säästva arengu põhimõtetega, nähes ette linnastruktuuri tihendamist endiste sõjaväe- ja tööstusalade ning seni üksnes osaliselt välja arendatud piirkondade kasutusele võtmisega.

3. Rõhutatakse UNESCO Maailmapärandi Nimistusse kantud vanalinna ja merd kui Tallinna tähtsamaid linnakujunduslikke tegureid. Olemasolevat ajaloolise väärtusega linnakeskkonda käsitletakse kui kultuuripärandit. Sadamapiirkonnas laiendatakse üldkasutatavaid rannaalasid.

4. Tallinna sadamate, raudtee ning lennuvälja arengut käsitletakse prioriteedina, seades tingimuseks ohutu elukeskkonna tagamise. Reisisadamate ala laiendatakse läände kuni Miinisadamani ja parandatakse sadamate ühendusteid.

5. Üldplaneering loob eeldused linnaelanike arvu säilimiseks praegusel tasemel või selle mõõdukaks kasvuks, pakkudes muuhulgas võimalusi olemasoleva elamustruktuuri mitmekesistamiseks, s.h. uute väikeelamupiirkondade kavandamisega. Säilitatakse korterelamute ehitamise võimalus Lasnamäele ning väiksemas ulatuses ka teistesse linnaosadesse.

6. Ettevõtlusele tagatakse mitmekesised võimalused teenindus- ja tootmisettevõtete rajamiseks, kas omaette ettevõtluspiirkondadena või kõrvuti elurajoonidega. Uusi tööstuspiirkondi ei kavandata, endisi tööstusalasid restruktureeritakse osaliselt äri otstarbeks. Nn väliskaarel (Tammsaare tee, Järvevana tee, Peterburi maantee ja Mustakivi tee), arendatakse välja piirkonna- ja elurajoonikeskuste võõnd koos ettevõtluse laiendamisvõimalusega külgneval alal.

7. Kesklinn säilib linna peakeskusena, loovutades osa praeguseid funktsioone, eriti kaubanduse ja teeninduse osas, uutele piirkonna- ja elurajoonikeskustele. Töö- ja elukohtade tasakaalustatum paiknemine saavutatakse uute töökohtade tekitamisega elamurajoonide vahetusse lähedusse.

Kesklinna äritsooni ja selle jalakäijatele liiklemiseks mõeldud osa laiendatakse Vanasadama ja Jõe-Liivalaia tänava vahelisele alale.

8. Tagatakse võimalused kesklinna liiklusolude parandamiseks ühistranspordi arendamisega ja maa reserveerimisega uutele magistraalteedele, nagu Põhja- ja Lõunaväil, Pelgulinna (Erika-Humala-Laki), Kalamaja ja Pääsküla möödasõiduteed.

9. Nähakse ette ühendada haljas- ja puhkealad koos loodusliku rannavööndiga võimaluse piires ühtseks võrgustikuks ning siduda nad Tallinna ümbruse haljasvööndiga. Rõhutatakse vajadust säilitada kõik loodus- ja muinsuskaitsealad ning kaitsealused üksikobjektid, määratletakse miljööväärtuslikud piirkonnad ajaloolistes puitasumites, samuti Nõmmel, kus uusehituse kavandamisel tuleb tagada selle sobivus ümbritsevasse linnakeskkonda.

10. Sõjaväe, tööstus- ja rannaalade kasutuse kaasajastamisega, töökohtade hajutamisega elurajoonide lähedusse, autode, eriti aga raskeveokite kesklinnast mööda juhtimise ja kaubasadamate kesklinnast väljaviimisega Kopli poolsaarele, parandatakse oluliselt linna välisilmet, õhu puhtust ja vähendatakse mürataset.

11. Toetatakse säästliku arengu põhimõtetele rajatud arengutendentse, nagu maakasutusefektiivsuse suurendamine, ajakulu vähendamine transpordis ning ratsionaalsem ressursi- ja energiakasutus.

Üldplaneering kui ülioluline õigusakt lõpetas aastatepikkuse vaakumi linna ruumilises planeerimises. Vabariigi Valitsuse seitse aastat (!) varasema, 15. veebruari 1994. aasta määrusega nr 53 „Valitsuse kehtetuks tunnistatud otsuste loetelus“ (RT I 1994, 20, 370) oli ka Eesti NSV Ministrite Nõukogu 29. jaanuari 1971. aasta määrus nr. 56 „Tallinna linna generaalplaani kinnitamise kohta“. Eelnevalt oli Tallinna Linnavolikogu tunnistanud pealinna generaalplaani sobimatust turumajanduslikku ja demokraatlikku ühiskonda.

11. veebruaril 1999 Tallinna Linnavolikogu istungil otsustati asutada linnaasutus Kadrioru Staadion. 25. veebruaril kinnitati Tallinna liikluskorralduse arengukava aastateks 1999-2001 ning Tallinna ühistranspordi arengukava aastateks 1999-2001. 11. märtsil esitati Vabariigi Valitsusele ettepanek Elamuseaduse muutmiseks.

25. märtsil vabastati Ivi Eenmaa Tallinna linnapea ametikohalt seoses valimisega Riigikogu liikmeks. Samal istungil vabastati seoses valimisega Riigikogu liikmeks abilinnapea ametikohalt Kalev Kallo, Peeter Kreitzberg ja Ants Leemets ning linnavalitsuse liikme kohustest Värner Lootsmann. 25. märtsil valiti Tallinna linnapeaks Peeter Lepp. Ühtlasi otsustati kinnitada Tallinna Linnavalitsuse arvuliseks koosseisuks 12 liiget: linnapea, viis abilinnapead, viis linnavalitsuse liiget ja linnasekretär (ametikoha järgi).

Abilinnapeadeks kinnitati Eve Fink, Heigo Kaldra, Sergei Kulakov, Arved Liivrand ja Monika Salu ning linnavalitsuse liikmeteks Olev Kallas, Kalju Leppik, Vladimir Panov, Vilja Savisaar ja Elmar Sepp.

Tallinna Linnavolikogu 8. aprilli 1999. aasta istungil määrati sama aasta 17. oktoobril valitava Tallinna Linnavolikogu koosseisu suuruseks 64 liiget (KO 1999, 5, 68). Samal istungil, 8. aprillil valiti Eesti Linnade Liidu esindajate kogusse Peeter Lepp ja Toomas Sepp ning otsustati asutada Lasnamäe Avatud Noortekeskus.

22. aprillil 1999. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu müüa Tallinna linnale kuuluvad AS-i Keskturg 4 890 aktsiat (100% aktsiakapitalist) tervikuna eelläbirääkimistega pakkumisel alghinnaga 15 miljonit krooni. Parimaks pakkumiseks tunnistati Turukaubanduse Aktsiaselts pakkumine ostuhinnaga 16 mln krooni ja nagu eelmise osa lõpus märgitud otsustati Tallinna Linnavolikogu 1. juuli 1999. aasta istungil Keskturu müük.

6. mail otsustati asutada linna asutus Kristiine Sotsiaalmaja ja 20. mail linna asutus Nõmme Sotsiaalmaja. 10. juunil otsustati osaleda asutajana sihtasutuses Tallinna Tehnika- ja Teaduskeskus; tehti ettepanek Vabariigi Valitsusele muuta Koolieelsete lasteasutuste seadust; kinnitati Tallinna noorsootöö põhisuunad aastatel 2000-2005; otsustati taodelda Tallinna linna omandisse hoonete ja rajatiste alune ning neid teenindav Piiri puhke- ja spordikeskuse maa (pindalaga 11,8 ha) aadressil Valga maakond, Sangaste vald, Mäeküla küla.

17. juunil kinnitati Tallinna linna turvalisuse arengukava aastateks 1999-2003; kinnitati Tallinna koolide teeninduspiirkonnad linnasoade kaupa.

1. juulil kehtestas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linna 2000. a eelarve koostamise põhimõtted, kus nähti ette võtta investeringuteks laenu 235 mln krooni, kiirendada linna mittemonopoolsete äriühingute müüki, säilitada maamaksu määr 1999. a tasemel (s.o 0,8%), jaotada linnaosades laekuv reklaami- ja kuulutusemaks vastavalt 40% kassaeelarvesse ja 60% linnaosade omatulude eelarvesse. 1. juulil kiideti heaks prioriteetsed tegevussuunad Tallinna tervishoiukorralduses; otsustati taotleda Tallinna linna omandisse hoonete ja rajatiste alune ning neid teenindav Mõraste Spordikeskuse maa (pindalaga 6,1 ha) aadressil Rapla maakond, Loodna vald, Mõraste küla.

6. juulil võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse AS Tallinna Vesi põhikirja muutmiseks, 15 miljoni uue aktsia väljalaskmiseks ja Tallinna linnale kuuluva 28 miljoni aktsia müümiseks.

23. septembril tehti ettepanek Vabariigi Valitsusele Eluruumide erastamise seaduse muutmiseks.

7. oktoobril kinnitati Tallinna elamumajandust ja elamusuhteid käsitlev arengukava aastani 2010.

21. jaanuaril 1999 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada eluruumide andmekogu. 8. aprillil 1999 Tallinna Linnavolikogu asutas Tallinna Sisekontrolli Ameti ja kinnitas selle põhimääruse ja teenistujate koosseisu. 22. aprillil 1999. aastal muutis Tallinna Linnavolikogu oma töökorda ja muuhulgas sätestas, et „üheaegselt paberkanalil oleva tekstiga esitavad linnavalitsus, linnapea ja halduskogu eelnõu dokumendibüroole ka elektroonilisel kujul või arvutidisketil.“

6. mail 1999. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas koolieelsete munitsipaallasteasutuste muude kulude vanemate poolt kaetava osa määra. 17. juunil 1999. aastal kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linna ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu, millega kokku kinnitati 2 406,6 teenistuja ametikohta. 26. augustil Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna ühisveevärgi ja – kanalisatsiooni kasutamise eeskirja.

9. septembril 1999. aastal Tallinna Linnavolikogu määrusega korraldati ümber Tallinna Turismiinfo Tallinna Turismiametiks ja kinnitati selle põhimäärus, mille lisana kinnitati ka Tallinna turismi turundusplaan 2000-2002. Samal 9. Septembri istungil Tallinna Linnavolikogu muutis taksoteeninduse eeskirja. Linna ühistranspordis otsustati lubada tasuta sõita senise vähemalt 70-aastaste inimeste asemel alates 65 aastast. 23. septembril 1999. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas sõidukite tasulise parkimise korra.

7. oktoobril 1999. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linnale kuuluvate eluruumide üürimist taotlevate isikute üle arvestuse pidamise ja eluruumide üürile andmise korra. Samal 7. oktoobril istungil linnavolikogu muutis Tallinna linnaosade põhikirju, mis avaldati Tallinna õigusaktide aastaid paberkanalil avaldatud kogumikus. (Tallinna Linnavolikogu otsused ja määrused 1999. Juura, Õigusteabe AS, Tallinn 2000. lk 501-537). Kehtestati kord, mille kohaselt peab linnaosa halduskogu suurus peab olema ühe võrra suurem kui kahekordne linnavolikogu mandaatide arv linnaosas. Halduskogu liikmeks võib olla kandidaatide registreerimiseks esitamisel Eesti hääleõiguslike kodanike riiklikusse registrisse antud linnaosas kantud ning selles linnaosas linnavolikogusse valitud või kandideerinud isik. Halduskogusse kuuluvad antud linnaosast linnavolikogusse valitud isikud. Ülejäänud kohad halduskogus jaotatakse samas valimisringkonnas nimekirjas või üksikkandidaadina kandideerinud isikute vahel linnavolikogu asendusliikmete järjekorras. Juhul kui nimekiri sai vastavas linnaosas (valimisringkonnas) kokku vähemalt 5% kehtivatest häältest, kuid nimekirjamandaatide jaotamisel ei osalenud, jaotatakse ülejäänud kohad

halduskogus linnavolikogu asendusliikmete nimekirja alusel, mida on täiendatud linnaosas vähemalt 5% kehtivatest häältest saanud nimekirjade kandidaatidega ja linnaosas vähemalt 5% kehtivatest häältest saanud üksikkandidaatidega. Linnavolikogusse nimekirjas valitud isikute loobumisel, samuti halduskogu liikmeks oleku tingimustele mittevastavuse korral kinnitatakse halduskogu liikmeks järgmised samas valimisringkonnas antud kandidaatide nimekirjas kandideerinud isikud linnavolikogu asendusliikmete järjekorras. Linnavolikogusse valitud üksikkandidaadi loobumisel osalemast halduskogu töös, samuti tema mittevastavuse korral halduskogu liikmeks oleku tingimustele kinnitatakse halduskogu liikmeks järgmine kandidaat vastavalt linnavolikogu asendusliikmete järjekorrale. Üksikkandidaadina kandideerinud ja halduskogu liikmeks kinnitatud isiku asendusliikmeks kinnitatakse vastavalt halduskogu asendusliikmete järjestusele järgmine isik.

1999 sügis – 2002 sügis

1999. aasta 17. oktoobril toimunud Tallinna Linnavolikogu valimisteks oli valimisnimekirja kantud kokku 309 201 inimest (neist 222 040 Eesti kodanikku ja 87 161 välismaalast). Sel ajal kehtinud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (RT I 1999, 60, 618) alusel olid hääleõiguslikud need välismaalased, kes § 3, lg 2 (4) kohaselt olid valimiste aasta 1. jaanuariks elanud seaduslikult vähemalt viis aastat vastava kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil.

1999. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel langes esimest korda 1989. aasta valimistest valimisaktiivsus alla 50 protsendi nii Eestis keskmiselt kui Tallinnas:

	1989	1993	1996	1999	2002	2005	2009	2013
Tallinnas	62,7	59,7	52,2	49,4	53,7	44	65,7	64,1
Eestis keskmiselt	72,0	52,6	52,5	49,8	52,5	47	60,6	58,0

Tallinnas võttis hääletamisedeli valimisnimekirja kantud Eesti kodanikest 50,8% ja välismaalastest 44,2%.

Konkurents ühele volikogu liikme kohale oli Tallinnas 1999. aastal ligikaudu 4,8 korda kõrgem kui Eestis keskmiselt. Kandidaate mandaadi kohta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel:

	1999	2002	2005	2009	2013
Tallinnas	18,1	20,0	18,0	12,6	19,9
Eestis keskmiselt	3,8	4,6	4,7	5,0	5

https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Teemaleht_19_2013.pdf

64-liikmelises Tallinna Linnavolikogus said erakonnad või valimisliidud 1999. aastal kohti järgnevalt:

Eesti Keskerakond	21	KVL Rahva Usaldus	4
Erakond Isamaaliit	14	Erakond Mõõdukad	4
Eesti Reformierakond	10	Eesti Koonderakond	2
EVL Rahva Valik (Vene Erakond Eestis, Eestimaa Ühendatud Rahvapartei)	9		

Tallinna Linnavolikogu esimesel istungil 28. oktoobri 1999 valiti linnavolikogu esimeheks Rein Voog (Reformierakond). Järgmisel linnavolikogu istungil 4. novembril otsustati valida Tallinna linnapeaks (õigupoolest sai volitused linnavalitsuse moodustamiseks) Jüri Mõis (Isamaaliit) ning kinnitati linnavalitsus 7-liikmelisena (linnapea ja kuus abilinnapead). Abilinnapea ametikohale nimetati Heiki Kivimaa, Ants Leemets, Vladimir Masterov, Liisa-Ly Pakosta, Priit Vilba ja Ivar Virkus. Linnavalitsuse liikme kohustustest vabastati Eve Fink, Heigo Kaldra, Sergei Kulakov, Arved Liivrand, Monika Salu, Olev Kallas, Vladimir Panov, Vilja Savisaar, Elmar Sepp ja Kalju Leppik.

4. novembril 1999 moodustati Tallinna Linnavolikogu istungil linnavolikogu komisjonid ja valiti nende esimehed:

Revisjonikomisjon – Jaana Padrik

Rahanduskomisjon – Rein Voog (kuni 13. XII 2001, alates 20. XII 2001 Maret Maripuu)

Linnamajanduskomisjon – Toomas Tõniste

Linnavarakomisjon – Ülle Rajasalu (2. XII 1999 – 5.X. 2000 Meelis Kitsing, alates 19.X 2000 Liina Tõnisson)

Sotsiaalhoolekande- ja tervishoiukomisjon (sotsiaalkomisjon) – Matti Tarum

Haridus- ja kultuurikomisjon – Ando Keskküla

Tarbijakaitsekomisjon – Tatjana Vassiljeva

Korrakaitsekomisjon – Priit Aimla

Keskonnakomisjon – Igor Pissarev (alates 23. VIII 2001 Mati Eliste)

Lastekaitsekomisjon – Maret Maripuu (alates 20. XII 2001 Keit Pentus)

Õiguskomisjon – Kristiina Ojuland (alates 27.I 2000 Erik Siigur)

4. novembril 1999 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linnaosade halduskogude koosseisud.

Tallinna Linnavolikogu aseesimeesteks valiti 16. detsembri 1999. aasta istungil Sergei Ivanov ning 22. detsembril 1999 Peeter Lepp ja Vladimir Ivanov.

2. detsembril 1999 Tallinna Linnavolikogu kehtestas 2000. aastaks maamaksu määra ja määras maatüki maksustamishinna ning ajutise maksuvabastuse andmise korra. Maamaksu määra (sh haritava maa, loodusliku rohumaa ja metsamaa maamaksu määra) kehtestati 1,2% maa maksustamishinnast aastas.

2. detsembril 1999 kehtestati linnavolikogu komisjoni aseesimehe valimise kord, mille kohaselt on linnavolikogu komisjoni aseesimehe valimisel igal linnavolikogu liikmel üks hääl. Analoogselt kehtestati 16. detsembril 1999 linnavolikogu revisjonikomisjoni liikmete valimise kord.

16. detsembril 1999 kehtestati reklaami- ja kuulutusemaksu määrad, mille kohaselt reklaamipinna ühe m² eest tuli kuus tasuda 75 krooni ja kõrgemad maksumäärad kehtestati näiteks 185 krooni Vabaduse väljakule, Viru väljakule, Raekoja platsile, Lossiplatsile ja nende äärde, Vanalinna elava liiklusega tänavatele (vastavalt Tallinna Linnavalitsuse poolt kehtestatud loetelule) ja nende äärde paigaldatud reklaami eest, 150 krooni ühissõidukitele paigaldatud reklaami eest jne. Samal 16. detsembri 1999. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil muudeti Tallinna põhimäärust ja Tallinna Linnavolikogu töökorda, mille kohaselt kaks või enam linnavolikogu liiget võisid moodustada linnavolikogu fraktsiooni.

13. jaanuaril 2000. aastal valiti Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks Hagi Šein. Samal

13. jaanuari istungil kinnitati linna 2000. aasta eelarve kogumahuga 2,34 mlrd krooni, sellest põhieelarve 1,89 mlrd krooni, kapitalieelarve 590,95 mln krooni, omandireformi reservfondi eelarve 26,31 mln krooni ning põhieelarvest kapitalieelarvesse ülekantav raha 145,61 mln krooni.

27. jaanuaril 2000 tegi Tallinna Linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele muuta Eluruumide erastamise seadust, mille § 5 kohaselt pidi asustamata eluruumide üürile andmise igakordse otsuse tegema kohaliku omavalitsuse volikogu, kusjuures otsuses tuli näidata, kellele eluruum üürile antakse. Tallinna Linnavolikogu ettepanek oli, et teistele isikutele võib nimetatud eluruumi üürile anda

kohaliku omavalitsuse volikogu kehtestatud korras. Samal 27. jaanuari istungil kehtestati sõidu eest tasumise kord Tallinna ühistranspordis ühtsesse piletisüsteemi kuuluvatel liinidel.

Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus on korduvalt ilmutanud initsiatiivi alkoholi tarbimise vastases võitluses, mida riigi kesktasand on sageli ka üleriigiliselt rakendanud, kuigi aasta või aastaid hiljem. Juba 27. jaanuaril 2000. aastal kehtestati Tallinna Linnavolikogu määrusega, et alkohoolse joogiga etanoolisisaldusega üle 22-mahuprotsendi on lubatud kaubelda spetsialiseeritud alkohoolsete jookide kaupluses või kaupluses eraldi osakonnas või eraldi letis tingimusel, et kaupluse üldpind on vähemalt 50 m². 2004. aasta 3.-9. mail viidi Tallinna Linnavolikogu otsusel läbi rahvaküsitlus „Kas õist alkoholimüüki Tallinnas tuleks piirata?“. Hääletamas käis 21 688 inimest (5-6% linna elanikest), kellest 64 protsenti hääletas öise alkoholimüügi piirangu poolt. Riigikogu seadustas 2008. aastal (Alkoholiseadus, RT I 2008, 30, 190), et alkoholi jaemüük on lubatud alates kella 10.00 kuni 22.00. 18. septembril 2008 kinnitas Tallinna Linnavolikogu alkohoolse joogi jaemüügi ja alkoholi reklaami kitsendused. Kuus aastat hiljem, 27. novembril 2014 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 18. septembri 2008 määrust nr 30 "Alkohoolse joogi jaemüügi ja alkoholi reklaami kitsendused" ja kehtestas täiendavad piirangud alkoholi müügile (nt kange alkoholi müük lubati kauplustes, mille üldpind on vähemalt 150m²) ja reklaamile.

27. jaanuaril 2000. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu delegeerida Vabariigi Valitsuse 6. novembri 1996 määrusega nr 286 kinnitatud maa enampakkumisega erastamise korras kohalikule omavalitsusele pandud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele. Samuti otsustati delegeerida Tallinna Linnavalitsusele välismaalasele, välisriigile ja juriidilisele isikule kinnisomandi üleandmiseks seisukoha andmise õigus; Vabariigi Valitsuse 8. novembri 1996 määrusega nr 276 riigimaale hoonestusõiguse seadmise korras kohalikule omavalitsusele pandud ülesannete täitmine ning Vabariigi Valitsuse 3. septembri 1996 määrusega nr 226 maa riigi omandisse jätmise korras kohalikule omavalitsusele pandud ülesannete täitmine.

10. veebruaril 2000. aastal kehtestati Tallinna jäätmehoolduseeskiri. Kinnitati ka linnavolikogu komisjoni esimehe valimise kord. 6. aprillil 2000. aastal muutis Tallinna Linnavolikogu linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni veevarustuse ja heitvee ärajuhtimise teenuse hinna reguleerimise korda. 20. aprillil 2000 Tallinna Linnavolikogu otsusega asutati Tallinna teeregister.

18. mail 2000 moodustati uus 13-liikmeline Tallinna Linna Valimiskomisjon (esimees linnasekretär Toomas Sepp).

1. juunil 2000 võttis Tallinna Linnavolikogu vastu 2001. a linna eelarve koostamise põhimõtted, kus nähti ette järgmised seisukohad:

1. Mitte viia sisse uusi makse ega tõsta kehtivaid maksumäärasid.
2. Suurendada linna laenukoormust kuni 100 miljoni krooni võrra.
3. Säilitada varade müük 2000. aasta tasemel (290 miljonit krooni).
4. Linna eelarvest kaetavaid avalikke teenuseid osutada eelistatult Tallinna elanikele.
5. Viia linnaametnike palgad Tallinna tööjõuturu keskmisele tasemele, säilitades senise administratiivkulude üldmahu.
6. Suurendada investeeringuid infotehnoloogiasse.
7. Valdkondade eelarved koostada linnavalitsuse vastavatel üksustel koostöös volikogu vastavate komisjonidega.
8. Lugeda prioriteetseteks järgmised valdkonnad: haridus ja kultuur, sotsiaalhoolekanne ja linnatranspordi süsteem.“

Vastavalt Harju maavanema Orm Valtsoni ettepanekule moodustas Tallinna Linnavolikogu 24. augustil 2000 töörühma (esimees Rein Voog) haldusterritoriaalse korralduse muutmise ettepanekute väljatöötamiseks. 14. detsembril 2000 võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse „Seisukohtade esitamine haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta“:

- “1. Asuda seisukohale, et haldusreformi ja haldusterritoriaalse korralduse muutmise kui ühe

haldusreformi elemendi eesmärgiks ei tohi olla ainult omavalitsusüksuste piiride muutmine, vaid nende haldussuutlikkuse tõstmine.

2. Haldusreform peab kaasa tooma Tallinna kui pealinna ja Eesti suurima omavalitsusüksuse õiguste ja kohustuste seadusandliku reguleerimise erisused.

3. Haldusreform, k.a haldusterritoriaalse korralduse muutmine peab looma eeldused ja soodustused regionaalseks koostööks ja ühtsete arengukavade koostamiseks omavalitsusüksuste vahel.

4. Piiritleda täpsemalt seadusandluses osavaldade ja linnaosade õiguslik staatus ja pädevus ning osavalla ja linnaosa vanema õigused, kohustused ja vastutus.

5. Toetada nn Suur-Tallinna ideed, mis esimeses etapis sisaldab endas Tallinna ja tema naabervaldade vahelise koostöö arendamist hariduse, transpordi, päästeteenistuse, prügimajanduse ja muudes valdkondades. Tallinn on avatud ettepanekutele naabervaldadega liitumiseks.“

30. novembril 2000 otsustas Tallinna Linnavolikogu linnapea ettepanekul suurendada linnavalitsuse liikmete arvu ühe liikme võrra. Samal päeval otsustas Tallinna Linnavolikogu vabastada ametist isikliku avalduse alusel abilinnapea Vladimir Masterovi ning nimetada abilinnapea ametikohale Valentin Strukov ja Leivi Šer.

14. detsembril 2000 otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada õigusaktide registri, mille vastutavaks töötlejaks on Tallinna Linnakantselei ja volitatud töötlejaks AS Andmevara.

4. mail 2000 otsustas Tallinna Linnavolikogu pöörduda Rapla maavanema poole ettepanekuga anda Rapla maakonnas Märjamaa vallas Lümandu külas asuva Lümandu mõisa maa Tallinna munitsipaalomandisse. 1. juunil 2000. aastal otsustas linnavolikogu pöörduda Lääne maavanema poole ettepanekuga anda Lääne maakonnas Noarootsi vallas Riguldi külas asuva Riguldi mõisa maa Tallinna munitsipaalomandisse. Nagu eelmises osas juba märkisime, on Tallinn ise müünud talle varem teistes valdades või linnades kuulunud vara. Nt 18. mai 2000. aasta Tallinna Linnavolikogu otsusega müüdi hooned Viimsi vallas jne.

15.juunil 2000 kehtestas Tallinna Linnavolikogu linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooniga liitumise eeskirja ja teise määrusega ka liitumistasu hüvitamise juhendi Tallinna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooniga liitumisel.

29.juunil 2000 otsustas Tallinna Linnavolikogu linna ametiasutuste ümberkorraldamise ning kinnitas ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu. Muuhulgas nähti ette korraldada Kultuuriamet ja Muinsuskaitseamet ümber Kultuuriväärtuste Ametiks, korraldada Spordiamet ja Noorsooamet ümber Spordi- ja Noorsooametiks. 7. septembri 2000. aasta Tallinna Linnavolikogu määrusega otsustati ümber korraldada alates 1. novembrist Tallinna Rahandusameti tegevus ning panna tema ülesanded Tallinna Linnakantseleile.

Mitmeid suuri ümberkorraldusi linna juhtimise struktuuris tehti Tallinna Linnavolikogu 30. novembri 2000. aasta istungil. Alates 1. jaanuarist 2001 otsustati korraldada ümber Tallinna Sisekontrolli Ameti tegevus ja panna tema ülesanded Tallinna Linnakantseleile. Samuti alates 1. jaanuarist 2001. aastast otsustati Maa-ametiks ümber korraldada Omandireformiamet, Linnaplaneerimise Ameti maa hinna osakond ning Linnavaraameti ehituskruntide osakond ja maakorralduse osakond ning kinnitati Tallinna Maa-ameti põhimäärus, struktuur ja koosseis.

Otsustati alates 1. jaanuarist 2001. aastast Tallinna Säästva Arengu ja Planeerimise Ametiks ümber korraldada Linnaplaneerimise Amet, Keskkonnaamet ja Transpordiamet ning kinnitati Tallinna Säästva Arengu ja Planeerimise Ameti põhimäärus, struktuur ja koosseis. Otsustati alates 1. jaanuarist 2001. aastast Tallinna Elamumajandusametiks ümber korraldada Linnavaraamet ning kinnitati Tallinna Elamumajandusameti põhimäärus, struktuur ja koosseis.

10.augustil 2000 kehtestas Tallinna Linnavolikogu munitsipaaloolide arengukavade kinnitamise korraldamise, millega tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks kinnitada munitsipaaloolide arengukavad. 5.oktoobril 2000. aastal kehtestas Tallinna Linnavolikogu heitvee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja. 2. novembril 2000 kehtestas Tallinna Linnavolikogu taksoveo eeskirja ja 16. novembril

taksoveoloa ja sõidukikaardi väljaandmise korra. 16. novembril 2000 kehtestati eestkoste korraldamise juhend.

Eriti 1990. aastatel pandi paljudes seadustes mingis valdkonnas ülesanne (ülesanded) üldiselt kohalikule omavalitsusele, kohaliku omavalitsuse üksusele või kohaliku omavalitsuse organile ilma määratlemata, kas see on esindus- või täidesaatva organi ülesanne. Tekkis vajadus selline probleem reguleerida Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses. Põhimõttelised vaidlused kujunesid seejuures, kumba varianti eelistada, kas:

1) seadusega kohaliku omavalitsuse, kohaliku omavalitsuse üksuse või kohaliku omavalitsuse organi pädevusse antud küsimusi otsustab kohaliku omavalitsuse volikogu, kes võib delegeerida nende küsimuste lahendamise valitsusele või

2) seadusega kohaliku omavalitsuse jne pädevusse antud küsimusi võib otsustada valla- või linnavalitsus, kui volikogu ei ole otsustanud teisiti.

Suuremate linnade seisukohalt peeti aruteludes mõnikord otstarbekamaks teist varianti. Paraku ei vastaks selline lähenemine kohaliku omavalitsuse olemusele. Nt Euroopa kohaliku omavalitsuse harta (RT II 1994, 26, 9) artikkel 3 p 2 kohaselt kohaliku ühiskonnaelu korraldamise ja juhtimise „õigust kasutavad otsestelt, ühetaolistel ja üldistel valimistel salajase hääletuse teel vabalt valitud volikogu või esinduskogu liikmed. Antud volikogul või esinduskogul võivad olla (NB! üksnes võivad olla – S.M.) talle aruandvad täitevorganid.“ Meil peab vastavalt seadusele igas vallas või linnas olema täidesaatev organ, aga igati mõistetav on, et Riigikogu sätestas § 37 lõikes 2 eeltoodud alternatiividest esimese (RT I 1999, 82, 755).

19. juunil 2003. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas pöörduda Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga vastavat regulatsiooni veelgi täpsustada ja sõnastada Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses § 22 lõige 2 järgmiselt: „(2) Kui küsimuse otsustamine on seadusega antud kohaliku omavalitsuse, kohaliku omavalitsusüksuse või kohaliku omavalitsusorgani pädevusse, siis igal konkreetsel juhul, kui küsimus ei ole seadusega antud volikogu ainupädevusse, võib volikogu küsimuse otsustamise õiguse edasi delegeerida valitsusele. Volikogu või valitsus, kui see on volikogu volitusnormis ette nähtud, võib eelpoolnimetatud üksikküsimustes otsustamise õiguse edasi delegeerida osavalla või linnaosa vanemale või valla või linna ametiasutusele.“

2000. aasta 16. novembril Tallinna Linnavolikogu otsustas Planeerimis- ja ehitusseaduse järgi kohalikule omavalitsusele antud pädevuse delegeerida Tallinna Linnavalitsusele järgmiselt: „1. Detailplaneeringu koostamise algatamise otsuse tegemine, mis vormistatakse linnavalitsuse korraldusega.

2. Üldplaneeringu koostamise korraldamine.

3. Detailplaneeringu koostamise korraldamine või lepingu sõlmimine detailplaneeringu koostamise korraldamiseks ja finantseerimise õiguse andmiseks kinnisasja omanikule või teistele isikutele, kes on huvitatud vastava maa-ala kohta detailplaneeringu koostamisest.

4. Detailplaneeringu vastuvõtmise otsuse tegemine, mis vormistatakse linnavalitsuse korraldusega.

5. Üld- ja detailplaneeringu avaliku väljapaneku korraldamine. “

Kaks nädalat hiljem, 30. novembril 2000 delegeeris Tallinna Linnavolikogu oma määrustega Tallinna Linnavalitsusele mitmete otsustuste tegemine seonduvalt Maakatastriseadusega (§ 17 lg2 ja § 20 lg 5) ja Maareformiseadusega (§ 7 lg 5 ja § 25 lg 4).

14. detsembril 2000. aastal määrusega otsustas Tallinna Linnavolikogu alates 1. jaanuarist 2001 Tallinna Ettevõtlusametiks ümber korraldada Hinna- ja Konkurentsiameti, Linnamajanduse Ameti ja Turismiameti ning kinnitati Tallinna Ettevõtlusameti põhimäärus, struktuur ja koosseis.

14. detsembril 2000. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna ametiasutuste struktuuri, teenistujate koosseisu ja töö tasustamise korra 2001. aastal (KO 2001, 6, 109). Selles korras nähti muuhulgas ette, et „töö tasustamise praktika peab toetama Tallinna kohaliku omavalitsuse mainet

atraktiivsest tööandjast ja aitama värvata, säilitada ja motiveerida võimalikult kõrge tasemega linnateenistujaid. Töö tasustamise põhimõtted peavad toetama Tallinna kohalikule omavalitsusele pandud ülesannete efektiivset elluviimist ja olema avalikud ...“ Vastavalt sellele määrusele pidi linnavolikogu esimehe ja linnapea palk olema 29 500 krooni, linnavolikogu aseesimehel 17 500 – 25 000 krooni, abilinnapeal 25 000 krooni, linnasekretäril 17 500 – 25 000 krooni jne kuni nooremametnikeni, kelle palk pidi olema vahemikus 3500 – 7000 krooni ja abiteenistujateni, kelle palga alammääraks nähti ette 1600 krooni.

Järgnev tabel ilmestab sajandivahetuse paiku Tallinna ametiasutuste struktuuri ja nendes teenistujate arvu. Kokku töötas Tallinna ametiasutustes 2001. aasta algul 1941 teenistujat.

Tabel

Tallinna linna ametiasutuste struktuur ja teenistujate arv 2001. aasta 1. veebruaril

Ametiasutus	Teenistujaid	Ametiasutus	Teenistujaid
Linnavolikogu Kantselei	37	Haabersti Linnaosa Valitsus	69
Linnavalitsus	8	Tallinna Kesklinna Valitsus	100
Linnakantselei	141	Kristiine Linnaosa Valitsus	62
Elamumajandusamet	18	Lasnamäe Linnaosa Valitsus	127
Ettevõtlusamet	43	Mustamäe Linnaosa Valitsus	96
Haridusamet	55	Nõmme Linnaosa Valitsus	58,5
Kommunaalamet	28	Pirita Linnaosa Valitsus	24,5
Kultuuriväärtuste Amet	21	Põhja-Tallinna Valitsus	92
Maa-amet	63		
Perekonnaseisusamet	24		
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	29,5		
Spordi- ja Noorsooamet	10		
Säästva Arengu ja Planeerimise Amet	101		
Tuletõrje- ja Päästeamet	700		
Linnaarhiiv	27		

<https://www.riigiteataja.ee/akt/69266>

14. detsembril 2000. aastal linnavolikogu kehtestas Tallinna õigusaktide registri põhimääruse. 21. detsembril 2000. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna arengukava 2001-2005. Samal, 21. detsembri linnavolikogu istungil otsustati maamaksu määra kehtestamine ja maatüki maksustamishinna määramise ning ajutise maksuvabastuse andmise kord. Maamaksu määraks Tallinnas kehtestati 1,2% maa maksustamishinnast aastas, välja arvatud põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritav maa ja looduslik rohumaa, kus maamaksu määraks kehtestati 1,0% maa maksustamishinnast aastas.

Tallinna linna kõigi aegade suuremahulisemaid finantstehinguid oli AS Tallinna Vesi aktsiate märkimine ja müük 2001. aastal. ASi Tallinna Vesi aktsiate müügiks korraldatud kirjalikul enampakkumisel tunnistati parimaks firma *International Water United Utilities* ostupakkumine ja paremuselt teiseks *Compagnie Locale d'Investissement et de Gestion* pakkumine. Briti vee-ettevõtja International Water UU pakkus 50,4 protsendi veefirma aktsiate eest 1,338 miljardit krooni. Linnaeelarvesse pidi sellest laekuma 641,2 miljonit krooni. Teine lõpliku pakkumise tegija *Compagnie*

Locale d'Investissement et de Gestion pakkus aktsiate eest kokku 940 miljonit krooni. 21. detsembril 2000. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu: „Tunnistada AS Tallinna Vesi 30 000 000 A-aktsia märkimiseks ja 28 000 000 Tallinna linnale kuuluva A-aktsia müügiks korraldatud eelkvalifitseerimisega kirjalikul enampakkumisel parimaks pakkumiseks *International Water UU* (Tallinn) B.V. pakkumine märkimishinnaga 687 000 0000 krooni ja ostuhinnaga 641 200 000 krooni ning veevarustuse ja heitvee ärajuhtimise teenuse hinna muutmise koefitsiendiga 2001. aastaks 0%, 2002. aastaks 0%, 2003. aastaks 0%, 2004. aastaks 15% ja 2005. aastaks 15%.“

11. jaanuaril 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2001. aasta eelarve. Siinkohal on otstarbekas tuua selle eelarve tulude struktuur, sest nt mootorsõidukimaks kaotati 2002. aastal. Linna eelarve kogumaht oli 3,32 mlrd krooni, sh omandireformi reservfond 10,63 mln krooni. Linna eelarve tulude plaanis nähti ette laekumisi riiklike maksudena 1,71 mlrd krooni, sh üksikisiku tulumaksu 1,59 mlrd krooni, maamaksu 115,00 mln krooni ja hasartmängumaksu 3,00 mln krooni ning kohalike maksudena 54,00 mln krooni, sh reklaamimaksu 16,00 mln krooni, teede ja tänavate sulgemise maksu 2,00 mln krooni ja mootorsõidukimaksu 36,00 mln krooni. Vara müügilt nähti ette tulu 1,01 mlrd krooni, loodusvarade kasutustasu 3,00 mln krooni, renditulu 55,00 mln krooni.

2001. aasta 25. jaanuaril otsustas Tallinna Linnavolikogu Tallinna astumise Euroopa Konverentsilinnade Liidu (*European Federation of Conference Town*) liikmeks ja tegi Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks korraldada Tallinna linna astumine Euroopa Konverentsilinnade Liidu liikmeks ja linna esindamine nimetatud organisatsioonis.

Meie kohaliku omavalitsuse ülesannete hulgas, sh kohalikust eelarvest rahastamise mahus on tervishoid (erinevalt nt Soomest) tagasihoidlikul kohal. Eelnevalt juba märkisime, et 1990. aastatel Tallinna Linnavolikogu taotles munitsipaalomandisse mitmeid linna haiglaid ja muid tervishoiuasutusi. Põhimõttelise otsuse linna tervishoiu edasise korraldamise valdkonnas tegi Tallinna Linnavolikogu 25. jaanuaril 2001. aastal, kui ta nõustus:

- 1) aktsiaseltsi Ida-Tallinna Keskhaigla asutamisega Tallinna Magdaleena Haigla, Tallinna Keskhaigla, Tallinna Hooldushaigla, Tallinna Järve Haigla, Tallinna Diagnostikakeskuse, Tallinna Tõnismäe Polikliiniku ja Tallinna Mäekalda Polikliiniku varade baasil;
- 2) aktsiaseltsi Lääne-Tallinna Keskhaigla asutamisega Eesti Meremeeste Haigla, Tallinna Pelgulinna Haigla, Tallinna Nõmme Haigla (v.a lasteosakond), Tallinna Wismari Haigla, Tallinna Merimetsa Haigla ja Tallinna Väike-Õismäe Polikliiniku varade baasil ning
- 3) sihtasutuse Tallinna Lastehaigla asutamisega Tallinna Nõmme Haigla lasteosakonna, Tallinna Kesklinna Lastepolikliiniku ja Tallinna Lastehaigla varade baasil.

Mõningaid muudatusi linna tervishoiuvõrgus tehti ka hiljem. Nt 22. jaanuaril 2004. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti hallatava asutuse Tallinna Hambapolikliiniku tegevuse lõpetamise ning asutas sihtasutuse nimega „Sihtasutus Tallinna Hambapolikliinik“.

25. jaanuari 2001. aasta Tallinna Linnavolikogu otsusega tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks 1) moodustada töörühm tervishoiureformi koordineerimiseks ja jälgimiseks Tallinna linnas; 2) luua tervishoiureformi töörühmad kahe keskhaigla aktsiaseltside ja lastehaigla sihtasutuse asutamisdokumentide, funktsionaalsete arenguplaanide ning äriplaanide ettevalmistamiseks; 3) esitada kahe keskhaigla aktsiaseltside ja lastehaigla sihtasutuse asutamisdokumendid linnavolikogule hiljemalt 20. maiks 2001; 4) jätkata Tallinna Hooldushaigla ja Tallinna Merimetsa Haigla finantseerimist linnaeelarvest; 5) töötada välja abinõud Tallinna tervishoiu- ja sotsiaalhooldussüsteemi koostöö tihendamiseks; 6) esitada linnavolikogule informatsiooni asutatava Sihtasutuse Põhja-Eesti Regionaalhaigla kohta.

23. augustil 2001. aastal kinnitas Tallinna Linnavolikogu Ida-Tallinna Keskhaigla (otsus nr 226) ja Lääne-Tallinna Keskhaigla (otsus nr 227) põhikirja ning 6. septembril 2001 Tallinna Lastehaigla põhikirja (otsus nr 249).

Kultuuri valdkonnas otsustas Tallinna Linnavolikogu 8. veebruaril 2001 asutada Vene Kultuurikeskuse esialgu Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti hallatava asutusena, aga 5. aprillist Tallinna Linnakantselei hallatava asutusena. Mustamäe Linnaosa Valitsuse hallatava asutusena asutati 5. aprilli 2001 Tallinna Linnavolikogu otsusega Mustamäe Kultuurikeskus „Kaja“. Samal istungil otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada Tallinnasse Vabaduse väljakule või Vabaduse väljakuga vahetult piirnevale alale Eesti Vabaduse ausamba kompleks ning korraldada kaheetapiline avatud konkurss.

Spordi valdkonnas tehti oluline muudatus Tallinna Linnavolikogus 8. märtsil 2001, kui otsustati lõpetada Tallinna Jalgpallikooli, Tallinna Jäasportikooli, Tallinna Kopli Spordikooli, Piritä Spordikooli, Tallinna Nõmme Spordikooli, Tallinna Lasnamäe Sportmängude Kooli, Tallinna Kristiine Spordikooli ja Tallinna Kesklinna Spordikooli tegevus alates 15. juulist 2001. aastast. 6. septembril 2001 otsustas Tallinna Linnavolikogu osaleda aktsiaseltsis FCF Lilleküla Jalgpallistaadion ja omandada asutamisel selles aktsiaseltsis 16%line osalus, tasudes selle osaluse eest 15 miljonit krooni.

Kui AS Tallinna Vesi otsustati müüa erainvestorile, siis linnamajanduse teise suure strateegilise objekti - aktsiaseltsi Tallinna Soojus otsustas Tallinna Linnavolikogu 31. mail 2001. aastal anda tervikvarana 30 aastaks rendile. Nii mõnigi kord on küsitud – kas polnuks linnaelanike huvides hoopis otstarbekam vastupidine tegutsemine? Monopoolses seisundis Tallinna veega varustav strateegiline objekt anda pikaajalisele rendile, aga turumajanduslikku konkurentsi võimaldav sooja veega varustav ettevõte erastada?

22. veebruaril 2001 otsustas Tallinna Linnavolikogu algetada Nõmme linnaosa üldplaneeringu ja 18. oktoobril 2001 Piritä linnaosa üldplaneeringu.

19. aprillil 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu moodustas Elamuvaidluskomisjoni kui sõltumatu elamuvaidluste kohtueelse lahendamise organi.. 30. aprillil 2003 Tallinna Linnavolikogu kujundas Tallinna Elamuvaidluskomisjoni ümber Tallinna Üürikomisjoniks.

3. mai 2001 Tallinna Linnavolikogu otsusega vabastati linnavalitsuse liikme kohustustest ja abilinnapea ametikohalt Priit Vilba ning samast päevast taastati tema volitused linnavolikogu liikmena. 31. mai 2001 Tallinna Linnavolikogu otsusega vabastati isikliku avalduse alusel linnaapea ametist Jüri Mõis ning samast päevast taastati tema volitused linnavolikogu liikmena.

5. juunil 2001 Tallinna Linnavolikogu otsustas valida Tallinna linnapeaks Tõnis Paltsi. Samal istungil kinnitati linnavalitsuse 8-liikmeline koosseis (linnaape ja 7 abilinnapead) ja nimetati abilinnapeadeks Liisa-Ly Pakosta, Heiki Kivimaa, Ivar Virkus, Valentin Strukov, Leivi Šer, Toivo Ninnas, Anders Tsahkna. Linnavalitsuse liikme kohustustest vabastati Ants Leemets.

23. augustil 2001 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Mustamäe linnaosa vapi ja lipu kirjelduse ja kasutamise korra.

6. septembril 2001 valis Tallinna Linnavolikogu oma esindajateks Vabariigi Presidendi valimiskogusse Helle Kalda, Ain Seppik, Vladimir Afanasjev, Nikolai Maspanov, Epp Alatalu, Toomas Tõniste, Mati Eliste, Tiina Mõis, Hagi Šein ja Matti Tarum.

4. oktoobril 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas korraldada alates 1. jaanuarist 2002 ümber Tallinna Linnakantselei hallatav asutus Tallinna Raekoda ja panna tema ülesanded Tallinna Linnakantseleile (KO 2001, 79, 1401).

Kuna tol ajal tehti ettepanekuid likvideerida Tallinnas trolliliiklus, siis 29. novembril 2001 otsustas Tallinna Linnavolikogu jätkata Tallinna linnas 2002. aastal trolliliiklust vähemalt senistel liinidel vajalikus mahus.

13. detsembril 2001 lõpetati isikliku avalduse alusel Rein Voogi linnavolikogu liikme volitused ja vabastati ta linnavolikogu esimehe kohustustest. Linnavolikogu esimehe asendajaks määrati kuni uue esimehe valimiseni linnavolikogu aseesimees Peeter Lepp.

13. detsembril 2001 avaldas Tallinna Linnavolikogu (otsus nr 390) umbusaldust Tallinna linnapeale Tõnis Paltsile ja vabastas ta ametist linnavolikogu usalduse kaotamise tõttu. Samal istungil valiti Tallinna Linnavolikogu esimeheks (otsus nr 391) Maret Maripuu ning Tallinna linnapeaks Edgar Savisaar. Kinnitati 7-liikmeline linnavalitsus ja nimetati abilinnapeadeks Rein Lang, Jaan Moks, Toomas Vitsut, Anders Tsahkna, Toivo Ninnas ja Vladimir Panov

20. detsembril 2001. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu algatada Paljassaare ja Russalka vahelise rannaala üldplaneeringu koostamise. Üldplaneeringu eesmärgiks seati ühtse tervikpildi ja juriidilise aluse loomine rannaala väljaarendamiseks ja detailplaneeringute koordineerimiseks. Planeering pidi looma eeldused mereäärse ala kujunemiseks äri-, meelelahutus-, kultuuri-, rekreatsiooni- ja elukeskkonnaks, tagama linnaelanike juurdepääsu rannajoonele ja toetama linnakeskkonda sobivaid sadamafunktsioone. Ühtlasi pidi planeering aitama kaasa Admiraliteedibasseini ümbruse kujunemisele atraktiivseks linnakeskuse osaks ja loogilise tänavavõrgustiku loomisele. Tallinna Linnavolikogu kehtestas Paljassaare ja Russalka vahelise rannaala üldplaneeringu 9. detsembril 2004. aastal (RT IV, 08.08.2013, 40).

Üldplaneering pidi looma aluse Kalamaja elurajooni ja Russalka vahelise ala väljaarendamiseks avatud atraktiivseks äri-, meelelahutus-, kultuuri- ja elupiirkonnaks; linnaelanikele juurdepääsu tagamiseks rannajoonele, linnakeskkonda sobivate sadamafunktsioonide toetamiseks; Paljassaare poolsaarele kaasaegse tööstuspargi, puhkeala ning Natura 2000 linnuhoiuala rajamiseks. Planeering pidi hõlmama 20 km pikkuse ja ca 500 ha suuruse rannalõigu Paljassaare poolsaare tipu ja Russalka monumendi vahelisel alal.

11. jaanuaril 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas moodustada Tallinna Turvalisus- ja Integratsiooniameti, kinnitas selle põhimääruse, struktuuri ja teenistujate koosseisu.

8. märtsil 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas haldusõigusrikkumise protokolli koostama ja haldusõigusrikkumise asja arutama volitatud ametiisikute loetelu. Samal

8. märtsi istungil otsustati muuta üüri piirmäära ja kehtestati Tallinnas üüri piirmääraks eluaseme üldpinna ühe m² kohta kuus senise 8 krooni asemel alates 1. juunist 2001. aastast 15 krooni. Samal istungil delegeeriti Turismiseaduses kohalikule omavalitsusele pandud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele.

18. aprillil 2001. aastal moodustati Elamuvaidluskomisjon, mis 2003. aasta 30. aprillil kujundati ümber Tallinna Üürikomisjoniks. 18. aprilli 2001. aasta linnavolikogu istungil kehtestati Tallinna munitsipaalharidusametite töötajate töötasustamise alused.

3. mai 2001. aasta linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna linna eelarve koostamise, vastuvõtmise ja täitmise kord ning Tallinna linna rahaliste vahendite haldamise kord.

31. mail 2001. aastal linnavolikogu kehtestas Tallinna linna kohtus esindamise korra. Samal istungil delegeeriti alaealise õise liikumispiirangu ajutise lühendamise õigus Tallinna Linnavalitsusele.

14. juunil 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2002-2004, kus muuhulgas nähti ette suurendada linna avalike teenuste mahtu ca 10%, jätkata suhteliselt konservatiivset laenupoliitikat, hoides linna laenukoormuse eelarve tuludest alla 25% ning vähendada ehitustegevuse rahastamist linna eelarvest, kaasates linna kinnisvara haldamisel ja arendamisel üha enam erasektori investeeringuid (*Public Private Partnership*), laiendada ja suurendada linna tulubaasi – kaaluda turismimaksu kehtestamist, muuta maksuvõlgade sissenõudmine efektiivsemaks ning müüa ebaotstarbekas ja panna linnale vajalik vara senisest suuremat tulu teenima, kasutada linna raha mõistlikult, hoida aastatel 2002-2003 linnaeelarve puudujääk alla 0,3% SKP-st

ning saavutada aastaks 2004 eelarve tasakaal (lähtudes rahvusvahelisest metoodikast), lähtuda eelarve prioriteetsete valdkondade määratlemisel Tallinna arengukavas püstitatud eesmärkidest. Tallinna 2002. aasta eelarve prioriteetideks kinnitati turvalisus, samal aastal Tallinnas toimuv Eurovisiooni 47. lauluvõistlus, haridus, elanike sotsiaalne kindlustunne. Samal 14. juuni istungil kehtestati mitteiluruumide erastamise korraldamine.

6. septembril 2001. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna keskkonnatervise tegevusplaani, Tallinna hoolekande arengukava aastateks 2001-2005 ja Tallinna jäätmekava. 20. septembril kinnitati Tallinna linna ehitusmäärus. 4. oktoobril 2001. aastal linnavolikogu otsustas korraldada ümber Tallinna Linnakantselei hallatav asutus Tallinna Raekoda ja panna tema ülesanded Tallinna Linnakantseleile. 29. novembril linnavolikogu delegeris maareformi käigus Maakorraldusseaduse ning ümberkruntimiskava koostamise korraga kohaliku omavalitsuse pädevusse antud küsimuste lahendamise Tallinna Linnavalitsusele.

13. detsembril 2001. aastal avaldas Tallinna Linnavolikogu umbusaldust linnapea Tõnis Paltsile ja valis samal istungil Tallinna linnapeaks Edgar Savisaare.

10. jaanuaril 2002. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas linnavolikogu liikmetele linnavolikogu tööst osavõtu eest hüvituse suuruse ja maksmise kord, mille kohaselt hakati maksma linnavolikogu liikmele linnavolikogu istungist osavõtu eest hüvitust 250 krooni, komisjoni esimehele 3000 krooni kuus, komisjoni liikmetele komisjoni koosolekust osavõtu eest 75 krooni, halduskogu esimehele 3000 krooni kuus, halduskogu komisjoni esimehele 1500 krooni kuus, halduskogu liikmele koosolekust osavõtu eest 75 krooni, halduskogu komisjoni liikmele koosolekust osavõtu eest 50 krooni.

10. jaanuaril 2002. aastal Tallinna Linnavolikogu muutis oma 21. detsembri 2000 määrust nr 63 „Maamaksu määra kehtestamine ja maatüki maksustamishinna määramise ning ajutise maksuvabastuse andmise kord“ ja kehtestas maamaksu määraks Tallinnas 0,6% maa maksustamishinnast aastas. 10. jaanuaril otsustas Tallinna Linnavolikogu algatada Mustamäe linnaosa üldplaneeringu. 10. jaanuaril Tallinna Linnavolikogu kehtestas munitsipaalasteasutuste arengukavade kinnitamise korraldamise

17. jaanuaril 2002. aastal (Tallinna jaoks üsna erandlikult pärast eelarveaasta algust) kinnitati Tallinna linna 2002. aasta eelarve kogumahuga 4,52 mlrd krooni ja otsustati võtta laenu investeeringute katteks 395,06 mln krooni. Ühtlasi otsustati maksta Tallinna linna eelarve vahenditest toetusi üksnes nendele füüsilistele isikutele, kelle üksikisiku tulumaks laekub Tallinna linnale ja kes rahvastikuregistri andmetel elavad Tallinnas.

17. jaanuaril 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu kutsuda Eesti Linnade Liidu esindajate kogust tagasi Tõnis Palts ja Rein Voog ning valida Tallinna esindajateks Maret Maripuu ja Edgar Savisaar.

24. jaanuaril 2002 andis Tallinna Linnavolikogu volitused esimehele Maret Maripuule kirjutamiseks alla Tallinna Linnavolikogu ja Harju maavanema vahel sõlmitavale halduslepingule tuletõrje- ja päästealaste riiklike kohustuste täitmise kohta Tallinnas. 24. jaanuaril otsustas Tallinna Linnavolikogu delegerida Tallinna Linnavalitsusele Liiklusseaduse § 2 lg 4 alusel liikluse korraldamise ja liiklusohutuse tagamise õiguse. 24. jaanuaril otsustati ümber korraldada Tallinna Turvalisus- ja Integratsiooniameti tegevus alates 1. märtsist ning panna narkomaania ja AIDS-i ennetustegevusega seotud ülesanded Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametile, kodanikukaitsega seotud ülesanded Tallinna Tuletõrje- ja Päästeametile, korrakaitsega seotud ülesanded Tallinna Linnakantseleile ning rahvussuhete ja ühtse integratsioonipoliitika väljatöötamisega seotud ülesanded jaotada Tallinna Haridusameti, Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti ning Tallinna Spordi- ja Noorsooameti vahel.

7. veebruaril 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu avaldada umbusaldust linnavolikogu aseesimehele Hagi Šeinile, haridus- ja kultuurikomisjoni esimehele Ando Keskkülale ning sotsiaalhoolekande- ja tervishoiukomisjoni esimehele Matti Tarumile.

7. veebruaril 2002 Tallinna Linnavolikogu kehtestas toimetulekutoetuse määramiseks alalise eluruumi alaliste kulude piirmäärad Tallinna haldusterritooriumil asuvate eluruumide suhtes ning kinnitati toetuste maksmise kord toitlustuskulude katmiseks Tallinna linna koolieelsetes lasteasutustes ja munitsipaalkoolides.

Üsna oluliselt arenes edasi linna arengu mitmesuguste programmide, strateegiate jms väljatöötamine. 21. veebruaril 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna väikeettevõtluse arendamise programmi aastateks 2002-2004. 18. aprillil 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linna elamuehitusprogrammi „5000 eluaset Tallinnasse“ ja otsustati võtta see elamuehitusprogramm arvesse 2003.-2007. a linnaeelarve koostamisel. 30. mail 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna Spordi- ja Noorsooameti noorsootöö põhisuunad aastatel 2002-2005.

22. augustil 2002 võttis Tallinna Linnavolikogu teadmiseks linnavalitsuse poolt esitatud informatsiooni „Tallinna finantsjuhtimise mudeli väljatöötamise“ projekti tulemustest ning kohustas linnavalitsust asuma projekti tulemusi juurutama täies ulatuses lõpptähtajaga 31. märts 2007. Ühtlasi kiideti heaks Tallinna linna finantsjuhtimise mudel rakenduskava.

13. juunil võeti määrusega nr 36 vastu Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2003-2005. 20. juunil kinnitati määrusega nr 43 Tallinna magistraaltänavavõrgu arengukava esimene ja teine etapp. Tallinna magistraaltänavavõrgu arengukava III etapp kinnitati 19. septembril. 20. juunil kinnitati määrusega nr 44 Tallinna munitsipaalkoolide infotehnoloogilise keskkonna arengukava 2002-2006.

7. märtsil 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna jäätmehoolduseeskirja. 21. märtsil Tallinna Linnavolikogu kinnitas Korruptsioonivastase seaduse rakendamise eeskirja. Samal istungil kinnitati Tallinna munitsipaalharidusasutuste töötajate töötasustamise alused.

21. märtsil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu tähistada 15. mail 2002 Tallinna päevana (meenutagem, et 1248. aasta 15. mail oli Tallinn saanud Lübecki õiguse) ning kutsuda sel päeval kokku Tallinna Aukodanike Kogu, mille liikmeteks lugeda Tallinna teenetemärgi ja vapimärgi saanud isikud.

4. aprillil 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnale kuuluva rajatise või selle osa kaubandustegevuseks kasutusse andmise korra ning kehtestas linna eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise korra.

Palju tehti linna registrite korrastamiseks. 4. aprillil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada maamaksu registri ning Tallinna linnamaa registri (registri pidamise). 18. aprillil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada planeeringute registri ja ehitusregistri. Nende registrite pidamise põhimäärused kinnitati 13. juunil 2002. Tallinna Linnavolikogu otsustas 20. juunil 2002 asutada mootorsõidukimaksu registri. Registri asutamist põhjendati täiesti õigustatult asjaoludega, et maksustamiseks on vajalikud täpsed andmed, kuid mootorsõidukiomanike ja rentnike andmebaas ei sisaldanud kõiki vajalikke andmeid nt maksuvabastuse või maksusoodustuse andmiseks. Tallinnas kehtestatud kohalikust mootorsõidukimaksust olid vabastatud invaliidid, puudega inimesed, lapsinvaliidide vanemad. Nimetatud andmed on delikaatsed isikuandmed, mida pärast registri moodustamist saab maksuhaldur õiguse taotleda riikliku registri pidajalt. Veidi paradoksaalsel kombel otsustas Tallinna Linnavolikogu nagu eelnevalt juba märgitud kõigest mõni kuu hiljem, 28. novembril 2002 kaotada mootorsõidukimaksu.

18. aprillil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu hüvitada osale pensionäridele maamaksu tõus ja kinnitati Tallinna linna eelarvest sotsiaaltoetuste maksmise kord. Samuti tehti olulised otsustused ettevõtluse arendamiseks Tallinnas. Kehtestati alustava ettevõtluse toetamiseks stardiabi taotlemise ja menetlemise kord ja ettevõtjate töötajate väljaõppe, ümber- ja täiendkoolituse toetuse taotlemise ja menetlemise kord. Kehtestati ettevõttele olulise spetsialisti täiendkoolituse toetuse (stipendiumi) taotlemise ja menetlemise kord ja ettevõtte praktikajuhendaja toetuse taotlemise ja menetlemise kord.

Kehtestati ettevõtlusinkubaatorite tegevuse korraldamise ja ettevõtlusinkubatsiooniteenuste taotlemise ning menetlemise kord.

2002. aastal ilmutas Tallinna Linnavolikogu tähelepanuväärset aktiivsust riigi seadusloome arendamisel.

18. aprillil 2002 esitas Tallinna Linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 58 täiendamiseks tekstiga: „Maavanemal on õigus sõlmida käesoleva seadusega talle pandud ülesannete täitmiseks üleandmiseks kohaliku omavalitsuse üksuse, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isikuga halduslepingu.“ Eelnõu seletuskirjas märgiti muuhulgas: „Sotsiaalministeeriumi poolt avaldatud peremeditsiini arengukava näeb ette, et Tallinnas peaks tegutsema 230 perearsti, Harjumaal 60 ja Tartumaal 83. Sellega seoses on otstarbekas Tallinna linnal ise tegeleda perearstiabi korraldamise ja järelevalvega.“

18. aprillil 2002 esitas Tallinna Linnavolikogu veel teisegi ettepaneku Vabariigi Valitsusele täiendada Sotsiaalhoolekande seaduse § 7 põhimõtteliselt sama tekstiga, millega sooviti täiendada tervishoiuteenuste korraldamise seadust: „Maavanemal on õigus sõlmida käesoleva paragrahvi lõikes Inimetatud ülesannete täitmise üleandmiseks kohaliku omavalitsuse üksuse, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isikuga haldusleping.“ Eelnõu seletuskirjas märgiti muuhulgas: „Praegu korraldab Tallinnas lapsendamist Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti peaspetsialist. Sotsiaalministeeriumi poolt avaldatud hoolekandestatistika järgi lapsendati Tallinnas 2000. a 60 last, Harjumaal 6 last ja Tartumaal 21 last.“

18. aprillil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu anda nõusoleku ühistranspordipileti ning taksoveo- ja parkimisnõuete täitmise kontrolliteenuse lepinguliseks üleandmiseks eraõiguslikule juriidilisele isikule ja kohustati Tallinna Linnavalitsust viima läbi vastav riigihange.

2. mail 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu rajada Vabaduse väljakule Vabaduse kell ja avada see 20. augustil 2003. 2. mail 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu korraldada Tallinna Säästva Arengu ja Planeerimise Ameti hallatav asutus Tallinna Botaanikaäed ümber teadus- ja arendusasutuseks.

16. mail 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linna koolide teeninduspiirkonnad ja ülelinnalise vastuvõtuga koolide nimekirja. Haridusvõrgu arendamisel on oluline ka Tallinna Linnavolikogu otsus 5. septembril 2002 asutada munitsipaalkool Tallinna Kopli Ametikool.

16. mail 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnaelanike küsitluse läbiviimise korra. Põhimõttelise tähtsusega otsuse linnaelanike laiemaks kaasamiseks linnaelu sõlmküsimuste lahendamisse tehti 30. mail 2002, kui Tallinna Linnavolikogu otsustas viia 28.-30. juunil 2002 läbi linnaosade küsitluspunktides linnaelanike küsitlus „Kas Harju tänava Niguliste kiriku poolne külg peaks säilima praegusel kujul haljasalaks korrastatuna?“ Järgnevatel aastatel on Tallinnas korduvalt läbi viidud rahvaküsitlusi (2004. aasta aprillis öise alkoholimüügi piiramine, 2005. aasta jaanuaris Vabaduse samba asukoht, 2005. aasta oktoobris linna poolt noortele peredele suunatud munitsipaalkorterite ehituse alustamine, 2009. aastal haldusreformi alustamine Tallinnas ja Harju maakonnas, 2012. märtsis tasuta ühistransporditeenuse rakendamine jne).

30. mail 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas kolimistoetuse maksmise korra, mida hakati maksmas Tallinna linnas asuvast Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse alusel tagastatud eluruumist ümberasumisel.

30. mail 2002 esitas Tallinna Linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Riigihangete seadust, et kõrvaldada seaduse toimimise ajal alates 1. aprillist 2001 selgunud mitmed seaduse mitmetimõistetavused ja lisada olemasolevatele pakkumismenetluse liikidele kaks uut pakkumismenetlust (kaheetapiline avatud pakkumismenetlus ja hinnakoteeringuga väljakuulutamisega läbivõistlustega pakkumismenetlus)..

13. juunil 2002 esitas Tallinna Linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Liiklusseaduse § 11 tekstiga: „Parkimisnõuete rikkumise eest kannab vastutust sõiduki juht. Kui sõiduki juhti ei ole rikkumise kohas võimalik kindlaks teha, kannab parkimisnõuete rikkumise tulenevat vastutust sõiduki omanik.“

13. juunil 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2003-2005

20. juunil linnavolikogu kinnitas Tallinna linnas toetatavate spordialade loetelu aastateks 2003-2005 ning Tallinna linna eelarvest eraõiguslikele spordikoolidele ja spordiklubidele toetuste andmise korra. 20. juunil linnavolikogu kinnitas Tallinna munitsipaalkoolide infotehnoloogilise keskkonna arengukava 2002-2006. 20. juunil linnavolikogu kinnitas Tallinna magistraaltänavavõrgu arengukava. 20. juunil Tallinna Linnavolikogu kehtestas linna andmekogude andmete ristikasutuse korra.

20. juunil 2002 moodustas Tallinna Linnavolikogu sügisel toimuvateks kohaliku omavalitsuse volikogude valimisteks Tallinnas 8 valimisringkonda ja jaotas 63-liikmelise linnavolikogu mandaadid alljärgnevalt:

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
7	8	6	13	9	7	5	8

19. septembril 2002 muutis Tallinna Linnavolikogu oma 12. juuni 1997 määrust „Avaliku korra eeskirja, heakorra eeskirja ning koerte ja kasside pidamise eeskirja kinnitamine“. 17. oktoobril 2002. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna omandis olevate eluruumidega seotud õigusaktid, sh Tallinna linna omandis olevate eluruumide kasutamise, käsutamise ja valdamise kord; elamute korrashoiu eeskiri; Tallinna linna omandis olevate eluruumide üürimist taotlevate isikute üle arvestuse pidamise kord. 19. septembril 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna magistraaltänavavõrgu arengukava III etapi.

17. oktoobril 2002 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Kinnisasja sundvõõrandamise seaduses kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud toimingute tegemise Tallinna Linnavalitsusele

Seonduvalt ka 2002. aasta oktoobris toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimistega on oluline meenutada sama aasta kevadel ja suvel toimunud poliitilisi vaidlusi ja otsustusi, kas lubada või keelustada kohalikel valimistel valimisliidud?

Riigikogu võttis 27. märtsil 2002 vastu Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, millega võimaldati kohaliku omavalitsuse valimistel kandideerida ainult erakonna nimekirjas või üksikkandidaadina. Seadus jõustus 6. mail 2002. Õiguskantsler Allar Jõks tegi 21. mail 2002 Riigikogule ettepaneku viia Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus kooskõlla Põhiseaduse §-dega 11, 12 ja § 156 lg-ga 1. Õiguskantsler leidis, et selle seadusega on ebaproportsionaalselt piiratud vabade valimiste ning üldise ja ühetaolise valmisõiguse teostamist. Riigikogu arutas Õiguskantsleri ettepanekut 23. mail 2002 ega nõustunud sellega.

30. mail 2002 esitas Õiguskantsler Riigikohtule taotluse tunnistada vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus vastuolus olevaks Põhiseaduse §-dega 11, 12 ja § 156 lg-ga 1 ning kehtetuks osas, mis ei võimalda kandideerimisõiguslikel isikutel osaleda kohalike omavalitsuste volikogude valimistel kodanike valimisliitude nimekirjade kaudu. Õiguskantsleri arvates oli sellega rikutud hääleõigusliku isiku õigust osaleda kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel.

15. juulil 2002. aastal otsustas Riigikohus (kohtuasja number 3-4-1-7-02) tunnistada 27. märtsil 2002 vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus põhiseadusevastaseks osas, mis ei võimalda kodanike valimisliitude osalemist kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel. Käesoleva raamatu autori arvates on kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel valimisliitude kandideerimise

lubamine demokraatlikus kodanikuühiskonnas igati õigustatud ning see peab jääma valijate otsustada – kas nad usaldavad ja seega eelistavad erakondi või valimisliite?

2002 sügis – 2005 sügis

1996. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (RT I 1996, 37, 739) kohaselt võis volikogu liikmeks kandideerida üksnes hääleõiguslik Eesti kodanik. 2002. aastal vastu võetud uue Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (RT I, 2002, 36, 220) kohaselt sai kandideerimisõiguse (aktiivse valimisõiguse kõrval ka passiivse valimisõiguse) võrdselt Eesti kodanikega vastavalt 1. novembril 1993 jõustunud Maastrichti lepingule iga Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik.

Esmakordselt 63-liikmelist Tallinna Linnavolikogu käis 20. oktoobril 2002. aastal valimas 53,7 protsenti hääleõiguslikest elanikest (155 331 inimest). Valimisnimekirjadesse oli Tallinnas kantud 289 207 valijat.

Alates 1993. aasta valimistest ei olnud Tallinna Linnavolikogus olnud alla kuue erakonna või valimisliidu. 2002. aasta valimiste tulemusel oli neid kõigest neli ja esmakordselt sai Tallinna Linnavolikogu valimistel Eesti Keskerakond üle poole mandaatidest, kuigi napilt.

Eesti Keskerakond	32	Eesti Reformierakond	11
Ühendus Vabariigi Eest Res Publica	17	Eestimaa Ühendatud Rahvapartei	3

Valimistulemuste arvestamise probleemina ilmnas neil valimistel, et Isamaaliit sai küll 6,8 protsenti Tallinna Linnavolikogu valimistel antud häältest, aga mandaatide ümberjagamine jättis nad ilma ühegi mandaadita. Linnavolikogust jäid välja ka Mõõdukad (hilisem Sotsiaaldemokraatlik Erakond), kes kogus 4,9 protsenti häältest. Meenutagem, et eelmises Tallinna Linnavolikogus oli Isamaaliidul 14 kohta ja Mõõdukatel neli kohta. Valimiskünnist ei ületanud Rahvaliit, Vene Balti Erakond Eestis, Valimisliit Sotsiaalne ja Demokraatlik Tallinn ja Pensionäride Erakond.

Tallinna linna tippjuhtide kohad jagasid Eesti Keskerakond ja Eesti Reformierakond. 28. oktoobril 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu valida linnavolikogu esimeheks Maret Maripuu. Samal istungil otsustati valida üks Tallinna Linnavolikogu aseesimees – Marika Tuus. 1. novembril 2002 valiti Tallinna linnapeaks tagasi Edgar Savisaar.

Tallinna Linnavolikogu sellel, viimasel kolmeaastasel valimisperioodil toimusid sagedased muudatused Tallinna Linnavalitsuse koosseisus. Linnavolikogu valimiste järgselt toimunud erakorralisel istungil 1. novembril 2002 nimetati Tallinna linnapea Edgar Savisaare ettepanekul 6 abilinnapead:

Rein Lang (vabastati ametist 22. märtsist 2003 seoses Riigikogu liikmeks valimisega);

Toivo Ninnas (vabastati ametist 6. märtsist 2004);

Vladimir Panov (vabastati ametist 17. aprillil 2003);

Aivar Pärna (vabastati ametist 14. maist 2004);

Anders Tsahkna (vabastati ametist 1. oktoobrist 2004);

Toomas Vitsut (vabastati ametist 14. oktoobril 2004).

Sama otsusega vabastati linnavalitsuse liikme kohustustest ja teenistusest abilinnapea Jaan Moks (valiti Saue linnapeaks).

17. aprillil 2003 nimetati abilinnapeaks Margus Allikmaa (vabastati ametist 17. maist 2004) ja Jüri Ratas (vabastati ametist 14. oktoobril 2004).

5. veebruaril 2004 kinnitati abilinnapeaks Peep Aviksoo.

13. mail 2004 nimetati abilinnapeaks Tatjana Muravjova ja Kaia Jäppinen (vabastati ametist 14. oktoobril 2004).

1. novembril 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu moodustada 11 komisjoni:

- 1) haridus- ja kultuurikomisjon
- 2) keskkonnakomisjon
- 3) korrakaitsekomisjon
- 4) lastekaitsekomisjon
- 5) linnamajanduskomisjon
- 6) linnavarakomisjon
- 7) rahanduskomisjon
- 8) revisjonikomisjon
- 9) sotsiaal- ja tervishoiukomisjon
- 10) tarbijakaitsekomisjon
- 11) õiguskomisjon.

11. novembril 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linnaosade halduskogude koosseisud. 28. novembril Tallinna Linnavolikogu tunnistas kehtetuks mootorsõidukimaksu määrase. 28. novembril Tallinna Linnavolikogu otsustas linna eelarvest pensionäridele ühekordse sotsiaaltoetuse maksmise.

12. detsembril 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2003. aasta eelarve ja kehtestas uue reklaamimaksumäärase. Maksumääraks kinnitati 150 krooni reklaamipinna ühe ruutmeetri kohta kalendrikuus. Alkohoolse joogi, mille etanoolisisaldus on kuni 6 (kaasa arvatud) mahuprotsenti, reklaamile kohaldatakse diferentseeritud määrat, rakendades 150-kroonise maksumäära suhtes koefitsienti 2,0. Alkohoolse joogi, mille etanoolisisaldus on üle 6 mahuprotsendi, reklaamile kohaldatakse diferentseeritud määrat, rakendades 150-kroonise maksumäära suhtes koefitsienti 3,0. Kui ühel reklaamipinnal reklaamitakse samaaegselt alkohoolset jooki, mille etanoolisisaldus on kuni 6 (kaasa arvatud) mahuprotsenti ja alkohoolset jooki, mille etanoolisisaldus on üle 6 mahuprotsendi, rakendatakse 150-kroonise maksumäära suhtes koefitsienti 3,0.

12. detsembril 2002 Tallinna Linnavolikogu delegeris Reklaamiseadusega (RT I 2008, 15, 108) kohaliku omavalitsuse pädevusse antud reklaamialase tegevuse järelevalve teostamise Tallinna Linnavalitsusele. Samal, 12. detsembri istungil Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna arengukava 2003-2009.

19. detsembril 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna heakorra eeskirja.

9. jaanuaril 2003 Tallinna Linnavolikogu kehtestas soodustused "Murtud rukkilille märgi" omanikele ning muutis linnavolikogu liikmetele linnavolikogu tööst osavõtu eest hüvituse suuruse ja maksmise korda.

23. jaanuaril 2003 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna linna omandis olevate katastriüksuste ja kinnistute jagamise ning ühendamise; kinnitas linna eelarvest sotsiaaltoetuste maksmise korra ja kehtestas parkimistasu.

6. veebruaril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna laenude võtmise ja haldamise korra.

20. veebruaril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas 20. veebruaril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas uimastite ja HIV/AIDSi leviku ennetamise tegevuskava Tallinnas aastateks 2003-2007. Samuti 20. veebruari istungil linnavolikogu kinnitas elamute sooduslaenuka renoveerimise toetamise korra

6. märtsil 2003 Tallinna Linnavolikogu otsustas hüvitada maamaksu tõusu pensionäridele; kinnitas Tallinna linna avaliku korra eeskirja ja avaliku koosseisu korraldamise nõuded. 6. märtsil 2003 Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna linna liitumise Euroopa Ajalooliste Kalmistute Assotsiatsiooniga (ASCE).

3. aprillil 2003 Tallinna Linnavolikogu vabastas Marika Tuusi linnavolikogu aseesimehe kohustustest seoses tema valimisega Riigikogu liikmeks. 12. juunil 2003 otsustati valida Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks Pavel Starostin.

20. märtsil 2003 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Muinsuskaitseseaduses sätestatud kinnisasja võõrandamisel kohaliku omavalitsuse ostueesõiguse teostamise Tallinna Linnavalitsusele

30. aprillil 2003 linnavolikogu kinnitas Tallinna kuritegevuse ennetamise programmi 2003-2005. Samuti 30. aprillil linnavolikogu lõpetas Tallinna Liikluskorralduskeskuse tegevuse. 30. aprilli istungil linnavolikogu kujundas Tallinna Elamuvaidluskomisjoni ümber Tallinna Üürikomisjoniks, tulenevalt Üürivaidluse lahendamise seadusest.

29. mail 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna ehitusmääruse ja kinnitas linnavara kasutusse andmise korra

19. juunil 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna eelarvestrateegia aastateks 2004-2006, kinnitas Tallinna munitsipaalkoolide võrgu korrastamise kava 2003 – 2012 ning kinnitas ametiasutuste hallatavate asutuste asutamise, haldamise, ümberkorraldamise ja lõpetamise korra.

19. juunil 2003 Tallinna Linnavolikogu algatas Saku valla ja Tallinna linna vahelise piiri muutmise ja otsustas:

1. Algatada Saku valla ja Tallinna linna vahelise piiri (Pääsküla prügila kohal) osaline muutmine vastavalt otsusele lisatud kaardile ja piirikirjeldusele. Pääsküla prügila maa arvamine Tallinna linna halduspiiridesse lihtsustab planeeringu koostamise, ehitusloa ja kasutusloa andmise menetlust ja on ISPA rahade taotlemise eeltingimus.
2. Võtta teadmiseks, et maakorraldus- ja ehitusplaneerimisvajadusest põhjustatud piiri muutmise ei kaasne elukoha aadressiandmete muudatuse ja elanike arvamise väljaselgitamist läbi ei viida.
3. Linnavalitsusel edastada Saku Vallavolikogule seisukoha saamiseks ettepanek 1.punktis nimetatud piiri muutmise kohta.

2. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu esitas seisukoha minister Jaan Õunapuu regionaalhalduse reformi kontseptsiooni projekti kohta. Märkiti, et seoses minister Jaan Õunapuu palvega esitada linna seisukohad Tallinna staatuse kohta kavandatava regionaalhaldusreformi valguses ning lähtudes asjaolust, et esitatud regionaalhalduse reformi kontseptsioon ei kajasta Tallinna Linnavolikogu poolt kolmel korral Vabariigi Valitsusele esitatud seaduse eelnõudes väljendatud seisukohti Tallinna staatuse kohta ning tuginedes asjaolule, et Tallinn toetab jätkuvalt tugevate omavalitsuste loomist, omavalitsusliitude vabatahtlikkuse põhimõtet ning Tallinna kui riigi pealinna staatuse käsitlemist teistest omavalitsustest eraldi.

Tallinna Linnavolikogu otsustas:

1. Kavandatavat regionaalhalduse reformi ei saa pidada esitatud kujul soovitatavaks.
2. Tallinna staatust tuleb vaadelda teistest omavalitsustest eraldi lähtudes Euroopa riikide pealinnade staatuse analoogiast.
3. Tallinna staatuse küsimuse lahendamiseks on otstarbekas taastada Tallinna ja Vabariigi Valitsuse vahelised läbirääkimised.
4. Tallinna staatuse määramisel tuleb arvestada alljärgnevate dokumentidega:
 - 4.1 Tallinna Linnavolikogu 22. veebruari 1994 otsus nr 31 "Ettepaneku esitamine Vabariigi Valitsusele" (Pealinnaseaduse eelnõu);
 - 4.2 Tallinna Linnavolikogu 15. jaanuari 1998 otsus nr 5 "Ettepaneku esitamine Vabariigi Valitsusele" (Tallinna staatuse seaduse eelnõu);
 - 4.3 Riigikogu menetluse 2002. aastal esitatud seaduse eelnõu nr 1190 SE (Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu).
5. Regionaalhalduse reformikavas väljapakutud kahetasandiline omavalitsussüsteem ei vasta Tallinna huvidele.

6. Tallinn ei toeta omavalitsuste kohustuslikku kuulumist omavalitsusliitu.
7. Tallinna Linnavalitsusel esitada vastav seisukoht Vabariigi Valitsusele ja Eesti Linnade Liidule.

16. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna linna kandideerimise 2011. aasta Euroopa Kultuuripealinna tiitlile. Linnavolikogu tegi Tallinna Linnavalitsusele ettepaneku pöörduda Vabariigi Valitsuse poole taotlusega Eesti kandidatuuri esitamiseks 2011. aasta Euroopa Kultuuripealinna tiitlit taotlevaks riigiks, nimetades 2011. aasta Euroopa Kultuuripealinna kandidaadiks Tallinna linna. Euroopa Liit nimetaski 2011. aastaks Tallinna koos Turu linnaga Euroopa kultuuripealinnadeks.

16. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu kehtestas linna raamatupidamise ja finantsaruandluse korraldamise ning delegeris Maakatastriseaduses kohaliku omavalitsuse pädevusse antud katastriüksuste sihtotstarvete määramise Tallinna Linnavalitsusele

16. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu moodustas Tallinna munitsipaalpolitsei kui meie riigis täiesti uude korrakaitse institutsiooni ning muutis linna ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu. Selleks Tallinna Linnavolikogu määras:

1. Korraldada ümber Tallinna Tuletõrje- ja Päästeameti tegevus, pannes Tallinna Tuletõrje- ja Päästeametile täiendavalt munitsipaalpolitsei ülesanded.
2. Muuta Tallinna Linnavolikogu 28. novembri 2002 määrusega nr 64 kinnitatud Tallinna linna ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu punkti "Tuletõrje- ja Päästeamet" ja lugeda ameti teenistujate üldarvuks 665 ning kinnitada ameti koosseisu täiendavalt 12 ametikohaga munitsipaalpolitsei alates 1. oktoobrist 2003.
3. Lubada Tallinna Linnavalitsusel finantseerida munitsipaalpolitsei moodustamisega seotud kulud 2003. aastal linna reservfondist.

14. detsembril 2006 Tallinna Linnavolikogu muutis kinnitas Tallinna Munitsipaalpolitsei Ameti põhimääruse. Munitsipaalpolitsei peamised ülesanded on:

Tallinna Linnavolikogu poolt vastuvõetud eeskirjade täitmise üle järelevalve teostamine ja nende rikkumistel väärtegude menetlemine;
Tallinna Linnavalitsuse volitusel seaduste täitmise üle järelevalve teostamine ja väärtegude menetlemine;
Tallinna linna omandis või valduses oleva vara valve;
Tallinna linna asutustes ja avalikel üritustel avaliku korra tagamisel osalemine;
ennetustöö oma pädevusse kuuluvate väärtegude ennetamise osas;
ennetustegevus ja järelevalve koolides ja lasteaedades;
linna heakorra ja lemmikloomade pidamisega seotud õigusaktide ennetustegevus ja järelkontroll;
parkimisalased rikkumised;
taksonduslane järelevalve jne.

30. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu otsustas liituda Euroopa Liidu Pealinnade Liiduga (UCEU - *Union of the Capitals of the European Union*). 30. oktoobril linnavolikogu kinnitas Tallinna Botaanikaia arengukava aastateks 2003-2008.

13. novembril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna arengukava 2004-2009 ning kehtestas Tallinna ühtse piletisüsteemi ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad. 13. novembril linnavolikogu delegeris Konkurentsiseadusega ning Vabariigi Valitsuse 25. septembri 2001 määrusega nr 303 kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud küsimuste lahendamise Tallinna Linnavalitsusele. 13. novembril linnavolikogu avaldas umbusaldust sotsiaal- ja tervishoiukomisjoni esimehele Toomas Tautsile.

27. novembril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna eelarve koostamise, vastuvõtmise ja täitmise korra. 27. novembril linnavolikogu kinnitas Tallinna magistraaltänavavõrgu (teedehitis ja rekonstrueerimine) arengukava 2003-2010.

11. detsembril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna munitsipaalkoolide remondi- ja investeeringute kava aastateks 2004-2012. 11. detsembril 2003 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Sihtasutuse Tallinna Lauluväljak ja kinnitas selle põhikirja. Sihtasutuse põhieesmärkideks seati tema halduses olevate territooriumide ja hoonete haldamine ja majandamine, Tallinna Lauluväljaku pikaajalise arengukava elluviimine ning kultuuriürituste korraldamine ja teenindamine Tallinna Lauluväljaku territooriumil. Tallinna Linnavolikogu 22. jaanuari 2004 istungil otsustati lõpetada Tallinna Lauluväljaku Aktsiaselts.

18. detsembril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2004. aasta eelarve ja kehtestas linna eelarvest ühekordse sotsiaaltoetuse maksmise, mille kohaselt linnaosade valitsuste sotsiaalhoolekande osakonnad pidid 2004. aastal maksma ühekordset sotsiaaltoetust 500 krooni igale vanadus- ja töövõimetuspensioni saajale ning täisealisele (alates 18. eluaastast) rahva- ja toitjakaotuspensioni saajale, kelle elukohana on kantud Eesti rahvastikuregistrisse Tallinna linn ja vastav registrikanne on tehtud enne 01. jaanuari 2003.

4. märtsil 2004 Tallinna Linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionäridele. 18. märtsil 2004 Tallinna Linnavolikogu kehtestas üüri piirmäära. 1. aprillil Tallinna Linnavolikogu kinnitas munitsipaallasteasutuste töötajate töötasustamise alused.

13. mail 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2004-2015. 27. mail 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna tööhõive suurendamise programmi 2005-2007.

10. juunil 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas strateegia „Tallinn 2025“. 17. juunil 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2005-2007 ja kinnitas Kadrioru Pargi arengusuunad aastani 2018. 17. juunil 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna liitumise Rahvusvahelise Linnavalgustuse Liiduga (LUCI Liit).

2. septembril 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna kaevetööde eeskirja. 16. septembril 2004 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna jäätmehoolduseeskirja.

14. oktoobril 2004. aastal Tallinna Linnavolikogu avaldas umbusaldust linnapea Edgar Savisaarele. Muuhulgas istungi alguses teatas linnavolikogu esimees M. Maripuu, et linnavolikogu liikmena taastati Riigikogu liikmete A.-Kerge ja S. Sesteri volitused (siis oli veel lubatud nõ kahel toolil istumine) ning lõpetati vastavalt J. Trei ja A. Aaviku volitused. 28. oktoobri 2004. aasta Tallinna Linnavolikogu istungi alguses luges linnavolikogu esimees M. Maripuu ette Tallinna Linna Valimiskomisjoni 27. oktoobri 2004 otsuse nr 16 “Muudatused Tallinna Linnavolikogu koosseisus”, mille alusel peatati linnavolikogu liikme A.-E. Kerge volitused linnavolikogu liikmena ja loeti linnavolikogu liikmeks J. Trei ning peatati S. Sesteri volitused linnavolikogu liikmena ja loeti linnavolikogu liikmeks A. Aavik. Seega juba kahe nädala pärast taastati endine liikmelisus. Miks nii kiiresti? Käsitleme seda nn kahe tooli teemat veel viimases osas, sest 2017. aasta sügisest taastati Riigikogu liikme ja kohaliku omavalitsuse liikme ühildamise võimalus.

14. oktoobri 2004. aasta istungil linnavolikogu valis Tallinna linnapeaks Tõnis Paltsi, kinnitas 7-liikmelise linnavalitsuse ja nimetas 6 abilinnapead – Kaupo Reede, Peep Aaviksoo, Tatjana Muravjova, Diana Ingerainen, Vladimir Maslov ja Ülle Rajasalu.

28. oktoobril 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Nõmme linnaosa ehitusmääruse.

11. novembril 2004 Tallinna Linnavolikogu avaldas umbusaldust sotsiaal- ja tervishoiukomisjoni esimehele Margarita Tšernogorovale, linnavarakomisjoni esimehele Merike Martinsonile, korrakaitsekomisjoni esimehele Richard Sikkule, linnamajanduskomisjoni esimehele Elmar Seppale, haridus- ja kultuurikomisjoni esimehele Heimar Lenkile, tarbijakaitsekomisjoni esimehele Tatjana Vassiljevale,

11. novembril 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linnale kuuluvates haridusasutustes toitlustamisteenuse ja tervishoiuteenuse osutamiseks äriruumide kasutusse andmise korra. 25. novembril 2004 Tallinna Linnavolikogu kehtestas koduteenuste loetelu ning nende osutamise tingimused ja korra; kehtestas linnaelanike küsitluse läbiviimise korra.

9. detsembril 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna arengukava 2005-2014 ning kehtestas Paljassaare ja Russalka rannaala üldplaneeringu

20. detsembril 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna kalmistute arengusuunad aastani 2012; kehtestas Tallinna tänavate gruppideks jaotuse; kehtestas teede ja tänavate sulgemise maksu; kinnitas linna 2005. aasta eelarve ning kinnitas linna eelarvest ühekordse sotsiaaltoetuse maksmine pensionäridele 2005. aastal; kehtestas välisrahastusega projektides osalemise korra.

27. jaanuaril 2005 otsustas Tallinna Linnavolikogu Maareformi seaduses kohalikule omavalitsusele sätestatud küsimuste delegeerimise Tallinna Linnavalitsusele; kinnitas Tallinna linna koerte keskregistri põhimääruse.

10. veebruaril 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra ja Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust mittesõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra; kinnitas Tallinna linna koerte ja kasside pidamise eeskirja; kehtestas Tallinna Linnavolikogu maamaksuvabastuse taotlemise ja menetlemise korra.

3. märtsil 2005 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna kohanime määramise korra; kinnitas Tallinna haljastuse arengukava; kehtestas taksoveoloa ja sõidukikaardi andmise korra ning taksoveo eeskirja. 7. aprillil 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu hooldajatoetuse määramise ja maksmise korra.

5. mail 2005 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Astangu ehitusmääruse, mida muudeti juba 6. oktoobril 2005. 2. juunil 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linna omandis olevatele kinnistutele hoonestusõiguse seadmise korra.

16. juunil 2005 otsustas Tallinna Linnavolikogu hüvitada maamaksu tõusu pensionisaajatele. 20. juunil 2005 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna magistraaltänavavõrgu (teedehitis ja rekonstrueerimine) arengusuunad 2005-2014. 20. juunil kinnitas linnavolikogu Pelgulinna ehitusmääruse, mida muudeti juba 6. oktoobril 2005.

25. augustil 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu Puu raie- ja hoolduslõikusloa andmise tingimused ja korra. 25. augustil 2005 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna jäätmevaldajate registri põhimääruse. 25. augustil kinnitas linnavolikogu Tallinna linna avaliku korra eeskirja ja avaliku koosoleku korraldamise nõuded.

8. septembril 2005 kiitis Tallinna Linnavolikogu heaks Harjumaa ühistranspordi ühtse piletisüsteemi pilootprojekti Tallinn-Viimsi sõidupiletite hinnad ja kehtestas sõidu eest tasumise korra. 8. septembril kehtestas Tallinna Linnavolikogu sporditegevuse toetamise korra. 22. septembril 2005 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna korrakaitseüksuse munitsipaalpolitsei strateegilised arengusuunad 2005-2009

6. oktoobril 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu lastetoetuse maksmise korra. 6. oktoobril kinnitas linnavolikogu Tallinna arengukava 2006-2015.

2005 sügis – 2009 sügis

16. oktoobri 2005. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimisi iseloomustasid mõned põhimõttelised erisused võrreldes eelnevate valimistega. 25. veebruaril 2003. aastal muudeti esimest korda meie 1993. aasta Põhiseadust ning kohaliku omavalitsuse volikogu valimise perioodi pikendati 2005. aastast varasemalt kolmelt aastalt neljale aastale (RT I 2003, 29, 174). Alates 2005. aasta valimistest ei tohtinud kohaliku omavalitsuse volikogu liige olla samaaegselt Riigikogu liige. 2016.a kevadel see õigus taastati ja 2017. aasta oktoobris toimuvatel kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel võivad Riigikogu liikmed taas kuuluda mõne valla- või linnavolikogusse. Eriti suurel arvul mõjutab see nn kahe tooli seadus Tallinna Linnavolikogu.

2005. aasta 16. oktoobri kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel oli valimisaktiivsus madalaim kogu iseseisvuse taastamise eelsel ja järgsel ajal nii Eestis keskmiselt (47%) kui ka riigi keskmist oluliselt kujundavas Tallinnas (44%). Tallinna Linnavolikogu valimistel andis oma hääle 136 582 valijat, neist e-hääli oli 3824 (2,8% häälte üldarvust).

63-liikmelises Tallinna Linnavolikogus said erakonnad (fraktsioonide nime järgi linnavolikogus) kohti alljärgnevalt:

Keskerakond	32	Sotsiaaldemokraatlik Erakond	6
Reformierakond	15	Res Publica	3
Isamaaliit	7		

5-protsendilist valimiskünnist ei ületanud: Valimisliit Kodanikuinitsiatiiv; Valimisliit Klenski nimekirj (sai 2468 häält, s.o 1,8%); Eesti Kristlik Rahvapartei; Eesti Iseseisvuspartei; Eesti Vasakpartei.
<http://poliitika.postimees.ee/2567308/ulevaade-kohalike-valimiste-tulemustest-tallinnas-1993-2009>

Kuigi Keskerakond sai taas kohti Tallinnas ainuvalitsemiseks, tehti ettepanek Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale ja Rahvaliidu Tallinna piirkonna organisatsioonidele koalitsioonikõneluste alustamiseks (Selgituseks: Rahvaliidul ei olnud küll Tallinna Linnavolikogus ühtegi kohta, kuid sel ajal oli Rahvaliit riigis suurimaid erakondi ning mis eriti oluline – 2005. aastal pidasid nad kõnelusi Sotsiaaldemokraatliku Erakonnaga ühise uue rahvusliku vasaktsentristliku erakonna loomiseks). Keskerakonna Pöördumises öeldi: „Keskerakond on võitnud valimised Tallinnas häälte arvuga, mis võimaldab moodustada volikogus linnavalitsuse teisi erakondi kaasamata. Linnavõimu kandepinna laiendamiseks peame siiski võimalikuks ja oluliseks moodustada koalitsioon jõududega, kellega koos saame ellu viia meie valimisprogrammi ühiseid osi ...“

10. novembril 2005. aastal toimunud Tallinna Linnavolikogu esimesel istungil valiti linnavolikogu esimeheks Toomas Vitsut ja aseesimeheks Elmar Sepp.

Tallinna Linnavolikogu erakorralisel istungil 15. novembril 2005 valiti Tallinna linnapeaks Jüri Ratas ja otsustati linnapea ettepanekul moodustada 7-liikmeline Tallinna Linnavalitsus koosseisus abilinnapead Taavi Aas, Kaia Jäppinen, Kalev Kallo, Merike Martinson, Jaanus Mutli ja Olga Sõtnik.

Samal 10. novembri linnavolikogu erakorralisel istungil otsustati moodustada 11 linnavolikogu komisjoni:

- 1) haridus- ja kultuurikomisjon;
- 2) keskkonnakomisjon;
- 3) korra- ja kaitsekomisjon;
- 4) lastekaitsekomisjon;
- 5) linnamajanduskomisjon;
- 6) linnavarakomisjon;
- 7) rahanduskomisjon;
- 8) revisjonikomisjon;

- 9) sotsiaal- ja tervishoiukomisjon;
- 10) tarbijakaitsekomisjon;
- 11) õiguskomisjon.

Tallinna põhimääruse § 31 lõige 3 sätestab komisjonide loetelu, mille moodustamine on seaduse ja linna põhimääruse järgi kohustuslik. Need komisjonid on: revisjonikomisjon, rahanduskomisjon, linnamajanduskomisjon, linnavarakomisjon, sotsiaal- ja tervishoiukomisjon ning haridus- ja kultuurikomisjon. 2005. aastal oli kohustuslik komisjon veel tarbijakaitsekomisjon. Lisaks eeltoodule moodustati 2005. aasta valimiste järgselt Tallinna Linnavolikogus veel keskkonna- ja korrakaitsekomisjon, õiguskomisjon ja lastekaitsekomisjon.

15. detsembril 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad. Samal 15. detsembri istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna linna eelarvest lapse perekonnas hooldamiseks ettenähtud vahendite kasutamise korra. 15. detsembri istungil otsustas linnavolikogu linna eelarves ettenähtud vahenditest maksta pensionäridele ühekordset sotsiaaltoetust 700 krooni 2006. aastal eesmärgiga kompenseerida pensionäridele hinnatõusu. Eelnevatel aastatel oli makstud hinnatõusu kompenseerimiseks igale toetuse saajale 500 krooni, mida 2005. aastal oli määratud 88 776 pensionäriks. 15. detsembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linna ametiasutuste struktuuri, teenistujate koosseisu ja töö tasustamise korra.

22. detsembril 2005 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linna 2006. aasta eelarve. Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna linnavalitsuse panust linna ettevõtluse arendamisse näitab, et 22. detsembril 2005 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 18. aprilli 2002 määrust nr 26 „Alustava ettevõtluse toetamiseks stardiabi taotlemise ja menetlemise korra ja ettevõtete töötajate väljaõppe, ümber- ja täiendkoolituse toetuse taotlemise menetlemise korra kehtestamine“.

26. jaanuaril 2006 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 15. detsembri 2005 määrust nr 60 „Tallinna linna ametiasutuste struktuur, teenistujate koosseis ja töö tasustamise kord“. Tallinna linna ametiasutustes töötas 2006. aasta algul kokku 1420 teenistujat (tabel) ehk 521 võrra vähem kui viis aastat tagasi (tabel). Struktuuris ei olnud enam 2001. aastal 700 teenistujaga olnud Tuletõrje- ja Päästeametit.

Tabel

Tallinna linna ametiasutuste struktuur ja teenistujate arv 2006. aasta 1. jaanuaril

Ametiasutus	Teenistujaid	Ametiasutus	Teenistujaid
Linnavolikogu Kantselei	28	Haabersti Linnaosa Valitsus	52
Linnavalitsus	7	Tallinna Kesklinna Valitsus	92
Linnakantselei	179	Kristiine Linnaosa Valitsus	59
Elamumajandusamet	24	Lasnamäe Linnaosa Valitsus	129
Ettevõtlusamet	58	Mustamäe Linnaosa Valitsus	97,5
Haridusamet	50	Nõmme Linnaosa Valitsus	61,5
Keskkonnaamet	76	Pirita Linnaosa Valitsus	30
Kommunaalamet	39	Põhja-Tallinna Valitsus	97,5
Kultuuriväärtuste Amet	21		
Linnaplaneerimise Amet	102		
Maa-amet	56		
Perekonnaseisumamet	23		

Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	34,5		
Spordi- ja Noorsooamet	16		
Transpordiamet	61		
Linnaarhiiv	27,5		

<https://aktal.tallinnlv.ee/static/Eelnoud/Dokumendid/endok3136.htm>

26. jaanuaril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna sotsiaalhoolekande arengukava 2006-2010 ja sotsiaalhoolekande tegevuskava 2006-2008. 9. veebruaril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna noorsootöö arengusuunad 2006 – 2010. Ettevõtluse arendamisega seonduvalt kinnitas Tallinna Linnavolikogu 23. veebruaril 2006 Tallinna väikeettevõtluse arendamise programmi aastateks 2006–2009. 26. jaanuaril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas välisrahastusega projektides osalemise korra.

9. veebruaril 2006 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 4. märtsi 2004 määrust nr 7 „Toetuste maksmise kord toitlustuskulude katmiseks Tallinna linna koolieelsetes lasteasutustes ja munitsipaalkoolides ning Tallinna Muusikakeskkoolis”. Samal linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna arengudokumentide menetlemise kord. 23. veebruaril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Pirita linnaosa lipu ja vapi kirjelduse ning kasutamise korra.

23. veebruaril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Harjumaa ühistranspordi ühtse piletisüsteemi projekti Tallinn-Viimsi sõidupiletite hinnad ja sõidu eest tasumise korra. Samal istungil Tallinna Linnavolikogu kehtestas koolieelsete munitsipaallasteasutuste muude kulude vanemate poolt kaetava osa määra.

23. märtsil 2006 Tallinna Linnavolikogu kehtestas maamaksumäära ning kinnitas maatüki maksustamishinna arvutamise ja maamaksu andmete esitamise korra. Samal istungil linnavolikogu delegeeris Psühhiaatrilise abi seadusega kohaliku omavalitsuse pädevusse antud ülesanded Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametile. 23. märtsi istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna munitsipaalharidusasutuste töötajate töötasustamise alused.

20. aprillil 2006 kinnitas Tallinna Linnavolikogu tööstusomandi esemetele patendikaitse vormistamise toetuse taotlemise ja menetlemise korra. Ettevõtluse arendamise valdkonnas kehtestati uute töökohtade loomise toetuse taotlemise ja menetlemise kord. 20. aprilli istungil Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnaosade halduskogude koosseisude kinnitamise ja seal muudatuste tegemise komisjoni töökorra.

15. mail 2006. aastal toimus Tallinnas rahvusvaheline konverents, kus linnapea Jüri Ratas tegi üle-Euroopalise algatuse hakata Euroopa linnale keskkonnahoiualaste saavutuste eest iga-aastaselt välja andma Euroopa Rohelise Pealinna tiitlit. Kahe aasta pärast, 2008. aasta mais kuulutas auhinna välja Euroopa Komisjon ning 2010. aastal valiti esimeseks Roheliseks Pealinnaks Stockholm.

18. mail 2006 Tallinna Linnavolikogu võttis vastu Sihtasutuse Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid asutamiseotsuse ja kinnitas põhikirja. Inkubaator on ettevõtluse tugistruktuur, mis on loodud uue ettevõtluse kasvu ja edu kiirendamiseks kompleksse ettevõtluse arendamise programmi kaudu. Inkubaator pakub alustavatele ettevõtjatele keskkonda, vahendeid ja koostöövõrgustikku ning võimaldab inkubaatori konsultantide ja ärimentorite tuge inkubatsiooniperioodil. Inkubaatori strateegiline eesmärk on edendada alustavate ettevõtete arengut, et suurendada nende rahvusvahelist konkurentsivõimet. Selle eesmärgi saavutamiseks inkubaator: 1) pakub toetavat ettevõtlus- ja innovatsioonikeskkonda; 2) toetab uute ja kasvusuutlike ettevõtete teket ja ekspordivõimekust; 3) loob ja haldab kodu- ja välismaist koostöövõrgustikku, mis koosneb muu hulgas ärimentoritest ning muudest valdkonna ekspertidest ja turuosalistest, sh teistest avaliku ja erasektori ettevõtluse tugiorganisatsioonidest.

18. mail 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas tänavakaubanduse korra kauplemiseks linnaosa valitsuse müügipileti alusel ja müügipileti hinnad

1. juunil 2006 Tallinna Linnavolikogu otsustas delegeerida Katastrimõõdistamise teostamise ja katastrimõõdistamise kontrollimise korraga kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud küsimuste lahendamise Tallinna Linnavalitsusele. 22. juunil 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna kohtus esindamise ja linnale õigusteenuse osutamise korra. Samal istungil kehtestati Tallinna linna heakorra eeskiri. 22. juunil linnavolikogu kinnitas Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2007-2010.

7. septembril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas kõigi 8 linnaosa põhimäärused. 21. septembril 2006 Tallinna Linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2006. aastal.

16. novembril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas restaureerimistoetuse taotlemise ja menetlemise korra, muutis Tallinna arengukava 2006-2015, kinnitas Tallinna parkimise korralduse arengukava aastateks 2006-2014 ning muutis Tallinna linna 2006. aasta eelarvet ja kinnitas kolmanda lisaeelarve.

14. detsembril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2007. aasta eelarve. Samal istungil linnavolikogu kinnitas Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad ning kehtestati ettevõtlusinkubaatorite tegevuse korraldamise ja ettevõtlusinkubatsiooniteenuste taotlemise ning menetlemise kord. 14. detsembril linnavolikogu kinnitas Tallinna linna ametiasutuste struktuuri, teenistujate koosseisu ja töö tasustamise korra.

25. jaanuaril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas süütegude ennetamise programmi Tallinnas 2006–2010. 8. veebruaril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna munitsipaalharidusasutuste töötajate töötasustamise alused. 8. märtsil 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas elamute sooduslaenuga renoveerimise toetamise korra. Samal istungil linnavolikogu kinnitas linna jäätmehoolduseeskirja.

22. märtsil 2007 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Sotsiaalhoolekande seaduse alusel lapsehoiuteenuse rahastamise korra. Lapsehoiuteenus on lapse vanema, lapse eestkostja või lapse hooldaja lapse perekonnas hooldamise lepingu alusel toimetulekut või töötamist toetav teenus, mille osutamise vältel tagab nimetatud isikute asemel lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse lapsehoiuteenuse osutaja. Lapsehoiuteenuse rahastamine toimub Tallinna linna eelarves selleks ettenähtud vahendite arvelt lapse vanemale, eestkostjale või hooldajale lapsehoiuteenuse ostmisel tehtud rahaliste kulutuste eest hüvitise maksmisena. Hüvitise määr ühe lapse kohta on võrdne koolieelsetele munitsipaallasteasutustele eelarve jaotamise aluseks oleva summaga ühe lapse kohta ühes kalendrikuus.

22. märtsil 2007. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks töötada välja ja esitada Tallinna Linnavolikogule kava väikese ringtee rajamiseks Smuuli tee pikendusest kuni Tartu mnt Peetri ristmikuni ja sealt edasi Viljandi ja Pärnu maanteeeni, ehitades tunneli Tallinna lennuraja alla. Linnavolikogu istungi töö korralduse seisukohalt on huvitav märkida, et nii seda kui järgmist päevakorra punkti (ülesande andmine Tallinna Linnavalitsusele, et toetustega linnaeelarvest kompenseerida pensionäridele hinnatõus) juhatas linnavolikogu vanim liige Valdek Mikkal, sest eelnõude ettekandja oli linnavolikogu esimees. Pensionäridele hinnatõusu osaliseks kompenseerimiseks kohustati Tallinna Linnavalitsust maksma 2008. aastal toetust 850 krooni (2007. aasta 700 krooni asemel) ja 2009. aastal 1000 krooni.

2007. aasta märtsis valiti Tallinna linnapea Jüri Ratas Riigikokku. 5. aprilli 2007. aasta linnavolikogu istungil valiti Edgar Savisaare 35 poolthäälega teist korda Tallinna linnapeaks. Seoses valimisega Riigikogu liikmeks vabastati abilinnapead Olga Sõtnik ja Kalev Kallo linnavalitsuse liikme kohustustest 27. märtsist 2007.

5. aprilli 2007 Tallinna Linnavolikogu istungil nimetati abilinnapeadeks Taavi Aas, Kaia Jäppinen, Merike Martinson ja Jaanus Mutli. 19. aprillil nimetati abilinnapeadeks Deniss Boroditš ja Eha Võrk.

5. aprillil 2007 Tallinna Linnavolikogu asutas avalikes huvides eraõigusliku juriidilise isikuna Sihtasutuse Tallinn 2011. Sihtasutuse tegevuse põhieesmärgiks seati Tallinna kandideerimisprotsessi läbiviimine Euroopa Kultuuripealinna tiitlile aastal 2011 ning tiitli Tallinn Euroopa Kultuuripealinna 2011 saamisel programmi ettevalmistamine ja elluviimine ning seejärel koostöös erinevate organisatsioonidega Tallinna kultuurielu arendamise jätkamine. 15. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu otsustas Sihtasutuse Tallinn 2011 tegevuse oluliselt siduda Tallinna Kultuurikatlaga. Sihtasutuse eesmärgiks seati Tallinna Kultuurikatla arendamine nüüdiskultuuri ja loomemajanduse arenduskeskuseks, atraktiivseks linnaruumiks ning hariduse- ja vabaajakeskuseks. Tallinna Kultuurikatelt tuli arendada nüüdiskultuuri ja loomemajanduse arenduskeskuseks, atraktiivseks linnaruumiks ning hariduse- ja vabaajakeskuseks. Sihtasutus Tallinn 2011 pidi koostama põhimõtted ettevõtjate toetamiseks infovahetusele, koostööle ja ettevõtlusalasele nõustamisele suunatud tegevuste ning innovaatiliste lahenduste väljatöötamise ja juurutamise kaudu ning arenduskeskuses resideeruvate ettevõtete kasvu kiirendamiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks samuti taotlema eraldisi ja annetusi Tallinna Kultuurikatla loomemajanduse arenduskeskuse rekonstrueerimis- ja ehitustööde teostamiseks ning muude vajalike tegevuste, sh loomemajanduse arenduskeskuses pakutavate teenuste arendamiseks nii sise- kui ka välismaistelt fondidelt, organisatsioonidelt ja muudelt juriidilistelt ja füüsilistelt isikutelt.

5. aprillil 2007 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 16. novembri 2000 määrusega nr 41 kinnitatud eestkoste korraldamise juhendit. 5. aprilli istungil Tallinna Linnavolikogu muutis oma 10. veebruari 2005 määrust nr 13 "Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra ja Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust mittesõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra kehtestamine"

3. mail 2007 Tallinna Linnavolikogu istungil kuulati linnavolikogu esimehe T. Vitsuti informatsiooni Tallinnas 26.-28. aprillil 2007 (Tõnismäelt pronkssõduri teisaldamisega seonduvalt) toimunud sündmuste kohta. Muuhulgas märkis T. Vitsut: „... Võib-olla ma olen oma hinnangutes ebaõiglaselt kriitiline ja ei tea kõiki asjaolusid, mis ajendasid Tõnismäe ausammast kiirustades teisaldama, aga ikkagi tekib küsimus, miks seda informatsiooni ei ole jagatud Tallinna Linnavolikoguga või Tallinna Linnavalitsusega? Veel monumendi teisaldamise eelõhtul külastas kaitseminister linnavolikogu juures töötavat ümarlauda ja kinnitas, et monumendi juures algavad üksnes kaevetööd, mis viiakse läbi vastavalt Sõjahaudade kaitse seadusele ega puuduta ausammast. Niisuguse vassimisega välditi dialoogi ausamba teisaldamise üle. See oli ebamugav teema, sest Tallinna Linnavolikogu oli pöördunud Riigikohtusse oma põhiseaduslike õiguste tagamiseks ning kohtumenetlus oli pooleli. Mõni tund hiljem selgus, et kaitseminister valetas. Valitsus ei informeerinud Tallinna linna oma kavatsustest ja ignoreeris oma tegevuses kohalikku omavalitsust täielikult. Hoolimata valitsuse tekitatud infosulust otsustas linnavõim vandaalide poolt lõhutud linna uuesti korda teha – likvideerida purustuste jäljed, kehtestada alkoholimüügi piirang, taastada ühistransport ja abistada võimaluste piires neid ettevõtteid, kes rahutustes kannatada said. Siit aga tekib järgmine küsimus: kas marodööre oleks saanud peatada, kui valitsus oleks linnavõimudega koostööd teinud? ...“

Samal 3. mai Tallinna Linnavolikogu istungil toetati Kodurahu Foorumi kokkukutsumist eesmärgiga taastada igapäevane kord ja kodurahu linnas. Linnavalitsust kohustati leidma täiendavad vahendid õpilaste vaba aja sisustamiseks suvisel koolivaheajal, sh lastelaagrite korraldamiseks; 26.-28. aprillini aset leidnud sündmustes kannatada saanud inimeste juriidiliste, psühholoogiliste, kommunaal- ja sotsiaalprobleemide lahendamisele kaasaaitamiseks moodustada ajutine kriisiabikeskus; korraldada integratsiooni- ja rahvusküsimustega tegelevatelt teadlastelt uuringute tellimine eesmärgiga saada teavet integratsiooniprotsessi olukorra ja selle jätkumise võimaluste kohta. Linnavolikogu liikmeid kutsuti üles külastama koole, selgitamaks Eesti ajalugu, Eesti riigi ja demokraatia toimimise põhimõtteid.

31. mail 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas messitoetuse taotlemise ja menetlemise korra. 21. juunil 2007 Tallinna Linnavolikogu muutis Tallinna arengukava 2006-2021 ja kinnitas linna eelarvestrateegia aastateks 2008-2011. 31. mail 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada Kesklinna linnaosa arengukava koostamise ja kehtestas lähteülesande. 26. augustil 2010 Tallinna

Linnavolikogu tegi uue otsuse Kesklinna linnaosa arengukava koostamise algatamiseks eesmärgiga täpsustada linna arengudokumentides seatud eesmärgid, sihte ning luua alus linnaosa plaanipärasele arengule ja selle rahastamisele, lähtudes kehtestatud arengudokumentidest, linna majandus- ja sotsiaalvaldkondade prognoosist, hetkeolukorrast ning linna rahalistest võimalustest vastavalt lähteülesandele.

21. juunil 2007. aastal Tallinna Linnavolikogu istungil valiti linnavolikogu aseesimeheks Tarmo Lausing.

23. augustil 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas riigi rahastatava lapsehoiuteenuse ja asenduskoduteenuse rahaliste vahendite ülejäägi kasutamise korra

4. oktoobril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2007. aastal. Samal 4. oktoobri istungil tegi linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks püstitada luuletaja Marie Underi mälestusmärk tema sünnikodu kohale Koidu tänavas või mõnda teise väärikasse kohta Tallinna keskkonnas. 18. oktoobril 2007 Tallinna Linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks püstitada mälestusmärk Jüri Vilmsile hiljemalt 13. märtsiks 2009. Samal 18. oktoobri linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna Keskraamatukogu põhimäärus.

1. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada teemaplaneeringu "Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste planeerimine" koostamine, mille eesmärgiks seati maastikukaitseala ja selle lähiümbruse puhkevõimaluste väljaarendamine looduskaitse tingimusi arvestades. Teemaplaneeringu tulemusel korraldatakse puhkevõimaluste väljaarendamist ja inimtegevust Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal ning tagatakse maastikukaitsealal linnametsade, sh looduslike ja poollooduslike koosluste säilimine ja kaitse.

1. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna korraldatud jäätmeveo rakendamise korra 15. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna tervishoiu arengukava 2007-2015 ning väljaehitamist ja kapitalremonti vajavate kvartalisistest teede (väiketänavate) ja kõnniteede kava aastateks 2008 – 2012. Samal istungil kinnitati linnavolikogu revisjonikomisjoni kontrollimiste läbiviimise kord.

15. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks kontseptsiooni "Tallinna avamine merele", mille eesmärgiks on Tallinna maine tõstmine merelinnana, Tallinna linnakeskuse lähituleviku ruumilise arengu põhimõtete määramine ning Linnahalli lähiümbruse väärtustamine Tallinna mereväravana.

29. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas pöörduda Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga täiendada Pühasustusega väikesaarte seaduses (RT I 2003, 23, 141) väikesaarte nimistut Aegna saarega, et aidata kaasa saare tervikliku ja tasakaalustatud arengu jätkumisele. Samal 29. novembri istungil Tallinna Linnavolikogu kinnitas projekti „Tallinna tramm“ trammiliinide Lasnamäe – Vabaduse väljak ja Lennujaam – Balti jaam trassid. Samal 29. novembri istungil Tallinna Linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks moodustada töörühm Tallinna TV digitaalvõrgu baasil rajamise võimaluste uurimiseks.

13. detsembril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2008. aasta eelarve. 13. detsembril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada Tallinna teise elamuehitusprogrammi, mille eesmärk on kindlustada eluasemega Tallinna linnale vajalikud töötajad. 12. juunil 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna teise elamuehitusprogrammi.

13. detsembri 2007. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil tehti taas mitmeid otsustusi linnas ettevõtluse arendamiseks. Kehtestati alustava ettevõtluse toetamiseks stardiabi taotlemise ja menetlemise kord; kehtestati uute töökohtade loomise toetuse taotlemise ja menetlemise kord ning muudeti 31. mai 2007 määrusega kehtestatud messitoetuse taotlemise ja menetlemise korda. 13.

detsembril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad.

13. detsembril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas algetada linna põhi- ja üldkeskhariduse arengukava koostamine ja kehtestas lähteülesande. Samal 13. detsembri linnavolikogu istungil algatati Tallinna linna avalike mänguväljakute arengukava aastateks 2008-2013” koostamine linna arengudokumentides seatud eesmärkide täpsustamiseks ning mänguväljakute võrgustiku planeerimise, mänguväljakute projekteerimise ning ehitamise plaanipäraseks arenguks ning selle tegevuse rahastamise aluse loomiseks, lähtudes kehtestatud arengudokumentidest, hetkeolukorrast ning linna rahalistest võimalustest.

24. jaanuaril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas koduteenuste osutamise tingimused ja korra. Koduteenuste liigid on koduabiteenus (abistamine igapäevaeluks vajalike toimingute sooritamisel, välja arvatud füüsilist kontakti vajav abistamine) ja isikuabiteenus (abistamine toimingute sooritamisel, mis nõuavad hooldatavaga füüsilist kontakti).

1. Koduabiteenused on:

1) eluruumi koristamine isikule kuuluvate vahenditega ühe isiku kohta kuni 51 m² või 2-toaline korter; 2) riiete hooldus ja pesemine pesumajas või linnaosa sotsiaal- või päevakeskuses; 3) kütmissabi; 4) toiduainete, ravimite ja majapidamistarvete toomine lähimast müügikohast; 5) terviseabi korraldamine; 6) ühekordne asjaajamine.

2. Isikuabiteenused on:

1) abistamine pesemisel; 2) abistamine riietumisel; 3) abistamine söömisel; 4) abistamine liikumisel; 5) abistamine tualetis käimisel; 6) abistamine mähkmete vahetamisel.

Koduteenuseid on õigus saada rahvastikuregistri andmetel Tallinna linnas elavatel ja igapäevaeluks vajalike toimingute sooritamisel abivajavatel isikutel:

1) kellel puuduvad seadusjärgsed ülalpidajad ja kelle enda materiaalsed võimalused ei ole piisavad iseseisvaks toimetulekuks ja vajaliku hoolduse kindlustamiseks; 2) kellel on seadusjärgsed ülalpidajad, kuid kelle enda ja tema seadusjärgsete ülalpidajate materiaalsed võimalused ei ole piisavad isiku iseseisvaks toimetulekuks ja vajaliku hoolduse kindlustamiseks; 3) kelle seadusjärgsed ülalpidajad keelduvad mõjuvatel põhjustel oma kohustusi täitmast või ei saa neid täita; 4) kelle seadusjärgsete ülalpidajatega pole võimalik kontakti saada.

Koduteenuseid osutatakse linna toel kuni 20 tundi nädalas ja neid osutavad sotsiaalhoolekande osakonnad ja linna ametiasutuste hallatavad asutused, mille tegevus põhimääruse järgi on sotsiaalteenuste osutamine.

24. jaanuaril 2008 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Sihtasutuse Tallinna Arengu- ja Koolituskeskus, mille eesmärgiks seati Tallinna linna, Eesti ja teiste riikide omavalitsuste jaoks oluliste arendusprojektide edendamine, uuringute ja analüüside teostamine, innovatsioonitoetuste määramine ning koolitustegevus. 24. jaanuari istungil linnavolikogu kinnitas veevarustuse teenuse hinna arenduskulude komponendi hüvitamiseks toetuse maksmise korra. Samal 24. jaanuari linnavolikogu istungil tehti linnavalitsusele ülesandeks korraldada 1924. aasta 1. detsembri riigipöördekatse käigus hukkunud kadettidele pühendatud mälestusmärgi taastamine Tondi tn 55 kinnistule. Samuti 24. jaanuari istungil tegi Tallinna Linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks püstitada mälestusmärk Eestimaa Päästekomitee liikmele Konstantin Konik’ule.

7. veebruaril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas alkohoolse joogi jaemüügil hoolsuskohustuse täitmise abinõu rakendamise. See määrus kehtestati Alkohooliseaduse § 42 alusel lähtuvalt eesmärgist tagada müüjate vajalik hoolsus järgimaks keeldu võõrandada alaealistele alkohoolset jooki ja keeldu kaubelda alkohoolse joogiga selleks mittelubatud ajal.

7. veebruaril 2008 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Tallinna linna asutuste ühtse asjaajamiskorra kehtestamise Tallinna Linnavalitsusele. Samal 7. veebruari istungil linnavolikogu muutis linnavolikogu tööst osavõtu eest makstava tasu suuruse ja maksmise korda. 21. veebruaril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna Keskraamatukogu kasutamise eeskirja. Samal istungil

kehtestati Tallinna munitsipaalharidusasutuste töötajate töötasustamise alused ning kinnitati välisprojektides osalemise kord.

Korduvalt tegi Tallinna Linnavolikogu otsuseid Tallinna haridusvõrgu arendamiseks. 21. veebruaril 2008 linnavolikogu otsustas kujundada Pelguranna Gümnaasium alates 1. septembrist 2008 ümber Pelguranna Põhikooliks.

6. märtsil 2008 Tallinna Linnavolikogu otsustas võtta vastu teemaplaneeringu “Tallinna Kesklinna miljööväärtuslike hoonestusalade piiride ning kaitse- ja kasutamistingimuste määramine”. Planeeringuga määrati Kesklinna territooriumil Kadrioru, Torupilli, Raua, Tatari, Kassisaba, Uue-Maailma, Veerenni, Kitseküla (Tallinn-Väike) asumite miljööväärtuslike hoonestusalade piirid ning seati nende kaitse- ja kasutamistingimused tagamaks miljööväärtuslike hoonestusalade kui ajalooliselt väljakujunenud linnaehituslike tervikute ja neid kujundavate ehitiste, kinnistustruktuuri, maastikuelementide, miljöo eripära ja avanevate kaug- ning sisevaadete säilimine. 6. märtsil linnavolikogu kinnitas koolilõuna toetuse kasutamise tingimused ja korra munitsipaalkoolide ja Tallinna Kopli Ametikooli õpilaste toitlustamisel.

20. märtsil 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna programmi “Lasteaiakoht igale lapsele” investeringute kava aastateks 2008-2012 uutele ja taasavatavatele lasteasutustele ning juurdeehitustele ja Tallinna programmi “Lasteaiakoht igale lapsele” investeringute kava aastateks 2008-2012 olemasoleva hoonestuse säilitamiseks, korrashoiuks ja parendamiseks.

3. aprillil 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas avaliku liiniveo laevaliini Tallinn-Aegna-Tallinn sõidupiletite hinnad ja sõidu eest tasumise kord. 3. aprillil linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2008. aastal. 17. aprillil 2008 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Maareformi seaduse § 25 lõikes 3 nimetatud taotluse esitaja määramise Tallinna Linnavalitsusele.

17. aprillil 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008-2015. Sellise arengukava vajaduse põhjenduses märgiti, et majandusliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse süvenemine Tallinnas eri sotsiaalsete rühmade vahel kajastub tugevalt linlaste tervises. Tallinnas on selgepiiriliselt välja kujunenud kergesti haavatavad sotsiaalsed riskirühmad (väikelapsed, eakad, puuetega inimesed, allpool vaesuspiiri elavad pered ja töötud), kuhu kuuluvatel inimestel on tervisele ebasoodsamad elu- ja töötingimused, kehvemad võimalused tervislikeks valikuteks, probleeme tervise- ja tervishoiuteenuste kättesaadavusega ning üldjuhul tervist ohustav kõrgenenud riskikäitumine. Just teravnenud sotsiaalsed probleemid ja keskkonnaseisundi vajakajäämised suurendavad tervise kahjustamise riski. Sotsiaalsete rühmade tervisenäitajate vaheline lõhe kasvab jätkuvalt ja kiirelt. Uued tõenduspõhised meetodid tervise edendamisel annavad linnavalitsusele ja linnaosadele võimaluse neid protsesse pidurdada. Pea kümme aastat hiljem, 14. veebruaril 2017. aastal moodustas Riigikogu probleemkomisjoni rahvastikukriisi lahendamiseks.

17. aprillil 2008 Tallinna Linnavolikogu võttis vastu teemaplaneeringu „Kõrghoonete paiknemine Tallinnas“. Teemaplaneeringu üheks põhieesmärgiks seati kõrghoonete paiknemise võimalike asukohtade Tallinnas ning nende püstitamise keelualade kindlaksmääramine, arvestades vajadust võtta nii Tallinna linnaruumiline areng üldiselt kui ka UNESCO Maailmapärandi nimekirja arvatud vanalinna silueti vaadeldavuse ja kõrgusliku dominantsuse küsimus sihipärase kontrolli alla. Kõrghoonete teemaplaneeringu teiseks põhieesmärgiks seati läbi kesklinna ja linnakeskuste tihendamise püüda pidurdada linna laialivalgumist.

29. mail 2008 linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia 2009-2012. Samal linnavolikogu istungil otsustati asutada munitsipaallasteasutus Tallinna Padriku Lasteaed Tallinna Haridusameti hallatava asutusena alates 1. septembrist 2008 ning kehtestati Tallinna Tehnoloogiapargi detailplaneering Mustamäe linnaosas.

19. juunil Tallinna Linnavolikogu kinnitas 1. jaanuarist 2009 Tallinna arengukava 2009-2027, mis tunnistati kehtetuks 12. detsembril 2013. 19. juunil 2008 linnavolikogu kinnitas Tallinna

innovatsioonistrateegia 2009-2013 ning samaks perioodiks (2009-2013) Tallinna klasiarendusprogrammi. 11. detsembril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas klatriprojektide kaasfinantseerimise taotlemise ja taotluse menetlemise korra.

21. augustil 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas sporditegevuse toetamise korra. Määrusega kehtestati spordiorganisatsioonidele Tallinna linna eelarves ettenähtud vahendite arvelt antava Tallinna 4-19-aastaste laste, noorte ja igas vanuses puuetega inimeste sporditegevuse korraldamise toetamiseks toetuse taotlemise, taotluste läbivaatamise, toetuse andmise ja toetuse kasutamise üle järelevalve teostamise kord. Määrust kohaldatakse spordiorganisatsioonidele, kelleks on füüsilisest isikust ettevõtja, kes peab erakooli, ja eraõiguslik juriidiline isik, kelle põhitegevuseks on spordi arendamine ja kes korraldab organiseeritud sporditegevust: 1) Eesti rahvastikuregistri andmetel Tallinnas elavatele harrastajatele; 2) kus harrastajate treeningrühmadega töötavad vähemalt treenerikutse II kvalifikatsioonitasemega treenerid. Puuetega inimeste treeningrühmadega võivad töötada lisaks treenerikutse II kvalifikatsioonitasemega treeneritele ka isikud, kes on läbinud puuetega inimestega töötamiseks vajaliku väljaõppe.

28. augustil 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Vanalinna arengukava.

16. oktoobril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna Linnateatri põhimääruse. Samal 16. oktoobri istungil linnavolikogu kinnitas kahe hariliku tamme kaitse alla võtmise Pirita linnaosas Põõsa tee 1 kinnistul. Tallinna Linnavolikogu määrusega võeti kaitse alla kaks põlist harilikku tamme, mida ümbritseva kaitsevööndi ulatuseks määrati idapoolsel puul 10 m ja edelapoolsel puul 8 m. Kaitse alla võtmise eesmärk oli tagada nende esinduslike põlispuude säilimine.

30. oktoobril 2008 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna jäätmehoolduseeskirja. Ettevõtlike arendamise valdkonnas tegi Tallinna Linnavolikogu poolteise kuu jooksul taas mitu olulist otsustust. 13. novembril 2008 kinnitati ettevõtlusinkubaatori tegevuse korraldamise ning ettevõtlusinkubatsiooniteenuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord. 11. detsembril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas inseneri välisriigis toimuva täiendusõppe toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra; kinnitas ettevõtte praktikajuhendaja toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra ning kinnitas ettevõtete töötajate Eestis toimuva täiendusõppe toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra.

27. novembril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Põhja-Tallinna linnaosa lipu ja vapi kirjelduse ning kasutamise korra. Samal 27. novembri istungil linnavolikogu kinnitas Tallinna linna poolt aktsiaseltsi, osaühingu, sihtasutuse ja mittetulundusühingu asutamise ja nendes osalemise korra.

11. detsembril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna ametiasutuste struktuuri, teenistujate koosseisu ja töö tasustamise korra; otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2007. aastal; kinnitas Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad; kehtestas Tallinna tänavate gruppideks jaotuse; kinnitas linna 2009. aasta eelarve.

19. veebruaril 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas hooldajatoetuse määramise ja maksmise korra. 5. märtsil 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna Haridusameti hallatavate asutuste töötajate töötasustamise alused. 19. märtsil 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas korteriühistute energiamärgise väljastamise kulude ja korteriühistute koolituskulude katmiseks toetuse eraldamise korra.

Tallinna Linnavolikogu jätkas taksonduse reguleerimist ja 19. märtsil 2009 muutis oma 3. märtsi 2005 määrust nr 16 "Taksoveoloa ja sõidukikaardi andmise korra ning taksoveo eeskirja kehtestamine".

Omapärane areng meie kohaliku omavalitsuse õigusruumis toimus 2009. aasta veebruaris. 19. veebruaril 2009 võttis Riigikogu vastu (eelnoõ 317 SE) Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, Võrdse kohtlemise seaduse, Eesti Vabariigi töölepingu seaduse, Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse. Vabariigi President T. H. Ilves

jättis selle seaduse välja kuulutamata. Riigipea meenutas oma 3. märtsi 1989. aasta otsuses nr 440 (RTL 2009, 22, 2849, et Vabariigi Valitsus algatas "Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, avaliku teenistuse seaduse ja Eesti Vabariigi töölepingu seaduse muutmise seaduse" eelnõu 10. septembril 2008 ning eelnõu ei sisaldanud sätteid kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste kohta. Vastava täienduse tegi eelnõusse põhiseaduskomisjon alles selle teise lugemise eel Riigikogus. "Sisuliselt oli see uue eelnõu algatamine, kuna lisatud sätete eesmärk on reguleerida kohaliku omavalitsuse volikogude valimistega seotud küsimusi – küsimusi, mis ei seonu vähimalgi määral Riigikogu menetlusse esitatud eelnõu eesmärgiga," märkis president.

Riigipea märkis oma otsuses, et nimetatud seadus võeti vastu, rikkudes Riigikogu kodu- ja töökorra seadust. "See rikkumine ei ole tühine ega pelgalt formaalne, vaid parlamendi enamus kaldus oluliselt kõrvale demokraatlikest otsustusreeglitest ja heast parlamentaarsest tavast," märkis Ilves pressiteate vahendusel. Seetõttu võeti nimetatud seadus vastu, rikkudes Põhiseadust," järelendas president. "Riigikogul on küll vastavalt põhiseadusele õigus seadusega reguleerida kohaliku omavalitsuse volikogude valimistega seonduvaid küsimusi, kuid seda tuleb teha põhiseaduspärasel viisil."

Olukorras, kus sügisel toimuvate Tallinna Linnavolikogu valimiste tulemusi püüti selliste võtetega mõjutada, otsustas Tallinna Linnavolikogu 19. veebruaril 2009. aastal reorganiseerida Tallinna linnaosad. 19. veebruaril 2009 Tallinna Linnavolikogu muutis Tallinna põhimäärust, millega nähti ette linnaosa valitsuse ja linnaosa vanema institutsioonide ümberkujundamine linnavalitsuse piirkondlikuks ametiks ja linnavalitsuse piirkondliku ameti juhatajaks. Tallinna põhimääruse sellise muutmise kohta esitas väga pika ja põhjaliku analüüsi Õiguskantsler Indrek Teder, kes väitis, et need muudatused on vastuolus Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §-dega 56–571 ning Põhiseaduse § 154 lõikega 1 ja §-ga 160. Oma 3. aprilli 2009. aasta Ettepanekus nr 4 tegi Õiguskantsler Tallinna Linnavolikogule ettepaneku viia kohaliku Tallinna põhimääruse muutmise määrus 20 päeva jooksul kooskõlla põhiseadusega.

http://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/oiguskantsleri_ettepanek_nr_4_tallinna_linnavolikogule_linnaosade_umberkujundamine.pdf.

Järelevalve teostajate tähelepanu ei pälvinud Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, Võrdse kohtlemise seaduse, Eesti Vabariigi töölepingu seaduse, Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seadus, millega Riigikogu omapäraselt liitis võrdsele kohtlemisele Tallinna Linnavolikogu valimiste teema Küll aga tasub meenutada, et 2011. aasta detsembris kokku kutsutud Teenusmajanduse Koja komisjon, kes esmakordselt valis välja Eesti parimaid ja halvimaid seadusi, arvas selle seaduse halvimate õigusaktide hulka. <http://arvamus.postimees.ee/653632/milline-on-eesi-halvim-seadus>. Mis puudutab aga Tallinna linnaosaid, siis peab märkima ka Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artiklit 6, mille kohaselt kohalikud võimuorganid võivad oma sisemised juhtimisstruktuurid ise kindlaks määrata, et kohandada need kohalikele vajadustele ning tagada efektiivne juhtimine.

5. märtsil 2009 Tallinna Linnavolikogu andis ülesande Tallinna Linnavalitsusele alustada läbirääkimisi üheksa kohaliku omavalitsuse üksusega (Harku, Rae, Saku, Viimsi, Saue, Jõelähtme ja Kiili valla ning Maardu ja Saue linnaga) Tallinna linnaga ühinemiseks ja haldusreformi läbiviimiseks pealinna regioonis.

Enne seda otsust, 16.-18. veebruaril 2009 viidi Tallinnas läbi rahvaküsitlus kahe küsimusega:

- 1) kas toetad haldusreformi alustamist Tallinnas?
- 2) kas toetad liitumisläbirääkimiste alustamist Tallinna naabritega?

Hääletada sai lisaks küsitluspunktilede ka internetis.

Tallinna rahvaküsitluses pooldas peaaegu 52 protsenti küsitlusel osalenuist Tallinna haldusreformi käivitamist. Aga küsitluse tulemused on volikogule soovituslikud mitte kohustuslikud. Pöördumisele naabervaldade ja –linnade poole vastasid kõik volikogud eitavalt Tallinnaga võimalikule ühinemisele

19. märtsil 2009 Tallinna Linnavolikogu otsustas moodustada Tallinna Linnavolikogu 2009. aasta valimisteks üks valimisringkond. Riigikogu muutis Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust

(RT 2009, 23, 144), mis jõustus 1. maist 2009 ja sätestas § 8 lg 4, et Tallinnas moodustab volikogu valimisringkonnad linnaosade kaupa.

Väga põhimõttelise tulemusega kogu Eesti kohaliku omavalitsuse seisukohalt otsuse tegi Tallinna Linnavolikogu 2. aprillil 2009, kui esitati Riigikohtule taotlus (otsus nr 61) tunnistada kehtetuks riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmised. 20. veebruaril 2009 võttis Riigikogu vastu riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse. Kõige tugevamalt mõjus valdade ja linnade eelarvetele see, et Tulumaksuseaduse 1. aprillil 2009 jõustunud muudatustega vähendati füüsilise isiku tulumaksust kohaliku omavalitsuse üksustele laekuvat osa 11,93%-lt 11,4%-le. Seega vähendati 2009. aasta eelarveaasta keskel valdade ja linnade olulisimat ja suurimat tuluallikat 0,53 protsendipunkti võrra ehk seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt 300 000 000 krooni. Taotluse esitanud Tallinna Linnavolikogu hinnangul on kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatava tulumaksuosa vähendamine vastuolus Põhiseaduse §-des 10, 154 ja 157 sätestatud õiguskindluse, finantseerimissüsteemi stabiilsuse ja piisavate rahaliste vahendite tagamise põhimõttega nende koostoimes.

Riigikohtu 16. märtsi 2010. aasta otsuses 3-4-1-8-09 tunnistatakse Põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmine, mis:

- 1) sätestaksid, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud;
- 2) eristaksid kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ettenähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja Eesti Linnade Liidu delegatsioon Euroopa Nõukogu Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongressi (CLRAE) juures pöördus 2009. aastal Strasbourgis CLRAE poole. Pöördumise tulemusel külastas CLRAE delegatsioon Eestit, et viia läbi monitooring. Seejärel kiideti 2010. aasta oktoobris CLRAE Kohalike Omavalitsuste Koja istungil heaks soovitused Eesti kohaliku demokraatia kohta – CLRAE Soovitus 294 (2010). Soovitusi analüüsiti Tallinna linna korraldatud VII Omavalitsusfoorumil (http://www.omavalitsusfoorum.ee/VII_foorum). Aga Tallinna Linnavolikogu tegevuse seisukohalt on eriti oluline märkida pöördumist Riigikohtusse.

Tallinna Linnavolikogu otsustas 2. aprilli 2009. aasta otsusega nr 61 esitada Riigikohtule taotluse tunnistada kehtetuks 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse (lisaeelarve seadus) § 16 ja sellega muudetud teeseaduse § 16 lg 3 (jõustus 1. märtsil 2009; TeeS § 16 lg 3 muutmise säte) ja veel mitmed haakuvad seadused.

Riigikohtu 16. märtsi 2010 aasta otsus 3-4-1-8-09 on kahtlemata üks mahukamaid ja põhimõttelisemaid Riigikohtu praktikas. Riigikohus kohustas seadustes selgelt eristama kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning nägema ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest. Siinkohal ei hakka me analüüsima Riigikohtu otsuse täitmise seis 2017. aastal (autor tegi seda 2011. aastal Omavalitsusfoorumil). Märgime üksnes, et Vabariigi President küsis Riigikogu 2011. sügishooaja avaistungil: „Kas parlament saab mõne kuu pärast vastu võtta 2012. aasta riigieelarve nii, et koos sellega täidetakse ka Riigikohtu otsust?“ Sageli on rõhutanud Riigikohtu otsuse täitmise puudulikkust Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit jpt.

30. aprillil 2009 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Geodeetiliste mõõdistus- ja uurimistöödega seotud kohaliku omavalitsuse ülesanded Tallinna Linnavalitsusele. 14. mail 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas sotsiaalsete töökohtade loomise toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra. Samal istungil, 14. mail soojusenergia hinnatõusu hüvitamise sotsiaaltoetuse.

14. mail 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas sotsiaalsete töökohtade loomise toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra. Toetuse andmise eesmärgiks oli stimuleerida töötutele tallinlastele

mõeldud sotsiaalsete töökohtade loomist ja arendada sotsiaalset tööhõivet majandussurutise tingimustes. Toetuse andmise tulemusena pidid ettevõtjad looma sotsiaalseid töökohti registreeritud töötutele, et ennetada pikaajalist tööpuudust ja parandada hõivet. Sotsiaalsete töökohtade loomiseks antavat toetust käsitati vähese tähtsusega abina. Paljud töötud leidsid rakendust ühistranspordis reisisaatjana ja sageli meedias ironiseeriti nende üle. Aga käesoleva raamatu autor oli tunnistajaks kui reisisaatjale helistati trammis ja sooviti kohtuda, aga naine vastas, et „homme-ülehomme olen töö! ja seejärel on kaks vaba päeva, mil võime kohtuda“. Olen töö! on ka kümme aastat hiljem meeldejäänud sõnum.

28. mail 2008 Tallinna Linnavolikogu kehtestas loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmise menetluse.

1. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnaosade valitsuste põhimäärused. 15. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas projekti "Fassaadid korda" raames korterelamuid energiasäästlikumaks muutvate korteriühistute toetamise korra ning kinnitas Tallinna väikeettevõtluse arendamise programmi aastateks 2010–2013.

15. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu valis Tallinna linna uue administratiivhoone asukohaks Põhja pst 33 ja selle lähiala.

2009 sügis – 2013 sügis

18. oktoobril 2009. aastal toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimised tõid taas Tallinna Linnavolikogu jaoks kaasa olulise uuenduse. Nimelt oli Riigikogu 10. detsembril 2008. aastal võtnud vastu Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse (RT I 2008, 53, 293), millega sätestati, et üle 300 000 elanikuga linnades peab olema vähemalt 79-liikmeline volikogu. See tähendas olulisi piiranguid Tallinna Linnavolikogu Vana-Viru tn 3 piiratud tööruumides, eelkõige volikogu istungite saalis. Kohaliku omavalitsuse toimimise põhimõte on, et elanikud saaksid kaasatud ja näiteks volikogu istungid on avalikud, kui volikogu ei otsusta teisiti. Paraku suurendatud koosseisuga linnavolikogu välistas elanike osalemise istungitel. Miks Tallinna Linnavolikogu koosseisu suurendati, sellele küsimusele vastatakse enamasti, et niiviisi loodeti Tallinnas välistada ühe erakonna ainuvõimu.

2009. aasta 18. oktoobril hääletas Tallinna Linnavolikogu valimistel kokku 212 828 valijat. 79st mandaadist sai Eesti Keskerakond 44, seega 55,7 protsenti ehk suhteliselt isegi rohkem kui eelmistel valimistel (50.8%).

Eesti Keskerakond	44	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	13
Eesti Reformierakond	14	Sotsiaaldemokraatlik Erakond	8

Eesti Keskerakond sai 114 013 häält, kusjuures Edgar Savisaar üksinda kohalikel valimistel rekordilised 38 974 häält. Viie protsendi künnist ei ületanud Erakond Eestimaa Rohelised; Spisok Klenskogo - Russkij Tsentri; Erakond Eesti Kristlikud Demokraadid; Vene Vasakliit Meie Linn; Alternatiiv; Tallinna Linnarahva Heaolu Eest.

http://www.vvk.ee/varasemad/kov09/detailed_0784.html

<http://poliitika.postimees.ee/2567308/ulevaade-kohalike-valimiste-tulemustest-tallinnas-1993-2009>

5. novembril 2009. aastal valiti Tallinna Linnavolikogu esimeheks tagasi Toomas Vitsut. Järgmises päevakorrapunktis – linnavolikogu aseesimeeste arvu määramine – juhatas istungit vanim linnavolikogu liige M. Tšernogorova. Otsustati linnavolikogule määrata üks aseesimees ja sellele ametikohale valiti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna liige Katrin Saks.

12. novembri 2009 Tallinna Linnavolikogu istungil valiti Tallinna linnapeaks tagasi Edgar Savisaar. Samal linnavolikogu istungil otsustati linnavalitsus kinnitada jätkuvalt 7-liikmelisena ja abilinnapea ametikohale nimetati:

Taavi Aas

Deniss Borodits (valiti 2011. aasta märtsis Riigikogu liikmeks)

Kaia Jäppinen

Merike Martinson

Jüri Pihl

Eha Võrk

Abilinnapea ametikohalt vabastati Jaanus Mutli.

17. detsembril 2009. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad. Samal linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna linna ametiasutuste struktuur, teenistujate koosseis ja töö tasustamise kord. 17. detsembril 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2010. aasta eelarve

17. detsembril 2009 Tallinna Linnavolikogu otsustas kehtestada Tallinnas kaks uut kohalikku maksu (paadimaksu ja müügitmaksu) ning muutis reklaamimaksu määrust.

Eestis on kohalike maksude osatähtsus kohalike eelarvete tuludes üks väiksemaid Euroopa Nõukogu riikidest. Ka on meie Kohalike maksude seaduses vähestest lubatud kohalikest maksudest mitmed (loomapidamismaks, lõbustumaks), mida ei rakenda ükski vald ega linn. Paadimaks kui mereäärsetes riikides üsna tavapärane maks oli meil juba 1938. aasta Linnaseaduses kohalike maksude nimekirjas. Müügitmaksu aga hakkas meil esimese linnana 1995. aastast kasutama Haapsalu. Linn, kus siis oli võimal Reformierakond. <http://www.postimees.ee/2469061/haapsalu-linnavolikogu-andis-ettevotjatele-jarele-miks-just-muugimaks-ettevotjad-ei-olnud-rahul-avalik-soda-porandaalune-voitlus..> Tallinna Linnavolikogus esitas aga Reformierakonna fraktsioon 11. veebruaril 2000. aastal eelnõu tunnistada kehtetuks Tallinna müügitmaksu määrus.

Olukorras, kus lisaks 2008. aasta majanduslangusest tingitud linna tulude alanemisele vähenesid linnaeelarve tulud oluliselt ka riigi õigusaktides tehtud muudatuste tõttu, eelkõige kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatava üksikisiku tulumaksu määra vähendamise tõttu. Samaaegselt kasvasid oluliselt valdade ja linnade kulud riigi tasandil tehtud selliste otsustuste tõttu nagu käibemaksu määra tõus jne. 2009. aastaks kujunenud olukorras ei piisanud selleks, et tagada Tallinna jätkusuutlik toimimine ainuüksi sisemiste ressursside optimeerimisest. Lisaks ei ole linna poolt täiendavate kohalike maksude kehtestamise näol tegemist pelgalt püüdlusega lahendada ühekordseid fiskaalseid probleeme, vaid tegemist on linna sooviga tagada kohalikule omavalitsusele omane põhitunnus ehk finantsautonoomia, mis on sätestatud ka meie Põhiseaduses ja Euroopa kohaliku omavalitsuse hartas.

17. detsembril 2009 Tallinna Linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks koostöös ühistranspordi ootekodade haldajatega tagada iga ootekoja ühel siseküljel nähtaval kohal mõistlikes mõõtmes kleebis, mis teavitab, et ootekojas on suitsetamine keelatud.

28. jaanuaril 2010 Tallinna Linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks püstitada Nõmme linnaosas hiljemalt 12. novembriks 2011 Nikolai von Glehni mälestusmärk.

11. veebruaril 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Tallinna raielubade andmekogu. Samal istungil otsustati Lasnamäe Lasteaed-Algkool kujundada ümber Tallinna Tuule Lasteaiaks alates 1. septembrist 2010. Samal linnavolikogu istungil tehti üldharidusvõrgu ümberkorraldamisel kolm otsust:

1) liita Sõle Põhikool Pelgulinna Gümnaasiumiga Pelgulinna Gümnaasiumiks ja lõpetada Sõle Põhikooli tegevus alates 1. septembrist 2010;

2) liita Pelguranna Põhikool Karjamaa Gümnaasiumiga Karjamaa Gümnaasiumiks ja lõpetada Pelguranna Põhikooli tegevus alates 1. septembrist 2010 ning
3) liita Tallinna Väike-Õismäe Gümnaasium Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumiga Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumiks ja lõpetada Tallinna Väike-Õismäe Gümnaasiumi tegevus alates 1. septembrist 2010.

25. märtsil 2010. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas, arvestades avalikkuse suurt huvi kesklinnas kiiruse piiramise vastu, viia sama aasta 3.-9. maini linnaosade küsitluspunktides ja elektrooniliselt linnaelanike küsitlus küsimusega „kas Tallinna kesklinnas tuleks sõidukite piirkiirus alandada 50 km/h-lt 40 km/h-le?“

8. aprillil 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada andmekogu Tallinna kinnisvararegister. 6. mail 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas astuda Intelligentsete Kogukondade Liitu (*Intelligent Community Association*).

Abilinnapea Kaia Jäppineni tagasiastumise järel nimetas Tallinna Linnavolikogu 3. juunil 2010 abilinnapeaks Yana Toomi.

Kuna Sotsiaaldemokraatliku Erakonna Tallinna piirkonna juhatus salajasel hääletusel otsustas taandada Tallinna Linnavolikogu aseesimehe kohalt Katrin Saks
<http://parnu.postimees.ee/312432/katrin-saks-voeti-tallinna-volikogu-aseesimehe-kohalt-maha>, siis 23. septembril 2010 Tallinna Linnavolikogu valis linnavolikogu aseesimeheks Jaak Juske.

7. oktoobril 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas määrata Eesti lipu alalise heiskamise kohaks Vabaduse väljaku kõrval asuva Harjumäe nõlva.

21. oktoobril 2010 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Lasnamäe elamualade üldplaneeringu. Selle planeeringuga täiendati ja täpsustati Tallinna Linnavolikogu 11. jaanuari 2001 määrusega kehtestatud „Tallinna üldplaneeringut“ Lasnamäe linnaosa territooriumil elamualade osas, määrati Lasnamäe elamualade territooriumi edasised arengusuunad, anti võimalused mitmekesistada territooriumi funktsionaalsust ning määrati ehitustegevuse suunamiseks ja koordineerimiseks uute elamu- ja ettevõtlusalade võimalikud asukohad. Samal istungil Tallinna Linnavolikogu tegi ettepaneku Vabariigi Valitsusele algatada kommunisohvrite memoriaali rajamine ning moodustada selle üleriiklikult olulise mälestusmärgi rajamiseks ekspertidest ja erakondade esindajatest koosnev komisjon.

4. novembril 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada Pirita linnaosa arengukava koostamise ja lähteülesande kehtestamise.

Tulenevalt abilinnapea Jüri Pihli tagasiastumisest otsustas Tallinna Linnavolikogu 18. novembril 2010 nimetada Vadim Belobrovtsev abilinnapeaks.

2. detsembril 2010 Tallinna Linnavolikogu kinnitas teise abipaketi linnaelanikule ja ettevõtjale 2011-2012. Seletuskirjas märgiti, et Tallinna esimene abipakett, mille Tallinna Linnavolikogu kinnitas 16. aprilli 2009 otsusega nr 71, oli tulemuslik. Linna ettevõtetes ja allasutustes loodud sotsiaalsetel töökohtadel sai tööd kokku ligikaudu 1100 töötut, eraettevõtetes oli toetuse abil tööle võetud ligikaudu 300 töötut, uusi töökohti oli põhivara soetuste toetuse abil loodud ligikaudu 200 ja ligi 1400 töötut leidsid lühemaajalisemat rakendust avalikus töös. Töötute klubides osales kokku üle 800 inimese. Laiendati oluliselt varjupaiga-, sotsiaalmajutus- ja tasuta toitlustamise teenuseid abivajajatele. Suurendati võlanõustamise, psühholoogilise nõustamise ja tööõiguslase nõustamise mahtusid. Toimetulekutoetust said üle 3600 inimese ja vee hinna tõusu kompenseeriti üle 5000 leibkonna liikmele. Uue ilme sai Nõmme turg. Avati Loompinkubaator, mille tegevus oli olnud igati edukas. Kehtestati Suur-Sõjamäe tööstuspargi detailplaneering. Tallinna esimene abipakett aitas tuhandetel inimestel pääseda halvimast, säilitada sotsiaalne sidusus ning pidurdada inimarengu aruandes toodud niigi kehva rahvatervise näitajate jätkuv langemine.

Tallinna teises abipaketis linnaelanikule ja ettevõtjale oli meetmeid kokku 53 ning arvestati nii lühikui pikaajaliste meetmete koosmõjuga. Lühiajaliste leevendusmeetmetena rakendati palgatoetusi, sotsiaalsete töökohtade loomist linna struktuurides, sotsiaalabi jms, keskpikkade meetmetena tööstusparkide ja inkubaatorite loomist, ettevõtluse toetus- ja noorteprogrammide rakendamist jms. Abipaketi keskmes oli üle 20 000 registreeritud ja üle 40 000 tegeliku töötu ning eriti just ligi paarikümne tuhande igasuguse sissetuleku kaotanud tallinlase ja nende pereliikme(te) olukorra leevendamine. Teises abipaketis oli muuhulgas uuteks tegevussuundadeks Tallinna tööbüroo asutamine, koostöö toidupanga korraldajatega, töötute täiendav nõustamine ja abistamine ning uue tööstuspargi kolmanda etapi väljaehitamine. Eraldi tähelepanu oli pööratud töövõimaluste loomisele puudega inimestele. Lisaks mitmekesistati valdkondi, kus luuakse sotsiaalseid töökohti ja laiendati Sihtasutuse Õpilasmalev tegevust.

2. detsembril 2010 Tallinna Linnavolikogu määras kohalike teede nimekirja (1298 teed või tänavat kogupikkusega 1069,7 km). 19. juunil 2012 tunnistas linnavolikogu selle otsuse kehtetuks ja määras uue kohalike teede nimekirja (1313 teed või tänavat kogupikkusega 1072,7 km), mis omakorda tunnistati kehtetuks 6. oktoobril 2016, kui Tallinna Linnavolikogu määras uue kohalike teede nimekirja.

16. detsembril 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada Tallinna keskkonnastrateegia aastani 2030 koostamine. Eesmärkideks seati kavandada linna keskkonna kujunemise pikaajalist tulevikku, määratledes linna jätkusuutliku arengu visiooni, prioriteetsed strateegilised eesmärgid ning vajalikud tegevussuunad, tagamaks inimesi rahuldav elukeskkond ja majanduse arenguks vajalikud ressursid looduskeskkonda oluliselt kahjustamata ning looduslikku mitmekesisust säilitades.

26. jaanuaril 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas muuta 5. aprillil 2007 asutatud Sihtasutuse Tallinn 2011 nimi Sihtasutuseks Tallinna Kultuurikatel ja kinnitas sihtasutuse põhikirja. Sihtasutuse tegevuse põhieesmärgiks seati koostöös erinevate organisatsioonidega Tallinna ja Eesti kultuurielu mitmekesistamine, sh Tallinna Kultuurikatla (Põhja pst 27A) hoone rekonstrueerimine, Kultuurikatla arendamine nüüdiskultuuri, kultuuriekspordi ja piirkondlikuks loomemajanduse arenduskeskuseks, atraktiivseks linnaruumiks ning hariduse- ja vabaajakeskuseks.

2013. aasta oli Tallinna Linnavolikogu ja Linnavalitsuse tegevuses ajalooline, sest kehtestati maailmas esimese pealinnana reisijatele tasuta ühistransport. Eelnevalt oli 2012. aasta märtsis läbi viidud linnaelanike küsitlus „kas toetate tasuta ühistransporditeenusele üleminekut 2013. aastast Tallinna ühtse piletisüsteemi liinidel?“ Nädalasel küsitlusel osales 68 059 inimest, kellest 75,5% pooldas tasuta ühistransporti.

8. märtsil 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Sihtasutuse Tallinna Vene Lütseumi eesmärgiga võimaldada riiklike õppekavadega määratud mahus tasuta põhi- ja üldkeskharidust ning korraldada täienduskoolitust.

3. mail 2012. aastal Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks Moskva Linnaduuma ja Tallinna Linnavolikogu vahelise Deklaratsiooni. Deklaratsioonis väljendasid mõlema linna esinduskogude juhid rahulolu omavahelise koostöö kvaliteedi üle, mis sai alguse 21. oktoobril 1996. aastal sõlmitud koostöö ja koostevõime kokkuleppega ning sooviti jätkata ja intensiivistada koostööd. Kõigest veel mõni aastakümme tagasi leidis Moskva, et Tallinn ei saa isegi naaberriigi pealinna Helsingiga sõprussuhteid arendada vaid sobilik partner selleks on Pärnu suurune Kotka. Nüüdses Deklaratsioonis pidasid pealinnad vajalikuks laiendada vastastikuseid sidemeid esinduskogude koostöö alal, austades täielikult mõlema poole seadusandlust. Moskva Linnaduuma ja Tallinna Linnavolikogu kinnitasid vajadust jätkata informatsioonivahetust ning kehtinud kokkuleppesse lisati:

- elamu-kommunaalreformi arendamine ja kogemuste vahetamine vananenud paneelilumajade renoveerimise küsimustes (nagu teame, muutus see teema Moskvast eriti aktuaalseks 2017. aastal, vt nt „Moskva kolib 1,5 miljonit hruštšovkade elanikku ümber“ (Postimees, 19. aprill 2017) jne;
- kaasabi üliõpilaste ja kooliõpilaste vahetuse organiseerimisel;
- vastastikuste kultuuripäevade korraldamine Moskvast ja Tallinnas.

Kõrgemal tasemel koostöö jätkamise soovi kinnituseks peeti vajalikuks kasutada uusi tihedama koostöö vorme. Peeti otsustavaks vastastikku osaleda linnade esinduskogude poolt läbiviidavatel üritustel ning osutada kaasabi kontaktide arendamisele Moskva ja Tallinna elanike, kodanike ühenduste, mittetulundusühingute ja teiste organisatsioonide vahel.

Eesti Vabariigi õiguskantslerile lisati 2006. aastast ombudsmani ülesanne. Tallinna suurust arvestades otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada linnale iseseisva institutsioonina linna ombudsmani. Linna ombudsman on sõltumatu ametiisik, kelle põhiülesanne on seista hea selle eest, Tallinna linna ametiasutused ja ametnikud ei rikuks oma avalike ülesannete täitmisel isikute põhiseaduslikke õigusi ja vabadusi ning hea avaliku halduse tava. Elanik võib ombudsmani poole pöörduda suuliselt või kirjalikult, kui tema arvates on rikutud isiku põhiseaduslikke õigusi ja vabadusi või koheldud hea avaliku halduse tava vastaselt, nt käitunud ebaviisakalt, viivitatud vastamisega või jäetud üldse vastamata, antud puudulikku või tegelikkusele mittevastavat teavet jms. Lühidalt öeldes peab ombudsman tegelema linlaste ja linna täidesaatva võimu esindajate vahel tekkinud konfliktide reguleerimisega, olles ise neutraalsel positsioonil. 17. mail 2012 Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks Jüri Kaljuvee kandidatuuri linna ombudsmani ametikohale alates 1. juunist 2012.

17. mail 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Tallinna parkimiskorralduse andmekogu lühinimega tlnpark.

31. mail 2012 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna ühisveevarustuse ja –kanalisatsiooni tegevuspiirkondade ja nende piiride kirjeldused.

14. juunil 2012 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2013-2016. Samal, 14 juuni linnavolikogu istungil tehti linnavalitsusele ülesandeks kehtestada 1. novembriks 2012 Tallinna pikaaegseima linnapea Anton Uessoni mälestuse ja panuse jäädvustamiseks noorte arhitektide ja linnaplaneerijate toetamiseks Anton Uessoni nimelise stipendiumi statuut.

19. juunil 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas pöörduda Vabariigi Valitsuse poole taotlusega luba kasutada gümnaasiumi õppekeelena vene keelt järgmistes Tallinna munitsipaalgümnaasiumides: Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium, Tallinna Linnamäe Vene Lütseum, Tallinna Tõnismäe Reaalkool, Haabersti Vene Gümnaasium.

23. augustil 2012 tegi Tallinna Linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks korraldada avaliku arvamuse väljaselgitamine Mustpeade Maja Tallinna linna omandis oleva avaliku kultuuriobjektina säilitamise küsimuses. Samal 23. augusti istungil linnavolikogu otsustas määrata hallatava asutuse Nõmme Spordikeskuse haldavaks asutuseks Tallinna Spordi- ja Noorsooamet 1. jaanuarist 2013.

24. jaanuari 2008. aasta linnavolikogu istungil algatati “Alkoholismi, narkomaania ja HIV/AIDSi leviku ennetamise arengukava Tallinnas aastateks 2008-2012” koostamine eesmärgiga ennetada uimastite kasutamist ja sellega kaasnevat riskikäitumist ning luua eeldused Tallinna elanike, eriti noorte teadlikumaks tervisekäitumiseks ja rahvaarvu säilimiseks ning kehtestas lähteülesande. 6. septembril 2012 Tallinna Linnavolikogu algatas uue “Alkoholismi, narkomaania ja HIV/AIDSi leviku ennetamise arengukava Tallinnas aastateks 2013-2017” koostamise ning kehtestas lähteülesande.

20. septembril 2012. aastal kehtestas Tallinna Linnavolikogu oma määrusega nr 22 Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad (RT IV, 08.02.2013, 89). 2013. aastast on Tallinnas registreeritud linnaelanikele tagatud tasuta ühistransport. Seda korda on tutvustatud paljudes välisriikides ning ka välisriikide linnade esindajad on käinud sellega siin kohapeal tutvumas. Tähelepanuväärselt suur huvi on selle korra vastu olnud nt Hiina suurlinnadel.

1. novembril 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas lõpetada Kristiine Sotsiaalkeskuse tegevus alates 1. jaanuarist 2013, liites ta Kristiine Sotsiaalmajaga Kristiine Linnaosa Valitsuse hallatavaks asutuseks Kristiine Sotsiaalmajaga.

29. novembril 2012 Tallinna Linnavolikogu algatas Nõmme linnaosa arengukava koostamise eesmärgiga täpsustada linna arengudokumentides seatud eesmäärke, sihte ning luua alus linnaosa plaanipärasele arengule ja selle rahastamisele, lähtudes kehtestatud arengudokumentidest, linna majandus- ja sotsiaalvaldkondade prognoosist, hetkeolukorrast ning linna rahalistest võimalustest vastavalt lähteülesandele.

20. detsembril 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas ümber korraldada Tallinna Noorsootöö Keskuse ja asutada selle osakonna Lasnamäe noortekeskus alusel Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Lasnamäe Noortekeskus alates 1. märtsist 2013.

24. jaanuaril 2013. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas rajada väljapaistva Eesti riigitegelase ja esimese eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimehe Jaan Poska mälestusmärk tema 150. sünniaastapäevaks 24. jaanuariks 2016. Samal 24. jaanuari istungil linnavolikogu otsustas likvideerida Tallinna linnamaa registri ning Tallinna linnavara elu- ja mitteeluruumide registri ning anda andmed üle Tallinna kinnisvararegistriale.

7. märtsil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada andmekogu nimetusega „Tallinna kaevetööloa, tänava ajutise sulgemise ja teiste teemaa-alal toimuvate teehoiutööde lubade menetlemise infosüsteem”, lühinimega tlnopinfo.

21. märtsil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas võtta vastu Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste teemaplaneering. Teemaplaneeringus määratud põhimõtete ja tingimuste tulemusel arendatakse välja Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala ja selle lähiümbruse puhkevõimalused. Teemaplaneeringu alusel korraldatakse puhkevõimaluste väljaarendamine ja inimtegevus Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal ning tagatakse maastikukaitsealal linnametsade, sh looduslike ja poollooduslike koosluste säilimine ja kaitse. Teemaplaneeringu „Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste planeerimine“ kehtestas Tallinna Linnavolikogu 19. veebruaril 2015. Seletuskirjas märgiti, et Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala metsamaastik on ökoloogilisest, sotsiaalsest ja kultuurilisest aspektist vaadatuna väga väärtuslik, kuid samas tugeva kasutussurve all ning aktiivse inimtegevuse suhtes tundlik. Maastikukaitsealal inimtegevuse reguleerimine ja puhkevõimaluste parem korraldamine on vajalik kaitseala loodusväärtuste säilitamiseks ja eksponeerimiseks ning samal ajal linnaelanikele paremate puhkevõimaluste võimaldamiseks. Teemaplaneeringuga selgitati välja inimtegevusele rohkem või vähem tundlikud alad ning kasutustaluvusest lähtuvalt määrati konkreetsed puhkevõimalused ja -tegevused ning meetmed maastikukahjustuste kõrvaldamiseks ja vältimiseks. Teemaplaneeringus kavandati ka alade hooldusmeetmed. Maastikutüüpide järgi on kindlaks määratud niidetavad alad ja need metsaosad, mis vajavad hooldus- või kujundusraiet. Kergliiklusteede kavandamisel on eelkõige lähtutud olemasolevast teedevõrgust, on määratud teekatenditeks sobivad materjalid ning valgustuse vajadus ja põhimõtted. Teedevõrgu arendamisel on arvestatud liikumispuuetega inimeste vajadustega. Planeeriti uued kergliikluse ühendused, mis oluliselt parandavad ja laiendavad liikumise ja puhkamise võimalusi ning liidavad maastikukaitseala tervikuks.

Samuti 21. märtsil otsustas linnavolikogu pöörduda Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga täiendada Kaubandustegevuse seadust (RT I 2004, 12, 78) muuhulgas sättega, et valla- või linnavolikogu võib põhjendatud juhul piirata toitlustamisega tegelevate kauplejate tegevuskohtade kauplemisaega kindlaksmääratud piirkondades.

4. aprillil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas liita Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti hallatava asutuse Tallinna Toomklubi hallatava asutusega Tallinna Rahvaülikool ja lõpetada Tallinna Toomklubi tegevus 31. mail 2013. Samal 4. aprilli istungil 2013 linnavolikogu otsustas asutada Tallinna Haridusameti hallatava munitsipaalasteasutusena Tallinna Kihnu Lasteaed 1. mail 2013.

2. mail 2013 Tallinna Linnavolikogu kehtestas määrusega projekti „Roheline õu“ raames hoove korrastavate korteriühistute toetamise korra, mis reguleerib korteriühistute sihttoetamist korterelamute õuealade heakorramiseks Tallinnas. Korras nähti ette toetuse andmise eesmärk, toetatavad tegevused, nõuded taotlejale ja taotlusele, toetuse määr, taotluse esitamise tähtpäev ja asutus, kellele

taotlus esitatakse, taotluse läbivaatamise tähtaeg, taotleja ja taotluse vastavaks tunnistamise alused ja kord, taotluse hindamise kriteeriumid ja kord ning toetuse väljamakse tegemise tingimused ja kord. Toetuse üldeesmärgiks seati muuta linna elukeskkond atraktiivsemaks ja parandada elukvaliteeti kohaliku aktiivsuse suurendamise ja mittetulundustegevuse arendamise kaudu. Toetuse eesmärkidena nähti: 1) suurendada korteriühistute omaalgatust ja koostöötahet; 2) tugevdada sotsiaalseid suhteid korterelamutes; 3) parandada hoovide välisilmet ja selle kaudu elukeskkonna kvaliteeti; 4) aidata kaasa Tallinna linna saamisele Euroopa Roheliseks Pealinnaks. 6. märtsil 2014 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 2. mai 2013 määrust "Projekti "Roheline õu" raames hoove korrastavate korteriühistute toetamise kord".

27. mail 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas liituda rahvusvahelise turvaliste kogukondade võrgustikuga (*Safe Community*).

13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu võttis vastu otsuse lõpetada Sihtasutuse *In Commune Bonum*. Nimetatud sihtasutus asutati Tallinna Linnavolikogu 20. juuni 2002 otsusega ja eesmärgiga tagada Euroopa vanima apteegi ja linna ühe sümboli Tallinna Raeapteegi tegutsemise järjepidevus ning toetada erinevaid sotsiaalprogramme narkomaania ja AIDSi preventsooniks ja tervishoiu arendamiseks. Tallinna Linnakantsleil finantsteenistus analüüsis sihtasutuse tegevust ja tuvastas, et sihtasutuse roll Tallinna Raeapteegi tegevuse tagamisel on ebamäärane, tegelik tegevus toimub läbi teiste isikute ning sihtasutuse tegevus ei ole suunatud püstitatud eesmärkide saavutamisele. Linna kui sihtasutuse asutaja huvid ei ole piisavalt kaitstud ning sihtasutuse finantsalane tegevus ei ole kontrollitav ja läbipaistev. Finantsteenistus tegi ettepaneku sihtasutus lõpetada ja sellele kuuluv vara võõrandada. Tallinna Linnavolikogu otsustas ajaloolise Raeapteegi tegevuse jätkamise tagamiseks luua Revali Raeapteegi Muuseumi Ühingule Raekoja plats 11 // Apteegi tn 1 // Saiakang 2 asuvate apteegiruumide kasutamise õigus ning korraldada museaalseks tegevuseks toetuse maksmine.

13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu võttis vastu linnavalitsuse aruande „Tallinna arengukava 2009–2027 täitmine 2012. aastal”. Muuhulgas märgiti aruandes, et 2012. aastat võis ebastabiilsest majandusolukorrast hoolimata pidada Tallinnas kiire arengu ja paljude uute algatuste aastaks. Olulisematest kordaminekutest toodi välja järgmised: valmisid uued laste- ja haridusasutused ning sotsiaalobjektid, jõudsalt edenes Ülemiste liiklussõlme ehitus ja viidi läbi ettevalmistustööd tasuta ühistranspordile üleminekuks. Samuti alustati Euroopa Roheliseks Pealinnaks kandideerimisega valmistumisega. Endiselt oli oluline riskirühmade abistamine, sealhulgas uute töökohtade loomine Tallinna teise abipaketi algatuste raames ning Tallinna linna tööbüroo tegevuse jätkamine. Kokkuvõtlikult märgiti, et linn täitis enamiku eelmiseks aastaks püstitatud ülesandeid ja pani aluse mitmele järgnevate aastate aspektist olulisele tegevusele.

13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna Linnavolikogu järgmise koosseisu liikmete arvu ja määras 2013. aasta valimisteks kindlaks valimisringkondade arvu, piirid ja mandaatide arvu. Erinevalt mitmest viimasest Tallinna Linnavolikogu valimistest seekord põhimõttelisi muudatusi ei olnud ka seadustega tehtud. Järgmises Tallinna Linnavolikogus pidi olema 79 liiget, kes valitakse kaheksa linnaosa lõikes. Valijate arvu muudatuse tõttu toimusid mõningad muudatused linnaosade mandaatide arvus.

2013. aasta Tallinna Linnavolikogu valimistel said linnaosad kohti järgmiselt (sulgudes võrdluseks 20 aasta tagune, 1993. aasta linnaosade mandaatide arv):

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
9 (7)	10 (9)	8 (6)	16 (12)	11 (10)	9 (7)	6 (5)	10 (8)

13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks Tallinna linna ning Maksu- ja Tolliameti vahel sõlmitava halduslepingu projekti, millega volitati Maksu- ja Tolliameti koguma (sh administreerima) Tallinna Linnavolikogu poolt kehtestatud müügitaksu ja reklaamimaksu ning leppida kokku kohalike maksude kogumise ja haldusülesande täitmise eest tasumise tingimustes. Samal 13. juuni istungil

linnavolikogu otsustas asutada Tallinna avalike kogunemiste infosüsteem lühinimega tlnakis. 13. juuni linnavolikogu istungil otsustati asutada 14. juunil 2013 Tallinna Keskkonnaameti hallatav asutus Tallinna Jäätmekeskus.

13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna linnal kandideerida 2018. aasta Euroopa Rohelise Pealinna tiitlile. Tallinna Linnavalitsusele tehti ülesandeks moodustada komisjon ning korraldada 2018. aasta Euroopa Rohelise Pealinna tiitlile kandideerimise taotluse koostamine ja esitamine. 2015. aastal Tallinn esitas Euroopa Komisjonile vastava taotluse. 2018. aasta Euroopa Roheliseks Pealinnaks valitud Essenis valiti 2017. aasta 2. juunil Euroopa 2019. aasta Roheliseks Pealinnaks Oslo, kellega finaalis konkureerisid Gent, Lahti; Lissabon ja Tallinn.

13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas pärast pikajalisi vaidlusi müüa Tallinna linna omandis olevad rohkem barakkidele sarnanevad, aga tulevikus peale arendustegevust kindlasti väga atraktiivsed Kopli liinide kinnistud kombineeritud pakkumise korras alghinnaga 1,5 miljoni eurot.

22. augustil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas 1. septembril 2013 asutada Kesklinna Valitsuse hallatava asutusena Raua Saun. Samal 22. augusti istungil linnavolikogu otsustas võtta vastu Lasnamäe tööstusalade üldplaneeringu, millega määrati Lasnamäe tööstusalade edasised ruumilised arengusuunad ja piirkonna peamised kasutusviisid, teede ja muu infrastruktuuri üldised planeerimise põhimõtted ning maakasutustingimused ehitustegevuse suunamiseks ja koordineerimiseks. 22. augusti istungil linnavolikogu kiitis heaks meetmed Tallinna teede seisundi parandamiseks aastatel 2013–2018. 22. augustil linnavolikogu otsustas nimetada Liivalaia Gümnaasiumi Tallinna Südalinna Kooliks ja Õismäe Kooli Tallinna Kadaka Põhikooliks.

19. septembril 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Tallinna piletimüügisüsteemi andmekogu, lühinimega tlnpilet. 3. septembril 2013 Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks Tallinna ajaloo üldkäsitluse koostamise ja väljaandmise aastatel 2014–2019, andis volitused Tallinna Linnaarhiivi juhatajale Küllo Arjakale ning nõustus selle ajaloo koostamise ja väljaandmise kogueelarvega aastatel 2014–2019 summas kuni 159 115 eurot.

3. oktoobri 2013 Tallinna Linnavolikogu istungil otsustati asutada Tallinna universaaltoetuste andmekogu, lühinimega tlnunto. Samal 3. oktoobri istungil linnavolikogu otsustas asutada 10. oktoobril 2013 Tallinna Kesklinna Valitsuse hallatava asutusena Hopneri Maja.

2013 sügis – 2017 suvi

2013. aasta 20. oktoobril toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel omasid vastavalt Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusele (RT I, 01.11.2012, 7) hääletamisõigust vähemalt 18-aastased Eesti ja Euroopa Liidu kodanikud ning teiste riikide kodanikud, kelle püsiv elukoht (elukoht, mille aadressandmed on kantud Eesti rahvastikuregistrisse), asus vastavas vallas või linnas. Tallinna Linnavolikogu valimistel andis oma hääle 218 505 valijat, neist e-hääli oli 47 789 ehk 21,9% häälte üldarvust. Valimisaktiivsus oli Tallinnas 64,1% (märgatavalt suurem Eesti keskmisest – 58,0%). Võrdluseks kümme aastat varem – 2005. aasta valimistel oli Tallinnas hääletanuid 136 582. Tookordsetel valimistel oli e-hääletanuid 3824 ehk suhteliselt kümme korda vähem – 2,8% hääletanute üldarvust. 79-liikmelises Tallinna Linnavolikogus sai Eesti Keskerakond taas absoluutse enamuse.

Erakond	Mandaate	Saadud häälest, %	Linnavolikogu kohtadest, %
Eesti Keskerakond	46	52,67	58,2
Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	16	19,18	20,3
Eesti Reformierakond	9	10,61	11,4

Sotsiaaldemokraatlik Erakond	8	9,92	10,1
------------------------------	---	------	------

<http://kov2013.vvk.ee/city-results.html>

Valimiskünnist ei ületanud Vaba Tallinna Kodanik Valimisliit; Eesti Konservatiivne Rahvaerakond; Valimisliit Tallinna Rohelised; Üle-eestiline Valimisliit; üksikkandidaadid; Valimisliit Rodina. Huvitav on märkida, et Valimisliit Rodina sai kõigest 49 häält, mis oli isegi vähem üksikkandidaatidele antud häältest (383).

Alates 1999. aasta Tallinna Linnavolikogu valimistest on kehtinud põhimõte, et linnaosa halduskogu liikmete arv on ühe võrra suurem kui kahekordne linnavolikogu mandaatide arv linnaosas. Tallinna Linnavolikogu valimistulemuste põhjal on kaheksa linnaosa halduskogudes aastatel 2013-2017 kokku 166 liiget.

Halduskogu	Liikmete arv	Halduskogu	Liikmete arv
Haabersti	19	Mustamäe	23
Kesklinn	21	Nõmme	19
Kristiine	17	Pirita	13
Lasnamäe	33	Põhja-Tallinn	21

Halduskogu liikmeks võib olla isik, kelle püsiv elukoht linnavolikokku kandideerimisel oli rahvastikuregistri järgi Tallinnas selles linnaosas ja kes kandideerimisel on avaldanud soovi osaleda halduskogu töös. Riigikogu liige on alati võinud osaleda linnaosa halduskogu töös, ka sel perioodil, kui oli kahel toolil istumise keeld (2005., 2009. ja 2013. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste järgselt). Alati on halduskogusse saanud kuuluda antud linnaosast linnavolikogusse valitud isik (välja arvatud linnavolikogu esimees, kes ei saa kuuluda ühegi halduskogu koosseisu). Küll aga on muudetud ülejäänud poole halduskogu moodustamise põhimõtteid. Need kohad halduskogus jaotatakse samas valimisringkonna nimekirjas või üksikkandidaadina kandideerinud isikute vahel valimisringkonna asendusliikmete järjekorras. Valimisringkonna asendusliikmed järjestatakse häälte arvu järgi. Kui kahe erakonna või valimisliidu kandidaatide häälte arv on võrdne, saab koha halduskogus selle erakonna või valimisliidu kandidaat, kes paiknes valimisringkonna kandidaatide koondnimekirjas tagapool. Samas nimekirjas kandideerinud isikute häälte võrdsuse korral saab koha halduskogus kandidaat, kes on esitatud nimekirjas eespool. Kui linnavolikogusse valitud isik loobub halduskogu töös osalemast või ei vasta halduskogu liikmeks oleku tingimustele, kinnitatakse halduskogu liikmeks järgmine samas valimisringkonnas kandidaatide nimekirjas kandideerinud isik valimisringkonna asendusliikmete järjekorras. Kui linnavolikogusse valitud üksikkandidaat loobub halduskogu töös osalemast või ei vasta halduskogu liikmeks oleku tingimustele, kinnitatakse halduskogu liikmeks järgmine kandidaat vastavalt valimisringkonna asendusliikmete järjekorrale. Halduskogu koosseisu kinnitab ja selles teeb muudatusi linnavolikogu moodustatud komisjon, mille esimees on linnasekretär ja liikmed linnaosade haldussekretärid, linnavolikogu kantslei ja linnakantslei esindajad. Komisjon edastab otsuse linnavolikogu esimehele ja linnaosa valitsustele.

Tallinna Linnavolikogu uue koosseisu esimesel istungil 7. novembril 2013. aastal valiti linnavolikogu esimeheks taas Toomas Vitsut. Otsustati linnavolikogule valida üks aseesimees – Toivo Tootsen.

14. novembri 2013. aasta Tallinna Linnavolikogu erakorralisel istungil valiti Tallinna linnapeaks taas Edgar Savisaar (kõrvaldati Harju Maakohtu määrusega linnapea ametist 30. septembrist 2016). Linnapea ettepanekul moodustati 7-liikmeline linnavalitsus ja selle koosseisu kinnitati abilinnapeadena

Taavi Aas (alates 1. oktoobrist 2016 täitis linnapea ülesandeid);

Kalle Klandorf;

Mihhail Kõlvart;

Merike Martinson;

Arvo Sarapuu (vabastati abilinnapea ametist 26. mail 2017)

Eha Võrk

14. novembri 2013. aasta linnavolikogu istungil otsustati moodustada kümme linnavolikogu komisjoni:

- 1) haridus- ja kultuurikomisjon;
- 2) innovatsioonikomisjon;
- 3) keskkonnakomisjon;
- 4) korra- ja tarbijakaitsekomisjon;
- 5) linnamajanduskomisjon;
- 6) linnavarakomisjon;
- 7) rahanduskomisjon;
- 8) revisjonikomisjon;
- 9) sotsiaal- ja tervishoiukomisjon;
- 10) õiguskomisjon.

Võrreldes eelmise linnavolikogu koosseisuga tehti kaks muudatust. Uue komisjonina moodustati innovatsioonikomisjon ning ühendati korrakaitse- ja tarbijakaitsekomisjon.

12. detsembril 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas muuta Tallinna Linnavolikogu 25. veebruari 2010 otsusega asutatud Tallinna haljastute infosüsteemi nimetust ja nimetada see ümber Tallinna haljastute infosüsteemiks, lühinimega tlhaljastud ning otsustas muuta Tallinna Linnavolikogu 2. aprilli 2009 otsust ja nimetada Tallinna linna koerteregister ümber Tallinna lemmikloomaregistriks. 19. detsembril 2013 linnavolikogu otsustas lõpetada Sihtasutuse Keskkonnakogu 1. jaanuaril 2014. 19. detsembri 2013 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2014. aasta eelarve.

2014. aastast hakati Tallinnas linnaeelarve koostamisel elanikke rohkem kaasama. Demokraatlikule ühiskonnale väga oluline tunnus on elanike osalemine kohalikus omavalitsemises ja mitte ainult volikogude valimine. Kohalikku eelarvet reguleerivate seaduste alusel on elanikel õigupoolest alati olnud meil võimalus avaldada oma arvamusi nii eelarve projekti kui vastuvõetud eelarve kohta. Paraku elanikud erilist aktiivsust ei ole ilmutanud. Seetõttu on vaja kasutada uusi, elanikke aktiveerivaid võtteid. Viimastel aastatel on järjest enam meie valdu ja linnu (nt Tartu jne) hakanud eelarve koostamisel kasutama nn kaasavat eelarvet. See, 1989. aastal Brasiiliast (Porto Alegre linnast) alguse saanud meetod tähendab, et üks osa (mingi summa või mingi protsent kohalikust eelarvest) jagatakse vastavalt elanike konkreetsetele ettepanekutele (eelkõige taristu arendamise valdkonnas).

Tallinn algatas elanikke linna arendamisse laiemalt kaasava projekti 2013. aastal. Selle käigus koguti linnaosades elanikelt mõtteid ja ideid ning vaieldi need mõttetalgutel läbi, protsessi kaasati ka valdkondade eksperdid. Tulemusena valmis “Tallinna positiivne programm 2014-2018”, milles lepiti kokku eesmärgid ja tegevused järgmiseks viieks aastaks. Ennast õigustanud programmi otsustati jätkata 2017. aastal. 9. märtsil 2017 algatas Tallinna Linnavolikogu „Tallinna positiivse programmi 2018–2022“ koostamise. Linnaosade valitsustele tehti ülesandeks koguda linnaelanikelt, kodanikeühendustelt, mittetulundusühendustelt ja muudelt organisatsioonidelt ideid linnaelu parendamiseks ja linnakeskkonna arendamiseks. Tehtud ettepanekutega tuleb linnavalitsusel võimalusel arvestada linna arengukava, eelarvestrateegia ja eelarvete koostamisel ning Tallinna innovaatiliste lahenduste teekaardi objektide elluviimisel.

23. jaanuaril 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas messitoetuse andmise korra.

20. veebruaril 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna Linnavolikogu tööst osavõtu eest makstava tasu suuruse ja maksmise korra.

Linnavolikogu liikmele (välja arvatud palgaline või hüvitist saav linnavolikogu esimees ning palgaline või hüvitist saav linnavolikogu aseesimees) makstakse tasu linnavolikogu tööst osavõtu eest. Tasu suurus on 50% eelmise aasta Eesti keskmisest palgast, mis arvutatakse Statistikaameti poolt veebruarikuus avaldatava eelmise aasta nelja kvartali Eesti keskmise palga suuruse alusel jooksva aasta 1. märtsist järgnevak 12 kuuks. Linnavolikogu komisjoni esimehele makstakse Tallinna põhimääruses ja linnavolikogu töökorras sätestatud komisjoni esimehe ülesannete täitmise eest tasu

192 eurot kuus. Juhul kui palgaline või hüvitist saav linnavolikogu esimees või palgaline või hüvitist saav linnavolikogu aseesimees on ühtlasi komisjoni või linnaosa halduskogu esimees, talle komisjoni või halduskogu esimehe kohustuste täitmise eest tasu ei maksta. Juhul kui komisjoni esimehe ülesandeid täidab tema äraolekul või muul põhjusel komisjoni aseesimees, makstakse komisjoni aseesimehele (välja arvatud palgaline või hüvitist saav linnavolikogu esimees ja palgaline või hüvitist saav linnavolikogu aseesimees) tasu arvestusega 96 eurot ühe komisjoni koosoleku läbiviimise eest. Linnavolikogu komisjoni liikmele (välja arvatud linnavolikogu liikmed ja linna teenistujad) makstakse tasu komisjoni koosolekutest osavõtu eest 6,50 eurot.

Halduskogu esimehele makstakse Tallinna põhimääruses ja linnaosa põhimääruses sätestatud halduskogu esimehe ülesannete täitmise eest tasu 192 eurot kuus. Juhul kui halduskogu esimehe ülesandeid täidab tema äraolekul või muul põhjusel halduskogu aseesimees, makstakse halduskogu aseesimehele tasu arvestusega 96 eurot ühe halduskogu koosoleku läbiviimise eest. Halduskogu komisjoni esimehele makstakse tasu 96 eurot kuus halduskogu komisjoni koosolekute läbiviimise eest halduskogu esimehe esildise alusel. Tasu ei maksta juhul, kui halduskogu komisjoni esimeheks on halduskogu esimees. Halduskogu liikmele (välja arvatud halduskogu esimees) makstakse halduskogu koosolekust osavõtu eest tasu 6,50 eurot. Halduskogu komisjoni liikmele (välja arvatud halduskogu esimees ja halduskogu komisjoni esimees) makstakse halduskogu komisjoni koosolekust osavõtu eest tasu 5 eurot.

6. märtsil 2014 Tallinna Linnavolikogu andis oma seisukoha Harju maakonna kuue valla ühise ettepaneku kohta maakonnaplaneeringus Rail Balticu raudtee trassi koridori asukoha määramiseks. Vabariigi Valitsus oli 12. aprillil 2012 oma korraldusega nr 173 „Maakonnaplaneeringute koostamise algatamine Rail Balticu trassi koridori asukoha määramiseks“ algatanud võimalikud trassivariandid Harju maakonnas. Tallinna linn toetas viie Harju maakonna valla – Jõelähtme, Rae, Kiili, Saku, Kose ja Rapla maakonna Kohila valla – ettepanekut määrata Harjumaa territooriumil Rail Balticu trassivariandiks 12A tingimusel, et Sakust kuni Lagedini kulgeb Rail Baltic ettepanekus välja pakutud trassil Tallinna ringtee kõrval ja ühendub seejärel trassikoridoriga 11B. Juhul kui on võimalik Rail Balticu reisirongide trassi planeerimine eraldi kaubavedudest, olemasolevas raudteekoridoris trassil 12A, ja see ei too kaasa negatiivseid mõjusid, on Tallinna linn valmis ka seda varianti täiendavalt kaaluma. Rail Balticu reisijatevedu Eestis peab algama ja lõppema Tallinnas. Tallinna linn on seisukohal, et väljapakutud trassivariant lahendaks olulisel määral ka Tallinna lõunapoolse raudtee möödasõidu küsimuse, mis on vajalik nii Tallinna linna pikaajalisest arengust lähtuvalt ja linnasiseste riskide vähendamiseks kui ka Paldiski sadamate arenguks, mis on olulise riikliku tähtsusega ülesanne.

20. märtsil 2014 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Kutseõppeasutuse seaduses kutseõppeasutuse pidaja pädevusse antud ülesanded osaliselt Tallinna Linnavalitsusele ja Tallinna Haridusameti juhatajale. 15. mail 2014 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 15. novembri 2007 määrust nr 37 "Huvikooli seaduses kooli pidaja pädevusse antud ülesannete delegeerimine Tallinna Linnavalitsusele või Tallinna Haridusameti juhatajale. 20. märtsil 2014 Tallinna Linnavolikogu otsustas 1. aprillil 2014 asutada Tallinna Spordi- ja Noorsooameti huvikool Tallinna Spordikool.

20. märtsil 2014 tegi Tallinna Linnavolikogu mitmed otsused haridusasutuste ümberkorraldamisel. Tallinna 37. Keskkool ja Tallinna Arte Gümnaasium korraldati ümber Tallinna Arte Gümnaasiumiks; Karjamaa Gümnaasium korraldati ümber Karjamaa Põhikooliks; Tallinna Mahtra Gümnaasium korraldati ümber Tallinna Mahtra Põhikooliks; Lasnamäe Üldgümnaasium korraldati ümber Tallinna Merekalda Kooliks; Tallinna Ranniku Gümnaasium ja Ehte Humanitaargümnaasium korraldati ümber Ehte Humanitaargümnaasiumiks; Tallinna Juhkentali Gümnaasium ja Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium korraldati ümber Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasiumiks; Tallinna Mustamäe 1. Lasteaed-Algkool korraldati ümber Tallinna Tammetõru Lasteaiaks.

17. aprillil 2014 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Ühistupanga Asutamise Sihtasutuse. 21. mail 2014 avati Lasnamäel Linnapood (LIPO), kus on Tallinna soodsaim ostukorv.

15. mail Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada Lasnamäe linnaosa arengukava koostamise ja kehtestas lähteülesande. Lasnamäe linnaosa arengukava koostamise eesmärgiks seati linnaosa

arengueeldusi ja -vajadusi arvesse võttes kujundada linnaosa visioon aastaks 2030 ja tegevuskava linnaosa jätkusuutliku arengu tagamiseks aastateks 2015–2020, ühtlasi luua alus Lasnamäe Linnaosa Valitsuse ja tema haldusala eelarve koostamiseks ja investeringute kavandamiseks kooskõlas linna arenguliste dokumentidega ja linnaeelarve prognoositavate võimalustega. Samal 15. mai istungil linnavolikogu kehtestas avaliku liiniveo laevaliini Tallinn-Aegna-Tallinn sõidupiletite hinnad ja sõidu eest tasumise korra.

29. mail 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna kohanime määramise korra, mille kohaselt Tallinnas määratakse kohanimi järgmistele nimeobjektidele: 1) linnaosale; 2) asumile; 3) ühissõidukipeatusele; 4) sadamale; 5) tee, tänavale, väljakule või muule Tallinna territooriumil asuvale nimeobjektile.

29. mail 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas restaureerimistoetuse andmise korra ning Tallinna linnas avaliku ürituse korraldamise ja pidamise korra. Samal istungil linnavolikogu muutis oma 21. märtsi 2013 määrust "Korruptsioonivastase seaduse rakendamine". 29. mai linnavolikogu istungil otsustati 1. juunil 2014 asutada Tallinna Spordi- ja Noorsooameti hallatav asutus Tondiraba Spordikeskus. 1. augustil 2014 avati Tondiraba Spordikeskuse jäähall.

12. juunil 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas noortekeskuse teenuse ja ülelinnaliste noorsootöö programmide korraldamise, määrates kindlaks Tallinna Spordi- ja Noorsooameti ja linnaosade valitsuste ülesanded noorsootöö teenuste korraldamisel ning noorsootöö teenuste osutamise nõuded. Samal 12. juuni linnavolikogu istungil otsustati ümber korraldada Tallinna Noorsootöö Keskus ja nimetada alates 1. oktoobrist 2014 ümber Tallinna Kesklinna Valitsuse hallatav asutus Hopneri Maja Kesklinna Vaba Aja Keskuseks ja Nõmme Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Nõmme Sotsiaalkeskus Nõmme Vaba Aja Keskuseks.

12. juunil 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas koolieelsete eralasteasutuste toetamise korra, kus muuhulgas sätestati, et eralasteasutuste pidajale makstav toetus on võrdne Tallinna Haridusameti haldusala koolieelsete lasteasutuste kulude jaotamise aluseks oleva summaga ühe lapse kohta. Samal 12. juuni istungil linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2015–2018, kinnitas linna 2014. aasta esimese lisaeelarve ja kehtestas Tallinna linna ametiasutuste palgajuhendi.

12. juunil 2014 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna vanalinna arengukava 2014–2021. Tallinna Vanalinna arengu visiooni kohaselt on UNESCO maailmapärandi nimekirja kuuluv Tallinna Vanalinn ajaloolist ja kultuurilist järjepidevust kandev terviklik ja kvaliteetne elu-, töö- ja külastuskeskkond, kus hoitakse au sees Vanalinna erakordset ülemaailmset väärtust ning tagatakse selle säilimine tulevastele põlvedele. Tallinna Vanalinn on keeruline maailmapärandi paik, kus kultuuripärand on ühel ja samal ajal nii tänapäevase elukeskkonna kui ka rahvusvahelise tähtsusega pärandipaiga rollis. Seepärast käsitleb arengukava nii pärandikaitse nõudeid kui ka kohaliku kogukonna vajadusi. Arengukava ülesanded on määrata kindlaks eri osaliste ülesanded Vanalinna kaitsmisel ja säästval arendamisel; tutvustada kohalikule kogukonnale ja külastajale Vanalinna unikaalseid väärtusi ning nende hoidmise võimalusi; tuua välja Vanalinna kui maailmapärandi paika ähvardavad ohud ja nende ärahoidmise viisid; parandada Vanalinna elukeskkonda; suurendada Vanalinna tuntust ja kasutust hariduslikel ja teaduslikel eesmärkidel.

21. augustil 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas ööpäevases hoolekandenasutuses hooldamise teenuse eest linnaeelarve vahenditest osalise tasumise korra. Samal 21. augusti linnavolikogu istungil otsustati ümber korraldada Tallinna Mürakaru Lasteaed ja Siisikese Lasteaed Tallinna Mürakaru Lasteaiaks ning Tallinna Päikesejänku Lasteaed ja Tallinna Liivalaia Lasteaed Tallinna Päikesejänku Lasteaiaks. 18. septembril 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna linna kohtus esindamise ja õigusteenuse kasutamise korra. 30. oktoobril 2014 Tallinna Linnavolikogu otsustas Merivälja Kooli põhikooliks ümberkorraldamise.

13. novembril 2014 Tallinna Linnavolikogu otsustas esitada haridus- ja teadusministrile ettepaneku Tallinnasse riigigümnaasiumite asutamise raames luua eesti kultuurile ja ühiskonnale keskenduv

nüüdisaegne haridusasutus, *Collegium Estonicum*. Samal istungil otsustas linnavolikogu taotleda Vabariigi Valitsuselt luba kasutada gümnaasiumis õppekeelena vene keelt või kakskeelset õpet (eesti ja vene keel) järgmistes Tallinna munitsipaalühikoolides: Tallinna Linnamäe Vene Lütseum – vene õppekeel; Haabersti Vene Gümnaasium – vene õppekeel; Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium – vene õppekeel; Tallinna Tõnismäe Reaalkool – vene õppekeel; Tallinna Mustjõe Gümnaasium – kakskeelne õpe.

13. novembril 2014 Tallinna Linnavolikogu otsustas 1. detsembril 2014 asutada Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Lasnamäe Saun. 11. detsembril 2014 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna Munitsipaalpolitsei Ameti põhimääruse. Samuti 11. detsembri istungil linnavolikogu otsustas Tallinna Kiisupere Lasteaia ja Tallinna 9. Lasteaia ümberkorraldamise Tallinna Kiisupere Lasteaiaks.

18. detsembril 2014 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2015. aasta eelarve

22. jaanuaril 2015 Tallinna Linnavolikogu otsustas Lasnamäe Gümnaasiumi ja Tallinna Paekaare Gümnaasiumi ümber korraldada Lasnamäe Gümnaasiumiks. 5. veebruaril 2015 Tallinna Linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks korrastada Paul Kerese mälestusmärk tänases asukohas hiljemalt 07. jaanuariks. 2016, Paul Kerese 100. sünniaastapäevaks.

19. veebruaril 2015. aastal Tallinna Linnavolikogu tegi Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust nii, et üle 300 000 elanikuga kohaliku omavalitsuse üksuses oleks volikogu alammäär 51 liiget. Võrdluseks linnavolikogu liikmete arv on Helsingis 85 liiget, Kopenhaagenis 55, Oslos 59, Riias 60, Stockholmis 101 ja Vilniuses 60 liiget. Õigupoolest juba 25. märtsil 2010 oli Tallinna Linnavolikogu teinud ettepaneku linnavolikogu liikmete arvu vähendamiseks, aga Vabariigi Valitsus seda ei toetanud.

19. veebruaril 2015 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia. Strateegia üldeesmärk on pealinna ja seda ümbritseva üheksa omavalitsuse (Maardu ja Saue linn ning Harku, Jõelähtme, Kiili, Rae, Saku, Saue ja Viimsi vald) ühiste plaanide kokkuleppimine regiooni arendamiseks perioodil 2015–2020. Strateegia on koostatud lähtuvalt Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavast, Siseministeeriumi juhistest ning teistest asjakohastest alusdokumentidest. Keskendutud on teemadele, mille puhul on linnapiirkonna valdadel ja linnadel vajadus ja huvi teha koostööd, ning välja on jäetud valdkonnad, mis lahendatakse eraldiseisvalt või vähemaid osalisi hõlmavas ühistegevuses. Strateegia koosneb viiest osast. Esimeses osas analüüsitakse linnapiirkonna sotsiaalmajanduslikku olukorda, tuuakse välja regiooni peamised ühised väljakutsed ja arenguvõimalused. Teine osa sisaldab linnapiirkonna strateegiat ja kolmas osa käsitleb selle elluviimise peamisi riske. Seoseid teiste asjaomaste arengudokumentidega käsitletakse neljandas osas. Strateegia elluviimise konkreetne tegevuskava, mis keskendub prioriteetsest suunast rahastatavatele valdkondadele (liikuvusele ja uute lasteaiakohtade loomisele) on eraldiseisev dokument, strateegia viiendas osas tuuakse välja vastava tegevuskava lähtekohad ja üldised põhimõtted.

Seoses linnavolikogu esimehe Toomas Vitsuti valimisega Riigikogusse otsustas (otsus nr 60) Tallinna Linnavolikogu 30. aprillil 2015. aastal valida Tallinna Linnavolikogu esimeheks Kalev Kallo. 28. mail 2015 valiti Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks Lauri Laats.

30. aprillil 2015 otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada Tallinna personali- ja palgaarvestuse andmekogu, lühinimega tlnypis. 14. mail 2015 Tallinna Linnavolikogu otsustas liituda rahvusvahelise linnaliikuvuse ja transpordipoliitika võrgustikuga IMPACTS. Samal 14. mai istungil linnavolikogu kinnitas Lasnamäe linnaosa arengukava 2015–2020. Arengukava koostati eesmärgiga kavandada linnaosa sihipärane arendamine aastani 2030. Arengukava koostamise käigus sõnastati ka linnaosa uus visioon, mille kohaselt Lasnamäe linnaosa on Tallinna kiiresti arenev uuendusmeelne idavärv, kus eksisteerivad sõbralikult koos eri kultuurid, kus on tasakaalus hooldatud loodusmaastik ja urbanistlik keskkond, kus on hinnatud töökohti ning mitmekesiseid enesearendamise ja vaba aja veetmise võimalusi igas vanuses inimestele ning mille elanikud on kaasatud linnaosa tuleviku kujundamisse. 28.

mail 2015 Tallinna Linnavolikogu kehtestas toimetulekutoetuse määramiseks eluruumi alaliste kulude piirmäärad.

11. juunil 2015 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Ühistranspordiseadusega kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele. Samal 11. juuni istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna linna omandis olevate tänavate seisunditaseme tõstmise ja hooldustsükli ajad. 11. juuni istungil linnavolikogu otsustas Tallinna linna osalemise asutajana tulundusühistu Eesti Ühistupank asutamisel. 11. juunil 2015 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna haldusterritooriumil 11 ühisveevarustuse tegevuspiirkonda ja 10 ühiskanalisisatsiooni tegevuspiirkonda. Samas tunnistati kehtetuks Tallinna Linnavolikogu 30. oktoobri 2014 otsus „Tallinna ühisveevarustuse ja -kanalisisatsiooni tegevuspiirkondade ja nende piiride kirjelduste kehtestamine”. Samal 11. juuni linnavolikogu istungil otsustati taotleda Vabariigi Valitsuselt luba kasutada vene keelt gümnaasiumi õppekeelena Vana-Kalamaja Täiskasvanute Gümnaasiumis.

11. juunil 2015 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada programmi „Tallinn – vaba interneti linn”. Programmi elluviimiseks tehti linnavalitsusele ülesandeks viia läbi uuringud, eesmärgiga selgitada välja Tallinna linnas tasuta traadita interneti kättesaadavus ja ühenduste kvaliteet; lähtudes uuringu tulemustest määrata kindlaks piirkonnad ning ettevõtted, asutused ja organisatsioonid, kus Tallinna linnal on otstarbekas tagada oma vahenditega või koostöös teiste isikutega tasuta traadita interneti kättesaadavus; esitada ettepanekud ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide kaasamiseks programmi.

11. juunil 2015 Tallinna Linnavolikogu tegi uudse ettepaneku teenekate linnaedendajate tunnustamiseks, paigaldades teenekate Eesti Vabariigi ja Tallinna linnaedendajate ja loomeinimeste tunnustamiseks Tallinna parkidesse nimelised pingid inimestele, kes on linna arengusse panustanud.

1. oktoobril 2015 Tallinna Linnavolikogu otsustas heaks kiita Tallinna liitumise Euroopa Komisjoni Euroopa linnadele suunatud ja Euroopa Liidu 16. aprillil 2013 vastu võetud kliimamuutusega kohanemise strateegia üldesmärgke toetava linnapeade pakti uue algatusega „*Mayors Adapt*”, milles kutsutakse linnasid üles täitma Euroopa Liidu kohanemisstrateegia üldesmärgi ja muutma Euroopat kliimamuutustele vastupanuvõimelisemaks, suurendades kohaliku omavalitsuse valmisolekut ja suutlikkust reageerida kliimamuutuste mõjule.

11. oktoobril 2015 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Lasnamäe tööstusalade üldplaneeringu ja otsustas, et üldplaneeringu kehtestamisel muutub kehtetuks Tallinna Linnavolikogu 11. jaanuari 2001 määrusega kehtestatud Tallinna üldplaneering Lasnamäe linnaosas Peterburi maanteest lõuna pool asuval tööstusalal, mis hõlmab Ülemiste, Sõjamäe ja Vao asumit.

15. oktoobril 2015 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna taksoveonõuded. Määrusega kehtestati: 1) taksoveol kasutatavatele sõidukitele esitatavad nõuded; 2) taksoveoteenuste hinnakirjale esitatavad nõuded; 3) taksoveoteenuste loetelu, millele vedaja võib hinna kehtestada; 4) taksoveoteenuste hindade kõrgeimad lubatavad määrad.

10. detsembril 2015 Tallinna Linnavolikogu kehtestas koolieelsete munitsipaallasteasutuste kulude vanemate poolt kaetava osa määra. Samuti 10. detsembril 2015 linnavolikogu kinnitas Tallinna linna ametiasutuste struktuuri ja teenistuskohdade koosseisu alates 1. jaanuarist 2016. Kokku oli Tallinna linnas 1427,7 teenistuskohhta (tabel). Võrreldes kümme aastat varasemaga (andmed sulgudes) olid oluliselt vähenenud linnaosade valitsuste teenistuskohdade koosseisud.

Tabel

Tallinna linna ametiasutuste struktuur ja teenistujate arv 2016. aasta 1. jaanuaril

Ametiasutus	Teenistujaid	Ametiasutus	Teenistujaid
Linnavolikogu Kantselei	34	Haabersti Linnaosa Valitsus	33,5 (52)
Linnavalitsus	7	Tallinna Kesklinna Valitsus	64 (92)

Linnakantselei	294	Kristiine Linnaosa Valitsus	40,2 (59)
Ettevõtlusamet	61	Lasnamäe Linnaosa Valitsus	86 (129)
Haridusamet	104	Mustamäe Linnaosa Valitsus	51 (97,5)
Keskkonnaamet	33,5	Nõmme Linnaosa Valitsus	41,5 (61,5)
Kommunaalamet	50	Pirita Linnaosa Valitsus	24 (30)
Kultuuriväärtuste Amet	16	Põhja-Tallinna Valitsus	63 (97,5)
Linnaplaneerimise Amet	98,5		
Linnavaraamet	60		
Munitsipaalpolitsei Amet	110		
Perekonnaseisusamet	29,5		
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	29,0		
Spordi- ja Noorsooamet	28		
Transpordiamet	50		
Linnaarhiiv	27		
		KOKKU	1427,7

<https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=132485>

17. detsembril 2015 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2016. aasta eelarve

28. jaanuaril 2016 Tallinna Linnavolikogu otsustas korraldada Tallinna Spordikooli huvikoolist ümber saavutussporti korraldavaks Tallinna Spordi- ja Noorsooameti hallatavaks linna spordiasutuseks 1. septembriks 2016. Samal 28. jaanuari linnavolikogu istungil otsustati määrata Tallinna Haridusameti hallatav asutus Lasnamäe Lastekeskus Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatavaks asutuseks 1. veebruarist 2016. Samuti 28. jaanuari istungil linnavolikogu otsustas asutada andmekogu nimetusega Tallinna välireklaami- ja teabekandjate ning reklaamimaksu järelevalveliste menetluste andmekogu, lühinimega TERA.

25. veebruaril 2016 Tallinna Linnavolikogu delegeris Sotsiaalhoolekande seaduse, Lastekaitseseaduse, Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse ja Riigilõivuseadusega kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele või Tallinna Linna Sotsiaal- ja Tervishoiuametile või linnaosa valitsustele.. Samal 25. veebruari istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna supelrandade kasutamise ja hooldamise korra.

25. veebruaril 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas projekti „Fassaadid korda“ raames korterelamuid energiatõhusamaks muutvate korteriühistute toetamise korra. Eesmärkideks on 1) parandada korterelamute sisekliimat ja/või vähendada energiakulusid; 2) elukeskkonna elavdamiseks parandada korterelamute välisilmet, sh ilmestada hoonete seinu supergraafikaga (seinamaaling); 3) säilitada miljööväärtuslikule hoonestusalale jäävaid, väärtusliku üksikobjektina määratletud, kultuurimälestiseks tunnistatud või muinsuskaitsealal asuvaid korterelamuid; 4) toetada korteriühistute omaalgatust ja suurendada korteriühistu liikmete koostöötahet; 5) parandada korteriühistu liikmete elukvaliteeti ja elukeskkonna atraktiivsust.

25. veebruaril 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna supelrandade kasutamise ja hooldamise korra. See kord haarab Tallinna linna haldusterritooriumil asuvaid supluskohti, kus osutatakse suplushooajal ka rannavalveteenust. Need on Harku järve supluskoht Haabersti linnaosas; Kakumäe supluskoht Haabersti linnaosas; Pirita supluskoht Pirita linnaosas; Pelgurand / Stroomi supluskoht Põhja-Tallinna linnaosas; Pikakari supluskoht Põhja-Tallinna linnaosas.

24. märtsi 2016 Tallinna Linnavolikogu istungil määrati Tehnovõrkude Ehituse OÜ vee-ettevõtjaks Tallinna ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooni Kakumäe tegevuspiirkonnas. Samal 24. märtsi linnavolikogu istungil otsustati Tallinna Lasteaia Nõmmekannike ja Tallinna Lasteaia Mikumanni ümber korraldada Tallinna Lasteaiaks Nõmmekannike.

7. aprillil 2016 otsustas Tallinna Linnavolikogu avaldada umbusaldust linnavolikogu revisjonikomisjoni esimehele Hanno Mattole ja valis 21. aprillil revisjonikomisjoni esimeheks Erki Noole. Samal 7. aprilli istungil otsustas linnavolikogu korraldada Kesklinna Vaba Aja Keskuse ja Kristiine Sotsiaalmaja tegevus ümber 1. maiks 2016 ning anda Kesklinna Vaba Aja Keskuse Kesklinna noortekeskuse osakond, mis tegutseb Sõpruse pst 4a, üle Kristiine Sotsiaalmajale

Üks Tallinna linna probleemsemaid suurobjekte on kogu omariikluse taastamise järgselt olnud amortiseerunud Tallinna Linnahall, kus 1980. aastate lõpus 1990. aastate algul toimusid ka suured poliitilised rahvakoosolekud. 29. oktoobril 2015 luges Tallinna Linnavolikogu lõppenuks läbirääkimised *Tallinn Entertainment LLC*ga linnahalli ja sellega piirnevate kinnistute arendamiseks ja tegi Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks esitada linnavolikogule linnahalli rekonstrueerimise kava ja sellega piirnevate kinnistute arendamise kava. Linnavalitsus moodustas 7. oktoobril 2015 ajutise komisjoni linnahalli rekonstrueerimise ja ümbritsevate alade arendamise koordineerimiseks. Arenduskava väljatöötamise eeltoimingute tegemiseks andis linnavalitsus 16. detsembri 2015 korraldusega Mere pst 20 asuva linnahalli hoone üürile munitsipaalfirmale Tallinna Linnahalli Aktsiaselts. 5. mail 2016. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna Linnahalli rekonstrueerimise kava ja sellega piirnevate kinnistute arenduskava. 2016--17. aastal toimunud läbirääkimiste tulemusel Vabariigi Valitsusega (peaminister endine Tallinna linnapea Jüri Ratas) loodab Tallinna linn, et umbes pool linnahalli rekonstrueerimise kuludest kaetakse riigieelarvest.

5. mail 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas ettevõtlusinkubaatorite tegevuse korraldamise ning teenuste taotlemise ja taotluse menetlemise korra. Kord reguleerib Sihtasutuse Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid inkubaatorite tegevuse korraldamist, osutatavate teenuste taotlemist ja taotluste menetlemist ning Tallinna linna eelarves inkubaatorite tegevuse korraldamiseks ja teenuste pakumiseks ette nähtud toetuse kasutamist ja sellekohast aruandlust. Inkubaator osutab inkubatsiooniteenust (ettevõtja ärimudeli ja –plaani, aga ka rahastustaotluste, ekspordiplaani alane jms alane nõustamine jne) ja äriruumiteenust (äriruumi kasutamine; vastuvõtusekretäri teenus; sisustatud nõupidamisruumi kasutamine; internetiühendus, sh wifi jne)

19. mai 2016 Tallinna Linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna innovaatiliste lahenduste teekaart, kus objektid toodi kolme ajahorisondiga:

1. Lähiperspektiivis realiseeritavad objektid

- 1) jalgrataste kasutamisevõimaluste arendamine;
- 2) kogukondlik linnapõllumajandus;
- 3) meretramm;
- 4) nutilahendused Tallinna elanikele ja külalistele;
- 5) Vabaduse väljaku teise etapi väljaehitamine;
- 6) õhus leviv vaba internet.

2. Keskpikas perspektiivis realiseeritavad objektid

- 1) isesõitvate autode pilootprojekt;
- 2) kergliiklusteede arendamine;
- 3) kesklinna ja sadamate sidumine kõnniteede ja kergliiklusteedega.

3. Pikemas perspektiivis realiseeritavad objektid:

- 1) Rail Balticu ja Ülemiste ühistranspordisõlme arendamine;
- 2) Tallinna-Helsingi tunnel.

Tallinna Linnavolikogu 19. mai 2016. aasta istungil otsustati linna osalemine Ühtekuuluvusfondi välisprojektis „Haabersti ristmiku rekonstrueerimine Tallinnas“.

2. juunil 2016 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2017-2020. Eelarvestrateegia koostamisel arvestati Tallinna arengukavaga aastateks 2014–2020 [ja](#) Tallinna Linnavolikogus 19. mail 2016 heaks kiidetud innovaatiliste lahenduste teekaardiga. Tallinna eelarvestrateegias kavandatakse linna arengudokumentides sätestatud eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste finantseerimist. Eelarvestrateegia koostamise eesmärgiks on tagada keskpikas raamistikus linna eelarvestamise jätkusuutlikkus ning toetada linna tegevusvaldkondade juhtimise tulemuslikkust. Tallinna eelarvestrateegia sihtgruppideks on linna juhtkond, linna ametiasutused, valitsusasutused, reitingu- ja auditorganisatsioonid, krediidasutused, avalikkus jt. Eelarvestrateegia on aluseks linna arengu kavandamisel, linna eelarve eelnõu koostamisel, sihtotstarbelise toetuse taotlemisel ja ka linna valitseva mõju all olevate äriühingute, sihtasutuste ning mittetulundusühingute finantstegevuse suunamisel.

Eelarvestrateegia annab linna juhtkonnale ning ametiasutustele vajalikud lähteandmed linna arengu kujundamiseks eelseisval neljal aastal ning linna kulutuste kavandamiseks selliselt, et areng ja majandustegevus oleksid jätkusuutlikud ning vastavuses kehtiva õiguskeskkonnaga. See annab ka kindlustunde linna koostööpartneritele ja ülevaate linlastele linna tuleviku arengute osas. Reitinguagentuurid ja krediidasutused saavad linna eelarvestrateegiast lähteandmeid linna finantsvõimekuse hindamiseks. Valitsusasutused kasutavad linna eelarvestrateegia andmeid linna finantsmajandusliku tegevuse seireks. Rahandusministeerium jälgib eelarvestrateegia alusel linna ja tema arvestusüksuse võlakooormuse muutust, põhitegevuse tulemit ja netovõlakooormust. Avalikkus saab eelarvestrateegiast teavet linna arengusuundade ja -võimaluste kohta, sh kavandatavate tulude, kulude, investeeringute ja võlakohustuste muutuse kohta.

Järjekordne näide Tallinna koostööst naabervaldade või –linnadega on 2. juunil 2016. aastal Tallinna Linnavolikogu otsus volitada Tallinna Linnavalitsust sõlmima Tallinna ühtsesse piletisüsteemi kuuluva bussiliini Saue valda ulatuva lõigu rahastamise kokkulepe Saue Vallavalitsuse ja Harju Maavalitsusega.

2. juunil 2016 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2017-2010. Samal 2. juuni istungil linnavolikogu kehtestas reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja. 2. juuni istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna Keskraamatukogu kasutamise eeskirja.

Riigikogu võttis 7. juunil 2016 vastu Riigikogu liikme staatuse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse (nn kahe tooli seaduse), mis jõustub 16. oktoobril 2017. Seaduse muudatus mõjutab kahtlemata kõige enam Tallinna Linnavolikogu koosseisu, aga seaduse muudatuse vaidlustasid Riigikohtus mitme valla volikogud, kes taotlesid selle Põhiseaduse vastaseks tunnistamist. 16. mail 2017 Riigikohtu Põhiseaduslikkuse Järelevalve Kolleegium otsustas (3-4-1-11-16), et Riigikohtu hinnangul ei ole muudatus Põhiseadusega vastuolus, mistõttu jättis kohus volikogude taotlused rahuldamata. Riigikohus mõõnis otsuses, et Riigikogu ja volikogu liikme mandaadi ühitamine võib soodustada üleriigilise ja kohaliku poliitilise otsustustasandi teatavat põimumist. Riigikohtu otsuse järgi ei nõua omavalitsuse autonoomia põhimõte, et kohaliku elu küsimusi otsustavatel inimestel ei oleks vähimatki puutumust riigielu küsimuste otsustamisega. Olukord, kus Riigikogu liikmed mõistavad paremini kohaliku elu probleeme, tagab ka kohaliku omavalitsuse üksuste õiguste ja huvide laiemat arvestamist seadusandja tegevuses, märkis Riigikohtu Põhiseaduslikkuse Järelevalve Kolleegium.

Meie tippjuristid, kes koostasid 2012. aastal avaldatud Eesti Vabariigi Põhiseaduse Kommenteeritud väljaande <http://www.pohiseadus.ee/ptk-4/pg-63/> on käesoleva raamatu autori arvates suisa vastupidiselt väitnud. Põhiseaduse paragrahvi 63 „Riigikogu liige ei tohi olla üheski muus riigiametis“ on selle Kommenteeritud väljaande autorid selgitanud „Kohaliku omavalitsuse, sh ka selle volikogu liikme ametikoha käsitlemine riigiametina PS § 63 lg 1 mõttes pole õige, sest PS eristab selgelt kohalikku omavalitsust täidesaatvast riigivõimust (vt §-d 14, 86 ja § 139 lg 1). Sellest, et kohalikule omavalitsusele riiklike kohustuste panemise tõttu (vt § 154 lg 2) võib kohaliku omavalitsuse volikogu liige osaleda täidesaatva riigivõimu esemeks olevate küsimuste otsustamisel, ei piisa selle ametikoha riigiametina käsitlemiseks.“ Ja veelgi olulisemana märgivad Kommenteeritud väljaande autorid:

„Riigikogu ja kohaliku omavalitsuse volikogu liikme mandaatide ühitamine on siiski vastuolus PS §-st 4 ning § 154 lg-st 1 tulenevate huvide konflikti vältimise ja vertikaalse ning personaalse võimude lahususe põhimõtetega. Ühelt poolt võib selline mandaatide ühitamine Riigikogu liiget kallutada riikliku tähtsusega küsimusi käsitlema üksnes kohalikest vaatenurgast, teiselt poolt võib väheneda kohalike omavalitsuste iseseisvus kohaliku elu küsimuste otsustamisel, kui otsustajateks volikogudes on riigivõimu esindajad, kes võivad jätta kohalikud vajadused tagaplaanile. Riigikogu liikmena peab isik seisma riigi huvide, volikogu liikmena aga kohalike huvide eest ning need huvid võivad teatud juhtudel teineteisele vastanduda. Samuti tuleks suhtuda ka muu kohaliku omavalitsuse ametikoha ühitamisse Riigikogu liikme mandaadiga.“

Selle seaduse muudatusega on sageli väidetud, et nüüd kaob nn peibutusparadi staatus, sest Riigikogu liige saab korraga teha mõlemat tööd. Paraku see, mida eelnevalt kirjeldati ja mis toimus Tallinna Linnavolikogus 14. oktoobril 2004. aastal, kui Riigikogu liikmel oli lubatud osaleda kohaliku omavalitsuse volikogus, näitab, et meie poliitiline kultuur ei ole veel nii arenenud, et võiksime paljude lääneriikide (Soome jt) eeskujul seda nn kahe tooli mudelit kasutada.

25. augustil 2016 Tallinna Linnavolikogu otsustas osaleda asutajana Mustamäe Kiriku Sihtasutuses. Samal 25. augusti istungil linnavolikogu otsustas algatada „Tallinna rahvastiku tervise edendamise arengukava 2017–2021“ koostamise linna arengudokumentides seatud eesmärkide täpsustamiseks, et luua eeldused rahvaarvu säilitamiseks ja kasvuks, Tallinna elanike füüsilise ja vaimse tervise hoidmiseks ja parandamiseks ning elanike teadlikumaks tervisekäitumiseks.

2016. aasta augustis-septembris toimunud Vabariigi Presidendi valimistel oli taas vaja kokku kutsuda valimiskogu. Tallinna Linnavolikogu 8. septembri 2016. aasta istungil valiti järgmised kümme esindajat: Ants Leemets; Anto Liivat; Kalev Kallo; Toivo Tootsen; Leonid Mihhailov; Margarita Tšernogorova; Irina Antonjuk; Enno Tamm; Tarmo Kruusimäe ja Madis Kübar.

8. septembril 2016 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna Haigla rajamise kava, kus märgitakse, et Aktsiaseltsi Ida-Tallinna Keskhaigla ja Aktsiaseltsi Lääne-Tallinna Keskhaigla ühendnõukogu 25.08.2015 koosoleku protokoll nr 6 alusel otsustati alustada Tallinna Haigla rajamisega, mille valmimisel ühinevad senised keskhaiglad ühtseks Tallinna Haiglaks. Uue haigla asukoht aadressil Narva mnt 129 ja 129b kindlustab eriarstliku statsionaarse ja ambulatoorse abi kättesaadavuse suurimas linnaosas. Statsionaarseid voodikohti nähakse ette aastaks 2025 1329 (85%-line täituvus), päevaravi voodeid 134, järel- ja taastusravi voodeid 103 ning iseseisva statsionaarse õendusabi voodeid 570. Ambulatoorseid ravijuhte arvestatakse 679 049, päevaravi juhte 26 168 ja statsionaarse ravi juhte 55 016 aastas. Haigla kogupindala on esialgsel hinnangul vahemikus 100 000–120 000 m². Uue haigla ehitushind ulatub 400 mln euron, sellest on hoone ehitushind 200–240 mln, meditsiinitehnika ja sisustus kuni 100 mln ning väliskommunikatsioonid ja projekteerimine kuni 60 mln eurot. Hinnatud olemasoleva kinnisvara väärtus on ligikaudu 40 mln eurot.

22. septembril 2016 Tallinna Linnavolikogu otsuses „Ravikindlustusega hõlmamata isikutele tervishoiuteenuste osutamise korraldamine Tallinnas“ tehti linnavalitsusele ülesandeks korraldada Tallinna linnas ravikindlustusega hõlmamata isikutele ambulatoorse ja statsionaarse eriarstiabi ning iseseisva õendusabi osutamine mahus: 1) ambulatoorset eriarstiabi vähemalt 2000 ravijuhtu kalendriaastas; 2) statsionaarset eriarstiabi korraga kuni 15 voodikohal; 3) iseseisvat õendusabi kuni 150 ravijuhtu kalendriaastas.

8. septembri 2016 Tallinna Linnavolikogu istungil otsustati nimetada Tallinna Kanutiaia Noortemaja ümber Tallinna Kanutiaia Huvikooliks. 20. oktoobril 2016 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada 1. detsembrist 2016 Tallinna Haridusameti hallatava asutusena Tallinna Tondiraba Huvikooli.

9. märtsil 2006 oli Tallinna Linnavolikogu algatanud Kristiine linnaosa üldplaneeringu koostamise. 10. detsembril 2015. aastal Tallinna Linnavolikogu võttis vastu Kristiine linnaosa üldplaneeringu. Linnavolikogu otsustas, et linnaosa üldplaneeringuga täiendatakse ja täpsustatakse Tallinna üldplaneeringut, määratakse Kristiine linnaosa territooriumi edasised ruumilise arengu suunad, teede

ja taristu asukohad ning antakse üldised tingimused ja nõuded maakasutuse ning ehitustegevuse suunamiseks. 3. novembril 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Kristiine linnaosa üldplaneeringu. Üldplaneeringu elluviimine aitab tagada linnaosa ruumilise arengu eesmärkide saavutamist, mis on Kristiine linnaosas endiste tööstus- ja sõjaväealade (Tondi kasarmute piirkond) uuteks vajadusteks kasutuselevõtu soodustamine, elamu- ja äripiirkondade üksikute ehituslünkade täitmine, väikeelamualade säilitamine ja mõõdukas tihendamine, puhkealade täiendamine ning liiklusvõimaluste parandamine, millega muudetakse linnaosa kompaktsemaks, elukohtade, teenuste, töö- ja puhkevõimaluste kättesaadavus mitmekesisemaks ja koos sellega elukeskkond tervikuna paremaks. Üldplaneeringus säilitatakse Kadaka-Laki piirkonnale jätkuvalt ettevõtlus- ja tootmisala juhtotstarve, tagades sellega linnas tootmise jätkumise ja laienemise võimalused. Üldplaneeringus määratakse kindlaks suuremad arenduspiirkonnad kasutusest väljas olevate tootmispiirkondade asemele, seades nendele aladele üldised linnaehituslikud ja maakasutustingimused, soodustades nii linnaosas ettevõtlus- ja elamisfunktsiooni lisandumist ja aidates sellega suurendada linna kompaktust ning aeglustada valglinnastumist. Üldplaneering soodustab kultuuri- ja vabaajakeskuse arendamist suure elu- ja töökohtade tihedusega Mustamäe tee ääres. Üldplaneeringus määratakse Lille ja Järve piirkonda nende senise linnaehitusliku omapära säilitamiseks miljööväärtuslikud hoonestusalad ning määratakse aladele kaitse- ja kasutamistingimused. Lisaks on kaardistatud väljaspool miljööväärtuslikke hoonestusalasid paiknevad väärtuslikud üksikhooned ning neile laienevad miljööväärtuslike hoonestusalade kaitse- ja kasutamistingimused.

3. novembril 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas mittetulundustegevuse toetuse andmise korra. Toetuse andmise eesmärk on linna elanike ja organisatsioonide omaalgatuse, ühistegevuse ja kestva arengu toetamine kooskõlas linna ametiasutuste valdkondlike prioriteetidega. Toetuse liigid on projektitoetus ja tegevustoetus. Toetuse taotleja peab vastama järgmistele tingimustele:

- 1) taotleja on tasunud riiklikud ja kohalikud maksud ning tal ei ole linna ees muid võlgnevusi või on ajatatud võlgnevuste korral need tasunud maksegraafiku kohaselt;
- 2) taotleja suhtes ei ole algatatud likvideerimis-, saneerimis- ega pankrotimenetlust;
- 3) taotleja on kasutanud linnalt varem saadud toetust sihipäraselt, esitanud toetuse kasutamise kohta korrektsed ja tähtaegsed aruanded ning tagastanud kasutamata jäänud toetuse õigeaegselt ja nõutud summas;
- 4) taotleja on kinnitanud, et samaks otstarbeks ja perioodiks ei ole ta toetust taotlenud ega saanud linna teiselt ametiasutusest või on esitanud andmed teistelt linna ametiasutustelt taotletava toetuse ja muude hüvede, sh maksusoodustuste ja/või -vabastuste kohta.

1. detsembril 2016 otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada Tallinna Kultuuriameti hallatava asutusena Tallinna Kirjanduskeskuse. Kirjanduskeskuse olulised tegevusvaldkonnad on Anton Hansen Tammsaare ja Eduard Vilde elu ja kirjandusliku loominguga seotud materjalide kogumine, säilitamine, uurimine, väärtustamine, vahendamine ja eksponeerimine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel. Kirjanduskeskus täidab ka paljusid muid ülesandeid (teeb Tallinna kirjanikega seotud uurimistöid, uurib Tallinna linna kirjanduspärandit ja jälgib kirjanikega seotud mälupaikade (Tallinna Metsakalmistule maetud kirjanike hauad jm) olukorda jne).

15. detsembril 2016 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada infosüsteemi nimetusega Tallinna õigusaktide infosüsteem, lühinimega tlnteele.

22. detsembril 2016 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2017. aasta eelarve (tabel).

Tabel

Mõningaid üldandmeid Tallinna 2017. aasta eelarvest

Tulud (mln eurodes)		Kulud (%des)	
Riiklikud maksud	384,48	Haridus	32,7
s.h üksikisiku tulumaks	358,00	Linnatransport	17,7
maamaks	26,48	Linna tugiteenused	9,4

Kohalikud maksud	11,44	Sotsiaalhoolekanne	8,8
s.h reklaamimaks	3,73	Teede ja tänavate hooldus	6,9
teede ja tänavate sulgemise maks	1,05	Kultuur	6,4
parkimistasu	6,65	Linnamajandus	4,8
Kaupade ja teenuste müük	66,70	Sport ja noorsootöö	4,2
Vara müük	16,65	Heakord	2,9
Dividendid	8,90	Muud kulud	6,2
Toetused riigilt ja muudelt institutsioonidelt	91,02		
Välisrahastus	21,63		
Muud tulud			
KOKKU	599,44	KOKKU	100,0

<https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4231/2201/6097/1110135176.attachment.pdf#>
<http://www.tallinn.ee/est/eelarve>

Tallinna üldplaneeringus kavandati linna ühe põhimagistraalina Põhjaväila, mis läbiks Balti jaama piirkonda, kulgedes piki Põhja puisteed ning Kopli ja Telliskivi tänavat. Juba 2009. aastal otsustas Tallinna Linnavalitsus planeeritud Põhjaväila Jõe tänav ja Narva maantee vahelise, suuresti mööda mereranda kulgeva lõigu nimetada Reidi teeks. Ahtri ja Jõe tänav ristmiku ning Pirita tee ja Narva maantee ristmiku vahele kavandatud Põhjaväila lõigule nime valimise aluseks oli planeeritava tänav lähedus laevade sadamaeelsele ankrukohale ehk reidile. Lisaks toetas otsustamist, see et tegemist on teistest tänavanimedest hästi eristuva nimega. 19. mail 2016. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas linna osalemise Ühtekuuluvusfondi välisprojekti „Reidi tee ehitus Tallinnas“.

Tallinna Linnavolikogu valimiste sel perioodil pälvis rohket tähelepanu ning leidis nii tugevaid toetajaid kui vastalisi Reidi tee suurprojekt. Reidi tee esimene etapp, mis kulgeb Jõe tänavast Pikksilma tänavani sai 2016. aastal heakskiidu. 2017. aastal sai Tallinna Linnaplaneerimise Ametist ehitusloa ka Reidi tee teine etapp, mis kulgeb Pikksilma tänavast Russalka ristmikuni.
<http://www.adaur.ee/reidi-tee-teine-etapp-sai-ehitusloa/> Selle tee rajamise ettevalmistus on tekitanud ka rohkesti vastuväiteid, eriti MTÜ Roheline Liikumine poolt. Tallinna abilinnapea linnapea ülesannetes Taavi Aas ütles 2017. aasta juunis pressikonverentsil kokkuvõtlikult: „Mulle jääb täiesti arusaamatuks, miks Reidi tee vastu võideldakse. Praegu on siin tühermaa ja meri linnale ligipääsmatu. Me soovime linna avada merele ja ühtlasi lahendada liiklusprobleemid kesklinna piirkonnas. Reidi tee on seotud tulevase peatänavaga projektiga ja selle ettevalmistamiseks hädavajalik. Täna kuulsime kui palju on seda projekti viimase kümne aasta jooksul, mil see teema on olnud aktuaalne, muudetud ja nüüd on küll käes viimane aeg Tallinn avada merele ja kaotada praegu siin laiuv tühermaa.“
<http://www.adaur.ee/taavi-aas-jaab-arusaamatuks-miks-voieldakse-tallinna-merele-avamise-vastu/>

26. jaanuaril 2017 Tallinna Linnavolikogu tegi Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks moodustada komisjon Voldemar Lenderile (esimene eestlasest Tallinna linnapea) ja tema abikaasale Elfriede Lenderile (asutas 1907 Tallinnas tütarlaste eragümnaasiumi, mis oli esimene tütarlaste kool Balti kubermangus) mälestusmärgi paigaldamiseks Eesti Vabariigi 100. juubeliaastaks.

23. veebruaril 2017 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Merirahu kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava 2017-2027.

Nagu eelnevalt juba märgitud, otsustati Tallinna Linnavolikogu 9. märtsi 2017 istungil algatada Tallinna positiivse programmi 2018–2022 koostamine. Samuti 9. märtsi istungil linnavolikogu otsustas Tallinna Piiri Lasteaia ja Tallinna Lasteaia Kaseke ümberkorraldamise Tallinna Lasteaiaks Kaseke ning Tallinna Lasteaia Südameke ja Tallinna Terakese Lasteaia ümber korraldamise Tallinna Lasteaiaks Südameke.

6. aprillil 2017 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Tallinna Haridusameti hallatava asutusena Tallinna Lotte Lasteaia. Samal 6. aprilli istungil linnavolikogu kehtestas Merimetsa roheala kaitse alla võtmise ja ala kaitse-eeskirja.

20. aprillil 2017 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Haabersti linnaosa üldplaneeringu. Üldplaneering tagab linnaosa arengu ka tulevikus valdavalt väikese tihedusega elamupiirkonna ja ülelinnalise tähtsusega puhkepiirkonnana. Üldplaneering tagab väljakujunenud pereelamupiirkondade säilimise, võimaluse rajada nende lähiümbrusse kaubandus-, teenindus- ja sotsiaalobjekte ning vältida pereelamupiirkondade tihendamist korterelamutega. Üldplaneering tagab jätkuvalt Tallinna Loomaaia, Eesti Vabaõhumuuseumi, Harku järve, Kakumäe supelranna ja Öismäe raba säilimise ja arendamise ülelinnaliste üldkasutatavate puhkealadena ning tagab kohalike rohealade ja mänguväljakute olemasolu igas asumis. Üldplaneering määrab kindlaks uute magistraaltänavate, suurte arengualade perspektiivsete kõrvaltänavate, kergliiklusteede jm tehnilise infrastruktuuri asukohad. Üldplaneering võimaldab arendada uusi mitmekesiseid elamupiirkondi eelkõige Pikaliiva, Astangu, Mäeküla ja Mustjõe asumis.

20. aprillil 2017 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Tallinna Haridusameti hallatava asutusena Tallinna Veerise Lasteaia.

4. mail 2017 Tallinna Linnavolikogu otsustas vastu võtta Nõmme linnaosa üldplaneeringu. Nõmme linnaosa üldplaneeringu koostamine algatas linnavolikogu juba 22. veebruaril 2001 oma otsusega nr 46 „Nõmme linnaosa üldplaneeringu algatamine”. Üldplaneeringu eesmärk on suunata linnaosa arengut selliselt, et siin säiliks ka edaspidi metsalinna miljö, mille loob linnaosa hooneid ümbritsev looduslik männimets. Piirkondade eripära arvesse võttes on määratud kindlaks maakasutuse juhtfunktsioonid ja ehitustingimused. Tallinna Linnavolikogu 4. novembri 2010 otsusega nr 255 kinnitatud strateegias „Tallinn 2030” on ühe linna ees seisva ülesandena nähtud linnaruumi multipolaarsust ehk linnaosakeskuste tugevdamist nii teeninduse ja kaubanduse kui ka töökohtade pakumise näol, et lühendada pendelrände teekonda ja aega. Seda on silmas peetud ka Nõmme linnaosa üldplaneeringus asumikeskuste segahoonestusalade kindlaksmääramisel ja Hiiu arengualale uue linnaosakeskuse kujunemise võimaldamisel. Strateegias on püstitatud ülesanne suurendada planeeringutega märkimisväärselt väike- ja pereelamute ehitamise võimalusi. Üldplaneeringu kohaselt on olemasoleva hoonestuse tihendamise ja endiste tööstus- või sõjaväealade uushoonestamisega võimalik mõningal määral rajada elamuid ka Nõmmele. Nõmme linnaosa üldplaneeringus määratud tingimused võimaldavad hoonestust täiendada, mitte üldiselt tihendada. Üldplaneeringu koostamisel on püütud juhendada koostamisel olevast Nõmme linnaosa arengukavast ja seal sõnastatud Nõmme arenguvisionist: Nõmme on ainulaadse metsa- ja aedlinnamiljööga rohelist väärtustav Tallinna linnaosa, mille arendamisel lähtutakse säästva arengu põhimõtetest ning kus on kõigil hea ja turvaline elada.

2017. aastal Tallinna Linnavolikogu tegi mitmeid otsustusi seonduvalt kaugküttepiirkondadega. 23. veebruaril 2017 kehtestati Merirahu kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava 2017-2027. 18. mail 2017 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna kaugküttepiirkonna piirid, kaugküttevõrguga liitumise ja sellest eraldumise tingimused ja korra, kaugkütte üldised kvaliteedinõuded ja võrguettevõtja arenduskohustuse. Tallinna kaugküttepiirkond hõlmab valdavalt tiheasustusega alasid, kus on juba olemas kaugküttevõrk või kus on mõistlik seda arendada. Võrguga liitumine toimub Kaugkütteseaduses sätestatud korras. Võrguga on kohustatud liituma ja võrgu soojust kasutama isik, kelle omandis või valduses on kaugküttepiirkonnas asuv, ehitatav või rekonstrueeritav hoone. Isik, kes ei kasuta kaugküttepiirkonna määramise ajal kaugkütet, on kohustatud võrguga liituma kaugküttepiirkonnas hoonet rekonstrueerides või ehitades. 1. juunil 2017 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Kadrioru kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava aastateks 2017-2027.

11. juunil 2017 Tallinna Linnavolikogu otsustas kehtestada Lasnamäe linnaosas Rahu tee, Peterburi tee ja Lagedi tee mitmetasandilise ristmiku maa-ala detailplaneeringu.

Tallinna Linnavolikogu 16. juuni 2017. aasta istungil määrati 2017. aasta 15. oktoobri valimisteks Tallinna Linnavolikogu suuruseks 79 liiget ning jaotati mandaadid 8 valimisringkonna (linnaosa) lõikes järgnevalt (sulgudes 1993. aasta linnavolikogu valimistel mandaatide jaotus):

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
9 (7)	10 (9)	8 (6)	16 (12)	11 (10)	8 (7)	7 (5)	10 (8)

Linnavolikogu samal 16. juuni istungil võeti vastu linna eelarvestrateegia aastateks 2018-2021 ning kinnitati 2017. aasta I lisaeelarve. Eelarvestrateegias tõdeti, et Eesti kohalikke omavalitsusi iseloomustab jätkuvalt piiratud finantsautonoomia ning valdade ja linnade tulubaas sõltub oluliselt riigi kesktasandil tehtavatest fiskaalpoliitilistest otsustustest. Tulusid saab mõjutada vaid kohalike maksude kehtestamisega, maamaksumäära muutmisega ja tasuliste teenuste tasumäärade kehtestamisega. 2016. aastal moodustasid kohalikud maksud aga kõigest 0,9% kohalike omavalitsuste eelarve kõigist sissetulekutest, maamaksu osa sissetulekutest oli 3,5% ja tulud kaupade ja teenuste müügist 11,2%. Tallinnas laekuvad kohalikud maksud moodustasid 83,7% kogu riigis laekunud kohalikest maksudest. Valdadel ja linnadel sisuliselt puuduvad võimalused oma tulubaasi suurendamiseks.

Tallinna Linnavolikogu 16. juuni 2017. aasta istungil tehti põhimõtteline sotsiaalpoliitiline otsus, et linnaeelarvest hakatakse 1. septembrist finantseerima ka lasteaialaste toitlustamist.

Siinkohal käsitleti Tallinna Linnavolikogu 8. koosseisu olulisemaid otsustusi kuni 2017. aasta suveni, mil järgmiste valimisteni jäi veel mõni kuu. Käesoleva raamatu autor peab aga vajalikuks meeldivalt tunnustada seda, et iseseisvuse taastanud Eesti Vabariigis linnavolikogu koosseisude loetelu algab Tallinnas 1989. aastast.

<https://aktal.tallinnlv.ee/?frame=/main?action=yksused&leht2=koosseisud&leht=linnavolikogu>

Ka Tallinna linna veebil on märgitud, et Tallinna Linnavolikogu 8. koosseisu valimised toimusid 20. oktoobril 2013. aastal (<http://www.tallinn.ee/est/volikogu>). Meil on poliitiku jt isikuid, kelle arvates kaasaja esimesed kohaliku omavalitsuse volikogud valiti alles 1993. aastal. Tõsi muidugi on, et need olid esimesed valimised pärast Põhiseaduse rahvahääletusel vastuvõtmist 28. juunil 1992. aastal. Kuid nagu eelnevalt pikemalt selgitati, et 8. augustil 1989 võttis ENSV Ülemnõukogu vastu põhimõttelise tähendusega otsuse "Haldusreformi läbiviimisest Eesti NSV-s" (ÜN ja VT, 1989, 26, 348), mille p.3 kohaselt „maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade volikogud asuvad tegevusse 1. jaanuarist 1990“. 1989. aasta 10. novembril valitud Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu otsustas oma esimesel istungil sama aasta 22. detsembril, seega nädalapäevad varem, ennast ümber nimetada Tallinna Linnavolikoguks.

X X X

Käesoleva raamatuga püüti anda ülevaade Tallinna Linnavolikogu sisukast ning meie riiki ja rahvast oluliselt mõjutanud ajaloost. Poliitika ajaloost kirjutamine erinevalt nt tehnikaloost on omajagu keeruline ülesanne. Vürst Razumovski epigramm olevat olnud: „Jumal teab tulevikku, aga Tsaar kirjutab ka mineviku ümber.“ Aeg-ajalt võib kahjuks lugeda või kuulda, kuidas meie kõigest põlvkonna vanuse lähiajaloo meenutamisel muututakse „tsaariks“. Autori eesmärk on olnud seda ohtu vältida, mistõttu raamat on kirjutatud võimalikult algallika põhisel. Õigusaktide ja autori hinnangul autoriteetsete publikatsioonide kõrval on väga palju kasutatud Tallinna Linnavolikogu istungite protokolle, mis kuni 1940. aastani on eriti detailsed ja kättesaadavad Tallinna Linnaarhiivist. Seetõttu on raamatus ka rohkelt tsitaate.

Autor on seda meelt, et kohaliku omavalitsuse edasise arengu kavandamisel tuleb tugineda „kolmele vaalale“. Kõrvuti meie lähedaste välisriikide kogemustega ning globaliseeruva ja infotehnoloogia ülikiirelt muutuva maailmas toimuvate muutustega peab tundma ka oma riigi kogukondliku elukorralduse, sh kohaliku omavalitsuse ajalugu. Georg Wilhelm Friedrich Hegel on öelnud, et ajaloo

suurim õppetund on see, et ajaloost ei õpita. Sellest hoolimata sõandame siinkohal tuua ühe õpetussõna sajanditetagusest minevikust, mis meie poliitikutel (ja mitte ainult kommunaalpoliitikutel!) võiks olla tegevusjuhiseks. 1651. aastast on Tallinna Raekoja seinal tahvel tekstiga „Raehärra, kes sa ka ei oleks, astudes raekotta ametitalitusele, heida ära selle ukse ees kõik eraelu ärritused: viha, ülekohus, vaen, sõprus, meelitused; ühiskonnale alista oma isik ja mure, sest nii kui sina oled teistele, õiglane või ebaõiglane, nõnda esined sina ka Jumala kohtu ees.”

IV osa

FOTOD

Tallinna Linnavolikogus eestlaste võidulepääsu 30. aastapäeva tähistamine 1935. aasta veebruaris.

Pildil: 1904. aastal valitud linnavolikogu liikmeid (said kotkaristi). Vasakult 1. J. Schlisti, 2. M. Pung, 3. J. Soots - Tallinna linnapea (1935. aastal), 4. peaministri asetäitja K. Einbund, 5. riigivanem K. Päts, 6. Vold. Lender, 7. Joh. Umbliä, 8. J. Iherman.

Foto: Parikas, Georg Johannes ja Peeter

Esimese eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimehe Jaan Poska büst Tallinna Raekojas, mille andis Rahvusvahelise muinsuskaitsepäeva tähistamisel 1990. aastal üle kultuuriminister Lepo Sumera

Foto: Norman, Erich

Iseseisvuse taastanud Eesti Vabariigi Tallinna Linnavolikogu esimene esimees Andres Kork (vasakul) ja esimene Tallinna linnapea Hardo Aasmäe vandetõotuse andmise tseremoonial Raekojas 1990. aasta 24. veebruaril.

Foto: E. Norman

Tallinna Linnavolikogu 2. koosseisu liikmed Tiit Vähi (paremal), Arnold Rüütel (keskel) ja hilisem Kodakondsus- ja Migratsiooni ameti peadirektor Mari Pedak (vasakul) linnavolikogu istungil Raekojas.

Foto: Peeter Langovitš

Tallinna oletatava, aga ka vaieldava esmamainimise (1154. aastal) 840. aastapäeva tähistamine Tallinna Raekojas.

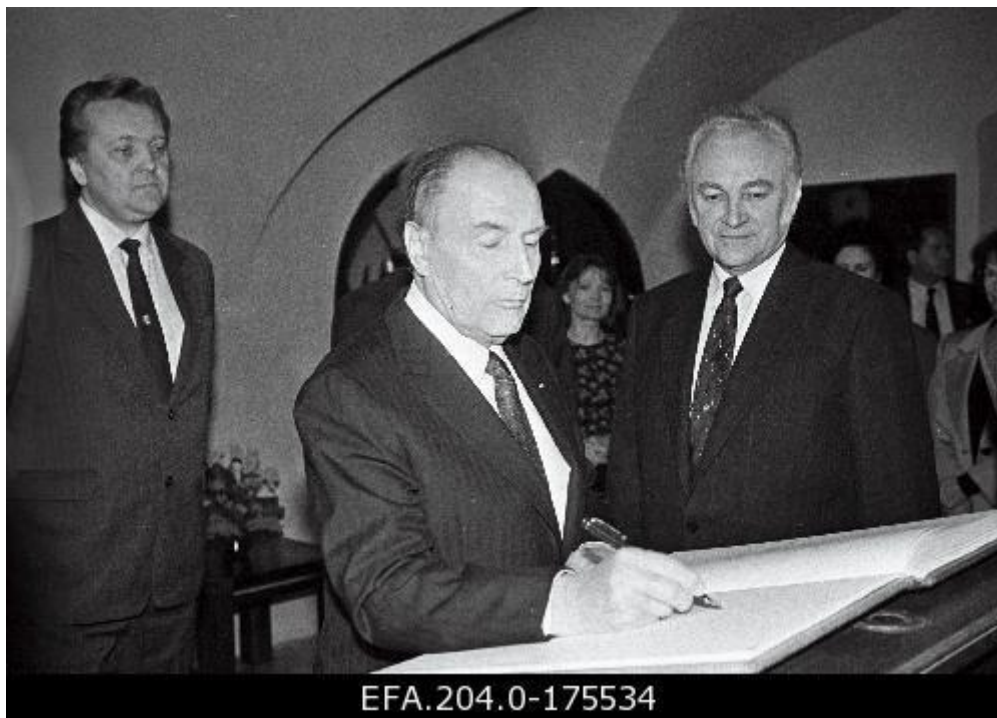
Ees vasakult justiitsminister Urmas Arumäe, Tallinna Linnavolikogu esimees Tiit Vähi, Eesti Haldusjuhtimise Instituudi rektor Sulev Mäeltsemees, taga vasakult linnavolikogu pressisekretär Juhan Hindov ja hilisem kaitseminister Andrus Öövel.

Foto: Michelson, L.

Eestis külaskäigul (27.07.1992) viibinud Taani kuninganna Margrethe II koos abikaasa prints Henrikuga (vasakult teine ja neljas) Raekoja trepil. Vasakult esimene Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel ja kolmas Tallinna Linnavolikogu esimees Sulev Mäeltsemees, paremalt esimene Tallinna linnapea Jaak Tamm ja teine Ingrid Rüütel.

Foto: Truuväärt, A.

Prantsusmaa president Francois Mitterrand kirjutab 15. mail 1992. aastal Tallinna Raekojas külalisteraamatusse. Paremal Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel ning tema ja F. Mitterrandi vahel Raekoja praegune direktor Elvira Liiver Holmström. Vasakul Tallinna Linnavolikogu esimees Sulev Mäeltsemees.

Foto: Tiit Veermäe

Tallinna Linnavolikogu hoone Vana-Viru 12

Tallinna Linnavolikogu istungite saal Vana-Viru 12 kolmandal korrusel

Tallinna Linnavolikogu 2009. aasta valimiste järgne esimene istung ja tavapäraselt Raekojas.

Kauaegne Tallinna linnasekretär ja linna valimiskomisjoni esimees Toomas Sepp

Tallinna Valimiskomisjoni esimees Toomas Sepp asetab Tallinna Linnavolikogu esimehe ametiketi Toomas Vitsuti kaela.

Tallinna linnapeaks on taas valitud Edgar Savisaar

Tallinna abilinnapea linnapea ülesannetes Taavi Aas

Tallinna Linnavolikogu esimehed Tallinna Linnavolikogu II korruse saalis (8. veebruaril 2002). Vasakult paremale Koit Kaaristu, Sulev Mäeltsemees, Tiit Vähi, Priit Vilba (Willbach), Maret Maripuu, Andres Kork, Edgar Savisaar

Tallinn on regulaarselt korraldanud visioonikonverentse, omavalitsusfoorumeid jms arutelusid. Pildil on 2007 . aasta Visioonikonverentsi „Äretu Tallinn“ esinejaid – vasakult paremale Toomas Vitsut, Tõnis Palts, Ivi Eenmaa, Jüri Mõis, Edgar Savisaar, Hardo Aasmäe ja Sulev Mäeltsemees

2014. aasta detsembris möödus 25 aastat peale poolesajandilist vaheaega Tallinna Linnavolikogu valimistest ja valitud linnavolikogu esimesest istungist. Selle tähtpäeva märkimiseks kirjutasid Tallinna Linnavolikogu esimehed alla ühispöördumisele, mis anti üle Tallinna Linnaarhiivi. Ühispöördumise vastuvõtul Tallinna Raekojas osalesid vasakult Tallinna Linnaarhiivi juhataja Küllo Arjakas ja linnavolikogu esimehed Koit Kaaristu, Andres Kork, Sulev Mäeltsemees, Priit Vilba (Willbach), Rein Voog ja Maret Maripuu

Tallinna Päeval, 15. mail 2017. aastal kohtusid pärast 13 aastast vaheaega taas tseremoniaalsel Toompea ja all-linna kohtumisel Vabariigi Valitsuse ja Tallinna juhid – peaminister Jüri Ratas (endine Tallinna linnapea) ja Tallinna abilinnapea linnapea ülesannetes Taavi Aas.

Tallinna Linnavolikogu esimees Kalev Kallo juhatab linnavolikogu istungit

VI osa

TALLINNA LINNAVOLIKOGU LIIKMED 1901-2017

1901. aasta valimised:

J. Umblia. Ajalooline pööripäev Tallinna Raekojas. Linnad ja Alevid, 1930, Nr 2/3, lk 18

v. Antropoff O. Benecke L. Berting E. Bätge G. Beljagin H. Varpuu R. Veiss E. Veiss I. Vinogradof M. Gavrilof v. Hagemeister J. Haller A. Hahn A. Hoeppener E. Hoeppener J. Hansmann V. Hoerschelmann F. Giess K. Gräbner J. v. Hueck R. v. Hueck L. Daugul E. Dehio V. Demin parun Girard A. Johannson A. Johannson J. Kork O. Koch J. Kristjuhan	H. Krumets K. Luther Chr. Luther parun Maydell R. Mayer A. Meyer v. Mickwitz A. Moller A. Nelsas A. Nüchtern E. Pfaff A. Rose parun Rosen parun Rosen J. Runge T. Saarmann P. Sorgus H. Tamm H. Tiik M. Tresberg H. Törnbaum J. Umblia v. Fick H. Florell N. Schmidt N. Schroeter A. Ströhm T. Eichen G. Engelberg K. Jürgenson
---	--

1904. aasta valimised:

J. Umblia. Ajalooline pööripäev Tallinna Raekojas. Linnad ja Alevid, 1930, Nr 2/3, lk 19

Eestlased: J. Aavik H. Hamann J. Hansmann J. Ihermann A. Johanson G. Kalla F. Karlson dr. Köhler A. Koba J. Kurnim V. Lender M. Lintzbach K. Luha (suri 23.12.1906, asemele tuli O. Volmer 28.12.1906) J. Marland K. Mänd J. Mürkes (suri 30.11.1905, asemele tuli G. Maidel) O. Neugard A. Nelsas J. Poska M. Pung K. Päts (langes välja 30.06.1906, asemele tuli M. Paulberg 12.09. 1906) M. Rõuk T. Saarmann J. Seermann P. Sorgus J. Teemant (langes välja 30. 06.1906, asemele tuli E. Galnbek 12.09.1906) K. Tiik F. Trakmann M. Tresberg J. Umblia M. Uferbach J. Schlisti P. Schreim G. Steinberg O. Strandman T. Eichen	Sakslased: O. Benecke E. Bätge R. Veiss E. Veiss E. Hoerschelmann K. Gräbner J. v. Hueck E. Dehio V. Demin parun Girard A. Johannson parun Maydell v. Mickvitz G. Oklon N. Riesenkauff v. Ritter Chr. Rotermann N. Tamm N. Schroeter (langes välja 10.05.1906, asemele tuli E. Geppener 10.05. 1906) E. Erbe Venelased: G. Beljagin P. Vinogradov F. Malachov A. Romaschko (langes välja 7.12.1906, asemele tuli M. Salm 13.12.1906)
---	---

1909. aasta valimised:

J. Umbliu. Ajalooline pööripäev Tallinna Raekoja. Linnad ja Alevid, 1930, Nr 2/3, lk 21

Eestlased: J. Tammeveski J. Umbliu G. E. Luiga A. Johanson L. Tõnson A. Kreman P. Sorgus F. Karlson J. Poska J. Soonike A. Karuks J. Pullisaar V. Lender A. Trepp J. Vahtrik A. Nelsas J. L. Jürgens J. Käärrik E. Dolf K. Tender G. Steinberg J. Schlisti J. Prants V. Linnamägi A. Uibopuu G. Köhler J. Reintam T. Eihen A. Schilting K. Mend M. Tiik K. Siimon A. Allman H. Bauer T. Saarmann A. Kooba A. Haberman J. Brachmann	Sakslased: J. von Hueck parun E. Girand de Soucanton E. Hoeppener E. Dehio Ch. Mickwitz N. Riesenkaupf G. Scheel G. Stude E. Bätge E. Thomson D. Grünberg E. v. Bodisco Venelased: G. Beljagin N. Groševoi J. Vinogradov J. Hanin V. Feodoroff M. Gorschkov B. Grigorjev A. Blinov V. Nikitin
---	---

1913. aasta valimised:

J. Umbliu. Ajalooline pööripäev Tallinna Raekoja. Linnad ja Alevid, 1930, Nr 2/3, lk 21

Eestlased: M. Pung G. Treiberg A. Kreman G. E. Luiga V. Kesker E. Dolf K. Liivak A. Anderson A. Spridis F. Kadak J. Madjuvi R. Birkenberg N. Blauberg J. Vahtrik F. Haas J. Kallas P. Pinna A. Trepp A. Uesson J. Jürgens T. Kuusik V. Linnamägi F. Akel J. Veiserik J. Bergman J. Oras M. Moorman T. Kurikof N. Kann J. Schlisti F. Vahtrik E. Peterson V. Lender F. Karlson J. Liliental K. Mend A. Altman K. Pliiman A. Peet V. Pinkovski K. Siimon E. Veinberg P. Kuiberg	Sakslased: A. Marquart J. Rosenbaum E. Rotermann K. Siegel S. Schwarz M. Stilmark O. Benecke R. Schmidt E. Armsen G. Koch V. Karstens V. Auster R. Rank H. Hirsch M. Hirsch N. Riesenkampf A. Jürgens V. Johannson O. Koch E. Bodisko G. Scheel K. Stempel V. Oldekopp E. Bätge E. Wahl E. Detloff Chr. Mickwitz E. Hörschelmann Venelased G. Beljagin M. Gorschkov F. Blinov A. Krjukov V. Andrejev-Gorbatshev
---	---

1917. aasta 13.-18. veebruari valimised:

Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 195, nimistu 3, säilik 137

J. Umbliu. Ajalooline pööripäev Tallinna Raekoja. Linnad ja Alevid, 1930, Nr 2/3, lk. 22

N. Aljantschikov A. Bürger A. Anderson A. Kreman J. Weltermann K. Liivak J. Pitka W. Kesker A. Birk M. Luther H. Hirsch G. Sievers R. Schmidt L. Beljajev J. Anton V. Hvalenski N. Ivanov G. Lanekorb J. Pullisaar J. Sitska J. Kesküll V. Karstens J. Poska M. Pung H. Saat H. Bauer P. Kuiberg	J. Jegorov F. Vahtmeister A. Arro O. Nigol H. Reier M. Amisepp O. Kilgas E. Krik J. Bergmann F. Trakmann J. Jürgens T. Kuusik K. Morman N. Kann V. Serdjuk V. Pinkovski J. Oras A. Kirmann K. Ever O. Reintam O. Freiman V. Potapov V. Andrejev-Gorbatshev A. Uusen J. Aben J. Liliental	A. Uesson M. Lintsbah A. Krjukov J. Karo E. Veinberg J. Annusson A. Buldas E. Peterson J. Preismann V. Hanstein P. Vassiljev G. Tiik N. Riisenkampf V. Oldekop V. Auster E. Vahl M. Hirsch J. Kopf J. Tannebaum C. Mickwitz O. Beneke E. Bätge A. Koch R. Schulmann H. Koch A. Jürgens F. Falkenberg
--	---	--

1917. aasta 6. augusti valimised:

Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 195, nimistu 3, säilik 138

Hans Pöögelmann Jaan Anvelt Ivan Rabtšinski Vladimir Velman Nikolai Janson Jaan Ikmeldt Hendrik Suder Ivan Kuzmin Julius Rosfeldt Pavel Utotškin Karl Metlik Jaan Tšoderain Jaan Sihver Gustav Topp Otto Rästas Johannes Heintuk Rudolf Vakman Otto Münter Eduard Bekler Dora Hazan Jelizaveta Tretter Eleonora Ilga Johannes Nael Aleksandr Silberg Mikkel Vikman Aleksandr Petrov Martin Likemets Grigori Sokolov Johannes Käspert Ivan Tideberg Alma Tivas Juhan Lilienbach Andres Sülla Jüri Rästas	Oskar Riman August Saal Alice Tisler Johann Preast Hans Peterman Gustav Laur Jaan Liiv Ferdinand Rei Juhan Kurg Peeter Aisupet Jakob Lesser Jakob Barvik Karl Kruštein Johannes Veidemann Aleksandr Hannus Jüri Peer Jaan Saks Selma Arro Aleksandr Balevski Johannes Habermann Maria Eder Mihhail Truu Voldemar Orras Fjodor Semenuhha Johannes Mägi Mihhail Koolmeister Vassili Jeršov Aleksei Boitsov Henrich Solts Aleksandr Filippov Johann Metsaots Karl Traat Rudolf Saame Dimitri Balašov	Aleksandr Dering Richard Treifeldt Vassili Leman Johann Nenn Peeter Burdov Martin Vaarman Kristjan Raud Kateriina Talo Aleksandr Klazer August Putk Leo Seppur Robert Strazdin Georgi Tomson Ilja Zaitsev Jaan Kasemets Leonid Roosileht Nikolai Novikov Juhan Kello Ervin Klemmer Kristjan Goldschmidt Artur Tann Mihhail Soglobov Martin Sun Jelizaveta Krestovskaja Aleksandr Kask Jaan Barrot Vassili Jakovlev Ivan Tžiževski Vassili Subotšev Maria Karin Aneta Reinap Aleksandr Einbek Anna Karu
--	--	--

1919. aasta valimised:

RT 1919, 52, lk. 410

1. Tallinna väikekaupmeeste poolt Eduard Saarepera, Willem Papp, Mait Johannes Sõerde, Jaan Veinberg.
2. Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei poolt Wihelm Masik, Paul Abramson, Gottlieb Ast, August Uibopuu, August Tulp, Johannes Pikkow, Johannes Normann, Jakob Männik, Linda Jürman, Anton Palwadre, Karl Mirma, Märt Raud, Kristosor Praker, Johannes Mesko, Bernhard Eilmann, Otto Niineberg, Eduard Tonto, Hans Hamburg, Johannes Kärner, Gustav Küjen, Jüri Meier, Artur Simsiwart, Werner Neerep.
3. Eesti Tööerakonna poolt Rudolf Paabo, Anton Uesson, Jüri Annusson, Artur Dewis, Karl Sibul, Willem Reino, Salme Tuuts, Rudolf Allmann, Karl Mikita, Jaan Rumma, Heino Anto, Paul Ööpik.
4. Üürniku seltsi poolt Aleksander Kask, Aleksander Pormann, Johannes Depmann, August Tirmann.
5. Tallinna majaomanikkude poolt Jaan Pullisaar, Karl Lüüs, Juhan Umblia, Johannes Kesküll, Otto Riggol, Hans Saat, Karl Ewer, Friedrich Wachtmeister, Karl Liiwak, August Kraemann.
6. Kristliku Rahwaerakonna poolt Jaan Linnamägi, Heinrich Bauer, Oskar Amberg, Aleksander Kapp, Artur Perna, Woldemar Linnamägi, Leopold Raudsepp, Juhan Reintam.
7. Eesti Rahwaerakonna poolt Jaan Poska, Udo Birk, Juhan Bergmann, Jaan Sitska, August Janson, Aleksander Bürger, Johan Lepa, Jakob Westholm, Jüri Schönberg, Karl Saral, Eduard Kübarsepp.
8. Sotsialistide - Rewolutsionäärade poolt Erich Jonas, Martin Bleimann, Jaan Kärner, Willem Kõrwer, Aleksander Janson, August Hansen, Jaan Ollis, Jakob Meerits, Theodor Maurer, Eduard Todesson, Hans Simson, Karl Freiberg, Karl Sampuu, Karl Grustan, Gustaw Turgan.
9. Saksa erakonna poolt Harry Koch, Roman von Antropoff, Leontine von Hippus, Gerhard Kress, Erwin Thomson, Friedrich Holm, Artur Ströhm, Paul Kunberg, Werner Obst, August Spindler, Gustaw von Sievers, Artur Behrsing, Gustaw Gnadeberg.
10. Juudi koguduse nõukogu poolt Biktor Lewinowitsch.

1921. aasta valimised:

RT 1921, 23, lk, 144

1. Tallinna Majaomanikkude nimekirjas Jaan Masing, Woldemar Lender, Karl Lüüs, Alfred Maurer, Juhan Mürk, Robert Gutmann, Johan Kesküll, Hans Saat, Otto Niggol.
2. Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei nimekirjas Mihkel Martna, Karl Virma, Johannes Pikkov, Mait Püümann.
3. Tööerakonna nimekirjas Anton Uesson, Rudolf Paabo, Jüri Annusson, Aleksander Veidermann, Aleksander Drewerk, Ants Piip, Jaan Tomp, Tõnis Kalbus, Paul Öpik, Tõnu Loik, Paul Pedusaar, Jaan Martens, Otto Kiesel, Theodor Käärik, Aleksander Lukk, Anna Tellmann, Nikolai Talts, Jaan Kross.
4. Wigastatud Sõjameeste ühisuse nimekirjas Mihkel Waarmann.
5. Tallinna kaupmeeste rühma nimekirjas Mait Johannes Sõerde.
6. Kristliku Rahwaerakonna nimekirjas Nikolai Kann, Artur Perna, Leopold Raudsepp, Eduard Paimal, Karl Erma, Johann Klanmann, Artur Hüüs, Johan Reintam, Hans Kuhu, Artur Sommer.
7. Eesti Rahwaerakonna nimekirjas Aadu Birk, August Keisermann, Jakob Westholm, Aleksander Bürger, Johann Lepa, Jüri Oras.
8. „Üürniku” seltsi nimekirjas Eugen Friedolin, Konstantin Leht mets, Harry Kullerkup, Paul Sepp, Mihail Krents, Hilda Torupill, Aleksander Pormann, Johan Depmann, Juhan Leps.
9. Kommunistlikkude tööliste nimekirjas Johannes Wanja, Paul Raudsepp, Arnold Sommerling, Mihkel Kalm, Johannes Samra, Jaan Kurgema, Jüri Rooberg, Jüri Liiwas, Jaan Truumann, Eduard Ambos, Eduard Sandström, Julius Sahk, Tõnis Mets, Sergei Andrejev, Karl Kuusk, Johan Tantshindrek, Karl Ellis, Johannes Wjän, Paula Järw, Johannes Promis, Jaan Leeto, Karl Tammik, Adolf Leewald, Peeter Simson, Elfriede Schmidt, Tõnis Kumm, Johanna Hannus, Gustaw Saum.
10. Eesti Iseseisva Sotsialistliku Tööliste Partei nimekirjas Erich Jonas, Hermann Norrak, Paul Abramson, Hans Hamburg.
11. Saksa-Balti erakonna nimekirjas Harry Koch, Gerhard Kress, Ernst Siebert, Werner Obst, Aleksander Jürgens, Arel de Vries, Otto Haller, Eugen Wilde, Ernst Stackelberg, Leontine von Hippus, Martin Luther.

1923. aastal oli 1921. aastal valitud Tallinna Linnavolikogu koosseis vahepeal toimunud sagedaste muudatuste tõttu järgmine (Tallinna Linnavolikogud 1917-1930 ... op. cit, lk 34):

1. Tallinna Majaomanikkude nimekirjas (10 kohta) J. Masing, K. Lüüs, J. Mürk, J. Kesküll, H. Saat, Fr. Trakmann, K. Liivak, J. Ollik, K. Ever, J. Reisman.
2. Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei nimekirjas (4 kohta) K. Virma, J. Pikkov, M. Püümann, A. Tulp.
3. Tööerakonna nimekirjas (19 kohta) A. Uesson, R. Paabo, A. Veidermann, A. Piip, J. Tomp, P. Öpik, T. Loik, P. Pedusaar, J. Martens, O. Kiisel, Th. Käärik, A. Lukk, A. Tõrvand-Tellmann, N. Talts, J. Kross, G. Ney, A. Nilson, H. Silla ja A. Grünberg. Neist lahkusid aasta jooksul H. Silla ja A. Grünberg ning asemele tulid P. Vilukas ja J. Kukk.
4. Wigastatud Sõjameeste ühisuse nimekirjas (1 koht) J. Rebane.
5. Tallinna kaupmeeste rühma nimekirjas (1 koht) R. Viiderman.
6. Kristliku Rahwaerakonna nimekirjas (11 kohta) A. Perna, E. Paimal, J. Klanman, A. Hüüs, J. Reintam, V. Lellep, L. Raudkepp, A. Kressel, J. Lorberg, J. Tamm ja O. Amberg. Neist lahkusid aasta jooksul L. Raudkepp ja O. Amberg ning asemele tulid J. Tammeveski ja G. Rosenberg.
7. Eesti Rahwaerakonna nimekirjas (6 kohta) A. Keisermann, J. Westholm, A. Bürger, J. Lepa, J. Oras ja J. Pullisaar. Neist lahkusid aasta jooksul J. Lepa ja J. Oras ning asemele tulid A. Kann ja V. Papp.
8. „Üürniku” seltsi nimekirjas (10 kohta) K. Leht mets, H. Kullerkupp, P. Sepp, M. Krents, H. Torupill, A. Pormann, J. Depman, J. Leps, M. Vasar ja H. Kaan. Neist lahkusid aasta jooksul M. Vasar ja H. Torupill ning asemele tulid J. Maripuu ja M. Bormeister.
9. Kommunistlikkude tööliste nimekirjas (23 kohta) J. Wanja, K. Ellis, L. Nittin, J. Tüürman, A. Pahlberg, K. Horn, P. Ovi, H. Jänes, M. Süld, J. Rutopõld, J. Virgebau, J. Kaev, K. Kroonsep, J. Glasen, A. Raekson, K. Rootsi, J. Tõldsepp, A. Kivikink, G. Sussen, J. Rett, J. Tallenhof, J. Vedro, P. Petree.
10. Eesti Iseseisva Sotsialistliku Tööliste Partei nimekirjas (4 kohta) A. Janson, A. Sprenk, J. Akkerberg ja J. Lill. Neist lahkus aasta jooksul J. Akkerberg ja asemele tuli A. Hansen.
11. Saksa-Balti erakonna nimekirjas (12 kohta) G. Kress, E. Siebert, A. de Vries, O. Haller, E. Wilde, E. Stackelberg, L. von Hippus, E. Wulff, B. Meyer, A. Vinkler, E. Hansen, G. Gahlnbäck. Neist lahkusid aasta jooksul A. Vinkler, O. Haller ja G. Kress ning asemele tulid L. Maydell, F. De Vries ja V. Thomson.

1923. aasta valimised:

RT 1924, 50, lk. 347-348

1. Töörahwa Ühine Wäerind (36 kohta) – Jaan Tomp, Johannes Kuppar, Paul Keerdo, Johannes Leimann, Aleksander Reinson, Aleksander Jaanson, Julius Tõnisson, Jakob Tüürman, Nikolai Veltson, Hendrik Allik, Aleksander Leiner, Jaan Glasson, August Hansen, Olga Künnapuu, Johannes Reesen, Karl Hanson, Anton Jalakas, Tiiu Suuster, Peeter Tenno, Robert Prass, Johannes Rett, Alma Järvapera, Peeter Petree, Rosalie Veltson, Johannes Elman, Eduard Laurits, Rudolf Veiram, Leena Laid, Gustaw Leiman, Karl Horn, Hermann Arbon, Johannes Suuster, Aleksander Levald, Oskar Elmik, Aleksander Tuur, Mihkel Kanter.
2. Eesti sots.-dem. t.p. ja Eesti iseseisev sots. t.p. (7 kohta) – Mait Püümann, Jaan Piiskar, Aleksander Tulp, Johannes Normann, Karl Virma, Erich Jonas, Johannes Pikkov.
3. Tööerakond (7 kohta) – Anton Uesson, Ado Anderkopp, Rudolf Paabo, Aleksander Veidermann, Juhan Kukk, Alfred Möttus, Jaan Tomp.
4. Tallinna majaomanikkude rühm (10 kohta) – Jaan Masing, Johannes Mürk (Johann Kesküll – surn.), Hans Saat, Friedrich Trakmann, Johann Umblia, Johannes-Leopold Jürgens, Jaan Ollik, Ferdinand Kadak, Oskar Trautwach, Karl Ever (Kesküllil asemel).
5. Kristlik Rahwaerakond (9 kohta) – Leopold Raudkepp, Eduard Paimal, Heinrich Bauer, Johannes Tammeveski, Hans Leesment, Ludwig Luther, Juhan Reintam, Aleksander Kressel, Artur Sommer.
6. Eesti Rahwaerakond (3 kohta) – Jakob Westholm, Aleksander Bürger, Friedrich Jakobson.
7. Saksa-Balti erakond (8 kohta) – Arel der Vries, Bruno Meyer, August Spindler, Leontine Hippus, Hermann Nottbeck, Leopold Jakobson, Ernst Stackelberg, Franz de Vries.
8. Üürnikkude rühm (13 kohta) – Harry Kullerkupp, Hermann Kaan, Konstantin Lehtmets, Jaan Rebane, Reinhard Vasar, Mart Bormeister, Paul Sepp, August Weiper, Johann Depmann, Rudolf Schiller, Paulus Lübeck, Paulus Maripuu, August Uibopuu.
9. Ühendatud Wene rühm (1 koht) – Iwan Gorschkow.
10. Tallinna linna Juudi walijad (1 koht) – Genoch-Heinrich Gutkin.
11. Kodanikkude Liit (2 kohta) – Ernst Maasik, Johannes Reinthal.
12. Rahvuslik Wabameelne partei (4 kohta) – Hindrek Rikand, Aleksander Tamm, Ernst Webermann, Konrad Roost.

Tallinna Linnavolikogu erakondlik struktuur muutus pärast seda, kui 1. detsembri 1924. aasta riigipöördekatse organiseerijad kõigist volikogudest välja arvati. Tallinna Linnavolikogus **tunnistati lõppenuks „Töörahwa ühisuse väerinna” nimekirjas valitud 26 linnavoliniku volitused:**

Eduard Laurits
Karl Horn
Vladimir Andrejev
Harald Waldmann
Joosep Raudsepp
Ida Potter
Johannes Paulmann
Johannes Sepp
Aleksander Uudo
Sergei Uiibo
August Järw
Julius Lind
Jüri Töldsepp
Karl Raudsepp
Gustav Silm
Jüri Ehrlich
August Nurk
Erich Sõerd
Richard Seilmann
Aliide Lepp
Anna Idam
Kirill Teär
Johannes Will
Oskar Eller
Johannes Latsi
Madis Tondi

Tallinna Linnavolikogu koosseis 1926. aastal:

„Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1926”, lk. 1-2

1. Eesti Sotsiaaldemokraatliku Partei ja Iseseisva Sotsialistliku Tööliste Partei liidu rühm – Jaan Piiskar, Aleksander Tulp, Johannes Normann, Karl Virma, Johannes Pikkov, Bernhard Eilmann, Tõnis Õunapuu, Voldemar Oras, Karl Kaal, Oskar Gustavson (lahkus 25.03.1926, asemele tuli Johann Assafrei), Konstantin Salmann.
2. Tööerakonna rühm – Anton Uesson, Rudolf Paabo, Aleksander Veidermann, Jaan Tomp, Tõnu Loik, Jaan Martens, Arnold Schulbach (lahkus 13.10.1926, asemele tuli Jaan Kross), Theodor Käärrik, August Kuks, Madis Käbin, Paul Öpik (lahkus 03.11.1926, asemele tuli Aleksander Lukk).
3. Tallinna Majandusomanikkude rühm – Jaan Masing, Johannes Mürk, Hans Saat, Friedrich Trakmann, Johann Umbliia, Johann-Leopold Jürgens, Jaan Ollik (suri 21.04.1926, asemele tuli Karl Eisenberg), Ferdinand Kadak, Nikolai Liblik, Friedrich Vachtmeiser, Johann Õunapuu, Karl Luik, August Anderson, Oskar Trautvach.
4. Kristliku Rahvaerakonna rühm – Eduard Paimal, Johannes Tammeveski (suri 25.08.1926, asemele tuli Juhan Vessart), Hans Leesment (lahkus 16.06.1926, asemele tuli Villem Kiive), Ludvig Luther, Juhan Reintam, Aleksander Kressel, Johannes Tamm, Jaan Kukelmann, Artur Perna, Jüri Lorberg, Hans Kubu, Mihkel Saar, Gustav Rosenberg (lahkus 29.11.1926, asemele tuli Tõnis Saar), Albin Struzkin, Gerhard Sosaar (lahkus 13.10.1926, asemele tuli Johan Tamm).
5. Eesti Rahvaerakonna rühm – Christian Brüller (lahkus 20.01.1926, asemele tuli Hermann Reivas), Villem Kesker, Karl Kornel (lahkus 17.02.1926, asemele tuli Jaan Pullisaar), Friedrich Jakobson.
6. Saksa-Balti erakonna rühm – Bruno Meyer, Leontine Hippius, Leopold Jakobson, Franz de Vries, Wilhelm Wrangell, Otto Haller, Eugen Wilde, Ernst Boustedt, Axel Winter, Kurt Weiss, Erich Hansen, Aleksander Winkler, Erwin Thomson (lahkus 17.03.1926, asemele tuli Bruno Armsen).
6. Üürnikkude seltsi „Üürnik” rühm – Harry Kullerkupp, Konstantin Lehtmet, Jaan Rebane, Paul Sepp, August Veiper, Johan Depman, Rudolf Schiller, Paulus Lübeck, Johan Maripuu, Johannes Leps, Rudolf Hüpner (lahkus 29.09.1926, asemele tuli Frants Antony), Johannes Jaanuska (lahkus 20.01.1926, asemele tuli Hans Laansoo), Willem Saarjärv, Peeter Kabrits, Aleksander Pormann, Johannes Veske, Paul Adamfeldt, Artemi Tõnisberg, Julius Kraam, Otto Eilmann.
7. Ühendatud vene rühm – Ivan Gorškoff, Gabriel Beljagin.
8. Tallinna linna juudi grupp – Genoch-Heinrich Gutkin.
9. Kodanikkude Liidu rühm – Ernst Maasik (lahkus 20.01.1926, asemele tuli August Einer), Johannes Reinthal, August Kuben.
10. Rahvuslik-Vabameelsete Partei rühm – Jaan Pent (lahkus 17.03.1926, asemele tuli Oskar Jankovits), Konrad Roost (suri 12.12.1926, asemele tuli Mart Murten), Richard Georgiin, Märt Kabal, Aleksander Mänd, Karl Pommer (lahkus 13.10.1926, asemele tuli Peeter Turva).
11. Tallinna Väikekaupmeeste rühm – Hans Margens

1927. aasta valimised:

RT 1927, 14, lk 142-143

Vene rahvuslik kandidaatide nimekiri:

- 1) Aleksei Jegorov 44 a.

Tööerakonna kandidaatide nimekiri:

- 1) Theodor Tallmeister 37 a., 2) Otto Strandmann 51 a. (lahkus 04.05.1927, asemele tuli Mihkel Klemmer), 3) Ado Anderkopp 32 a. (lahkus 22.07.1927, asemele tuli Albert Org), 4) Anton Uesson 47 a., 5) Rudolph Paabo 37 a., 6) Aleksander Veidermann 38 a., 7) Jaan Tomp 44 a., 8) Tõnu Loik 50 a. (lahkus 12.10.1927, asemele tuli Johannes Kollist), 9) Jaan Martens 44 a., 10) Otto Kiesel 40 a., 11) Oskar Kiimann 31 a., 12) Ferdinand Peterson 39 a., 13) Teodor Käärrik 37 a., 14) Jaan Kross 48 a., 15) Elmar Grünberg 29 a., 16) Arnold Susi 31 a., 17) Arnold Ravaraja 34 a.

Tallinna majaomanikkude kandidaatide nimekiri:

- 1) Jaan Masing 51 a. (lahkus 06.04.1927, asemele tuli Herman Soone), 2) Johannes Mürk 52 a. (lahkus 19.09.1928, asemele tuli Johannes Õunapuu), 3) Johannes-Leopold Jürgens 56 a., 4) Joonas Haarmann 39 a., 5) Julius Anton 47 a., 6) August Abram 43 a. (lahkus 29.08.1928, asemele tuli Nikolai Liblik), 7) Friedrich Trakmann 62 a., 8) Ferdinand Kadak 42 a., 9) Voldemar Andrusson 41 a.

Eesti sotsialistliku tööliste partei kandidaatide nimekiri:

- 1) Mait Püümann 44 a., 2) Aleksander Tulp 43 a., 3) Karl Virma 47 a., 4) Reinhold Saving 22 a. (lahkus 14.03.1928, asemele tuli August Gustavson), 5) Alma Ostra-Oinas 40 a., 6) Jaan Piiskar 43 a., 7) Joosep Rukki 46 a. 8) Johannes Pikkov 43 a., 9) August Sirro 43 a., 10) Johannes Hiob 43 a., 11) Aleksei Janson 60 a., 12) Julius Lepenid 48 a., 13) Martin Norenberg 21 a. (lahkus 14.11.1928, asemele tuli Alfred Offenbach), 14) Bernhard Eilmann 34 a., 15) Jaan Rummo 29 a.

Tallinna juudi koguduse kandidaatide nimekiri:

- 1) Maks Klompus 40 a.

Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekiri:

- 1) Heinrich Bauer 52 a. (suri 12.10.1927, asemele tuli Nikolai Blees), 2) Alexander Kapp 52 a. (lahkus 14.03.1928, asemele tuli Leopold Raudkepp), 3) Alfred Nirk 37 a., 4) Hans Kubu 34 a. (lahkus 28.03.1928, asemele tuli Jaan Kukelmann, kes lahkus 04.07.1928, asemele tuli Jüri Leidtorf), 5) Eduard Paimal 42 a., 6) Adolf Kubo 36 a., 7) Juhan Reintam 56 a.

Saksa-Balti kandidaatide nimekiri:

- 1) Hermann Nottbeck 42 a., 2) Gerhard Kress 32 a. (lahkus 16.03.1927, asemele tuli Vilhelm Wrangell, kes lahkus 12.12.1928, asemele tuli Teodor German, kes lahkus 13.11.1929 ja asemele tuli Siegfried Bremen), 3) Franz de Vries 36 a., 4) Eugen Vilde 45 a., 5) Axel Winter 29 a., 6) Leontine Hippus 58 a., 7) Leopold Jakobson 38 a. (lahkus 18.09.1929, asemele tuli Oswald Hartge).

Eesti rahvaerakonna kandidaatide nimekiri:

- 1) Ottomar Maddison 47 a., 2) Rein Eliaser 41 a. (lahkus 02.11.1927, asemele tuli Jaan Tõnisson, kes lahkus 14.12.1927 ja asemele tuli Emma Lasberg). (1928. aastal liitus linnavolikogus Eesti Rahvaerakonna rühmaga Villem Kesker, kes lahkus 20.06.1928 ja asemele tuli Jaan Raud).

Üürniku kandidaatide nimekiri:

1) Harry Kullerkupp 37 a., 2) Konstantin Lehtmets 57 a. (lahkus 12.12.1928, asemele tuli Paul Sepp).

Liitunud seltside majanduslise rühma kandidaatide nimekiri:

1) Hans Margens 52 a.

Eesti tööliste partei kandidaatide nimekiri:

1) Gustav Tulper 44 a., 2) Hans Martinson 54 a. (lahkus 16.03.1927, asemele tuli Johannes Kutmann), 3) August Sprenk 41 a. (lahkus 06.04.1927, asemele tuli Jaan Seemiskar, kes lahkus 23.11.1927 ja asemele tuli Jaan Ollis), 4) Theodor Maurer 37 a. (lahkus 27.02.1929 Eesti Tööliste Partei rühmast ja jäi linnavolikokku Tallinna tööliste esindajana), 5) Ernst Selge 31 a. (lahkus 21.09.1927, asemele tuli Hans Karo, kes lahkus 27.02.1929 Eesti Tööliste Partei rühmast ja jäi linnavolikokku Tallinna tööliste esindajana), 6) Eduard Pesur 21 a. (lahkus 27.02.1929 Eesti Tööliste Partei rühmast ja jäi linnavolikokku Tallinna tööliste esindajana, aga 29.05.1929 liitus Eesti Sotsialistliku Tööliste Partei rühmaga).

Tallinna tööliste kandidaatide nimekiri:

1) Arnold Grimpel 25 a. (lahkus 04.07.1928, asemele tuli Ida Kiltmann), 2) Albert Past 21 a. (jäi volikogusse erapooletuna alates 24.08.1927), 3) Eduard Metsamart 31 a. (lahkus 22.06.1927, asemele tuli Anton Allik), 4) August Luik 27 a. (lahkus 02.09.1927, asemele tuli Johannes Kütman), 5) Anna Mosel 30 a., 6) Johannes Väljataga 25 a., 7) August Tähve 37 a., 8) Johannes Hunt 24 a. (lahkus 17.10.1928, asemele tuli Aleksander Poller), 9) Karl Hanson 54 a., 10) Ida Ottokar 32 a. (lahkus 02.05.1928, asemele tuli Eduard Penno, kes lahkus 12.12.1928 ja asemele tuli Evald Rootsi).

Kehvemate üürnikkude kandidaatide nimekiri:

1) Karl Kiimann 39 a., 2) Mart Bormeister 42 a. 3) Robert Astrem 39 a., 4) Aleksander Pormann 54 a. (lahkus 06.04.1927, asemele tuli August Uibopuu).

Kodanlise koonduse kandidaatide nimekiri:

1) Nikolai Kann 53 a., 2) Johannes Reinthal 51 a., 3) Johann Tamm 45 a.

Eesti rahvaerakonna kandidaatide nimekiri:

1) Villem Kesker 54 a. (liitus 1928. aastal Eesti Rahvaerakonna rühmaga).

1930. aasta valimised:

RTL 1930, 11, lk 306-307

1. Majandusliikude Ühingute Liidu kandidaatide nimekirja ühendus:
 - 1) Johannes Reinthal 54 a., 2) Ado Erit 52 a. (lahkus 15.02.1932, asemele tuli Adolf Kubo), 3) August Kitzberg 34 a. (lahkus 18.11.1931, asemele tuli Jaan Eismann).
2. Üürnikkude ja tööliste kandidaatide nimekiri:
 - 1) Karl Kiimann 41 a. (lahkus 22.04.1931, asemele tuli Julius Rosenblatt), 2) Robert Astrem 42 a., 3) Rein Landmann 42 a., 4) Karl Lepik 36 a.
3. Vene ühendatud kandidaatide nimekiri:
 - 1) Aleksei Jegorov 47 a., 2) Aleksei Sorokin 41 a.
4. Tallinna tööliste ja kõigi palgateenijate nimekiri (selles nimekirjas linnavolikokku valitute volitused lõpetati 26.04.1930):
 - 1) Karl Kingissepp 48 a., 2) Konstantin Veiss 33 a., 3) Johannes Vahtkerl 36 a., 4) Aleksander Joll 52 a., 5) Valter Kaaver 25 a. (lahkus 26.03.1930, asemele tuli August Tarum), 6) Aleksander Poller 41 a., 7) Gustav Tulper 47 a., 8) Richard Jõulu 30 a., 9) Aleksander Kirikal 42 a. (lahkus 05.03.1930, asemele tuli Marie Brumbach), 10) Anton Hallik 36 a., 11) Johannes Mägi 41 a., 12) Mihkel Ligi 31 a., 13) Priidik Kroos 43 a., 14) Andres Leekar 30 a.
5. Kehvade üürnikkude ja töölisühingute tegelaste ühine kandidaatide nimekiri:
 - 1) Karl Must 32 a., 2) Eduard Pesur 24 a., 3) Albert Past 24 a.
6. Saksa-Rootsi valimisbloki kandidaatide nimekiri:
 - 1) Hermann Nottbeck 45 a. (lahkus 18.02.1931, asemele tuli Osvald Hartge, kes lahkus 16.12.1931 ja asemele tuli Erich Engelhardt), 2) Leo Wilcken 46 a., 3) Franz de Vries 39 a., 4) Leontine von Hippus 61 a., 5) Axel Winter 32 a., 6) Eugen Wilde 48 a. (lahkus 02.03.1932, asemele tuli Arvid Nottbeck), 7) Nikolai Blees 46 a., 8) Siegfried Bremen 43 a.
7. Tööerakonna kandidaatide nimekiri:
 - 1) Theodor Tallmeister 40 a., 2) Anton Uesson 50 a., 3) Rudolph Paabo 40 a., 4) Juhan Vilms 36 a. (lahkus 10.08.1932, asemele tuli Albert Org, kes langes välja Linnaseaduse § 61 põhjal 20.09.1933 ja asemele tuli Johan Kollist), 5) Jaan Martens 47 a. (lahkus 14.10.1931, asemele tuli Jaan Kross), 6) Jaan Tomp 47 a., 7) Arnold Ravaraja 37 a. (lahkus 26.03.1930, asemele tuli Otto Kiesel), 8) Oskar Kiimann 34 a., 9) Aleksander Veidermann 41 a., 10) Johan Kana 47 a., 11) Aleksander Melencuk 34 a. (suri 1932, asemele tuli Jaan Pipar), 12) August Tammann 35 a. (lahkus 14.05.1930, asemele tuli Edmund Aadli).
8. Tallinna majaomanikkude kandidaatide nimekiri:
 - 1) Jaan Masing 54 a., 2) Johannes Mürk 55 a., 3) Johannes-Leopold Jürgens 59 a. (lahkus 14.10.1931, asemele tuli Ilmar Kallaste, kes lahkus 31.05.1933 ja asemele tuli August Lilienberg), 4) Julius Anton 50 a., 5) Mihkel Pung 53 a. (lahkus 18.02.1931, asemele tuli Gabriel Linholm), 6) Friedrich Vahtmeister 57 a., 7) Johann Õunapuu 46 a., 8) Friedrich Trakmann 65 a., 9) Joonas Haarmann 42 a., 10) Herman Soone 54 a.
9. Rahvaerakonna kandidaatide nimekirja ühendus:
 - 1) Jaan Tõnisson 61 a. (lahkus 13.12.1933, asemele tuli Aleksander Schipai), 2) Gustav Ollik 60 a., 3) Friedrich Uibopuu 52 a. (suri 18.09.1933, asemele tuli Oskar Treilmann), 4) Eduard Tõnisson 41 a., 5) Villem Kesker 57 a., 6) Emma Lasberg 35 a. (lahkus 20.09.1933, asemele tuli Anna Varma), 7) Rudolf Moormann 37 a., 8) Ottomar Maddison 50 a., 9) Hans Lellep 67 a. (lahkus 18.05.1932, asemele tuli Juhan Jaik), 10) Rein Eliaser

44 a., 11) Jaan Puskay 34 a. (lahkus 14.05.1930, asemele tuli Voldemar Korjus, kes lahkus 06.04.1932 ja asemele tuli Karl Kraan).

10. Tallinna juudi koguduse kandidaatide nimekiri:

1) Markus Blumberg 46 a. (lahkus 16.12.1931, asemele tuli Abram Gurevitš, kes lahkus 18.05.1932 ja asemele tuli Boris Mirvits).

11. Korteriolude arendamise ühingu „Elamukultuur” kandidaatide nimekiri:

1) Johann King 47 a.

12. Eesti sotsialistliku tööliste partei kandidaatide nimekiri:

1) August Rei 43 a., 2) Mihkel Martna 69 a. (lahkus 12.11.1930, asemele tuli Johan Ode, kes lahkus 22.04.1931 ja asemele tuli Pauline Aurik), 3) Alma Ostra-Oinas 43 a., 4) Karl Virma 50 a., 5) Jaan Piiskar 46 a., 6) Aleksander Tulp 46 a., 7) August Sirro 46 a., 8) Leopold Johanson 41 a., 9) August Gustavson 34 a., 10) Hans Martinson 57 a. (lahkus 22.04.1931, asemele tuli Jaan Rummo, kes lahkus 02.03.1932 ja asemele tuli Aleksander Pirsen), 11) Johannes Kraan 28 a. (lahkus 14.10.1931, asemele tuli Bernhard Eilmann), 12) Johannes Hiob 45 a., 13) Johannes Pikkov 46 a., 14) Mait Püümann 47 a. (lahkus 20.09.1933, asemele tuli Julius Lepenid), 15) Johannes Amberg 37 a. (lahkus 19.08.1931, asemele tuli Karl Kaal), 16) Karoline Tulp 39 a., 17) Afroim Rochlin 43 a.

13. Kohaliku koonduse ja kinnisvaraomanikkude kandidaatide nimekirjade ühendus:

1) Ernst Peterson 61 a.

1934. aasta valimised:

RTL 1934, 28

1. Eesti sotsialistlik tööliste partei

1) August Rei, 2) Leopold Johanson (lahkus 11.03.1936, asemele tuli Johannes Hiob, kes suri 1937. a ja asemele tuli 20.10.1937 Jaan Karask), 3) Alma Ostra-Oinas, 4) Karl Ast (lahkus 26.03.1934, asemele tuli Johannes Pikkov), 5) Karl Virma (lahkus 28.02.1935, asemele tuli Oskar Puusepp), 6) August Gustavson, 7) Aleksander Jõeäär, 8) Nigol Andresen, 9) Jaan Piiskar (lahkus 06.04.1934, asemele tuli Aleksander Tulp).

2. Kristlased ja koguduste tegelased

1) Roderich Bidder, 2) Leopold Raudkepp.

3. Linnarentnikkude ja maaharijate, alevi majaomanikkude, väikekaupmeeste ja vabakutseliste valimisliit

1) Ernst Hansar

4. Majaomanike, majandusliste ja teiste kodanliste ringkondade liit

1) Jaan Masing, 2) Johannes Mürk, 3) Edgar Pau, 4) Johann Õunapuu, 5) Rudolf Kuuskmaa, 6) Hans Kõrgesaar, 7) Julius Anton, 8) Mikk Aamisepp.

5. Rahvuslik keskrühm ja väljastpoolt ühinenud majandus- ja kultuurtegelaste, vabakutseliste ning palgateenijate valimisliit

1) Anton Uesson, 2) Jakob Vestholm (lahkus 19.09.1934, asemele tuli August Neuhaus), 3) Tõnis Kalbus, 4) Rudolf Moormann (lahkus 22.10.1935, asemele tuli Anna Varma), 5) Theodor Tallmeister, 6) Tiido Kraus (alates 1936. aastast Kore), 7) Rudolph Paabo.

6. Tallinna juutkond

1) Boris Mirvitz

7. Tallinna saksa valimisliit

1) Leo Wilcken (lahkus 14.05.1934, asemele tuli Gert Koch), 2) Siegfried Bremen (lahkus 14.03.1935, asemele tuli Arvid Nottbeck), 3) Franz de Vries (suri 1938. a, asemele tuli 09.02.1938 Hans Paulsen), 4) Leontine Hippus, 5) Karl Steinberg.

8. Tallinna tööliste ja töötute ühine valijate ühendus

1) Rudolf Tamm, 2) Priidik Kroos (langes välja Linnaseaduse § 61 põhjal 19.10.1934 ja asemele tuli August Truu, kes lahkus 18.01.1937 ja asemele tuli Jaan Hammer, kes langes ka välja linnavolikogu koosseisust ja asemele tuli 17.11.1937 Juhan Vaht).

9. Tallinna üürnikkude seltsi „Üürnik” tööliste ja kõigi kehvikute ühine valijateühendus

1) Aleksander Maikalu, 2) Aleksander Kaera (lahkus 19.12.1935, asemele tuli Hermann Lehtmets), 3) August Sprenk (lahkus 12.12.1934, asemele tuli Richard Jõulu), 4) Jaan Johanson (alates 1936. aastast Juhtsalu).

10. Vene rahvusline liit Eestis

1) Aleksei Jegorov, 2) Aleksei Gorbatšev.

1939. aasta valimised:
RTL 1939, II, lk. 2940

Anton Allik Arthur-Alexander Alu Nikolai Andresen Ludvig-Bernhard Aulik Ado Erit Arnold Erolaid August Gustavson Kustas Hark Hermann Isküll Helmi Jansen Alma Jeets (Jõõts) Aleksander Jõeäär Richard Jõulu Karl Jürison Erich Kadakas Nikolai Kann Jakob Kents Johannes Kiivet Leopold Konga Johannes Koovits Elmar Kägu Richard Käsper Theodor Käärrik Hans Kõrgesaar Hermann Leht mets Tõnu Lesuke Hans Liiva Aleksander Maikalo Jaan Masing Louis Metslang	August Mikk Aleksander Naeres Enn Nurmiste Alma Ostra-Oinas Oskar Ottas Vladimir Paavel Artur Perna Artur Piht Jaan Poska Johannes Pruul Harry-Boris-Johann Pärkma Maks Pääbo Mari Raamat Jaan Reinbach Juhan Reintam Anatoli Renning Eduard Riisna Alfred Rästas Ilmar Saarna Aleksander Simon Theodor-Aleksis Tallmeister Valerian Teder Aleksander Tulp Anton Uesson Bruno Vahtrik Alfred Vender Roman Viederfeldt Helmut Volter Arnold Õunapuu Juhan Õunapuu
---	---

1989. aasta valimised:

10. detsembril 1989 ja kordusvalimistega 27. jaanuaril 1991 valitud Tallinna Linnavolikogu liikmed (valimistulemused selgitati üksiku ülekantava hääle meetodil) (Sulev Mäeltsemees. Tallinna Linnavolikogu 1989 – 1993. Tallinna Linnavolikogu Kantselei väljaanne, 1993. 55 lk)

Volikogu liige	Sünniaeg	Rahvus	Haridus	Saadud hääli		Valitud voorus
				I voorus	Koos hääli-te ülekand-misega	
I Keldrimäe (mandaate 3, kandidaate 16)						
1. Sulev Mäeltsemees	7.08.47	E	K	2898	–	1
2. Eino Väärtnõu	20.11.40	E	K	1731	2260	12
3. Aleksandr Iljin	10.11.45	V	K	1125	1801	14
II Tõnismäe (mandaate 5, kandidaate 17)						
4. Enn Siim	8.03.42	E	K	2437	–	1
5. Mart Siimann	21.09.46	E	K	1956	2078	8
6. Aleksandr Basev	24.12.46	V	KK	1604	2045	12
7. Mario Kivistik	15.06.55	E	LK	1364	1980	13
8. Peeter Liiv	24.07.53	E	K	1560	2204	15
III Järve (mandaate 1, kandidaate 2)						
9. Andres Kork	15.04.50	E	K	2591	–	1
IV Nõmme I (mandaate 3, kandidaate 12)						
10. Rein Ratas	9.05.38	E	K	2946	–	1
11. Alar Eiche	23.09.61	E	K	2490	–	1
12. Ülo Laanoja	19.02.53	E	K	2071	2336	8
V Nõmme II (mandaate 4, kandidaate 17)						
13. Arno Kikas	4.08.29	E	K	3751	–	1
14. Tõnis Erilaid	26.09.43	E	K	1572	2430	12
15. Indrek Mandre	9.09.64	E	K	1463	2341	14
16. Raik Saart	3.03.50	E	K	940	1981	16

VI Saue (mandaate 1, kandidaate 4)						
17. Matti Nappus	1.12.43	E	8kl	1280	1627	3
VII Kopli (mandaate 5, kandidaate 19)						
VIII Karjamaa (mandaate 3, kandidaate 7)						
18. Juri Dergunov	25.07.34	V	K	2537	–	1
19. Kalev Karu	4.04.56	E	K	2137	–	1
20. Oleg Stalnov	22.06.53	V	K	1014	1897	6
IX Pelgulinna (mandaate 3, kandidaate 11)						
21. Vello Ilmoja	11.07.30	E	K	3694	–	1
22. Heiti Aarna	15.11.45	E	K	1356	2017	8
23. Henn Sarv	7.03.55	E	K	424	1889	9
X Kalamaja (mandaate 2, kandidaate 8)						
24. Voldemar Promet	7.01.47	E	K	2094	–	1
25. Aadu Rast	15.11.32	E	K	1416	1847	6
XI Õismäe lõunaosa (mandaate 3, kandidaate 12)						
26. Boris Julegin	20.09.47	V	K	1338	2445	9
27. Elve Kasemets	18.06.42	E	KK	1806	2080	9
28. Jaak Vihmand	29.03.45	E	K	1255	1787	11
XII Õismäe põhjaosa (mandaate 3, kandidaate 12)						
29. Oleg Harlamov	24.02.66	E	K	3819	–	1
30. August Koppel	2.06.45	E	K	1871	2748	7
31. Andres Selg	10.11.57	E	KK	1197	2117	11
XIII Kadrioru (mandaate 4, kandidaate 24)						
32. Mart Aare	28.05.55	E	K			
33. Illar Ehala	30.01.46	E	K			
34. Igor Gnezdilov	27.05.46	V	K			
35. Viljar Hämalane	15.05.46	E	K			

XIV Ülemiste						
XV Uus-Pae						
XVI Lindakivi (mandaate 4, kandidaate 17)						
36. Mait Kornet	14.08.49	E	K	1953	2160	9
37. Kirill Teiter	25.08.52	E	K	1350	2401	14
38. Aleksandr Safonov	20.08.50	V	K	1130	1993	14
39. Raivo Palmaru	27.11.51	E	K	1261	2029	15
XVII Seli (mandaate 5, kandidaate 14)						
40. Rein Tamme	28.03.40	E	K	3134	–	1
41. Enn-Arno Sillari	4.03.44	E	K	2616	–	1
42. Ants Laansoo	1.04.41	E	K	1292	2251	2
43. Boris Popov	19.02.37	U	K	1719	1914	8
44. Viktor Tarassov	24.08.51	V	K	938	1674	12
XVIII Priisle (mandaate 2, kandidaate 11)						
45. Feliks Undusk	23.12.48	E	K	3297	–	1
46. Jaan Karu	3.01.45	E	K	1150	2379	9
XIX Pirita (mandaate 1, kandidaate 5)						
47. Lembit Kivisild	10.07.36	E	K	1547	1826	4
XX Maardu (mandaate 2, kandidaate 8)						
48. Oleg Golovtsov	19.03.35	V	K			
49. Anatoli Kanajev	9.05.47	V	K			
XXI Vanalinn (mandaate 1, kandidaate 3)						
50. Mati Arro	18.10.45	E	K	1297	–	1
XXII Lilleküla (mandaate 4, kandidaate 11)						
51. Olev Laanjärv	11.03.42	E	K	4216	–	1

52. Illar Viilmann	11.04.42	E	K	2842	–	1
53. Krista Kilvet	31.05.46	E	K	1328	2874	8
54. Tiit Toomiste	16.10.43	E	K	923	2616	10
XXIII Sütiste (mandaate 3, kandidaate 8)						
55. Matti Tarum	23.08.41	E	K	6359	–	1
56. Ott Sandrak	22.06.58	E	K	1158	3210	2
57. Enno Pere	7.10.38	E	K	973	2491	7
XXIV Vilde (mandaate 3, kandidaate 10)						
58. Väino-Rein Villik	28.02.36	E	K	5172	–	1
59. Jaan Moks	24.06.38	E	K	1306	2604	2
60. Indrek Saul	30.08.61	E	K	791	2395	9
XXV Tammsaare (mandate 5, kandidaate 14)						
61. Vello Saatpalu	31.05.35	E	K	5972	–	1
62. Andres Kollist	30.01.48	E	K	952	3016	2
63. Jüri Rass	22.09.58	E	K	968	2540	9
64. Ülo Tärno	22.05.36	E	K	1344	2518	11
65. Aleksander Bogovski	1.03.44	E	K	1279	2125	12
XXVI Akadeemia (mandaate 3, kandidaate 12)						
66. Ants Erm	1.09.53	E	K	2506	–	1
67. Rein Vahisalu	10.06.46	E	K	2170	–	1
68. Ants Vaimel	1.01.27	E	K	355	1508	11
XXVII Sõjaväeosad (mandaate 1, kandidaate 5)						
69. Igor Baranjuk	23.10.50	U	K			

Esimene muudatus linnavolikogu eeltoodud koosseisus toimus 30. jaanuaril 1990, mil linnavolikogu otsusega kinnitati Oktoobri Rajoonivalitsuse esimeheks M. Arro, sest vastavalt Kohaliku omavalitsuse aluste seadusele linnavalitsuse liige ei võinud olla linnavolikogu liige.

18. märtsil 1990 toimusid 21. valimisringkonnas asendusvalimised ja linnavolikogu liikmeks valiti Rein Veidemann, sünd. 17.10.46 eestlane, kõrgem haridus.

Edasised muudatused linnavolikogu koosseisus olid järgmised:

26. septembril 1991 lõpetati P. Liivi saadikuvolitused tagasiastumiseks esitatud isikliku avalduse põhjal;

26. märtsil 1992 lõpetati J. Dergunovi saadikuvolitused tagasiastumiseks esitatud isikliku avalduse põhjal;
 23. aprillil 1992 kinnitati linnavalitsuse liikmeks (keskkonnanõunikuks) R. Ratas ja tema saadikuvolitused lõpetati;
 18. märtsil 1993 loeti isikliku avalduse alusel lõppenuks V. Saatpalu linnavolikogu liikme volitused;
 26. augustil 1993 peatati A. Koppeli linnavolikogu liikme volitused seoses tema kinnitamisega linnavalitsuse liikmeks.

1993. aasta valimised:

<http://www.vvk.ee/varasemad/k93/tulemus/124000000.html>

Linnavolikogu liige	Hääle arv	Asendusliige	Asendamise aeg	Hääle arv
Eesti Koonderakond				
Arnold Rüütel (L)	6257			
Endel Lippmaa (N)	3915	Helju Nurm (N)	04.05.95	31
Tiit Vähi (K)	3313	Johannes Küttis (K)	20.04.95	59
Boris Popov (M)	1589			
Mari Pedak (L)	1168			
Arvi Hamburg (M)	911			
Koit Kaaristu (PT)	886			
Klara Hallik (K)	841			
Talvi Märja (M)	765			
Andrus Öövel (P)	689	Jüri Truusa (P)	04.05.95	36
Arvo Kuddo (Kr)	629	Toivo Lippmaa (Kr)	22.04.94	532
Leo Käpa (L)	258			
Peeter Mardna (K)	133			
Mati-Johannes Palm (N)	88			
Ülo Pärnits (P)	60			
Ülle Alt (N)	38			
Ülo Kotkas (N)	36			
Igor Pihela (N)	33			
Eestimaa Vene Demokraatlik Liikumine				
Aleksei Semjonov (L)	2960			
Leonid Mihhailov (L)	2574			
Vladimir Ivanov (L)	2532	Vladimir Libman (L)	02.12.93	365
Nikolai Solovei (K)	2343			
Victor Polyakoff (Kr)	1917			
Sergei Ivanov (L)	1827			
Hanon Barabaner (M)	1413			
Valeri Tšernõšov (M)	1315			

Nelli Kuznetsova (H)	1146			
Jevgeni Medvedjev (M)	954	Vladimir Frišman (M)	22.09.94	437
Anatoli Jegorov (H)	857			
Irina Kudrjavitseva (PT)	845			
Sergei Kozlov (L)	712			
Sergei Zubkov (PT)	633			
Tatjana Muravjova (K)	456			
Valentin Gnezdilov (L)	392			
Natalia Vaino (Kr)	178			
Vene nimekiri „Revel“				
Lembit Annus (PT)	4116			
Albert Aru (L)	2600			
Aleksei Zõbin (H)	2402			
Leonid Ševtsov (L)	1988			
Margarita Tšernogorova (M)	1557			
Sergei Kuznetsov (K)	1156			
Viktor Boikov (Kr)	881			
Vladimir Kukk (PT)	804			
Veronika Maandi (H)	668			
Viktor Repson (PT)	175			
Tallinna Raeklubi				
Feliks Undusk (H)	1383			
Andres Kork (Kr)	1204			
Vladimir Velman (PT)	1027			
Jaak Tamm (K)	1002	Sulev Mäeltsemees (K)	04.11.93	230
Tiina Mägi (K)	807			
Mati Kaal (H)	620			
Riho Soonik (M)	470			
Kalju Leppik (N)	415	Arno Kikas (N)	04.11.93	158
Uno Sibul (P)	157			
Eesti Keskerakond				
Nelli Privalova (L)	1571			
Arvo Junti (M)	1184	Marika Valk (M)	15.06.95	572
Arvo Haug (H)	513			
Dmitri Kubõškin (PT)	505	Sergei Tšernov (PT)	11.01.96	455
Toivo Tootsen (P)	169			
Rahvuslik Koonderakond „Isamaa“				
Matti Tarum (M)	1272			
Mart Nutt (N)	585			
Ott Sandrak (K)	563			
Indrek Kannik (Kr)	514			
Jaan Karu (P)	269			

Sulgudes linnaosa: Haabersti (H), Kesklinn (K), Kristiine (Kr), Lasnamäe (L), Mustamäe (M), Nõmme (N), Pirita (P), Põhja-Tallinn (PT).

1996. aasta valimised:

<http://www.vvk.ee/varasemad/k96/tulemus/124000000.html>

Linnavolikogu liige	Volituste peatumine või lõpetamine ja asendusliige
Jüri Aarma	
Dajan Ahmetov	
Lembit Annus	
Eino Baskin	
Gennadi Belov	
Ivi Eenmaa	volitused peatati 15. 05. 1997 seoses valimisega Tallinna linnapeaks; volitused taastati 25. 03. 1999 seoses vabastamisega Tallinna linnapea ametikohalt seoses valimisega Riigikogu liikmeks
Endel Eero	volitused peatati 31. 10. 1996
Vootele Hansen	
Arvo Haug	
Juhan Hindov	
Pavel Ivanov	volitused lõpetati 27. 11. 1997 seoses tagasiastumisega
Sergei Ivanov	
Vladimir Ivanov	volitused peatati 24. 10. 1996; volitused taastati 28. XI 1996 seoses vabastamisega Tallinna Linnavalitsuse koosseisust
Toivo Jürgenson	volitused peatati 25. 03. 1999 seoses nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeks
Kalev Kallo	volitused peatati 14.11.1996 seoses kinnitamisega Tallinna Linnavalitsuse liikmeks, volitused taastati 25. 03. 1999 seoses vabastamisega Tallinna Linnavalitsuse liikme ametikohalt seoses valimisega Riigikogu liikmeks
Kaljo Kiisk	volitused lõpetati 6. 02. 1997 seoses tagasiastumisega
Krista Kilvet	
Valve Kirsipuu	
Signe Kivi	volitused peatati 25. 03. 1999 seoses nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeks
Svetlana Koroljova	
Vladimir Kukk	
Sergei Kuznetsov	volitused lõpetati 15. 01. 1998 seoses surmaga
Mart Laar	volitused peatati 25. 03. 1999 seoses nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeks
Tarmo Leinatamm	
Robert Lepikson	volitused peatati 14. 11. 1996 seoses valimisega Tallinna linnapeaks; volitused peatati 15. 05. 1997 seoses nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeks; volitused taastati 19. 03. 1998 tulenevalt Vabariigi Presidendi 28. I 1998 otsusest nr 274 „R. Lepiksoni ametist vabastamine“; volitused peatati 21. 01. 1999 seoses nimetamisega Võru maavanemaks
Peeter Lepp	volitused peatati 24. 10. 1996; volitused taastati 28. 11. 1996 seoses vabastamisega Tallinna Linnavalitsuse koosseisust; volitused peatati 25. 03. 1999 seoses valimisega Tallinna linnapeaks; volitused peatati

	24. 10. 1999
Kalju Leppik	volitused peatati 24. 10. 1996
Raivo Leppik	volitused lõpetati 22. 12. 1998 seoses tagasiastumisega
Endel Lippmaa	volitused lõpetati 8. 04. 1999 seoses tagasiastumisega
Anti Liiv	
Madis Martinson	
Nikolai Maspanov	
Uno Mereste	
Leonid Mihhailov	
Sergei Mihhailov	
Tiina Mägi	
Eiki Nestor	volitused peatati 25. 03. 1999 seoses nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeks
Mart Nutt	
Kristiina Ojaland	volitused lõpetati 23. 01. 1997 isikliku avalduse alusel
Jüri Ott	volitused peatati 24. 10. 1996, seoses nimetamisega linnavalitsuse koosseisu; volitused taastati 6.02.1997 seoses vabastamisega linnavalitsuse koosseisust
Siiri Oviir	
Matti Päts	
Ülle Rajasalu	
Valve Raudnask	volitused lõpetati 17. 04. 1997 seoses tagasiastumisega
Mihkel Rebane	volitused lõpetati 12. 06. 1997 seoses tagasiastumisega
Paul-Eerik Rummo	
Erika Salumäe	
Edgar Savisaar	
Aleksei Semjonov	volitused lõpetati 16. 10. 1997 seoses tagasiastumisega
Valentin Strukov	
Aleksei Zöbin	
Viktor Tarassov	
Vladimir Tarassov	volitused lõpetati 28. 11. 1996 seoses tagasiastumisega
Matti Tarum	
Jevgeni Tomberg	volitused peatati 24. 10. 1996; volitused taastati 28. 11. 1996 seoses vabastamisega Tallinna Linnavalitsuse koosseisust
Toivo Tootsen	
Margarita Tšernogorova	
Liina Tõnisson	
Tiit Ulas	
Feliks Undusk	
Lauri Vahtre	
Merike Varvas	
Viktor Vassiljev	
Vladimir Velmann	
Priit Vilba	volitused peatati 31. 10. 1996 seoses valimisega Tallinna linnapeaks; volitused taastati 14. 11. 1996
Rein Voog	
Asendusliikmed	
Ülo Tärno	E. Eero asendusliige 31.10.1996
Jüri Kuuskemaa	J.Oti asendusliige 24.10.1996, volitused lõpetati 06.02.1997
Peeter Oja	K. Ojulandi asendusliige 23. 10.1997; volitused lõpetati 02.10 1997 seoses väljalangemisega Eesti hääleõiguslike kodanike riiklikust registrist Tallinnas

Meelis Kitsing	K. Kiisa asendusliige 06.02.1997
Arved Liivrand	V. Raudnaski asendusliige 17.04.1997; volitused peatati 25. 03.1999 seoses kinnitamisega linnavalitsuse liikmeks
Merike Purde	I. Eenmaa asendusliige 15.05.1997; volitused lõpetati 25.03.1999
Peeter Jalakas	M. Rebase asendusliige 12.06.1997
Kalle Uibo	P. Vilba asendusliige 31.10.1996; volitused lõpetati 14.11.1996; R. Leppiku asendusliige 22.12. 1998
Kalle Sepp	R. Lepiksoni asendusliige 14.1.1996; volitused lõpetati 19. 03.1998; R. Lepiksoni asendusliige 21.01.1999)
Vladimir Tarassov	K. Kallo asendusliige 14.11.1996; volitused lõpetati 28. 11.1996
Priit Aimla	V. Ivanovi asendusliige 24.10.1996; volitused lõpetati 28.11.1996; P. Lepa asendusliige 25.03.1999
Vladimir Poljakov	P. Lepa asendusliige 24.10.1996; volitused lõpetati 28.11.1996
Pavel Starostin	J. Tombergi asendusliige 24. 10. 1996; volitused lõpetati 28. 11.1996; A. Semjonovi asendusliige 16. 10. 1997
Jaak Vihmand	V. Tarassovi asendusliige 28. 11. 1996; volitused lõpetati 25.03.1999
Henn Sarv	P. Oja asendusliige 02.10.1997
Adolf Käis	P. Ivanovi asendusliige 27. 11. 1997
Galina Sapog	S. Kuznetsovi asendusliige 15.01. 1998
Hubert-Viktor Kahn	K. Jürgensoni asendusliige 25.03. 1999; volitused lõpetati 17.06.1999 seoses tagasiastumisega
Jüri Liim	S. Kivi asendusliige 25.03. 1999
Kuno Raude	M. Laari asendusliige 25.03. 1999
Mart Tarmak	E. Nestori asendusliige 25.03.1999
Jaan Moks	A. Liivranna asendusliige 25.03.1999; volitused lõpetati 6.05.1999 seoses tagasiastumisega
Ülo Nugis	E. Lippmaa asendusliige 08.04.1999
Lagle Suurorg	J. Moksi asendusliige 06.05.1999
Indrek Raudne	H.-V. Kahni asendusliige 17.06.1999

1999. aasta valimised:

<http://www.vvk.ee/varasemad/k99/tulemus/124000000.html>

Linnavolikogu liige	Volituste peatumine või lõpetamine ja asendusliige
Vladimir Afanasjev	
Ain Allas	
Toivo Asmer	
Aleksandr Beloussov	
Gennadi Ever	
Toomas Hendrik Ilves	
Sergei Ivanov	
Vladimir Ivanov	
Toivo Jürgenson	
Raivo Järvi	
Helle Kalda	volitused peatati 20.12.2001 seoses nimetamisega linnaosa vanemaks
Ando Keskküla	
Mari-Ann Kelam	volitused lõpetati 18.11.1999 seoses tagasiastumisega
Tunne-Välde Kelam	volitused lõpetati 18.11.1999 seoses tagasiastumisega
Kaljo Kiisk	volitused lõpetati 18.11.1999 seoses tagasiastumisega
Siim-Valmar Kiisler	volitused peatati 02.12.1999 seoses nimetamisega linnaosa vanema ametikohale
Signe Kivi	
Liis Klaar	volitused peatati 21.09.2000 isikliku avalduse alusel; volitused taastati 05.06.2001
Jevgeni Kogan	volitused peatati??, volitused taastati 05.06.2001
Peeter Kreitzberg	
Annika Laas	volitused peatati 16.12.1999 isikliku avalduse alusel; volitused taastati 23.03.2000
Venno Laul	
Tarmo Leinatamm	
Peeter Lepp	
Jaan Leppik	volitused peatati 23.03.2000 isikliku avalduse alusel
Arved Liivrand	
Maret Maripuu	
Madis Martinson	
Merike Martinson	
Nikolai Maspanov	
Uno Mereste	volitused lõpetati 18.11.1999 seoses tagasiastumisega
Mart Meri	
Leonid Mihhailov	volitused peatati 30.11.2000 seoses nimetamisega linnaosa vanema ametikohale
Kalle Mikhels	
Jüri Mõis	volitused peatati 02.12.1999 seoses valimisega Tallinna linnapeaks, volitused taastati 31.05.2001 seoses vabastamisega linnapea ametikohalt, volitused peatati 18.10.2001 isikliku avalduse alusel
Tiina Mõis	
Mart Nutt	
Kristina Ojuland	volitused peatati 27.01.2000 isikliku avalduse alusel
Siiri Oviir	
Jaana Padrik	
Vladimir Panov	volitused peatati 20.12.2001 seoses kinnitamisega linnavalitsuse

	liikmeks
Nelli Privalova	
Matti Päts	
Ülle Rajasalu	volitused peatati 02.12.1999 seoses nimetamisega linnaosa vanema ametikohale
Paul-Eerik Rummo	volitused lõpetati 02.12.1999 seoses tagasiastumisega
Aino Runge	
Erika Salumäe	volitused peatati 19.10.2000 isikliku avalduse alusel
Edgar Savisaar	volitused peatati 13.12.2001 seoses valimisega Tallinna linnapeaks
Vilja Savisaar	
Elmar Sepp	
Ain Seppik	
Hagi Šein	
Tiit Sinissaar	volitused peatati isikliku avalduse alusel 06.04.2000 ja lõpetati 19.10.2000 isikliku avalduse alusel ennetähtaegselt seoses tagasiastumisega
Pavel Starostin	volitused peatati 02.12.1999 seoses nimetamisega linnaosa vanema ametikohale, volitused taastati 14.12.2000 seoses vabastamisega linnaosa vanema ametikohalt
Valentin Strukov	volitused peatati 30.11.2000 seoses kinnitamisega linnavalitsuse liikmeks; volitused taastati 20.12.2001
Matti Tarum	
Jevgeni Tomberg	
Toivo Tootsen	
Leonid Tsingisser	
Margarita Tšernogorova	volitused peatati 05.06.2001 isikliku avalduse alusel; volitused taastati 06.09.2001
Liina Tõnisson	
Toomas Tõniste	
Lauri Vahtre	volitused peatati 27.01. 2000 isikliku avalduse alusel; volitused taastati 14.12.2000 isikliku avalduse alusel
Tatjana Vassiljeva	
Trivimi Velliste	volitused peatati 19.10.2000 isikliku avalduse alusel
Vladimir Velman	
Priit Vilba	volitused peatati 04.11.1999 seoses kinnitamisega Tallinna Linnavalitsuse liikmeks, volitused taastati 03.05.2001
Jaak Vihmand	
Priit Vilba	
Rein Voog	volitused lõpetati 13.12.2001 isikliku avalduse alusel ja vabastati linnavolikogu esimehe kohustustest
Silvi Vrait	
Asendusliige	
Epp Alatalu	S.-V. Kiisleri asendusliige 02.12.1999
Aimar Altosaar	J. Leppiku asendusliige 23.03.2000
Juri Beljajev	V. Strukovi asendusliige 30.11.2000, volitused lõpetati 20.12.2001
Mati Eliste	U. Mereste asendusliige 18.11.1999
Andres Ellamaa	H. Kalda asendusliige 20.12.2001
Jüri Ennet	V. Panovi asendusliige 20.12. 2001
Indrek Jakobson	T. Ninnase asendusliige 05.06.2001
Rein Karemäe	L. Klaari asendusliige 21.09.2000, volitused lõpetati 05.06.2001
Meelis Kitsing	K. Kiisa asendusliige 18.11.1999; volitused peatati 05.10.2000 isikliku avalduse alusel

Mark Levin	M. Tšernogorova asendusliige 05.06.2001, volitused lõpetati 06.09.2001
Kõu Lipp	T. Velliste asendusliige 19.10.2000
Vello Lokk	T. Sinissaare asendusliige 06.04.2000, volitused lõpetati 31.05.2001, J. Mõisa asendusliige 18.10.2001
Svetlana Melehhova	P. Starostini asendusliige 02.12.1999
Kristen Michal	K. Uibo asendusliige 02.12.1999, volitused lõpetati 03.05-2001
Iivo Nei	M.-A. Kelami asendusliige 18.11.1999
Toivo Ninnas	K. Ojulandi asendusliige 27.01. 2000; volitused peatati 05.06.2001 seoses kinnitamisega linnavalitsuse liikmeks
Keit Pentus	P.-E. Rummo asendusliige 02.12.1999
Johannes Pirita	A. Laasi asendusliige 16.12.1999, volitused lõpetati 23. 03.2000
Igor Pissarev	J. Kogani ??? asendusliige, volitused lõpetati 05.06.2001
Indrek Raudne	M. Kitsingu asendusliige 05.10.2000
Erik Salumäe	R. Voogi asendusliige 13.12.2001
Peep Sarapuu	L. Mihhalovi asendusliige 30.11.2000, volitused lõpetati 14.12.2000
Erik Siigur	Ü. Rajasalu asendusliige 02.12.1999
Ülo Tärno	E. Salumäe asendusliige 19.10.2000
Andres Udal	L. Vahre asendusliige 27.01.2000, volitused lõpetati 14.12.2000
Kalle Uibo	P. Vilba asendusliige 04.11.1999; volitused lõpetati 02.12.1999
Arvo Vallikivi	T.-V. Kelami asendusliige 18.11.1999
Ruslana Veber	E. Savisaare asendusliige 13.12.2001

2002. aasta valimised:

<http://www.vvk.ee/varasemad/k02/tulemus/124000000.html>

Ring-kond	Põhiliige	Hääli	Asendusliige	Hääli
1	Eesti Keskerakond			
	Vladimir Panov	1906		
	Robert Lepikson	677		
	Viktor Vassiljev	331		
			Kalev Kallo	151
			Jaak Vihmand	116
			Väino Puura	108
	Eesti Reformierakond			
	Tatjana Muravjova	1556		
	Toivo Ninnas	531		
			Igor Gräzin	241
			Svetlana Melehhova	196
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Juhan Parts	2758		
	Kaupo Reede	124		
			Dmitri Budõlin	100
			Ralf Allikvee	67
2	Eesti Keskerakond			
	Siiri Oviir	2064		
	Eino Baskin	427		
	Toomas Vitsut	258		
			Irina Didenko	257
			Andres Ellamaa	225
			Elmar Sepp	203
	Eesti Reformierakond			
	Rein Lang	1061		
			Tiina Mägi	275
	Eestimaa Ühendatud Rahvapartei			
	Vladimir Afanasjev	692		
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Tõnis Palts	2945		
	Indrek Raudne	589		
	Sven Sester	303		
			Ago Endrik Kerge	300
			Arvo Iho	165
			Rain Veetõusme	69
			Andres Aavik	39
3	Eesti Keskerakond			
	Lauri Laasi	1687		
	Marika Tuus	1005		

	Liina Tõnsson	570		
			Maria Savisaar	294
			Natalia Vaino	204
	Eesti Reformierakond			
	Signe Kivi	848		
			Toivo Asmer	230
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Andres Kork	1076		
	Ken-Marti Vaher	1062		
			Ando Keskküla	360
			Heino Kiik	105
			Kristina Tauts	104
4	Eesti Keskerakond			
	Edgar Savisaar	14 547		
	Pavel Starostin	1568		
	Nelli Privalova	891		
	Olev Laanjärv	640		
	Tatjana Vassiljeva	265		
	Jevgeni Karavajev	241		
	Jüri Trumm	221		
	Vitali Faktulin	189		
	Aleksandr Belousov	184		
			Ruslana Veber	180
			Jüri Reinmann	148
			Adolf Käis	147
	Eesti Reformierakond			
	Märt Rask	1549		
			Sergei Ivanov	548
	Eestimaa Ühendatud Rahvapartei			
	Leonid Mihhailov	1794		
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Tiit Matsulevitš	2239		
	Aleksei Budõlin	982		
			Toomas Tauts	736
			Arnold Rüütel	312
			Ljudmilla Lindner	199
5	Eesti Keskerakond			
	Erika Salumäe	2183		
	Helle Kalda	1221		
	Margarita Tšernogorova	856		
	Dimitri Klenski	749		
			Merike Martinson	661
	Eesti Reformierakond			
	Maret Maripuu	1861		
	Eestimaa Ühendatud			

	Rahvapartei			
	Jevgeni Tomberg	1198		
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Olav Aarna	2709		
	Urmas Reinsalu	1364		
	Margus Metstak	996		
			Imre Rammul	601
			Ilme Trepp	115
6	Eesti Keskerakond			
	Peeter Kreitzberg	1062		
	Heimar Lenk	942		
			Rein Ratas	404
	Eesti Reformierakond			
	Urmas Paet	5302		
	Keit Pentus	191		
	Kaljo Kiisk	155		
			Paul-Eerik Rummo	69
			Matti Martinson	68
			Jaak Tälli	55
			Andrei Savkin	53
			Priit Pramann	50
			Valdek Mikkal	49
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Ülo Tuulik	1445		
	Siim-Valmar Kiisler	638		
			Urmas Välbe	324
			Siim Roode	94
7	Eesti Keskerakond			
	Toivo Tootsen	378		
			Juri Šchovtsov	198
	Eesti Reformierakond			
	Ülle Rajasalu	882		
	Mati Eliste	166		
			Janar Vilde	73
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Jaanus Rahumägi	807		
	Arvi Altmäe	71		
			Vello Volt	63
			Raivo Kütt	61
			Egon Piht	38
			Kersten Saar	25
8	Eesti Keskerakond			
	Vilja Savisaar	5598		
	Vladimir Velman	3173		
	Ain Seppik	471		
	Vladimir Kukk	227		

	Nikolai Kazakov	220		
	Richard Sikk	214		
	Larissa Novožilova	204		
			Arvo Haug	132
			Igor Sedašev	85
			Urve Paeorg	57
	Ühendus Vabariigi Eest Res-Publica			
	Tarmo Leinatamm	1920		
			Avo Üprus	503
			Vladimir Masterov	219

2005. aasta valimised:

https://aktal.tallinnlv.ee/main?action=ajaloo_yksused&volikogu_id=58

Fraktsioon ja volikogu liikme nimi		
Isamaaliidu fraktsioon		
Epp Alatalu	09.11.05	21.01.08
Tarmo Kruusimäe	09.11.05	28.10.09
Erki Nool	09.11.05	28.03.07
Liisa-Ly Pakosta	09.11.05	28.10.09
Tiit Sinissaar	09.11.05	28.10.09
Matti Tarum	09.11.05	28.10.09
Toomas Tõniste	09.11.05	28.03.07
Nikolai Stelmach	14.08.06	28.10.09
Jüri Trei	14.08.06	28.03.07
Lagle Parek	05.04.07	28.10.09
Jüri Pino	05.04.07	28.10.09
Indrek Raudne	05.04.07	28.10.09
Andres Õpik	24.01.08	28.10.09
Res Publica fraktsioon		
Tõnis Palts	10.11.05	14.02.06
Oleg Rebane	10.11.05	30.03.06
Nikolai Stelmach	10.11.05	30.06.06
Jüri Trei	14.02.06	30.06.06
Rain Veetõusme	23.02.06	22.05.06
Jevgeni Ivanov	05.04.06	30.06.06
Keskerakonna fraktsioon		
Georgi Batarin	09.11.05	01.09.09
Vladimir Belõi	09.11.05	28.10.09
Tõnis Bittman	09.11.05	28.10.09
Deniss Boroditš	09.11.05	24.04.07
Andres Ellamaa	09.11.05	13.12.05
	23.03.06	28.10.09
Maria Jefimova	09.11.05	28.10.09

Kalev Kallo	09.11.05	14.11.05
Nikolai Kazakov	09.11.05	28.10.09
Kalle Klandorf	09.11.05	23.11.05
Ksenija Kostina	09.11.05 19.03.09	09.09.08 16.09.09
Lauri Laasi	09.11.05	02.12.05
Tarmo Lausing	09.11.05	28.10.09
Merike Martinson	09.11.05	16.11.05
Leonid Mihhailov	09.11.05	28.10.09
Kalle Mihkels	09.11.05	08.12.05
Larissa Novožilova	09.11.05	28.10.09
Juri Poljakov	09.11.05	28.10.09
Rein Ratas	09.11.05	28.03.07
Rene Reinmann	09.11.05 15.11.07	14.08.07 28.10.09
Toomas Sepp	09.11.05	28.10.09
Elmar Sepp	09.11.05 31.05.07	22.02.07 28.10.09
Larissa Škurat	09.11.05	28.10.09
Nikolai Solovei	09.11.05	25.05.06
Märt Sults	09.11.05	28.10.09
Margarita Tšernogorova	09.11.05	28.10.09
Natalia Vaino	09.11.05	28.10.09
Viktor Vassiljev	09.11.05	02.12.05
Tatjana Vassiljeva	09.11.05	28.10.09
Ruslana Veber	09.11.05	28.10.09
Gennadi Vihman	09.11.05	28.10.09
Toomas Vitsut	09.11.05	28.10.09
Kaja Laanmäe	15.11.05	28.10.09
Vjatšeslav Prussakov	15.11.05	28.10.09
Mark Levin	24.11.05	28.10.09
Jaak Vihmand	24.11.05	28.10.09
Paul Alekand	15.12.05	28.10.09
Svetlana Kozlova	15.12.05	30.08.08
Jüri Reinmann	15.12.05 05.10.06	16.05.06 28.10.09
Kadri Simson	15.12.05	13.03.06
Maria Savisaar	18.05.06	04.10.06
Nikolai Degtjarenko	01.06.06	01.09.08
Semjon Školnikov	22.02.07	03.04.07
Sergei Bogovski	05.04.07	28.10.09
Maksim Krivorutšenko	05.04.07	23.05.07
Tarmo Lausing	30.05.07	28.10.09
Igor Sedašev	23.08.07 03.09.09	15.11.07 28.10.09
Tiit Kivikas	02.09.08	28.10.09
Andres Kollist	02.09.08	28.10.09
Valeri Kislitsõn	18.09.08 17.09.09	10.03.09 28.10.09

Igor Kravtšenko	05.02.09	28.10.09
Svetlana Melehhova-Maasin	12.02.09	28.10.09
Peeter Mardna	19.02.09	28.10.09
Aivar Kuusmaa	02.04.09	28.10.09
Oleg Rebane	14.05.09	28.10.09
Reformierakonna fraktsioon		
Peep Aaviksoo	10.11.05	23.08.06
Mati Eliste	10.11.05	28.10.09
Remo Holsmer	10.11.05	28.10.09
Jaak Jõerüüt	10.11.05	12.09.06
Kairi Kärner	10.11.05	28.10.09
Igor Kravtšenko	10.11.05	19.12.07
Märt Kubo	10.11.05	21.04.09
Marju Länik	10.11.05	28.10.09
Üllar Lanno	10.11.05	20.09.07
Matti Martinson	10.11.05	28.10.09
Valdek Mikkal	10.11.05	28.10.09
Keit Pentus-Rosimannus	10.11.05	28.03.07
Hanno Pevkur	10.11.05	05.04.07
Triinu Rajasalu	10.11.05 11.06.09	10.04.07 28.10.09
Taavi Rõivas	10.11.05	28.03.07
Ester Eensaar	24.08.06	28.03.07
Tiina Mägi	21.09.06	28.10.09
Sergei Ivanov	05.04.07	20.08.09
Robert Kalm	05.04.07	28.10.09
Katrin Karisma-Krumm	05.04.07	28.10.09
Svetlana Melehhova-Maasin	05.04.07	24.01.08
Ülle Rajasalu	19.04.07	05.06.09
Helge Hallika	20.09.07	28.10.09
Linnu-Lydia Mae	30.04.09	28.10.09
Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon		
Maimu Berg	09.11.05	31.12.08
Aivar Kuusmaa	09.11.05	22.08.07
Peeter Mardna	09.11.05	14.12.05
Hannes Rumm	09.11.05	17.04.07
Erika Salumäe	09.11.05	28.03.07
Hardi Volmer	09.11.05	31.12.08
Kadi Pärnits	28.03.07	03.04.07
Arvo Uukkivi	17.04.07	31.12.08

2009. aasta valimised:

https://aktal.tallinnlv.ee/main?action=ajaloo_yksused&volikogu_id=238

Fraktsioon ja volikogu liikme nimi		
Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon		
Siim Kabrits	05.11.09	05.04.11
Tarmo Kruusimäe	05.11.09	30.10.13
Madis Kübar	05.11.09	29.03.11
Andres Luus	05.11.09	30.10.13
Urmas Mardi	05.11.09	30.10.13
Andres Öpik	05.11.09	30.10.13
Liisa-Ly Pakosta	05.11.09	10.11.09
Tõnis Palts	05.11.09	03.04.11
Indrek Raudne	05.11.09	03.04.11
Nikolai Stelmach	05.11.09	14.12.11
Anna-Greta Tsahkna	05.11.09	05.03.13
Kalev Vapper	05.11.09	30.10.13
Anneli Entson	12.11.09	30.10.13
Reet Roos	12.11.09	03.04.11
Toivo Jürgenson	07.04.11	30.10.13
Nelli Kalikova	07.04.11	30.10.13
Madis Kübar	07.04.11	30.10.13
Mart Nutt	07.04.11	15.05.12
Avo Üprus	07.04.11	30.10.13
Reet Trei	15.12.11	30.10.13
Matti Tarum	17.05.12	30.10.13
Jüri Trei	07.03.13	30.10.13
Keskerakonna fraktsioon		
Vadim Antsupov	05.11.09	30.10.13
Ksenija Balta	05.11.09	17.03.11
Olga Barabaner	05.11.09	30.10.13
Sergei Bogovski	05.11.09	30.10.13
Deniss Borodits	05.11.09	13.11.09
Sofja Derjugina	05.11.09	30.10.13
Jevgeni Diptan	05.11.09	30.10.13
Anu Hallik-Jürgenstein	05.11.09	03.10.11
Kaija Jäppinen	05.11.09	13.11.09
Daisy Järva	05.11.09	30.10.13
Igor Jermakov	05.11.09	30.10.13
Max Kaur	05.11.09	30.10.13
Valeri Kislitsõn	05.11.09	30.10.13
Kalle Klandorf	05.11.09	02.12.09
Andres Kollist	05.11.09	30.10.13
Mihhail Kõlvart	05.11.09	03.04.11
Mihhail Korb	05.11.09	02.12.09
Igor Kravtšenko	05.11.09	30.10.13
Kaja Laanmäe	05.11.09	30.10.13
Tarmo Lausing	05.11.09	11.09.12

Mark Levin	05.11.09	30.10.13
Natalia Malleus	05.11.09	30.10.13
Merike Martinson	05.11.09	13.11.09
Jekaterina Matusihis	05.11.09	30.10.13
Leonid Mihhailov	05.11.09	30.10.13
Kalle Mihkels	05.11.09	30.10.13
Vladimir Panov	05.11.09	30.10.13
Juri Poljakov	05.11.09	30.10.13
Vjatšeslav Prussakov	05.11.09	30.10.13
Andres Rozalka	05.11.09	30.10.13
Edgar Savisaar	05.11.09	13.11.09
Igor Sedašev	05.11.09	30.10.13
Niina Sõtnik	05.11.09	30.10.13
Märt Sults	05.11.09	30.10.13
Enno Tamm	05.11.09	30.10.13
Tiit Terik	05.11.09	09.12.09
Eduard Toman	05.11.09	30.10.13
Elmar-Johannes Truu	05.11.09	30.10.13
Margarita Tšernogorova	05.11.09	30.10.13
Natalia Vaino	05.11.09	30.10.13
Rainer Vakra	05.11.09	02.12.09
Viktor Vassiljev	05.11.09	16.12.09
Ruslana Veber	05.11.09	30.10.13
Toomas Vitsut	05.11.09	30.10.13
Marika Juuse	19.11.09	30.10.13
Larissa Novožilova	19.11.09	29.03.11
Ants Pilving	19.11.09	04.06.13
	03.10.13	30.10.13
Vladimir Rusnak	19.11.09	30.10.13
Kaie Kõrb	10.12.09	30.10.13
Jaanus Mutli	10.12.09	29.03.11
	13.06.13	17.06.13
Sergei Nikonov	10.12.09	29.03.11
Toomas Sepp	10.12.09	30.10.13
Enn-Toivo Annuk	17.12.09	30.10.13
Tatjana Vassiljeva	07.10.10	29.03.11
Andrei Birov	22.03.11	30.10.13
Helle Kalda	07.04.11	13.06.11
Nelli Privalova	07.04.11	30.10.13
Rein Ratas	07.04.11	30.10.13
Evelyn Sepp	07.04.11	30.10.13
Ain Seppik	07.04.11	23.08.12
Toivo Tootsen	07.04.11	30.10.13
Tatjana Vassiljeva	07.04.11	17.09.13
Natalja Gromovaja	14.06.12	13.09.12
Natalja Petrova	13.06.13	30.08.13
Irina Embrich	22.08.13	05.09.13
Reformierakonna fraktsioon		
Mart Aare	05.11.09	29.03.11

Remo Holsmer	05.11.09	03.04.11
Toomas Kruusimägi	05.11.09	30.10.13
Kalev Kukk	05.11.09	30.10.13
Martin Kukk	05.11.09	30.10.13
Ants Leemets	05.11.09	30.10.13
Katja Ljubobratets	05.11.09	18.10.10
Tiina Lokk-Tramberg	05.11.09	11.12.12
Aleksandr Makarov	05.11.09	16.10.11
Matti Martinson	05.11.09	30.10.13
Eero Merilind	05.11.09	30.10.13
Kristen Michal	05.11.09	03.04.11
Onne Pillak	05.11.09	30.10.13
Valdo Randpere	05.11.09	03.04.11
Kairi Aljas	21.10.10	03.04.11
Helge Hallika	07.04.11	30.10.13
Katrin Karisma-Krumm	07.04.11	30.10.13
Ants Leemets	07.04.11	30.10.13
Mati Lukas	07.04.11	30.10.13
Kaupo Nõlvak	07.04.11	30.10.13
Erik Salumäe	07.04.11	30.10.13
Kalev Kallemets	20.10.11	30.10.13
Kaido Kaaberma	13.12.12	30.10.13
Ain Seppik	22.08.13	30.10.13
Sotsiaaldemokraatlik Erakond		
Andres Anvelt	05.11.09	03.04.11
Maimu Berg	05.11.09	27.11.09
	01.03.10	30.10.13
Jaak Juske	05.11.09	30.10.13
Reet Laja	05.11.09	29.03.11
	07.09.11	30.10.13
Mart Meri	05.11.09	06.11.11
Kadi Pärnits	05.11.09	30.10.13
Jüri Pihl	05.11.09	13.11.09
	19.11.10	30.10.13
Katrin Saks	05.11.09	04.10.10
	06.01.11	30.10.13
Enn Vetemaa	13.11.09	31.10.10
Jörgen Siil	27.11.09	28.02.10
	06.10.10	05.01.11
Rein Einasto	01.11.10	18.11.10
Lauri Laats	05.04.11	30.10.13
Hannes Rumm	05.04.11	05.09.11
Andra Veidemann	09.11.11	30.10.13

2013. aasta valimised:

https://aktal.tallinnlv.ee/main?action=ajaloo_yksused&volikogu_id=315

https://aktal.tallinnlv.ee/main?action=kuuluvuste_ajaloo_vaatamine&yksus_id=247&liik=f&perenimi_sort=DESC

Fraktsioon ja volikogu liikme nimi		
Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon		
Henrik Agur	07.11.13	
Yoko Alender	07.11.13	13.11.14
Reformierakonna fraktsioon ???	13.11.14	29.03.15
Toivo Jürgenson	07.11.13	
Erik-Niiles Kross	07.11.13	13.11.14
Reformierakonna fraktsioon ????	13.11.14	29.03.15
Tarmo Kruusimäe	07.11.13	06.06.17
Madis Kübar	07.11.13	
Elle Kull	07.11.13	
Andres Luus	07.11.13	30.03.14
Andres Öpik	07.11.13	
Priidu Pärna	07.11.13	
Riina Solman	07.11.13	25.08.15
	13.11.14	25.08.15
Tiina Toomet	07.11.13	30.03.14
Avo Üprus	07.11.13	30.03.14
	27.01.15	29.03.15
	16.04.15	
Jaak Uudmäe	07.11.13	29.03.15
	17.09.15	
Kalev Vapper	07.11.13	
Priit Värk	07.11.13	11.01.15
Siim Kabrits	17.04.14	
Mart Nutt	17.04.14	08.04.15
Juku-Kalle Raid	17.04.14	29.03.15
Madis Kübar	07.11.13	
Siim-Valmar Kiisler	02.04.15	01.09.15
Erki Nool	02.04.15	
Liisa-Ly Pakosta	02.04.15	
Reet Roos	02.04.15	
Sven Sester	02.04.15	08.04.15
Jaak Ahelik	16.04.15	
Kaido Kukk	27.08.15	
Keskerakonna fraktsioon	07.11.13	
Taavi Aas	07.11.13	14.11.13
Irina Antonjuk	07.11.13	
Olga Barabaner	07.11.13	
Andrei Birov	07.11.13	
Irina Embrich	07.11.13	
Inna Fjodorova	07.11.13	10.05.15

Olga Ivanova	07.11.13	11.12.13
Daisy Järva	07.11.13	
Igor Jermakov	07.11.13	
Marek Jürgenson	07.11.13	11.12.13
Helle Kalda	07.11.13	11.12.13
Valeri Kislitsõn	07.11.13	
Kalle Klandorf	07.11.13	14.11.13
Andres Kollist	07.11.13	
Mihhail Kõlvart	07.11.13	14.11.13
Nikolai Korb	07.11.13	
Mihhail Korb	07.11.13	10.12.13
Kaie Kõrb	07.11.13	
Igor Kravtšenko	07.11.13	07.12.16
Kaja Laanmäe	07.11.13	
Natalia Malleus	07.11.13	
Merike Martinson	07.11.13	14.11.13
Leonid Mihhailov	07.11.13	
Andrei Novikov	07.11.13	30.11.13
Larissa Novožilova	07.11.13	
Ants Pilving	07.11.13	
Juri Poljakov	07.11.13	16.03.17
Deniss Presnetsov	07.11.13	
Nelli Privalova	07.11.13	
Vjatšeslav Prussakov	07.11.13	
Rein Ratas	07.11.13	29.03.15
Arvo Sarapuu	07.11.13	14.11.13
Erki Savisaar	07.11.13	29.03.15
Edgar Savisaar	07.11.13	14.11.13
Aleksei Semjonov	07.11.13	
Niina Sõtnik	07.11.13	
Märt Sults	07.11.13	29.03.15
Heidy Tamme	07.11.13	
Karin Tammemägi	07.11.13	27.11.13
Tiit Terik	07.11.13	30.11.13
Toivo Tootsen	07.11.13	
Elmar-Johannes Truu	07.11.13	
Margarita Tšernogorova	07.11.13	
Ruslana Veber	07.11.13	
Toomas Vitsut	07.11.13	29.03.15
Aleksander Bessedin	28.11.13	
Sergei Bogovski	28.11.13	
Anton Stalnuhhin	28.11.13	
Enno Tamm	28.11.13	
Eduard Toman	28.11.13	
Natalia Vaino	28.11.13	26.04.15
	14.05.15	12.12.16
Aleksandr Zdankevitš	28.11.13	
Vladimir Afanasjev	12.12.13	

Juri Danilov	12.12.13	
Jüri Ennet	12.12.13	
Marika Juuse	12.12.13	15.05.14
Vladimir Panov	12.12.13	
Vladimir Rusnak	12.12.13	
Elena Glebova	29.05.14	
Meelis Pai	02.04.15	05.04.17
Fraktsiooniväline	06.04.17	
Dmitri Pavlov	02.04.15	
Julia Timerbulatova	02.04.15	
Kalev Kallo	30.04.15 ????	
Vadim Belobrovstsev	14.05.15	27.05.15
Lauri Laats	14.05.15	
Mark Levin	15.12.16	
Peeter Mardna	15.12.16	
Abdul Hamid Turay	26.01.17 ????	
Igor Gribovski	23.03.17	
Reformierakonna fraktsioon		
Ivi Eenmaa	14.11.13 19.08.15	08.04.15
Rene Ilves	14.11.13	
Kaido Kaaberma	14.11.13	01.07.14
Martin Kukk	14.11.13	29.03.15
Ants Leemets	14.11.13	
Kaupo Nõlvak	14.11.13	
Õnne Pillak	14.11.13	
Ain Seppik	14.11.13	28.11.16
Kairi Uustulnd	14.11.13	
Maret Maripuu	21.08.14	
Yoko Alender	14.11.14	29.03.15
Eerik-Niiles Kross	14.11.13	29.03.15
Paul-Eerik Rummo	02.04.15	
Toomas Kruusimägi	16.04.15	10.08.15
Ants Leemets	16.04.15	
Mati Raidma	29.11.16	
Kaupo Nõlvak	15.12.16	
Sotsiaaldemokraatlik fraktsioon		
Vadim Belobrovstsev	07.11.13	11.05.15 (isiklik avaldus)
Jaak Juske	07.11.13	
Lauri Laats	07.11.13	11.05.15 (isiklik avaldus)
Anto Liivat	07.11.13	
Hanno Matto	07.11.13	
Barbi-Jenny Pilvre-Storgard	07.11.13 02.04.15	30.03.14 28.11.16
Abdul Hamid Turay	07.11.13	11.04.16 (isiklik avaldus)
Küllü Urb	07.11.13	

Maris Sild	08.04.14 28.05.15	29.03.15
Lauri Läänemets	29.11.16	

Tallinna Linnavolikogu liikmed 2017. aasta suvel:

<https://aktal.tallinnlv.ee/main?action=yksused>

1	Kalev Kallo	esimees
2	Lauri Laats	aseesimees
3	Vladimir Afanasjev	liige
4	Hendrik Agur	liige
5	Jaak Ahelik	liige
6	Irina Antonjuk	liige
7	Olga Barabaner	liige
8	Aleksander Bessedin	liige
9	Andrei Birov	liige
10	Sergei Bogovski	liige
11	Juri Danilov	liige
12	Ivi Eenmaa	liige
13	Irina Embrich	liige
14	Jüri Ennet	liige
15	Elena Glebova	liige
16	Igor Gribovski	liige
17	Rene Ilves	liige
18	Daisy Järva	liige
19	Igor Jermakov	liige
20	Toivo Jürgenson	liige
21	Jaak Juske	liige
22	Siim Kabrits	liige
23	Valeri Kislitsõn	liige
24	Andres Kollist	liige
25	Nikolai Korb	liige
26	Kaie Kõrb	liige
27	Madis Kübar	liige
28	Kaido Kukkk	liige
29	Elle Kull	liige
30	Lauri Läänemets	liige
31	Kaja Laanmäe	liige
32	Ants Leemets	liige
33	Mark Levin	liige
34	Anto Liivat	liige

35	Natalia Malleus	liige
36	Peeter Mardna	liige
37	Maret Maripuu	liige
38	Hanno Matto	liige
39	Tiit Meren	liige
40	Leonid Mihhailov	liige
41	Kaupo Nõlvak	liige
42	Erki Nool	liige
43	Larissa Novožilova	liige
44	Andres Öpik	liige
45	Meelis Pai	liige
46	Liisa-Ly Pakosta	liige
47	Vladimir Panov	liige
48	Priidu Pärna	liige
49	Dmitri Pavlov	liige
50	Õnne Pillak	liige
51	Ants Pilving	liige
52	Deniss Presnetsov	liige
53	Nelli Privalova	liige
54	Vjatšeslav Prussakov	liige
55	Mati Raidma	liige
56	Reet Roos	liige
57	Paul-Eerik Rummo	liige
58	Vladimir Rusnak	liige
59	Aleksei Semjonov	liige
60	Maris Sild	liige
61	Niina Sõtnik	liige
62	Olga Sõtnik	liige
63	Anton Stalnuhhin	liige
64	Enno Tamm	liige
65	Heidy Tamme	liige
66	Julia Timerbulatova	liige
67	Eduard Toman	liige
68	Toivo Tootsen	liige
69	Rostislav Troškov	liige
70	Elmar-Johannes Truu	liige
71	Margarita Tšernogorova	liige
72	Abdul Hamid Turay	liige
73	Avo Üprus	liige
74	Küllli Urb	liige
75	Jaak Uudmäe	liige

76	Kairi Uustulnd	liige
77	Kalev Vapper	liige
78	Ruslana Veber	liige
79.	Aleksandr Zdankevits	liige

SISUKORD

Saateks – Tallinna Linnavolikogu esimees Kalev Kallo

Sissejuhatus

I osa

Tsaari-Venemaa koosseisus (1877-1918)

Tallinna arengust ja juhtimisest 19. sajandi viimasel veerandil

Sajandivahetus Tallinnas

Eestlased pääsevad esimest korda ajaloos Tallinna linna juhtima

Esimene eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimees

1905. aasta sügise sündmused

Esimene eestlasest Tallinna linnapea

Teine eestlaste enamusega Tallinna Linnavolikogu

Tallinn Esimese maailmasõja eel ja ajal

Viimased kaks veneaegset Tallinna Linnavolikogu

Eesti keel Tallinna linnas asjaajamise keeleks

II osa

Eesti Vabariigi pealinnana (1918-1940 suvi)

Eesti Vabariigi süünd ja Tallinna Linnavolikogu

Eesti Vabariigi algusaastad

1920ndad aastad

1930ndad aastad

III osa

Taas võõrvõimude all (1940 suvest-1989)

Esimene nõukogude võimu periood

Saksa aeg

Teine nõukogude võimu periood

IV osa

Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise eel ja taas Eesti Vabariigi pealinnana (1989-2017)

Kohaliku omavalitsuse taastamine aastatel 1989-1993

1993 sügis kuni 1996 sügis

1996 sügis kuni 1999 sügis

1999 sügis kuni 2002 sügis

2002 sügis kuni 2005 sügis

2005 sügis kuni 2009 sügis

2009 sügis kuni 2013 sügis

2013 sügis kuni 2017 suvi

V Fotod

VI osa

Tallinna linnavolikogude liikmed 1901-2017